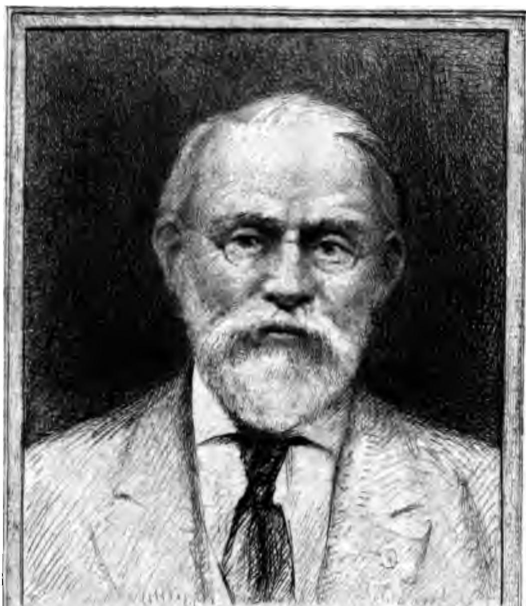
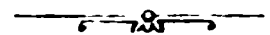

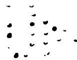
INGEMANNS

LIV OG DIGTNING

AF

erman Heinrich Louis
H. SCHWANENFLÜGEL.

KJØBENHAVN.

C. A. REITZELS FORLAG.

1886.

C.A. Reitzels Forlag.

TRYKT HOS BALLE & AAGAARD.

F. Vermehren. [illegible]

B. S. Ingeman

Født 28. Mai 1789. Død 24. Febr. 18

C. A. Reitzels Forlag.

TRYKT HOS GALLE & AAGAARD.

Kjøbenhavn. — Bianco Lunos Kgl. Hof-Bogtrykkeri (F. Dreyer).

Min Farbroder

Grosserer Vilhelm Schwanenflügel

og hans Hustru

i venligst Erindring om svundne Dage.

Forf.

FORORD.

Dette Arbejde — Biografien saa vel som det medfølgende Udvalg af Digte — forelaa fuldfærdigt fra min Haand *d. 16de Novbr. 1885*. Det vilde saaledes uden Vanskelighed kunne være udkommet i første Kvartal af indeværende Aar; men min Forlægger har ikke ønsket det. Som Følge heraf sér mit Arbejde først *nu* Lyset.

Mit Formaal har været at levere en *Biografi af Ingemann* og et passende *Udvalg* af hans 10 Bind store Digtsamling. Den første er behandlet med størst mulige Objektivitet, det sidste skulde bringe Læseren og Ikke-Specialisten Bernhard Severin Ingemanns Digterfysionomi nær: det Karakteristiske har derfor under Udvælgelsen altid haft Fortrinet for det Æsthetiske. — At Tiden er kommen til at levere en Levnedstegning af denne Forfatterpersonlighed, tror

jeg. For det Første stunder hans Jubilæum til, og for det Andet tillader vor ny Literaturbevægelse os at sé mere kritisk paa ham end den Generation, han tilhørte. Jeg har da heller ikke undertrykt nogen Indvending, jeg troede at burde gjøre; men paa den anden Side ikke tilbageholdt min Sympathi med det, jeg formener er det Elskværdige og Værdifulde hos Digteren. Stille ham op paa en Piedestal mellem Oehlenschläger og Grundtvig, som man skal have forsøgt i den sidste Tid, forekommer mig taabeligt; men betragte ham som „et overvundet Stadium", hvad enkelte Ældre og Yngre ere tilbøjelige til, synes mig ubetænksomt. Den literær Dannede maa jo dog indrømme, at Ingemanns Stemme i det store danske Digterkor fra Middelaldersvisen til vore seneste mærkelige Digtere ikke vilde kunne undværes, uden at savnes. Det er hændt mig, at jeg, ved atter at gjennemgaa hans udvalgte Digte under Korrekturen, tit er bleven forunderlig greben af disse simple Strofers bløde Klang; og jeg nægter ikke, at skulde jeg *nu* atter omtale Ingemann som lyrisk Digter, vilde jeg gjøre det noget ander-

ledes end sket er i Kap. 9. En saa stor Magt har en gjældende poetisk Retning over En, at man ligesom maa grave sig igjennem, for at komme til Bunden i et ældre Slægtlags Poesi. Maaske vil det gaa flere af mine Læsere ligedan: formaa de en Stund at isolere deres Aand fra Tidsrørets Paatrængenhed, ville de sikkert finde den rette Tonestemning for den rette Opfattelse af Klangen fra denne Lyre; thi dette kræver den.

Til Slutning maa jeg bede om Undskyldning for de Inkonsekvenser, der muligvís turde findes i min Ortografi; saadanne ere vanskelige at undgaa i vore Tider, hvor Alt, hvad der henhører under Retskrivningsspørgmaalet virkelig kan siges „at være i Drift“. Ingemanns Ortografi vil jeg derimod ikke undskylde, den maa han selv svare for: jeg har, som man vil sé, forgjæves søgt at bringe Overénsstemmelse i hans Bogstaveringsmaade, men har maattet opgive det paa Halvvejen. Meningsforstyrrende Trykfejl findes der dog forhaabentlig ikke. At modernisere Ingemanns Retskrivning har jeg dog ikke kunnet overtale mig til: blot i Biografien har jeg for Bekvemmeligheds

Skyld (med Undtagelse af et eneste Sted under Texten) tilladt mig at citere efter nyere Retskrivning; hvad jeg ikke haaber Nogen vil stødes af.

Min ærbødige Tak maa jeg bringe dem, der med velvillig Imødekommenhed har ydet mig personalhistoriske Oplysninger til dette Arbejde.

H. S.

INDHOLD.

Ingemanns Levned.

Digte af Ingemann.

Side

INGEMANNS

LIV OG DIGTNING

AF

erman Heinrich Louis

H. SCHWANENFLÜGEL.

KJØBENHAVN.

C. A. REITZELS FORLAG.

1886.

Min Farbroder

Grosserer Vilhelm Schwanenflügel

og hans Hustru

i venligst Erindring om svundne Dage.

Forf.

„I Solglands flagre de Døgnfluer smukt
Og hoppe i Luften af Glæde;
De elske og frydes ved fælles Flugt
Til rullende Livssol er nede.

Et Døgn her samles og skilles ad
Den rastløse Menneskevrimmel —
Ak! hvor faaer den Tid til saa meget Had
Paa Flugten fra Jord til Himmel!"

Af „Huldregaverne".

I.

Romantikken i Danmark før Ingemann.

Vil man søge Romantikkens Kilde i Danmark, saa maa man gaa saa langt tilbage som til Ewald. Dér vil man finde dens første Udspring. Og den Jord, hvoraf den opvælder, er *Pietismen.*

Da man, efter barbariske Troskampe og bitre theologiske Fejder, atter gav sig Tid til at tænke over, hvad dog Kristendom egentlig var, da vendte man sig med Afsky bort fra den spidsfindige theologiske Dialektik og de stenhaarde dogmatiske Formler; man søgte tilbage til Gemyttets Dybder og Følelsens Helligdomme. Havde den rene Lære været Løsenet før, blev det nu det rene Hjærte. Havde man før lagt Vægten paa Orthodoxien, Rettroenhed, saa blev nu det fromme Liv det, det egentlig gjaldt om. Thi Kristendommen, hed det nu, var først og fremmest Liv, Læren var det sekundære. Nu begyndte den

jeg. For det Første stunder hans Jubilæum til, og for det Andet tillader vor ny Literaturbevægelse os at sé mere kritisk paa ham end den Generation, han tilhørte. Jeg har da heller ikke undertrykt nogen Indvending, jeg troede at burde gjøre; men paa den anden Side ikke tilbageholdt min Sympathi med det, jeg formener er det Elskværdige og Værdifulde hos Digteren. Stille ham op paa en Piedestal mellem Oehlenschläger og Grundtvig, som man skal have forsøgt i den sidste Tid, forekommer mig taabeligt; men betragte ham som „et overvundet Stadium", hvad enkelte Ældre og Yngre ere tilbøjelige til, synes mig ubetænksomt. Den literær Dannede maa jo dog indrømme, at Ingemanns Stemme i det store danske Digterkor fra Middelaldersvisen til vore seneste mærkelige Digtere ikke vilde kunne undværes, uden at savnes. Det er hændt mig, at jeg, ved atter at gjennemgaa hans udvalgte Digte under Korrekturen, tit er bleven forunderlig greben af disse simple Strofers bløde Klang; og jeg nægter ikke, at skulde jeg *nu* atter omtale Ingemann som lyrisk Digter, vilde jeg gjøre det noget ander-

ledes end sket er i Kap. 9. En saa stor Magt har en gjældende poetisk Retning over En, at man ligesom maa grave sig igjennem, for at komme til Bunden i et ældre Slægtlags Poesi. Maaske vil det gaa flere af mine Læsere ligedan: formaa de en Stund at isolere deres Aand fra Tidsrørets Paatrængenhed, ville de sikkert finde den rette Tonestemning for den rette Opfattelse af Klangen fra denne Lyre; thi dette kræver den.

Til Slutning maa jeg bede om Undskyldning for de Inkonsekvenser, der muligvís turde findes i min Ortografi; saadanne ere vanskelige at undgaa i vore Tider, hvor Alt, hvad der henhører under Retskrivningsspørgmaalet virkelig kan siges „at være i Drift“. Ingemanns Ortografi vil jeg derimod ikke undskylde, den maa han selv svare for: jeg har, som man vil sé, forgjæves søgt at bringe Overénsstemmelse i hans Bogstaveringsmaade, men har maattet opgive det paa Halvvejen. Meningsforstyrrende Trykfejl findes der dog forhaabentlig ikke. At modernisere Ingemanns Retskrivning har jeg dog ikke kunnet overtale mig til: blot i Biografien har jeg for Bekvemmeligheds

Skyld (med Undtagelse af et eneste Sted under Texten) tilladt mig at citere efter nyere Retskrivning; hvad jeg ikke haaber Nogen vil stødes af.

Min ærbødige Tak maa jeg bringe dem, der med velvillig Imødekommenhed har ydet mig personalhistoriske Oplysninger til dette Arbejde.

H. S.

INDHOLD.

Ingemanns Levned.

Digte af Ingemann.

Side

INGEMANNS LEVNED.

„I Solglands flagre de Døgnfluer smukt
  Og hoppe i Luften af Glæde;
De elske og frydes ved fælles Flugt
  Til rullende Livssol er nede.

Et Døgn her samles og skilles ad
  Den rastløse Menneskevrimmel —
Ak! hvor faaer den Tid til saa meget Had
  Paa Flugten fra Jord til Himmel!“

Af „Huldregaverne“.

I.

Romantikken i Danmark før Ingemann.

Vil man søge Romantikkens Kilde i Danmark, saa maa man gaa saa langt tilbage som til Ewald. Dér vil man finde dens første Udspring. Og den Jord, hvoraf den opvælder, er *Pietismen.*

Da man, efter barbariske Troskampe og bitre theologiske Fejder, atter gav sig Tid til at tænke over, hvad dog Kristendom egentlig var, da vendte man sig med Afsky bort fra den spidsfindige theologiske Dialektik og de stenhaarde dogmatiske Formler; man søgte tilbage til Gemyttets Dybder og Følelsens Helligdomme. Havde den rene Lære været Løsenet før, blev det nu det rene Hjærte. Havde man før lagt Vægten paa Orthodoxien, Rettroenhed, saa blev nu det fromme Liv det, det egentlig gjaldt om. Thi Kristendommen, hed det nu, var først og fremmest Liv, Læren var det sekundære. Nu begyndte den

religiøse Følelses store Hav at besejles og Sværmeriets vidtløftige Fantasiregioner at befares. Den stakkels Kristian VI, der havde ment det saa godt med at sørge for et kristeligt Livs Fremme, blev angst og bange for de Aander, han havde kaldt frem, og greb i sin suveræne Nød til de haardeste Forholdsregler. Herrnhuternes Chef, Grev Zinzendorf, der først var bleven modtaget med aabne Arme og dekoreret med Ridderkorset, bliver forbudt Landet, Sektererne forvises, ja endogsaa flere Præster, der for deres Samvittigheds Skyld ikke turde meddele Syndsforladelse til Altergængere, hvis Liv de ikke kjendte, afsættes. En af de Præster, der saaledes havde Nød med at bjærge sig, var den alvorlige Vaisenhuspræst, Sønderjyden Enevold Ewald, Digterens Fader. At Sønnen i alt Aandeligt ligner denne, kan næppe omtvivles; Moderens ubegribelige Uvilje imod ham skriver sig højst sandsynlig fra en stor Ulighed i deres Væsen.

Medens Pietismens Poesi udfolder sin stille glødende Rose i Brorsons Psalmer, skyder dens Pragtblomst frem i *Johannes Ewalds* gemytssvangre og billedfulde Digtning. Sprogets ringeagtede Metal klinger første Gang som Guld i denne Harpe. Underlige Toner, vemodsfuld Attraa, sørgmodig Vellyst sitrer og bæver fra dens Sangbund. Og bryder en Gang imellem en munter Tone igjennem, gjør den det samme Indtryk paa

En, som naar et Barn lér med Taarer i Øjnene. — Ingen Digter har taget Romantikken saa ærligt som Ewald; for ham var den fuld Alvor, derfor falder han ogsaa som dens Offer: hans Fantasis stærke Vingeslag bryder hans fine, spinkle Legeme, og paa sine Idealers Flugt tørner han voldsomt mod Virkelighedens haarde Mur*). Og nu da hans fysiske Kraft er brudt, søger hans energiske Aand at skabe sig en høj og rig *indre* Verden: ved sin tankefulde Fantasis Hjælp vil han udgrunde Guddommens Dybheder og nedsænke sig i Frelsens Mysterier. Man læse i saa Henseende hans «Ode til Sjælen»; man læse hans «Følelser ved den hellige Nadvere». Er den første uovertræffelig ved sin Lyrik, er den sidste i høj Grad mærkelig ved sin Karaktér. Ingen katholsk Altergjæst kan være mere visionær end Digteren her: Kalken med Vinen forsvinder for ham, og hans hede Læber drikker af selve Frelserens Bryst. — Dog denne Romantikkens første glimrende Stjærne paa den danske Poesis Himmel forsvinder i samme Øjeblik, den kulminerer. De Fleste bemærker den vel ikke, mens den lyser; men det Mørke, den efterlader ved sin Forsvinden, bringer Alle

*) At det var hans strabaserende Krigerliv og ulykkelige Kjærlighed, og ikke hans Debauche der voldte hans sørgelige Sygdom, vil være klart for enhver nøje Eftertænkende.

til at studse. Saa vænner man sig efterhaanden dertil. Og da Oplysningens Sol stiger frem i sin dagtravle Klarhed, er Nattens store Stjærne med sin hemmelighedsfulde Dejlighed snart glemt.

Men Oplysningens Sol gaar ned i den franske Revolutions Blod; og nu kommer Napoleons Verdensstorm. Det er det menneskelige Jeg, der, nylig undsluppen sit theologiske Fængsel, trodser paa sin egen Kraft, ja ønsker at overflyve sig selv; dette Ego, som i Fichtes Filosofi gjør den almene Fornuft og dens Afspejling i den menneskelige Bevidsthed til det eneraadende, og tror sig i Stand til det Kolossale. Ogsaa i Danmark har denne Sturm- og Drangperiode sin Repræsentant i den ulykkelige *Schack-Staffeldt.* Forstaaeligt, at denne subjektive Idealisme navnlig maatte tiltrække de adelige og ridderlige Aander (Byron i England — Leopardi i Italien).

Men disse Titanider naa ikke deres Ideal, at storme Virkelighedens Olymp. Der bliver koldt og énsomt i den Verden, der kun opfyldes af deres store Selv. Napoleon, baaren frem af den franske Revolutions Fornufttanke, fornegter dens Almenmenneskelighed og sætter sit eget selvsyge Jeg i Stedet. Enkelte af Sturm- og Drangperiodens Digtere, som Lenz, ender i Højhedsvanvid. At hele det store Verdensbillede, den mægtige, Selvet omgivende og til sig dragende, Natur, [som Kant forsigtig havde erklæret

ikke lod sig erkjende], ej var Andet end Selvets matte Afglans, [som Fichte paastod], lod sig i Længden umulig hævde. Og da de idealistiske Politikere viste, at de langtfra kunne holde, hvad de havde lovet den tillidsfulde Menneskehed, trak Menneskeaanden sig atter tilbage til Gemyttets Dybder, til sit dunkle Ophav og Naturbeskuelsen. Spinoza, denne Jeghedens Fjende, bliver atter dragen frem; og en ung, digterisk anlagt Filosof, *Frederik Vilhelm Josef Schelling,* der karakteristisk nok var begyndt som Fichtes Discipel, restavrerer Spinozismen i en ny og mere tilgængelig Form.

Naturen og Verdensaltet var da efter Schelling ikke Ting, der ikke kunne begribes, ej heller vare de alene at betragte som den menneskelige Aands Selvbegrænsning, de vare netop det evig Gyldige, det ene Værende, det sande Absolute. Men — og dette lægge man vel Mærke til — denne ivrige Anerkjendelse af Naturens Realitet var paa ingen mulig Maade Naturalisme i vore Dages Forstand; tværtimod. Vore Dages Naturalisme er først og fremmest upersonlig. Den schellingske Naturalisme først og fremmest subjektiv. Selvet havde tumlet sig altfor frit i en hel Menneskealder, til at det saaledes paa én Gang kunde sættes udenfor Døren. Respekt for *det.* Schelling spørger blot det menneskelige Selvs Majestæt, om det muligvis ikke *nu* skulde

være træt af at beskue sin egen indre Herlighed, og hvis dette er Tilfældet, om det da ikke maatte behage det fra sin Slotsaltan at kaste et Blik paa den store herlige Natur; — og han udbreder nu denne for Selvets Fødder. Og Selvet, der fra Kants og Fichtes Dage var vant til at betragte alt, hvad det saa og sansede som sin egen aandelige Ejendom, som noget, det selv havde skabt, betragtede nu det ganske Universum som Herren paa den sjette Dag; og — *da det fandt sine egne Tanker deri* — saa fandt det, at alt var saare godt. — Thi saaledes forholder det sig virkelig: skjønt Schelling oprigtig ønsker at gjøre Aand og Natur til ét, og den sidste til det primære, saa konstruerer han dog, uden at ville det, Naturen ud af den menneskelige Bevidsthed, og lægger uvilkaarlig den menneskelige Tanke ind under dens Fænomener.

Det var denne Schellings Naturfilosofi, Nordmanden *Henrik Steffens* bragte til Danmark, da han under overordentlig Tilstrømning i Efteraaret 1802 holdt sine mindeværdige Forelæsninger paa Ehlers Kollegium. Meget af det, han den Gang foredrog, har næppe været forstaaeligt for Mængden af hans Tilhørere. Naar man nu læser disse Forelæsninger, virke de højst skuffende paa En. Adskilligt forekommer os dunkelt, meget synes os tørt, afbrudt og trættende. Det, der dog turde have gjort et mægtigt Indtryk paa enkelte mellem

de Yngre af Steffens Auditorium, har foruden hans aandfulde Personlighed og indtrængende Veltalenhed*) sikkert være den overordentlige Plads han i Aandens Verden indrømmede *Geniet.* Var der noget det 18de Aarhundrede havde bekæmpet, saa var det Geniet efter vore Dages Begreb. Det 18de Aarhundrede, der anpriste Fliden, Slidet, det ærlige Arhejde, der satte det Lovbundne og Regelfaste i Højsædet, men skyede det Mysteriøse og latterliggjorde dets Udbrud i «ha-stemte Toner», trak spidsborgerlig-fornemt paa Skuldrene, naar man nævnte det Genialske. En Reaktion mod denne Opfattelse *maatte* komme og kom i Schellings «intellektuelle Anskuelse», der maa forklares som Intuitionen, Geniblikket hos det kunstproducerende Individ, hvorved dette i den begejstrede Undfangelses Øjeblik lige som staar Ansigt til Ansigt med Enheden i Tilværelsen, Foreningen af Aand og Natur, og nu af en usynlig Magt drives til at give det Anskuede plastisk Virkelighed. «I Kunsten» siger Schelling, «dér finder du det Allerhelligste, hvor det, der er adskilt i Naturen og Historien, og aldrig fuldstændig vil gaa sammen i Livet, Tænkningen eller Handlingen, luer i evig, oprindelig Forening som

*) Martensen sammenligner den endnu i 30erne (se hans „Af mit Levned") med et Vandfald; hvor betagende maa den da ikke have været i hans Ungdom?

i én Flamme». «Geniet» siger Steffens i sine Forelæsninger «spalter de blotte Klogskabsregler, gjennembryder alle de Regler, man vil udkaste for det, baner sig og ved sig sin hele Tidsalder en egen Vej. Geniet er Guddommens egen Straale, der nu og da glansfuld bryder ud af Massen. Til at bedømme et Geni kan man ikke bruge den Maalestok, Tiden rækker En; thi den er ikke et Geni, der ikke rager ud over sin Tid og skaber en ny. Det er som hele Historiens Aand rejste sig midt i Tiden, den som lever blot i det Endelige, forstaar aldrig det sande Geni; for den sande Tænkende er han en mystisk Hieroglyf, ved hvilken det Evige profetisk viser hen til en kommende Tid». —

Der sad den smukke, unge, ildfulde *Adam Oehlenschläger*, og hørte paa alt dette. Hans friske Sjæl havde alt længe været som den bristefærdige Knop, der venter paa en Nats Sommerregn, for at udfolde sig i al sin Skjønhed. Eller forat bruge et nøjagtigere Billede: hans Sjæl havde længe været som det fyldte Bæger, der blot venter paa den sidste Draabe forat strømme over Randen og aabenbare sin indre ædle Fylde. Thi saaledes forholdt det sig jo, og ikke som det hidtil har været gængs mellem Literærhistorikere at betragte dette mærkelige æsthetiske Optrin. Jeg har forhen lejlighedsvis i et Dagblad gjort opmærksom her paa, men finder det ikke

unødvendigt atter at fremhæve*), at Steffens Forelæsninger ikke kan have haft nogen som helst mirakkelgjørende Virkning paa Oehlenschläger; en Anskuelse, som sikkert fra først af skyldes Grundtvigs Opfattelse af den Indvirkning, Steffens Kathederforedrag havde paa *ham* eller rettere sagt, saaledes som de *stod for ham paa et senere Stadium*. Mangfoldige Omstændigheder traf sammen for netop paa hint Tidspunkt at gjøre Oehlenschlägers Sjæl blomstrende og frugtmoden. Først og fremmest hans ydre Oplevelser. Hans elskede, beklagelsesværdige Moders Død, hans Forlovelse med den dejlige nordiske Blondine, Kristiane Heger, som ikke ganske gik for sig uden Kamp; dernæst hans aandfulde Omgang med den navnlig Yngre saa stærkt paavirkende Ole Hieronymus Mynster og dennes sjælssarte Broder Jakob Peter. Hertil det intime Forhold til Brødrene Ørsted, af hvilke den ene, som bekjendt blev hans Svoger, den anden, den æsthetiserende Hans Kristian, allerede den Gang var paavirket af den schellingske Naturfilosofi**). Dernæst hans Læsning af

*) Prof. Ludvig Mynster har i sit Skrift „Fra ældre Tid“ protesteret herimod, men rigtig nok uden at angive Grunden til sin Erklæring „at han ikke kan være af min Mening“.

**) Ligesom Anders Sandø hele sit Liv igjennem var Kantianer og Fichtianer, var Hans Kristian Schellingianer: Schellings Lære om Naturkræfternes Enhed trods deres

Schillers Ungdomsdramer og „Don Carlos" samt hans nøje Kjendskab til Goethes „Goetz" og hans begejstrede Studium af den store romantiske Humorist Jean Paul. Endelig det højtidelige Afskedsøjeblik, hvor den letbevægelige, geniale Baggesen „testamenterer ham sin danske Lyra", en Indvielse, der trængte paa til Fyldestgjørelse. Og til sidst det folkevækkende Kongedybsslag. — I Sandhed, mer end nok af Betingelser, til at give en poetisk Genius' Vinger Voxekraft. — Og, at alle disse Forhold ikke have været uden mærkelige Vidnesbyrd i en førsteffensk poetisk Produktion, Vidnesbyrd, der saa vel i Indhold som i Form varselsfuldt peger hen mod den eftersteffenske, derom kan man gjøre sig et Begreb, ved at slaa efter i Kristian Arentzens indholdsvægtige Jubelskrift og Ludvig Mynsters samtidig udkomne oehlenschlægerske Brevvexling. Selv det saa ofte som epokegjørende Digt fremhævede „Guldhornene" var jo ikke uden Forudsætninger i Oehlenschlägers indgaaende Syslen med den nordiske Mythologi, betragtet fra et æsthetisk Synspunkt.

Steffens Paavirkning har, naar alt kommer til alt, sikkert været mere af moralsk end æsthetisk Betydning. Ved ham har Oehlenschläger faaet Tro paa sine egne Evner og Mod til at vove,

fænomenale Forskjellighed ligger, som bekjendt, til Grund for H. C. Ørsteds navnkundige Opdagelse.

hvad han alt længe har haft Lyst til. Man erindre sig Oehlenschlägers borgerlige Stilling ved hint Tidspunkt: en ung Mand, der med Nød og næppe havde faaet sin Artium, efter først at have gjort Fiasco som Skuespiller, en fattig studiosus juris, der var gaaet hen og havde forlovet sig, med lange Udsigter til at kunne gifte sig, en Student, der som hundrede andre skrev nogle Vers, «Manden med de skjulte Talenter», som onde Tunger spydigt kaldte ham. *Da* kom «den unge tyske Doktor» og erklærede alt *det* Krig, som Oehlenschläger havde anset for uoverkommeligt, uovervindeligt, og hævede *det* til Skyerne, som han vel havde følt sig i Besiddelse af, men ikke turdet øse af, det Fantasiens Overflødighedshorn nemlig, han besad i sit Indre; thi Fantasiens Organ var jo ret egentlig *det*, gjennem hvilket, efter Schellingianernes Mening, Geniet meddelte sig til Omverdenen; Symbolikken, Tankens Billedskrift, indeholdt netop de dybeste Ideer. Det Brogede, Regnbufarvede var deres hemmelige Lyst; derfor var Orienten deres forjættede Land, som Hellas var Classicismens. Det var ikke de moderne Tanker og reale Muligheder, som Romantikken rummede, der slog ned i Oehlenschläger — Tænker som saadan blev han jo aldrig — nej det var *Troen paa Fantasiens Virkelighed,* dens Ret lige overfor alt Studium og lærd Grunden, lige overfor alt Arbejde, der kostede Tid,

dens Overflyven af al hverdagslig Beregning, dens Rangeren højt over al filosofisk Spekulation; det var *det* ved Romantikken, der henrykte ham. Saa blev da den østerlandske Æventyrhelt Oehlenschlägers Ideal; og han forherligede ham i hin berømte Geniets Komedie, som kaldes «Aladdin», dette Umiddelbarhedens Drama, saa dejligt som den Drøm, Ynglingen drømmer en Foraarsnat. Helten her, den smukke, magelige, aabne, fantasifulde Aladdin, repræsenterer det Godes, det Skjønnes og Sandes Princip, hvorimod den tyske granskende Pedant Nureddin og hans listige, fransk-letfærdige Broder Hindbad Løgnens, det Ondes og Hæsliges.

At det imidlertid kun var Romantikkens Hævden af Fantasiens Genialitet, at dens Drift til Individualisering, Karakteristik og Lyst til at befare det ubevidste Livs Gruber eller dens Trang til Erkjendelsen af de første og sidste Ting aldeles ikke harmonerede med Oehlenschlägers aandelige Ejendommelighed, viste sig klart, da de to hidtil uadskillelige Venner efter et heftigt Optrin i Steffens Stue i Halle skiltes som Uvenner. At Hovedaarsagen til Bruddet var Schillers Skuespil «Vilhelm Tell» er lige saa mærkeligt. Dette Drama (hvori den revolutionære Humanitets største Genius ligesom havde reproduceret sit Ungdomsideal i en højere og ædlere Skikkelse, der aander hele det 18de Aarhundredes Frihedsbegejstring,

dets Agtelse for Menneskerettighederne, dets Tro paa det usammensatte Naturlivs Renhed og Kraft) var Fuldblodsromantikeren Steffens i den Grad imod, at han erklærede, at han kunde ikke udholde at læse det til Ende og kastede Bogen langt hen ad Gulvet. Men Oehlenschläger blev saa opbragt herover, at han forlod Værelset i Vrede. De to godhjærtede Mennesker bleve dog atter tilsyneladende forsonede; men Bruddet var ulægeligt; og da Oehlenschläger senere traf sammen med Forfatteren til den pikante Roman «Lucinde», Ironikeren Friederich Schlegel, maaske Romantikernes bedste Hoved, havde han mer end nok af sine gamle Guder. Han persiflerede Romantikken i «der irrende Ritter», en moderne Don Quixotiade, og digtede sin Palnatoke, hvor en ædel Hedning straaler frem paa middelalderlig Obskurantismes og Nederdrægtigheds Baggrund. Ja vi høre en Gjenlyd af det 18de Aarhundredes Klubtaler, naar disse Ord lægges den gamle moderniserede Viking i Munden:

„I ædle Brødre, Kraft og Fromhed er
de tvende Lys, som bør bestraale Livet". —

Det var aabenbart: Oehlenschläger var ikke mer Romantiker i egentlig Forstand. Han længtes atter tilbage til den gamle Kreds, hvori han havde færdedes før Steffens Ankomst. Man læse det mærkelige Brev i H. C. Ørsteds Correspondance, hvor han udtaler sin Længsel efter atter

at sidde ved den lune Rahbekske Arne, og yder denne Literaturens Patriark sin Hyldest paa den før saa højt skattede Steffens Bekostning. «Rahbek», siger han «har Digterfortjeneste — ikke blot som Visedigter — og dernæst har han ved sin underlige literære Humor vidst at holde en vis Tids Literatur sammen, der kan betragtes som et Hele, fordi der gjennem den gaar en Aand og en Hensigt, hvilken ikke blot er at bringe Alting herunter . . . . . . Det gaar Steffens som Friederich Schlegel: Begge væve de om Kunst fra Morgen til Aften, og begge ere de aldeles uden Kunstsind. Hvad er Kunstsind Andet end en med højere Iagttagelsesevne forbunden *sindig Opmærksomhed* paa Skjønheden i det Objektive, ren for al personlig Interesse. Og hvorledes er sindig Opmærksomhed og rolig Iagttagelse af det Uegoistiske muligt hos sværmende Drømmere, der blot se forat 'finde, og ej finde ved at se? . . . . Efter min fuldeste Overbevisning og min Samvittighed maa jeg næsten være mod hele *det æsthetiske System* af den nyere Skole; jeg finder det uden Sandhed, uden Geni og selv — hvad der er det Værste — uden Moralitet». I et følgende Brev erklærer Oehlenschläger (Dcbr. 1807) at han nu i *halvttredje Aar* har indesluttet denne Anskuelse taust i sin Barm. «I et halvt Aar», siger han «gik jeg daglig i Halle og maatte see paa Steffens' umoralske Forfængelighed, der

bestod i at støde alt ned, som ikke convenerede ham. Omstændighederne bød mig at blive hos ham; jeg maatte altsaa daglig døje at høre Herder, Schiller, Voss, Jean Paul, Ewald, Klopstock, Fielding, Horats, kort sagt de største Digtere af alle Nationer nedrives, hvis Skotvinge han ikke er værdig at løse. Selv Goethe var ham ikke noget ret tilsidst; og var jeg bleven der et halvt Aar endnu, da havde jeg maaske faaet at høre: at det var en absolut Dumhed at tilbede Gud; at Satan som det brillanteste Kraft-Geni var den egentlige Almagt, og at Helvede som den evige Livsild burde foretrækkes for det filistermæssige sentimentale Himmerig . . . . . I Berlin var jeg alene og fri; den lange, trykkende Incommodation af Steffens' Personlighed havde efterladt noget Bittert, havde sat ondt Blod. Saaledes lærte jeg Fichte at kjende (der ogsaa stedse blev foragteligt omtalt hos Steffens). Og hvor meget maatte det ikke glæde mig at finde en Mand med alle de Egenskaber, jeg havde savnet. Det var ikke Fichtes systematiske Lærebygning, det var hans mandige Kraft, moralske Dygtighed, lutherske Mod og ureflekterede Naivetet, som henrev mig. At han var énsidig, mærkede jeg naturligvis strax; men det er bedre at være énsidig, end at være en rullende Kugle, som af lutter Flérsidighed slet ingen Sider har. — Nu kom jeg, efter et halvt Livs Længsel, til min Lærer og Mester

Goethe! Og der saa jeg den gamle Løves stumme Indignation over den nyere Frækhed og kaade Letfærdighed. Han talte lidt derom; men jeg læste i hans Hjærte og sluttede af hans besindige Dom. Saa vist det Enkelte afhænger af det Hele, saa vist afhænger Mennesket mer eller mindre af Avtoritet. Denne Avtoritet er *Historiens Selvopholdelsesdrift*».

Vi ville ikke føre Citaterne videre. For enhver Læser, der nøjagtig har mærket sig Tendensen og Udtrykkene i de anførte Brevfragmenter, vil det være aabenbart, at Oehlenschläger her plæderer det 18de Aarhundredes Sag mod det 19des. Hele hans senere Forfattervirksomhed er da ogsaa stemplet af dette Brud. Han bevarede det Naive i Romantikken: det Barnlige og Fantastiske; men med Hensyn til Religion, Filosofi og Politik hyldede han stadig det 18de Aarhundredes Rationalisme, den borgerlige Humanisme*) og den oplyste Despotisme. — Ja — hvor underlig det end kan synes — i den Fejde, Oehlenschläger senere fører med *Baggesen*, er denne ikke fri for at tage den moderne Romantiks Offensive mod hin. Den letbevægelige Baggesen, hvis urolige Aand, nervøse Konstitution og kamæleontiske

*) Hans mest udmærkende Betegnelse for en Mand var efter Ludvig Mynsters Sigende („Fra ældre Tid“): „Han er et *skikkeligt* Menneske“.

Naturel var saa overordentlig sensibelt lige overfor alle aandelige Strømninger i hans Samtid, kom snart med paa alt det Værdifulde, Romantikken sad inde med, alt det, som vilde vare ud over Momentet, og kritiserede nu med sit kaustisk-spillende Vid alt det hos sin Rival, der hørte med til Romantikkens Skum og Spildevand; men som denne i sin Kritikløshed, der var avlet af aandelig Stagnation, ansaa for noget af dens Væsentlige*).

At det var det Faktum, at Oehlenschläger havde svigtet det Bedste i sin Ungdomsstræben, og at det var egentlig *det*, Baggesen paatalte, gjør det forstaaeligt, at denne i sin Fejde kunde faa en Allieret i den ham i saa mange Henseender fjærntstaaende *Grundtvig*, vel den mægtigste Genius, den danske Aand i det 19de Aarhundrede har frembragt. Oprunden af en gammel dansk orthodox Præstefamilie, paa mødrene Side udgaaet fra den mærkelige Bangske Slægt, havde Grundtvig tidlig alle Betingelser for at glide ind i de Kredsbevægelser, der foregik nærmest det danske Kulturcentrum. Hans og Henrik Steffens Moder vare Søstre, et Slægtskab, som

*) Hvad Baggesen *kunde* have leveret af ægte romantisk Poesi, er „Thora fra Havsgaard" et Bevis paa: „hint natlige Kvad om Skæbnens rædsomme Gang og Uskylds Kamp med det Onde".

Grundtvig ikke senere glemte at notere, men som ikke altid er bleven tilstrækkelig understreget af Literærhistorikere; skjønt en Jævnførelse af denne Romantikkens Apostel i Norden med dens viede Høvding ville frembyde mange mærkelige Lighedspunkter med Hensyn til Naturel og Karaktér. Hvor lidt dog Steffens, trods sin betagende Docentoptræden, formaaede at virke paa ikke forberedte Aander i Øjeblikket, turde den Omstændighed være et Bevis paa, at Grundtvig, fodfæstet i sin rationalistiske Overbevisning, i Begyndelsen «lo kækt» af alle Fætterens filosofiske Paradoxer. For ham kom Vækkelsen først *tre Aar* senere, da han, ulykkelig og skamfuld, ved at være forelsket i en gift Kone, «var bleven rørt paa det ømmeste Sted, hvorved alt kommer op, der ligger i os». Det var i denne Stemning, under Kampen med sit blødende Hjærte, at Oehlenschlägers poetiske Skrifter af 1805 faldt ham i Haanden. Hvor befriende disse epokegjørende Digtninger have maattet virke paa ham i et saadant Øjeblik, vil Enhver, hvis Hjærteliv ikke er bleven forjasket, kunne fatte. Fra nu af var han den ny Aands svorne Ridder. Han fordyber sig i Eddaerne, Saxo og Snorro, gribes af Schellings Anelses-Filosofi og Fichtes Daadstænkning, han læser Goethe og Shakespeare. Hans Indsigelse mod Bojsens rationalistiske Liturgiforslag er det første Vidnesbyrd om hans Grebethed af det Usynlige i Tilværelsen.

Hans Venskab med den raske Villemoes, Fædrelandets haarde Skæbne i 1807 og den danske, letsindige Maade at tage nationale Ulykker paa forarger og stimulerer hans ildfulde, mandige Sjæl. «Maskeradeballet i Danmark» 1808 er en Indignationens Inspiration. Da Kjærlighedens Dør er bleven lukket for ham, kaster han sig i Kristendommens Følelsesdyb, og samtidig med, at han underviser i Historie i Kjøbenhavns Mønsterinstitut, gaar det op for ham, at Kristus er Tidernes Midtpunkt og Udviklingens Bærer. Fætteren Steffens' Ord ere blevne siddende i hans Øre; først nu komme de rigtig til hans Bevidsthed. Grundtvigs Dimispræken 1810 vækker Sensation mellem Kjøbenhavns Gejstlighed: «man føler sig truffen» og fornærmet. Men han fortsætter sin Polemik mod Rationalismen og det 18de Aarhundrede, hvilket han afmaler, saa sort som muligt i sin «Verdenskrønike fra 1812». Nogen Ro har dog vist hans endelige Forlovelse med den skjønne, stille, bly Præstedatter Elisabeth Blicher fra Falster skaffet hans Sjæl. Elisabeth Blichers Fader havde været Nabopræst til Ingemanns Fader, og hun selv havde været dennes Legesøster.

Hos Oehlenschläger, den nordiske Renæssances Forbereder og den danske Romantiks Fader, kunde Grundtvig ikke vente nogen Støtte. Oehlenschläger saa nok, at Grundtvig var «sejlet det Nordiske adskillige Streger nærmere end han» i

«Optrin af Nordens Kæmpeliv»; men det fejler dog næppe, at Palnatokes Digter har følt sig sært frastødt af denne blege mørkøjede «Fanatiker». Vel havde Grundtvig skrevet et smukt Tilegnelsesdigt til Oehlenshläger foran 2den Del af Optrinene («Kæmpelivets Undergang»); men det indeholdt ved Siden af den deri udtalte begejstrede Anerkjendelse en stærk Anke mod Oehlenschlägers vælske Sympathier og en næppe skjult Fordring, om at grave dybere ned. Magelige Folk irriteres altid, naar man vil trække dem ud af deres Magelighed. Og Oehlenschläger var nu bleven gift, var bleven Embedsmand, og dyrkede de huslige Glæder og Nydelser samtidig med, at han havde en Følelse af, at der var sat Finis for hans Livs Roman.

Det var paa dette Tidspunkt Ingemann traadte op.

II.

Ingemanns Barndom og Drengeaar

„Du var mig hele Verden,
Du lille grønne Ø
imellem de dybe Sunde
og brusende Østersø!
Med Pragt staar op fra *Grønsund*
din Sol hver Morgenstund:
ved Kvæld den til sit gyldne Slot
nedruller i *Guldborg-Sund.*

Den rige Rugmark bølger
bag Vejens Pilehegn;
de susende Bøgeskove
er Sommerens Sejerstegn.
Hvor Gjedser-Oddens Sandrev
blev raske Sømands Grav,
hver Nat fra Oddens Varseltaarn
udstraaler der Lys paa Hav.

Men bruser fjærnt fra Lyset
Sundstrøm fra Østersø,
der skinner en Landsbykirke
i Dæmringen over Ø.
For mig den Kirke peger
paa Vej til himmelsk Kyst:
der døbte mig min Faders Haand
og signed mit Barnebryst.

Og nær ved Kirkens Ringmur,
hvor Præstegaarden staar,
skjult Mindernes Alfer hviske,
hvad hemmeligt til mig naar.
Hver Krog i hine Stuer,
hver Gæst som glad drog ind,
hvert kjærligt Blik, der til mig fløj,
jeg gjemmer i stille Sind.

En anden Slægt dér bygger,
og andre Sjæle bo,
hvor nu jeg vil søge Sporet
af hoppende Børnesko. —
Før vort Aarhundredes Morgen
med Storm og Lyn brød frem,
jeg leged paa hin grønne Ø
i fredsælle Barnehjem.

Hvad Skjønt, jeg saa i Legen,
tremglimter end med Lyst;
de Sjæle, jeg der har elsket,
jeg hilser med kjærlig Røst.
Dig hilser jeg, min Vugge,
med Hegn af Hav og Sund!
Imens min Sol mod gyldne Hav
nedruller mod Aftenstund."

Med disse ægte ingemannske Toner, nogle af de smukkeste fra Digterens Lyre, mindes han som Olding sit idylliske Fødested. Thi venligt maa hans Barndomshjem have været og en sand Idyl den Tid, han tilbragte dér. Hvor skuffende end Erindringens Skær mægter at virke paa svundne Begivenheder, og hvor meget man end med Hen-

syn til fantasifulde Naturer som Ingemann maa regne med den mulige Illusion, saa er der dog næppe nogen Tvivl om, at den Skildring, han i sit avtobiografiske Fragment giver af hine første Aar er fuldt overensstemmende med Virkeligheden.

Skjøndt hans Fødselsaar 1789 faldt sammen med den store franske Revolutions Begyndelse «henrandt dog hans Barndom i den største Fred og ligesom udenfor den bevægede Tids stærke Strømninger. Hvad han af dens Uro fornam af Bevægelserne i de ældre Menneskers Sind, var kun at ligne med en fjærn Brusen fra et ubekjendt Havdyb. Den Efterklang af det store Verdensliv, som kunde naa til hans afsides Fødeø, sammensmeltede, uden skærende Mislyd, med Fuglesangen over Præstegaardsmarken og Klangen af Børnenes Rørfløjter ved Landsby Gadekjæret.... Marseillanerhymnen, der med de stolte, vilde Frihedstoner gjennembruste hele Evropa, gjenklang vel ogsaa i hans Landsby, men kun som en livlig Selskabssang fra Hovedstaden». — Faderen, Søren Ingemann, en Kjøbmandssøn fra Møen, var Præst til Torkildstrup og Lillebrænde og senere Provst i Falster Nørreherred. Hans Embedsbroder, Glahn i Riserup, Povl Egedes Svigersøn, giver ham i sin Kirkebog det Vidnesbyrd, «at han var en sand Nathanael» (d. v. s. en Mand uden Svig). Han var Theolog af Balles Skole, altsaa Orthodox med Paavirkninger af det 18de Aarhun-

dredes Humanisme og Oplysning. Skjønt Glahn og den anden af Søren Ingemanns Nabopræster, Blicher i Gunslev, vare ham aandeligt overlegne, bestod der dog et inderligt Venskabsforhold imellem dem, og de sluttede sig tæt sammen i Modsætning til «de stridbare og ustyrlige Præster der bode omkring dem» *). Som Landsbypræst har Søren Ingemann, efter alt hvad man kan skjønne, vist nok ypperlig fyldt sin Plads og staaet i et godt og trofast Forhold til sin Menighed; den saa op til ham og tillagde ham paa naiv og gammeldags Almuevis Evne «til at mane og vise igjen». — Da vor Ingemann fødtes, var Faderen endnu en kraftig Mand; han havde nylig fyldt sit 54de Aar. Sønnen skildrer ham som «en høj rank Skikkelse, med rolig mild Alvor i Aasyn og Adfærd, der baade kunde gaa over til let, godmodig Spøg med ret hjærtelig Latter og til stræng Bestemthed i Udtryk og Miner, dog paa den anden Side, ikke til nogen Yderlighed af Lystighed eller lidenskabelig Heftighed». Moderen var ved sin yngste Søns Fødsel 38 Aar, og syntes ham, skjønt han var hendes niende Barn, «endnu ung og jomfruelig». Hendes Ansigtstræk vare smaa og fine. Den Skjønhed, hvormed hun især fortryllede sin yngste Søn var Mildheden, Kjærlig-

*) Immanuel Barfod: Den falsterske Gejstligheds Personalhistorie.

heden og den elskelige Sjæl i hvert Udtryk, som i hvert Ord fra hendes Læber. Hun saa Verden i Sollys eller i Maaneglans, aldrig i nogen Nat uden Stjærner. Hun hørte til de faa lykkelige Naturer, der bevare det usynlige Guldæble, Paradisengelen giver Barnet i Haand paa Vuggen. Sorgen havde hun dog kjendt i sin Ungdom. I Præstegaardens Havestue hang Billedet af en ung, smuk Mand, som hun viste sine Børn, og som de alle holdt af. Det var hendes første Forlovede, som havde været Supercargo*) og var omkommen paa en Kinarejse. Hun havde i sin Ungdom blæst Fløjte. Den smukke Ibenholdtsfløjte kom med de voxende huslige Pligter sjældnere og sjældnere frem, men Sønnen erindrer, at den havde yndige Toner. Den gjemte maaske Ungdomsdrømmen, som den lykkelige Hustru og Moder i Landsbypræstegaarden dog aldrig kunde ønske at glemme». — Hvem gjenkjender ikke i denne Skildring Grundtrækkene til vor Digters Karaktér. —

Ikke mange af vore Forfattere har kunnet se tilbage paa en saa lykkelig Barndom som Bernhard Ingemann. Som den yngste af otte Søskende, har den lille lyshaarede, venlig-skjælmske Dreng

*) En vigtig Post paa de ældre Koffardifartøjer. Superkargoen havde Opsynet med Ladningen og var Skibets Overkjøbmand.

naturligvis været alles Kjæledægge. Intet har lagt Baand paa hans Livsmod, ingen Skygge formørket hans Barnesind. I det fredelige, kjærlige, velhavende Præstehjem herskede nok en gudfrygtig Tone, men al pietistisk Hængehovedvæsen var banlyst derfra. «Paa Bordbønnen nær, som læstes højt af Børnene, fandt der ingen fælles Husandagt Sted. Af Moderen lærte Børnene i Stilhed deres Morgen- og Aftenbøn. Aandsretningen fra Midten af Aarhundredet havde her som næsten allevegne draget en skarp Grænse mellem Kirken og det daglige Hjem. Psalmer og Bibelsprog hørtes næsten aldrig udenfor Kirken; men muntre Sange, Spøg, Dans og selskabelig Glæde gjenlød ofte fra Præstegaarden». — Og hvem erindres ikke om venligt lysende Perioder af sit Liv, naar den gamle 71aarige Præstesøn nu fortæller videre om Præstegaardslivet i Torkildstrup*). «Dejlige Somre med kjære Gjæstebesøg fulgtes af hyggelige Vintre, hvis Stilhed afbrødes af Juleglæden i Hjemmet for Smaa som for Store, og af Juletidsballerne for den voxne Ungdom i Præstegaardene. Den første Sne hilstes med Jubel af Drengene, som Forbud paa Sneboldtleg, Slædefart og Løben paa Is. Den blandede Lyd — af Husfolkenes Træsko i Gaarden, af Hundenes Smaabjæffen, af Hestenes muntre

*) Levnedsbogen I. S. 21.

Vrinsken, naar de redes til Vands, af det talrige Fjerkræs Klukken, Skræppen og Sladren, af Duernes Kurren paa Taget og af Plejlernes Taktslag paa Logulvet — fremkaldte den særegne Stemning af Tryghed og Fred, som kun Landsbybørn kjende. Saa snart Kakkelovnen i den friske Vintermorgen buldrede i Dagligstuen, og Ruderne begyndte at optøes, eller man havde aandet sig et lille Kighul gjennem Isblomsterne til Daglyset og det vaagnede Liv i Gaarden, samledes Familien om den syngende Themaskine, og snart vare baade Smaa og Store i Virksomhed, de Mindste med Leg og mere ude end inde. Til Faderens Studerekammer naaede ikke deres Støj; det laa afsides ovenfor «Storstuen». I Dagligstuen standsedes Rokkehjulene af og til af den mindste og mest overgivne Dreng; men paa Kvisten holdt Huslæreren uforstyrret Skole med de Ældste».

Men i denne Slægt fra det 18de Aarhundrede manglede ikke Romantikken. Der var et Sted i Torkildstrup Præstegaard, som maa have været en sand orientalsk Æventyrverden for den lille Bernhard, nemlig «Grandmamas» Værelser. Ingemanns Mormoder var Enke efter en rig Kinafarer, Kaptejn Svane; hun ejede endnu Tienden til Torkildstrup Kirke og besad nogen Formue. Hun var en anseelig Skikkelse, der optraadte med gammeldags Pragt og Elegance. Hun behandledes altid med hensynsfuld Ærbødighed af de Ældre;

og hendes Blik eller misbilligende Gestus var nok til at standse Børnenes Tumult. En vis Fornemhed var udbredt over hendes Person, der mere vakte Respekt end Fortrolighed. Hvad der i Landsbypræstegaarden kunde henregnes til Luxus, skrev sig fra hende. Saaledes — «hvad der for Børnene var en stor Herlighed — en svær gammelsdags halvaaben Chaise og en endnu sværere Gallakaret, som altid maatte trækkes af fire, og paa de slette Veje undertiden af sex Heste, hvortil der hørte baade Forrider og Ledeoplukker, rigtig nok i deres Bondedrengedragt, medens kun Kusken bar en særegen Hat og Kjortel, der kunde gjælde for et Slags Livré. I denne Gallakaret foretoges gjærne Besøgene til de nærmeste Herregaarde, hvor den usædvanlige Pragt maaske skulde raade Bod paa Præstefamiliens Borgerlighed i de adelige Huse.» — Bedstemoderens Beboelseslejlighed laa paa den anden Side «Storstuen» i en med Præstegaarden forbunden Tilbygning, der oprindelig var bestemt til Enkesæde. «Naar man kom indenfor det hemmelighedsfulde Dørtæppe og betraadte det spraglede Gulvtæppe, var man i det fjærne Østen. Her sad Kinafarerens Enke omgiven af lutter kinesiske Borde, Vaser, Skabe og Billeder. Deriblandt udmærkede sig en malet Gibsfigur i Legemsstørrelse, der rigtignok ligesom en Voxkabinetskikkelse havde noget Ængstende ved sig ved den altfor store Lighed med Virkeligheden. Den var

modelleret i Kina og forestillede hendes Søn, Bernhards Morbroder, i fuldstændig Galladragt. Ansigtet var glat og fint, vist nok materielt ligt, men trods de livlige Farver dødt og uhyggeligt. Han bar Pisk med Haarpung og pudret, friseret Haar, Chapeaubas under Armen, langskødet, broderet Atlaskesvest, brun, afrundet Kjole med store glimrende Knapper, fine Kniplinger i Kalvekrydset og for Hænderne, brune Knæbenklæder, hvide Silkestrømper og Sko med store Guldspænder. En vis Yppighed i Klædedragt synes at have været almindelig i hans Tid i den velhavende Middelstand; thi ogsaa Bedstefaderens og Bedstemoderens Portrætter, malede paa Glas med kinesisk Kunst og stor Finhed i Udførelsen, vidnede om Pragt og Sirlighed. Mange smukke emaillerede Æsker og andre Smaating beundredes højlig af Børnene. Paa de blanke finerede Skabe manglede heller ikke kinesiske Nikkedukker. Selv udenfor Bedstemoderens Værelser var der Meget, som erindrede om Kina og om Bedstefaderens Sørejser. I Havestuen havde man en hel Samling af Søplanter, som han havde hjembragt, alle ophængte i Glas og Ramme. I Haven udsattes, saa snart Foraaret begyndte, store kinesiske Havestole af tykt Porcellæn, der i Størrelsen og Formen lignede vore Fjerdingtønder. I smukt Sommervejr udstilledes der undertiden en høj Kineserinde i Legemsstørrelse, malet paa udskaaren Pap, til stor Glæde

for Bønene, især naar hun i Frastand hilstes fra Indkjørselen af Fremmede, der i Hast ansaa Billedet for en levende, stiv Dame i æventyrlig, prinsesseagtig Dragt. Alt, hvad der saaledes udgik fra denne Bedstemoders Gjemmer, fra hendes Fortidsliv og minderige Bolig, virkede mere paa Fantasien end paa Følelsen og fremkaldte Forestillingen om noget Fjærnt, Fremmed og Besynderligt. Med sit blege fine Ansigt og sin ofte stive Pynt syntes hendes Personlighed selv at tilhøre et Slags Féverden. Besøgene hos Grandmama vare sjældne og havde altid noget Højtideligt ved sig.»

Men udenfor «Grandmamas» Omraade fik «Moders yngste Dreng» Lov til at tumle sig efter sin Lyst. Dér var den dejlige Have med Buskene til at lege Skjul under; Aspargesbedene, under hvis Toppe han saa sig skjult «af høje, fine Vidundertræer i en fremmed, fortryllet Verden; den romantiske Hesselallé, hvor han kæmpede drabelige Ridderkampe med Sværd og Lanser af Hesselkjæppe og tournerede med de Hrr. Riddere Tønne Glahn og Hans Jakob Blicher, Nabopræsternes Sønner. Dér var Jordbærbeddene og Morelkirsebærtræerne. Og udenfor Haven de vide Præstegaardsmarker og den lille Præsteskov, der først standsede ved Stengærdet til den store Gundsemagleskov, hvor en hemmelighedsfuld Verden syntes at skjule sig i Skovrigets grænseløse Dybder.

Med Naturen levede han paa en meget fortrolig Fod. At man havde mildere Vaardage og skjønnere Sommerdage saa vel som friskere Frostvintre i Danmark i Slutningen af forrige Aarhundrede, end nogen Sinde senere, tør han vel ikke bestemt paastaa; men Vaarluft, Sommerhede og Vinterfriskhed har han sjælden indaandet med saa let og sorgløst et Bryst, førend maaske med graanet Haar i det stille Sorø. Som et muntert Føl færdedes han i Have, Gaard og Mark mellem Husfolkene og de talrige Kreaturer, som alle vare hans Venner og syntes at kjende de Navne, hvormed de tiltaltes. Ogsaa Fjærkræet, især Duerne, havde Personlighed for ham, og de talrige Spurve- og Svalefamilier syntes ham altid de samme. Den rejsende Stork, som hvert Foraar kom tilbage med sin Mage, nikkede til ham som en gammel Bekjendt. Kun én Skabning var hans Fjende, det var Høgen, som forfulgte hans Duer, og naar han saa ham skudt og fastspigret paa Baggaardsporten med sit Røverhoved mod Møddingen, fandt han det i sin Orden. Med den kalkunske Hane og en arrig Gase laa han dog en Tidlang i Krig; men Kalkunhanens opblæste Storagtighed blev ham snart til Morskab, og over Gasen vandt han en glimrende Sejr, ved en skjøn Dag at gribe den i Halsen og trække den til Fængslet i Tærskeloen, trods de stærke Slag paa hans lille Arm af dens Vinger. — Af Sommerfuglene og Bierne

havde han stor Glæde. Før en Bi havde stukket ham, vilde han ikke tiltro de flittige Blomsterelskere noget fjendtligt Sindelag. Han tog en Gang med fuldkommen Tillid en Bi ud af en Blomsterkalk og blev stukken. Med den smertelige Erfaring løb han til sin Moder og beklagede sig over sine smaa Venners Grumhed*). — Men af alle Dyr var der maaské intet, han med større Beundring betragtede end den lille Snegl, som Vorherre havde lært at bygge saa kunstig en Bolig, og som med sit hele Hus paa Ryggen kunde krybe op ad den stejle Træstamme. «Det kan Svane dog ikke gjøre» udbrød han en Gang med Hensyn paa sin ellers saa kunstfærdige ældre Broders Uformuenhed, og gjorde de Ældre opmærksom paa den lille Tusendkunstner. Denne Barnebetragtning over Gavernes Forskjellighed hos Store og Smaa fandt tit en sindrig Anvendelse i Familjesproget, naar nogen vilde gjøre sig til af Kunster og Færdigheder.»

Tidlig Overanstrængelse af de aandelige Evner, der som oftest er begrundet i Forældrenes Lyst til, at Børnene skulle gjøre sig bemærkede, kjendte Ingemann intet til. Det første Latin, han lærte af sin Fader, lærte han ridende Ranke paa dennes

*) Hvem kommer ikke her til at tænke paa det bekjendte lille anakreontiske Digt, der har en lignende Situation til Æmne.

Knæ: „thorax, en Trøje — oculus, et Øje — jeg kan se paa dit Øje, der er en Skjælm i din Trøje.“ Alfabetet nemmede han som en Leg, som han i det Hele „med Lethed og Glæde af sin Moder lærte Alt, hvad der i Barndommen med det rigtige Modersmaal kommer fra og gaar til Hjærtet. Hvad der kostede nogen Anstrængelse, lærte han snart ved Hjælp af Rosiner og Mandler af den milde, hjælpsomme Husjomfru.“

Forkuelse eller Forknyttelse i nogen som helst Retning har der i det Hele taget ikke været Tale om i Ingemanns Barndomsliv. Hvor megen tillidsfuld Frejdighed, der har udmærket Forholdet mellem Fader og Søn, hvor lidt „Bussemand“ hin har været for denne, turde følgende lille Anekdote, som Fr. Barfod fortæller*), bære Vidne om. En Gang Drengen sad og læste i Suhms lille Danmarkshistorie, væltede han hele Blækhuset over Bogen. Hans Beslutning var strax fattet: han vilde sige sin Fader, hvad han havde gjort. Men paa Vejen til Faderens Studerekammer malede hans Indbildningskraft ham et livligt Billede af den Ros, han vilde høste hos Faderen for sin ualmindelige Aabenhed og Ærlighed. Bedrøvelsen over hans Uforsigtighed forvandles til straalende Glæde over den Prís, der ventede ham, og med den gladeste Mine af Verden, viser han Faderen

*) Illustr. Tidende for 1860 Nr. 35.

Bogen og siger nok saa kjækt: «Se, hvad jeg har gjort Fader!» «Saa skal du da ogsaa ha' Knægt!» udbrød Faderen, der ikke havde set Bedrøvelsen, og hvem derfor Jubelen kom lidt vel tidlig; og Sønnen fik en Lussing, den eneste legemlige Revselse, han nogen Sinde mindes at have modtaget af sin Fader.

Heller ikke nogen af de Mennesker han kom i Berøring med udenfor selve Hjemmets Vægge, gav ham andet Indtryk end, at Verden var befolket af kjærlige, gode og muntre Skabninger. Bønderbørnene, der nette og velklædte gik til Konfirmation hos Præsten, havde altid Lommerne fyldte med søde eller «mjøske» (syrlige) Æbler til Præstens Smaadrenge. Tyendet i den store Præstegaard gav sig venligt af med den lille skjælmske, æventyrdristige Bernhard, der gjærne vilde «vendes Mølle» med, gjærne i Høsttiden kjøre hjem paa Læsset eller rutsche ned fra Stakken for at begraves i Kløverdyngerne, men ogsaa gjærne vilde sidde stille og høre paa en «rigtig rædsom» Spøgelsehistorie, og ikke var bange for at lade sig svinge i en Sæk af den haandfaste Bryggerspige over den dybe Brønd, for at se «Sol, Maane og Stjærner dernede i et Spejl» og maaske opfange et Glimt af «Brøndkongen», som skulde bo dér. — Men navnlig maa de gamle Almuefester, der efter Pietismen havde jaget dem paa Flugt, atter vare fremstaaede i deres fulde Glans

mellem den velstaaende falsterske Bondebefolkning, have henrykket den Lilles Øje, som allerede den Gang var opladt for den naive Romantiks storfarvede Leg. Naar Bønderne «red Sommer i By» med Foraarsbanneret, som Landsbypigerne den foregaaende Dag havde smykket med Kranse og flagrende Silkebaand, naar de friske, kraftige Stemmer lød til Klarinetmusikken med den gamle Sang:

„Vor Skov og Mark sig fryder smukt!
— Hør det, som vi bede! —
Valborg har Løv og Græs med Frugt!
Vær os alle en naadig Gud med Glæde!“

da jublede Drengen uvilkaarligt med; og glemte ikke, da han blev Mand i sine Æventyr, Digte og Romaner at gjenfremstille paa sin Vis, hvad der havde henrykt ham som Barn ved disse Bondefester.

Ja undertiden synes det, som han i sit Overmaal af Lykke og Solskin næsten ligesom har kunnet trænge til Sorgens Krydderi. I saa Henseende fortæller han morsomt i sin Levnedsbog, hvorledes han en Gang imellem, naar han efter en tilgiven Forseelse ikke havde set Moderens Ansigt saa mildt, som han ønskede, kunde gaa bort og forsvinde. «Ingen vidste, hvor han var; men han laa i Sandhullet under Kvistkammertrappen i Forstuen, hvor han ligesom vilde mane den største Sorg til sig. Han fandt et Slags Behag

i sin stedse stigende bedrøvede Stemning, til den var nærved at overvælde ham. Han kunde snart fornemme sig udelukket fra Lyset og Livet og Glæden og ligesom forladt af alle Mennesker i denne Grav; han kunde faa stor Medlidenhed med sig selv og synes, det var dog tungt, at han saaledes skulde ligge ene og forglemt af hele Verden i Sand og Mørke» . . . . Men saa snart han kom saa vidt i sin Grublen, at det forekom ham, at *hans* Sorg var den største i Verden — saa kunde han pludselig springe glad og trøstig ud af Sandhullet og styrte sig i Armene paa den længe forud forsonede Moder.

«En Gang havde en kun meget lille Gjenvordighed sat ham og den næstyngste Broder Kristian i fortrædeligt Lune. De vare blevne enige om at sætte sig ind i Sovekammeret og rulle Gardinerne ned for Daglyset. Her vilde de nu sidde og være tungsindige, saa at alle skulde faa Medlidenhed med dem og se, hvorledes de lede Uret i Verden og ikke mer kunde se Dagens Lys med Lyst og Glæde. Men da de havde siddet saaledes nogen Tid og set sørgmodigt paa hinanden i Halvmørket, uden at Nogen lagde Mærke dertil eller beklagede deres store Ulykke, syntes det dog Bernhard, at det var overmaade kedeligt at være melankolsk. Han rullede atter op og foreslog Broderen for en Forandrings Skyld at være lykkelige.»

Faderens Død udrev den lille Bernhard af hans Barndomsparadís. Det var netop den sidste Dag i det 18de Aarhundrede. — Jordefærdsdagen var forbi, og Moderen, som beredte sig til at bryde op, naar Naadsensaaret var til Ende, lod rydde op i Huset. Den yngste Dreng, der havde faaet Smag for Ildkunster i Anledning af et lille Fyrværkeri, der var bleven afbrændt paa en Festdag i Præstegaarden, havde fundet en hel Bunke gamle Almanakker, som han vilde lade gaa op i Røg og Flammer, medens han morede sig ved deres Knitren og de tusend tindrende Prikker paa den mørke, forkullede Papirflade. Det var et lystigt Syn, at se de smaa Ildfugle svinge sig frem af Baalet. Men pludselig slog Flammerne op i Skorstenen, hvor der den Dag var et svært Vindfang; Ilden fik Næring af Soden; og Pigerne ilte til og gjorde Anskrig. Hele Præstegaarden kom i Oprør, og virkelig havde der været Fare paa Færde, hvis ikke den resolutte Avlskarl ad den lange Tækkestige var kravlet op paa Kjøkkenets Tag og havde kvalt Ilden, ved at presse en vaad Dyne ned i Skorstenspiben.

Saaledes gjorde den vordende Romantiker op med det 18de Aarhundrede. — Men Methoden var dog altfor radikal, og som al Radikalisme ikke uden Fare.

Er der Noget, som paatrykker den Unges Sjæl et bestemt Præg og giver hans Vilje en Retning, som den sjælden senere formaar at bøje af fra, saa er det Skolen. I Skolen dér kastes — som Regel — Lodden for et Menneskes Fremtid. Herfra stammer dets første Kundskab til Verden, her modtager det de første aandelige Impulser eller Hemmelser. De Sjælespirer, som plejes under Skolelivet, kues sjældent i Væxten; de være nu gode eller daarlige, sunde Udfoldelser af det indre Liv eller Vildskud. Lykkelig den, som fik de ædle og fine Sjælsanlæg røgtede i sin Skoletid. Held ham, og held det Samfund, hvori han optoges som Medlem! — Eller er det ikke en rimelig Paastand, at Oehlenschlägers tidligste, vidunderskjønne Digterflor først og fremmest skyldes den Trivsel, hans aandelige Evner modtog under den fortræffelige Edvard Storms Vejledning og den for Nordens Oltid begejstrede Dichmanns Indflydelse i Efterslægtsselskabets Skole? En Undervisningsanstalt, som var et frisk og kraftigt Skud af det 18de Aarhundredes humane Aand, hvor man søgte at vinde de Unges Hjærter, før man vilde opdyrke deres Forstand; hvor man bestræbte sig for at sætte deres Følelse i Bevægelse, før man apellerede til deres Selvtænkning.

I en hel anden Slags Skole kom vor Digter. — Efter Provst Ingemanns Død var Familiens pekuniære Status sunken betydeligt. Enken saa sig

indskrænket til en ringe Pension. Da den yngste Søn var bestemt til Studeringer, maatte det være hende magtpaaliggende at bosætte sig i en By, hvor man kunde leve billigt, og hvor der var en Latinskole. Slagelse lærde Skole havde en vis Anseelse. Den Tids betydeligste Mænd i Kirkens og Poesiens Verden, Balle og Baggesen, vare udgaaede derfra; og, hvad der var det Vigtigste under hendes nuværende knappe Kaar, Skolen besad et betydeligt Stipendiefond, hvoraf uformuende, flittige Elever kunde nyde godt, endogsaa efterat de vare dimitterede til Universitetet. Fru Ingemanns Beslutning har da snart været fattet. — En Oktoberaften i Aarhundredets første Aar holdt den udvandrede falsterske Præstefamilie sit Indtog i den lille sjællandske Landkjøbstad. —

Slagelse var og er naturligvis hverken bedre eller slettere end de dansk-nordiske Smaabyer i Almindelighed; men, kuriøst nok, har den eller rettere dens Indbyggere været saa uheldige at faa et særlig daarligt Lov paa sig af de enkelte betydeligere Aander, som i den nyere Tid ere traadte i nærmere Berøring med den. Baggesen, der frekventerede Byens Latinskole 1777—82, kalder den «Kjedsomhedens Moderstad» og taler om «de lange Elendighedens Aar», han dér tilbragte. Til «Sjældenheder i Naturen», et satirisk Digt, han skrev i sin Skoletid, regner han «en værre

By at bo udi end Slagelse» *). — Da Oehlenschläger paa sin Langelandsrejse kommer til Byen, finder han en Ligegyldighed hos Indbyggerne for Slagelses gamle historiske Minder, som oprører hans unge for Middelalderen glødende, romantiske Hjærte og kalder (i det forøvrigt dejlige Digt «Anders-Skov») Kjøbstadfolket her for

"plat og sløvet,
Fromhed, Tro og Kraft berøvet,
Sølvets Slaver, slængt i Støvet".

Heller ikke den tilkommende, geniale Æventyrdigter H. C. Andersen befandt sig som Skolediscipel vel i denne Stad, hvor «en ny Sprøjte» hørte til de største Mærkværdigheder **). — Da en af vor Tids mest fremragende lutherske Theologer A. G. Rudelbach ***) lukkede sine Øjne i Slagelse samme Aar som Ingemann, hans Ven, døde i Sorø, havde han forgjæves søgt at slaa igjennem med sine af fyndig Orthodoxi og gammel-kirkelig Poesi baarne Prækener. Ikke uden Bitterhed følte han dette Forhold; og da man i hans sidste Aar en Gang spurgte ham, om han var fornøjet med en Kapellan, som pludselig Svaghed havde nødt

*) Kr. Arentzen: Baggesen og Oehlenschläger I, 4—5.

**) Mit Livs Æventyr.

***) I Tyskland, hvor han en Tid var Biskop i Glaucha, havde han et stort Ry for Lærdom. Som dansk Student var han en af Tylvten, og som Kandidat, Grundtvigs kyndigste Medkæmper.

ham til at antage, svarede han paa den ham ejendommelige rolige, men afgjørende Maade: «Aa, han er et A . . .; — men han passer jo til Menigheden!»

Heller ikke Ingemann synes Livet i den lille sjællandske Kjøbstad at have tiltalt synderligt, om han end ikke som Følge af det Milde i sin Natur og sin Trang, til at se sin Barndom og sine Drengeaar i et venligt Lys, udtaler sig saa skarpt derom som sine Samtidige. — Men én Ting turde være sikker, at hans Sjæl her paa Ungdommens Dørtærskel fik det første Stød henimod den indadvendte, fantastiske Retning, i hvilken hans aandelige Liv skulde forløbe. Hele hans Barndomsliv havde som nylig skildret, været muntert, fredsælt og solklart; om ikke med vid eller høj Horisont, saa dog i inderlig Berøring med Naturen, og fuldt af Glæde ved Livet. Nu blev han stænget inde i en lille By, hvor Trivialiteten sad i Højsædet, hvor nogle afskedigede Rangspersoner, et Par Embedsmænd og Officerer udgjorde hele den dannede Verden, hvor nogle unge Kjøbmænd og Handelsbetjente vare Byens Løver og angav Tonen paa Vinterballerne. En lille indkneben Lejlighed med en Jordplet, som kun havde Plads til et Urtebed og et Par Stikkelsbærbuske, skulde være Ækvivalentet for den rummelige Præstegaard med den dejlige store Have, Lunden og Markerne. Smedegade, hvor Præste-

enken fra Falster boede, var endnu for en Menneskealder siden en lang, kroget, trist Gade med smaa Enetageshuse. Her havde Bernhard om Sommeren daarlig Brolægning og stegende Sol, om Vinteren Sne og Tøsjap at vade til Skole i. Og Skolen, den lille mørke Bygning med Mure saa tykke som et Fængsel, der med sin klosterlig smykkede Gavl sluttede sig som et ydmygt Appendix til den store plumpe St. Mikkelskirke, skulde ikke gjøre noget behageligt Indtryk paa Drengen, som nylig havde maattet slippe den falsterske Idyl. Slagelse Skoles daværende Rektor Wøldike hørte til de danske lærde Slægter; for en saadan Mand kan man tænke sig var Latinskoletraditionen hellig; og Traditionen var, at Drenge kun kunde opdrages ved Prygl. Allerede Baggesen, der dog var en sjælden opvakt og begavet Discipel, beklagede sig senere til Oehlenschläger i Venskabsdagene over denne Mands Haardhed og ubillige Strænghed. I Ingemanns Tid var Wøldike svag og sygelig og forlod nødig Studereværelset; Skolen var derfor i en betænkelig Opløsningstilstand; men Pryglesystemet floterede. De barbariske «Nævlinger» uddeltes rundhaandet. Straffen bestod i at vedkommende Discipel fik Ordre til at udrække Haandfladen, for derpaa at modtage Slag af tre Fingre tykke flættede Ris; hvilket paa dette Sted, hvor Følenerverne særlig træde frem, kunde volde ulide-

lige Smerter. Den humane Skolemand Tauber, Ingemanns lidt ældre Tidsfælle, fortæller i sine avtobiografiske Optegnelser, hvorledes han strax ved sin Indtrædelse i Skolen med Afsky var Vidne til, at Elever, hvis Hænder sad i Saar og blodigt Kjød af for mange «Nævlinger», ikke en Gang i dette Tilfælde vare unddragne hin Straf. — Fik de store, uvorne Drenge Prygl i Timerne af Lærerne, søgte de at holde sig skadesløse ved at uddele dem i endnu rigeligere Mængde paa de Mindres Bag og Rygstykker i Frikvartererne; Altsammen under Skrig og Skraal.

Det var ind i en saadan Bande af vilde, brutaliserede Skoleelever, den lille spinkle, blonde Landsbydreng med de milde Øjne en regnfuld Efteraarsmorgen blev stødt. Da han ved et dygtigt Rygpuf var kommen ind ad Skoleforstuens kjælderagtige Dør, følte han sig mellem de hujende og pibende Kammerater «som et fremmed Insekt, der er bleven kastet ind i en Hvepserede». «Hvad er det for en lille Jomfruedreng» lød Raabet; og nu begyndte en Række nærgaaende Spørgsmaal, der aldeles forbløffede den lille ny Discipel; og han hørte sit Navn fordreje «paa en væmmelig Maade». Drengen stod «som var han nedfalden i en Røverhule eller i en Forsamling af smaa og store Rasphusfanger». For Raaheden og Vildskaben rundt om ham synes der ingen Grænse. Først Klasselærerens Ankomst udrev

ham af hans Plageaanders Kløer; og nu begyndte Remseriet og Prygleregnen. — Thi man erindre vel: egentlige Lærere gaves der jo ikke paa hin Tid, men kun «Hørere». Enhver Læregjenstand skulde tilegnes gjennem en Række aandløse Udenadslektier, i hvilke man blev «hørt» af en Mand, der undertiden selv næppe forstod, hvad han hørte i. Hine Dages Skolediscipl kjendte intet til Opfatningens Lyksalighedsfølelse; — om end paa den anden Side, heller ikke til den Anstrængelse, det koster, at forstaa. Men En husker dog i Virkeligheden kun det, han forstaar, og man elsker dog i Grunden kun det, man har tilegnet sig med Anstrengelse. For mange i vore Dage staar Latinskolen som et stort Spørgsmaalstegn, og vist nok ikke uden Føje; thi et stort Spørgsmaal er og bliver det, om det er naturligt og sundt for et ganske ungt Menneske at begynde sin Undervisning med det, der ligger ude i hans Periferi nemlig et Sprog, der er to tusend Aar gammelt, og staar hans Modersmaal saa fjærnt; med en Række Forfattere, hvis Naturel afviger saa meget fra de Menneskers Karakterer, hvorimellem han er opvoxet og daglig færdes. Man tænke sig en Romer paa Kristi Tid, og saa en Dansk nu om Stunder. Hvilken Forskjel! — Men Nutidens lærde Skolediscipel har dog andre Fag, som kunde udøve Tiltrækning paa ham, om han er en opvakt Dreng, eller har en Lærer, der duer.

Historie, Geografi, Naturkundshab ere saadanne Fag. I Ingemanns Skoledage var det Latin først og sidst: selv græsk og hebraisk Grammatik skulde læres paa Latin, og de fire Evangelier oversættes paa dette Sprog. Ved Siden heraf læstes vel Historie og Geografi, men det Hele var ikke andet end en Sammenpakning af Tal og Navne. — —

Der holdtes Skole Formiddag og Eftermiddag. Paa Skolen lærtes Intet. Alt kom an paa Hjemmefliden. Læg saa hertil Skolevejen, der skulde tilbagelægges fire Gange daglig. Hvormeget af Døgnet, mener man, der saa blev tilbage til den Fritid, en Dreng paa Bernhard Ingemanns Alder vel kunde tiltrænge? — Enkemadam Ingemann var vist nok en kjærlig Moder, og hun holdt altid sine smaa Stuer nette og propre; men hun kunde ikke gjøre Hjemmet lysere og hyggeligere, end hun havde Evne til. I enhver Henseende maatte hun indskrænke sig: et uventet Aftenbesøg kunde sætte Familien i pinlig Forlegenhed. Den glade Stemning, der som lys, klar og let Luft havde ligget over den falsterske Præstegaard, maatte i Slagelse vige for en mere trykket. Moderen led af en tiltagende Brystsyge. Husets godlidende gamle Grandtantes periodiske Hypokondri*) føltes naturligvis mere

*) Ingemann har forsøgt at skildre hendes sære Livsskæbne i Novellen „Moster Marie“.

under de smaa indsnævrede Forhold end forl
Den yngste smukke Datter sukkede under en u
kelig Kjærlighed. Den næstældste Broders l
lovelse, der var begyndt under saa lyse Avspic
gik over Styr.

Hvor meget Ingemann end søger at sk
det — hans Drengeaar i Slagelse have lang
været lykkelige. —

Da hans sarte Tankeliv og hans Hjærtes
gyndende Fylde ikke kunde tilfredsstilles af, h
han saa og hørte, begyndte hans udadven
glade Barnesind at vende sig indad. Der ga
snart for ham to Verdener; én, hvor man b
puffet, slaaet og tyranniseret, hvor al Blufærd
hed savnedes, hvor kun den stærkeres Ret gja
og hvor Aandløsheden tronede, — en trykken
vandkold Graavejrsverden, — og en anden, s
hans barnlige Fantasi aabnede ham, hvor
selv herskede som Drot, og hvor han kunde o
give sig til æventyrbrogede Stemninger og l
Drømmerier. Selv skildrer han dette Forhold n
stor Anskuelighed i «Levnedsbogen» *). «H
Timer kunde jeg staa ved Vinduet i Dagligst
med Panden mod Ruden, og med Kalls Verde
historie, Geografien eller en af de skrækkel
Grammatikker i Vindueskarmen, og næsten t
tvivle over at skulle beholde i mit Hoved a

*) II. 30.

de knudrede Sætninger, alle de forskrækkelige Navne paa døde Mennesker og ubekjendte Steder, alle de Aarstal og Indbyggertal, alle de Gloser, Regler og Remser, hele den Masse af Ord, hvoraf man ikke maatte glemme nogen Tøddel. En Sætning maatte jeg næsten banke ind i min Pande; men den kan jeg ogsaa huske endnu. „„Det var under det syriske Riges Stifter Seleuci Nicators Sønnesøns, Antiochi den stores Regering, at Grunden blev lagt til dette mægtige Rige ved Arsacis Rebellion"". Naar jeg stod og mumlede paa Sligt med Panden mod Ruden hen mod Aftenskumringen, faldt mit Blik dog ofte ud paa de dejlige Efteraarsskyer, der sejlede hen over Tagene eller paa en Flok bortilende Trækfugle; og min Sjæl fløj med Fuglene eller med de rosenrøde Luftsejlere til ganske anderledes levende Verdener, end dem Skolebøgerne plagede mig med. Denne Stilling med Panden mod Ruden og tusind omvexlende Billeder for Øjet af Alt, hvad der var sket eller kunde ske gjennem alle Tider — havde for mig noget uudsigeligt Tillokkende. Det var Mulighedernes uendelige Tryllerige med alle tænkelige Skikkelser og Livsfarver, jeg stirrede ud i; det var Idealernes halvskabte Embryon-Sfære med alt Fortids- og Fremtidsliv, der oprullede sine Fata-Morgana Skikkelser for mig i Skyhimlen".

Ingen havde han, som han kunde betro sine Fantasier og Drømme til. Ganske alene færdedes

han i sin ideale Taageverden. I Skoletiden vogtede han sig vel for noget som helst Følelsesudbrud; han havde mere end én Gang, naar en Meddiscipel ytrede Interesse for noget Aandeligt, hørt det vrængende Udraab fra de andre: «Aa, han vil være høj!» — Men heller ikke i Hjemmet vovede han at betro sig til Nogen. Sin eneste Fortrolige havde han i en lille Lommebog, hvori han optegnede alt, hvad der gjorde Indtryk paa ham, navnlig enkelte Steder hos de gamle Avtores, han læste paa Skolen. Navnlig slog Epiktet og Horats an hos ham. Man erindre sig, hvad der karakteriserer hine Forfattere: det stille Dydige, det mildt Resignerede, den sensible Uvilje mod alt det Larmende og Støjende, men ogsaa den blødagtige Holden sig borte fra alle store ethiske Afgjørelser og smertelige Brud i Livet. — Over denne Lommebog vogtede han som en Løvinde over sin Unge, og blev som rasende, da hans ældre Broder en Dag vilde fravriste ham den, forat se, hvad den indeholdt, saa rasende, at Moderen blev ganske ængstelig over Drengens vilde Heftighed, og endogsaa fandt det fornødent at minde Brødrene om Kain og Abels Kiv.

Hvor meget Drengens Sans for skarp Iagttagelse af Virkelighedens og Hverdagslivets Fænomener sløvedes turde Følgende være et kuriøst, men ikke umærkeligt Exempel paa:

Den lille Bernhard var ligesom Alle i Dan-

mark — Store og Smaa — bleven grebet af Begejstringen over Slaget paa Rheden d. 2den April. Den bekjendte Skuespiller Knudsen havde i Slagelse arrangeret en Mindefest for de faldne Søkrigere, havde i Kirken ved en bekranset Urne og omgivet af et Kor af unge Piger sunget og deklameret Abrahamsons Slagsange og Mindekvad, som vare digtede til denne Lejlighed. Den brave Skuespillers Begejstring havde navnlig grebet Drengen under Fremsigelsen af de bekjendte Linjer:

„Den Hæderskrans, som Folket gav,
den visner ej paa Heltens Grav!"

«En Helligdag havde han løsrevet sig fra Skolebøgerne og begivet sig ud ad Landevejen til Korsør, forat opsøge Hellig Anders berømte «Hvilehøj». Han havde vel ikke fundet den, men var kommen hjem med straalende Ansigt, ganske opfyldt af en stor Opdagelse, han havde gjort. Ikke langt fra Byen havde han set en «Bavtastén», et Mindesmærke i Pyramideform over en af Danmarks største og berømmeligste Helte. Hvem det var, vidste han vel ikke; han havde ikke faaet utydet Navnet paa Hædersstøtten; men han var bleven saa overvældet af Storheden i et saa uforgængeligt Mindesmærke, at han havde tabt sig i Beundring over den ubekjendte Helt. Han maatte strax give sig Luft for Broder Hans, der netop den Dag var hjemme i Besøg. Den aldeles rolige, ældre Broder, der kom lige fra

sin Klædebutik paa Amagertorv og slet ikke kunde begribe, hvad der gik af Skoledrengen, gjorde store Øjne — — —; men hans Forundring gik pludselig over til en umaadelig Latter. *Det var Milepælen paa Korsørvejen,* der havde sat Bernhard i den fædrelandske Begejstring. Han havde aldrig før sét en saadan Stenstøtte. Han havde set en Krone udhugget derpaa over et latinsk Navnetræk — det var jo endnu mere, end en Krans, og han tænkte kun paa:

„„Den Hæderskrans som Folket gav,
den visner ej paa Heltens Grav““.

Den voxne Broder lo, saa han fik Vand i Øjnene. Men med en uhyre Skuffelse og med brændende Kinder løb Bernhard til sine Lekttier med den faste Beslutning aldrig mere at aabenbare noget Menneske, hvad der rørte sig i hans Inderste, hvis det saaledes kunde blive til Ingenting eller endog være til Latter, naar han talte derom. Fra den Tid af vogtede han sig vel for at meddele Nogen, hvad der udenfor det dagligdags kunde være Gjenstand for hans Tanker, Følelser og Stemninger".

Men dette var ikke godt. — Et Barn bør ikke overlades til sine Sværmerier og Grublerier. Thi det, der ligger bagved alle disse naive, fantastiske Spekulationer, er dog ikke andet end det begyndende Tankelivs Drift til at udfolde sig. Hvis denne Drift ikke skal sætte Frugt i syge-

lige Formationer og deforme Tankefostre, bør fornuftige Forældre eller samvittighedsfulde Lærere træde til og give den saaledes opvaagnende Tanke Problemer at tumle med, som den kan magte. Det er dog kun de færreste Børn, der ere saa lykkelige at eje saadanne omsigtsfulde Forældre. Forældre mene i Reglen, at naar de blot sørge for Børnenes Fornødenheder, Skolegang og Smaafornøjelser, have de gjort alt, hvad man med Rimelighed kan forlange. — Den Opgave at retlede det opvakte Barn paa Tankens taageslørede Veje, bliver da Lærerens. Men, hvorledes det stod til med Slagelse lærde Skole og dens Lærerstand paa Ingemanns Tid, er alt berørt. Vel fik han i de sidste Par Skoleaar *Jens Møller* til Lærer; og denne var vistnok en livlig, elskværdig Mand, og — hvad han senere viste som theologisk Professor — godmodig og tolerant lige overfor andres Meninger. Men han var bred, ordrig, lyrisk-sentimental og hyldede hele sit Liv igjennem en temmelig marvløs Idealisme. Hans Indvirkning paa den femtenaarige, halvvoxne sværmeriske Dreng har aabenbart ikke været den heldigste. Jens Møllers Vejledning maa tvært imod have udviklet og næret det hos ham, der mest trængtes til at sættes i Væxten.

Da Bernhard Ingemann, 17 Aar gammel, Anno 1806 kom til Kjøbenhavn som Student havde han adskillige ufordøjede og ufordøjelige Lærdomsbrokker inde, som han til Professorernes Tilfredshed afleverede ved Examensbordet. Men den egentlige, integrerende Del af hans Væsen indeholdt Spirerne til en dagsky, sygelig udviklet Følelse, en naiv Trang, til at omsætte alle Tankeudtryk i svømmende ætherfarvede Fantasier, og en Tilbøjelighed, til at dømme Livets Fænomener efter enkelte abstrakte Dydsformler.

Skulde Tidsforholdene og hans private Livsomstændigheder bidrage til at hæmme eller fremme disse Begyndelser; eller skulde de medføre en Reaktion henimod hans lyse, frejdige, naturvenlige Barndomsliv?

De følgende Kapitler ville vise det.

III.

Aaret 1807 og dets Følger. — Ingemanns Ungdomsdigtning. — Lucie Mandix.

Indtrykkene fra Ingemanns solvarme, smilende Barndom vare blevne trængte tilbage af det indsnævrende Smaakjøbstadsliv og den pedantisk-brutale Skoleopdragelse i Slagelse. Paa dette Forhold *kunde* hans Studenterliv have raadet Bod, og Tidsomstændighederne indvirket lindrende. Men det var langtfra! — Den stakkels slaglosianske Rus kunde ikke være kommet til Universitetet paa et for hans sunde, normale Udvikling uheldigere Tidspunkt end Høsten 1806. Neppe havde han begyndt at finde sig lidt til Rette i de for ham uvante Forhold og knyttet Forbindelser med Medstuderende og Jævnaldrende, før det skrækkelige Aar 1807 brød ind over Danmarks Hovedstad og drog Følger efter sig, der styrtede Landet i den dybeste Elendighed.

Den Slægt, som nu befinder sig i Modenhedsaarene, kjender ikke Katastrofen 1807. Hist og her kan man træffe en aldrende Kvinde, som har hørt sine Forældre tale derom, eller en 80-aarig Olding, der har en dunkel Erindring om

noget Rædsomt, der passerede i hans aller tidligste Barndom. Men den levende Forestilling om hine tre Bombardementsnætter, om hvilke Mindet afprægede sig uudslettelig i vore Forfædres Sjæl og fyldte dem med Hævntørst og Had mod „den engelske Tyv og Mordbrænder", den maa man nu hente fra Datidens Brochurer og efterladte Memoirer.

Man har med Føje i vore Dage anket over den politiske Uklogskab, der ledte til Dannevirkes Befæstning og de uheldsvangre Begivenheder i 1864; men større politiske Taabeligheder end dem, der blev begaaet i 1807, ere vel endnu ikke sete i vor Historie.

I mere end en halv Menneskealder havde Danmark paa en kort Afbrydelse nær, nydt Nevtralitetens Ro og Behageligheder, medens Krigsbulderet havde rystet det øvrige Evropa. Men efter Freden i Tilsit 1807 burde man have haft et Øje paa hver Finger, eller i det mindste opgivet Haabet om at holde Nevtraliteten gaaende; thi der kunde næppe være Tvivl om, at Napoleon nu vilde paatvinge vort Fædreland Fastlandsspærringen, dette kæmpemæssige Forsøg paa at tage Aandedrættet fra den store engelske Handelsstat. Det sidste maa man vel ogsaa have næret nogen Frygt for, og, for at modstaa et Tryk fra Syd. holdt Hæren i Holsten og saaledes ladet Øerne forsvarsløse. Men et Blik paa Kortet eller blot

en naturlig Følelse af, at Landet som en Østat ganske anderledes var udsat for et Pres fra engelsk Side, maatte have gjort ethvert andet Diplomati end det, der paa hin Tid styrede Danmarks udenrigske Sager, i det mindste ligesaa vagtsomt med Hensyn til *Englands* Bevægelser. Og det saa meget mere, som det fra den Kant ikke manglede paa Stormbebudere. — Allerede kort efter hin Fredslutning var Rygtet om en Expedition til Danmark almindeligt i England. Det betydeligste ministerielle Organ «Morning Post» indeholdt saaledes en i de groveste Udtryk affattet Artikel om et eventuelt Brud med Danmark*). Ogsaa det dansk-norske Generalkonsulat i London havde skikket advarende Bud om, at sligt kunde indtræffe. Til en dansk Søofficer, som kom tilbage fra et vestindisk Togt, havde Admiral Gambier sagt i Portsmouth: «Hvad vil De her, unge Mand? Skynd Dem hjem! I Morgen faar jeg maaske Befaling til at anholde Dem»; og denne Ytring meldte Vedkommende strax til Admiralitetet ved sin Hjemkomst. Trods alt dette og adskilligt mere, var man naiv nok til at tro paa de officielle Venskabsforsikringer fra Englands Side. (Man plejer dog virkelig ikke at underrette den, man agter at overfalde, om, at dette vil ske).

---

*) E. Holm: Danmark-Norges udenrigske Historie 1791—1807, II.

Endelig satte den store engelske Orlogsflaade med 500 Førselsskibe sig i Bevægelse. Den viste sig i Kattegattet. Man turde nu ikke længer have tvivlet om, at der var alvorlig Fare paa Færde; thi at den kolossale Søudrustning skulde støtte Svenskernes Krigsoperationer i Pommeren paa en Tid, hvor Tilsitterfreden alt var sluttet og Koalitionen mod Napoleon sprængt, vilde være meningsløst. I hvert Tilfælde skulde man have troet, at Skjællene var faldne de danske Regeringsmyndigheder fra Øjnene, da den venligsindede Gesandt Garlike fik Ordre til at begive sig til et andet Hof, og en vis Tailor, der var kompromitteret ved at have understøttet og deltaget i et Emigrantkomplot mod Napoleon, blev hans Stedfortræder; thi dette var jo en ligefrem Udfordring til den mægtige Kejser. — Ikke desto mindre sejlede den store engelske Flaade *uhindret* gjennem Sundet*). Kjøbenhavnerne begyndte at ane, hvad der truede dem, og Byens Kommandant lod forespørge hos Direktøren for det udenrigske Departement Joachim Bernstorff, Broder til Udenrigsministeren, om der ikke burde træffes militære Forholdsregler; men denne mente, «at man ikke kunde antage, at Englænderne havde fjendtlige Hensigter, og at man derfor ikke burde udæske dem. For iøvrigt var Kronprinsen underrettet om Flaadens Komme.

*) Thorsø: Den danske Stats polit. Historie I.

Man maatte afvente hans Befalinger». Statsraadet kunde ikke sammenkaldes; de betydeligste Statsraadsmedlemmer var — ubegribeligt nok — i dette skæbnesvangre Øjeblik ikke i Byen. Saaledes gik da Tiden hen, uagtet i Sandhed hvert Minut var kostbart. Der var virkelig nogen Grund til ved denne Lejlighed at mindes et gammelt Ordsprog: «Den, som gjør sig til Faar, bliver ædt af Ulvene».

Den engelske Flaade begyndte at sprede sig i Sundet. Man provianterede i Helsingør, indkjøbte her de Landgangsbrædder, der skulde anvendes ved Kjøbenhavns Belejring; og de engelske Officerer aflagde Besøg i den livlige Sundstad, som om der intet var i Vejen. — Endelig d. 8. August fik man da Troen i Hænderne. En engelsk Afsending, Jackson, landede i Tønningen og begærede i Kiel Foretræde hos Kronprinsen. Denne (den senere Frederik den 6te) modtog ham, betegnende nok, «i sin Familjes Skød». Paa den brutaleste Maade af Verden fordrede Jackson Udleveringen af den danske Flaade, da England ellers maatte befrygte, at Napoleon vilde bemægtige sig den, og paatvinge Danmark Kontinentalspærringen. — Forlangendet synes at være kommen Kronprinsen og Kristian Bernstorff som et Lyn fra en klar Himmel*). — Imidlertid, da

*) Holm a. S. 228.

man nu en Gang havde ladet sig overraske, stod der kun to Udveje tilbage: *enten*, aabent at vælge et Forbund med England, der da med sin tilstedeværende anseelige Hær og Flaade vilde have kunnet beskytte Øerne og ydet god Hjælp ved Forsvaret af Jylland mod den fremtrængende franske Krigsstyrke — *eller* at føre en ærefuld Krig paa Liv og Død, og hellere opbrænde eller sænke Flaaden end overgive den til Voldsmændene. — Man gjorde hverken det Ene eller Andet. Kronprinsen ilede vel til Kjøbenhavn efter at have modtaget Englands Erklæring; men da de militære Avtoriteter forsikrede, at Hovedstaden med sine daværende Forsvarsmidler umuligt kunde udholde et eftertrykkeligt Angreb, skyndte han sig atter tilbage til Kiel. Morgenen efter hans Afrejse fandt man en Proklamation opslagen paa Gadehjørnerne, hvori der læstes: „Medbrødre! Efter at have bragt alt i Orden, for saa vidt Tid og Omstændigheder tillader det, iler jeg til Armeen, for med den saa snart som muligt at virke for mine kjære Landsmænds Vel, hvis ikke snarlige Omstændigheder indtræffe, som kan afgjøre alt paa en efter mit Ønske ærefuld og fredelig Maade".

Kjøbenhavnerne bleve noget flove, ved at læse denne Meddelelse. Man havde modtaget den elskede Kronprins den foregaaende Aften med Illumination. Da man havde erfaret, at

Kjøbenhavn kunde være udsat for Belejring og Angreb, mente man nu, han kom som Frederik III. for at „dø i sin Rede". Men, nej.

Frederik VI.'s Adfærd ved denne Lejlighed maa sikkert ogsaa kaldes uforsvarlig. Ingen Proklamation kunde være mere uheldig og mere vildledende. Saa lidt havde Kronprinsen „bragt alt i Orden", at han ikke en Gang havde sørget for at give den stærkt truede Hovedstad en ordentlig Kommandant: Peymann var over 70 og saa affældig, at han ikke kunde sidde paa en Hest; allerede i flere Aar havde han været ude af den aktive Militærtjeneste. Han var en brav Olding, der modtog det „ærefulde" Hværv, hans kongelige Herre havde overdraget ham i undersaatlig Lydighed og Ærbødighed; men selv den Lyst, den gamle Mand kan have følt, til med Kækhed at møde Faren, maatte betydelig afdæmpes ved den Instrux, han erholdt, „ikke at være Agressor". At Kronprinsen „ilede til Hæren" var jo tydeligt nok: men det var ikke ganske fatteligt, hvorledes han vilde „virke" med den, naar alle Sundene var spærrede af Skibe, der hindrede ham i at overføre den. Freden lod sig kun kjøbe ved Flaadens Udlevering, og „ærefuld" kunde den aldrig blive. Kun, naar man forsvarede sig til det yderste, kunde den sluttes uden Skam. Men heller ingen Opmuntring til den Art af Forsvar indeholdtes i Kronprinsens

Proklamation. Intet Ord om, hvorledes Situationen egentlig var, ingen Ordre med Hensyn til Flaaden. Først *efter* at Kjøbenhavn var indesluttet, afsendtes Løjtnant Steffens, en Broder til Filosoffen, med Befaling til Avtoriteterne i Kjøbenhavn, om at Flaaden skulde tilintetgjøres; — men han blev anholdt af Englænderne.

Voldelig overfaldet af politiske Røvere, ladet i Stikken af sin naturlige Forsvarer, var det ulykkelige Kjøbenhavn en dødsdømt By, uden endnu rigtig at være sig det bevidst. Tvært imod, man var ved ret godt Mod. Nogle drømte om en Gjentagelse af Forsvaret 1659; andre mindede om de overstandne Farer i Sommeren 1700, hvor Hovedstaden ogsaa havde været truet af en engelsk Flaade. — De engelske Bomber duede ikke, hed det: enkelte, der alt vare faldne, havde vist sig uskadelige. Alle vare opfyldte af de stolte Erindringer fra 1801. — Men Englænderne vilde denne Gang „blot brænde, ikke kæmpe", som den brutale Popham, Fætter til „den ædle Canning", Mesteren for hele denne Banditpolitik, skal have sagt. Fjenden gik, 17,000 Mand stærk, i Land ved Vedbæk til Peymans store Forbavselse: „At gaa i Land mellem to Fæstninger (Kronborg og Kjøbenhavn) var jo mod alle Krigsregler". — „Men lad dem blot komme under mine Volde", sagde saa igjen den gamle Kommandant. Dog Eng-

enderne vare ikke saa taabelige at løbe Panden
ıod Bastionerne *). Saa godt som uhindret op-
ıstede de deres Batterier ved Svanemøllen og
ıg Forstædernes Brandtomter; thi da man havde
.t sig i Hovedet, at Fjenden vilde *storme,* havde
.an saa vidt som muligt søgt at forhindre ham
: skaffe sig Ly i Broernes Bygninger. —

Det var den anden September. Dæmringen
ır indtraadt efter en mild, klar Sommerdag.
ogle af Kjøbenhavnerne spadserede i Kongens
ave, den Gang det eneste offentlige Anlæg
denfor Voldene, der var aabent for Publikum;
ıdre var samlede udenfor Hovedvagten paa
ongens Nytorv, hvor Regimentsmusiken lige
ıvde spillet sit sidste Nummer. Man beredte
g til at bryde op; — da summede de første
ɔmber ned paa den vestlige Del af Pladsen og
ırang med et frygteligt Knald. Som Avner for
inden splittedes den tætte Flok, og et Rædsels-
ab hørtes: «Nu begynder Bombardementet!»
rax efter lød en Generalsalve fra Fjendens
mtlige Kastebatterier bag Vester-, Nørre- og
sterbro. Og nu fulgte Lyn paa Lyn, Knald
ıa Knald; hundrede af Ildsvælg udspyede deres
dhold over den ulykkelige By. Allevegne
ıgstskrig og Brandraab, paa samme Tid som
ırt Skyts paa Voldene søgte at besvare Fjendens

*) Barfod: Fortællinger af Fædrelandets Hist. II. 360.

Kanontorden *). I faa Øjeblikke var hele den nordvestlige Fjerdedel af Byen, Frue Kirke og de hosliggende Kvarterer, omspændt af et Mylr af Raketter, Brandpile og Bomber. Selv de modigste og koldblodigste tabte Fatningen. Paa Gaderne var man mest udsat for Farer, da de springende Bomber frembragte frygtelige Ødelæggelser. Mange mente, at Kjældrene vare de sikreste Steder; men netop her saaredes og dræbtes mange, da Bomberne i Reglen gik lige gjennem alle Husenes Etager og først sprang i Kjældrene. Den, der døde strax var lykkeligst; men mange blev gruelig lemlæstede og fik gabende Saar paa Hoved og Krop, og disse ulykkelige udaandede først efter flere Dages usigelige Lidelser **). — Først henimod Kl. 8 ophørte Skydningen, efter at Byen var bleven overdænget med en Ildregn af 4000 Bomber, Granater og Raketter. Nu gik man ud for at beskue Ødelæggelsens Vederstyggelighed. Hist og her fandt man lemlæstede Lig; Blodpøle var blandede med Murgrus, Tagsten og Glasstumper. Overalt kullet Tømmerværk og rygende Murstensdynger, der

*) Dr. Fr. Münter: Die Belagerung von Kopenhagen im Sommer 1807, og Seeland im Sommer 1807 in vertrauten Briefen an einem Freunde in Berlin.

**) Se den levende Skildring i Overskous Memoirer, Afsnittet, „Noæh Ark“.

spærrede Passagen. Og disse Rædsler gjentoges de paafølgende Nætter, stadig efter forstørret Maalestok. Den sidste og skrækkeligste af de Dage, der fulgte paa Bombardementsnætterne, bar man Arme, Ben og Indvolde af sønderslagne Mennesker i Truge; 305 Huse og Gaarde vare brændte, foruden hvad der var ødelagt og ramponeret; den store Tømmerplads med hele sit kostbare Oplag var gaaet op i Flammer, og Byens Stolthed, Frue Kirkes Taarn, en brændende Grushob.

Strax da Bombardementet var begyndt, havde Stormklokken kaldt Livjægere, Borgere og Studenter til Volden. Kronprinsen havde før sin Afrejse ved Opslag paa Studiegaarden opfordret de sidste til at træde ind i sit Livkorps. Øjeblikkelig havde 600 Studenter meldt sig; ja selv Mesterlektianere vilde med. — Ogsaa den lille spinkle Ingemann traskede afsted med den tunge Musket paa Nakken. En gammel Kjælling sjokkede forbi ham med et: «Aa Herre Gud, skal han ogsaa med». Han følte Rødmen stige op i sine Kinder, og besteg med et stimuleret Mod Volden, hvor han fik sin Plads anvist af den senere saa bekjendte Prof. Sverdrup, der var hans Kompagnichef. Man maatte jo befrygte, at Fjenden vilde benytte den almindelige Forvirring til at løbe Storm. De gifte Livjægere og Borgere, der havde maattet løbe fra Kone og Børn og

hele Natten igjennem saa Kugler og Bomber regne ned over deres Hjem, vare naturligvis meget modløse. Den varmblodige, uafhængige, kamplystne Ungdom følte mere det Romantiske i Situationen. Fra Voldene kunde man se, hvorledes Brandraketterne som gløedende Meteorer fløj gjennem Luften, eller hvorledes Bomberne som lysende Punkter steg langsomt op over Horisonten og derpaa med voldsom Hast tilbagelagde deres Ildbane for at styrte ned paa deres Maal. I Reglen gik de pibende og hvislende over Forsvarernes Hoveder; men én Bombe dræbte dog to Studenter i Ingemanns umiddelbare Nærhed, „og for første og sidste Gang i sit Liv følte han sig greben af Krigerens vilde Mordattraa" *). Blot nu Englænderne vilde storme, tænkte han, saa skulde han med Vellyst jage den første, der vovede sig op ad Volden, Bajonetten gjennem Livet. Men han ventede forgjæves, og da Dagen begyndte at gry, saa han over sit Hoved en Kappe og et afskudt Ben, der svævede i et af Voldtræerne. Det var Resterne af en af de dræbte Kammerater. Efter Afløsningen begav han sig hjem til sit Logis paa Hjørnet af Fiolstræde og den nuværende Krystalgade. Søvnig, træt og fortumlet vaklede han op ad Stentrappen til Huset, men standsede pludselig ved et Udraab fra en Matrosdreng: „Hele Huset

*) Tilbageblikket 8. Anm.

er gaaet ud min Herre!» Nu saa han først, at hans Bolig med de omliggende Bygninger var brændte ned til Grunden. Om at gaa til Volds den næste Nat, var der ikke Tale: Disciplinen var opløst, og hver havde nok med at bjærge sit. Ingemann maatte være glad, ved at kunne faa et tarveligt Natteleje i en Kjælder ved Gl. Strand og den næste Nat i en Rullestue paa det for Bomberne kun lidet udsatte Kristianshavn. Her slumrede han, overvældet af Sorg, Mødighed og Gru, ind paa de haarde Rullestene. Pludselig foer han op ved et Skrig: «Nu faldt Fruekirke!» Dog Søvnen krævede strax igjen sin Ret. — Trods alt, hvad der var hændet, haabede dog endnu en Del sangvinske Kjøbenhavnere paa Sejr, og da Kapitulationen var bleven bekjendt, var der almindeligt Røre mellem Marinere og Studenter. Da samlede Chefen for «Kronprinsens Livkorps», Overhofmarskalk Hauch, de sidste, talte til dem om Borgeroprørets Rædsler og appellerede til deres ridderlige Følelser, ved at betro dem Bevogtningen af den gamle Peymanns Person, da det hed sig, at Matroserne vilde storme hans Hotel. Skulde de virkelig ville udføre dette Forsæt, maatte der fyres skarpt. Men Ingemann tog ved sig selv den faste Beslutning at bide Kuglen af Patronen; han vilde aldrig kunne overtale sig til at fyre skarpt paa

danske Søfolk. Det hele blev dog til Intet, og Matroserne lod sig tale til Rette *). —

Men man ved, at med Bombardementet var Danmarks Ulykkesbæger endnu ikke fuldt. De tre Rædselsnætter var jo blot den rystende Ouverture til de 7 lange Plagens Aar, hvor vor Handels og Søfarts successive Ødelæggelse fulgte paa Orlogsflaadens Tab. Derpaa Statsbankerotten, hvorefter de største Godsejere kom under Administration, og den mindre Proprietær maatte gaa fra Gaard og Jord; og endelig den forsmædelige Fred i Kiel, hvorved Norges Tab blev beseglet. Fuldstændig økonomisk Ruin, og ikke en Gang Æren hævdet! — Det er sandt, at Aaret 1814 var til Held for Norge, der den Gang efter Aarhundreder gjenvandt sin politiske Selvstændighed, og for saa vidt ogsaa for Danmark, der umuligt i Længden havde kunnet bevare sin Højhedsstilling overfor Broderlandet, og derved undgik en Opposition fra Norges Side, som rimeligvis i mange Tider havde gjort Nordmænd og Danske til Uvenner; men i hint Øjeblik var Norges Adskillelse fra Danmark det samme som Tabet af Landets største Provins; og hundrede fine, ømtfølende Traade, hvorved

*) Efter Barfods Beretning i Illustreret Tidende 1860 Nr. 35.

Nordmænd og Danske vare knyttede til hinanden, overskares brat.

Det kunde ikke være andet: de glade Kjøbenhavnere, der i Slutningen af det 18de Aarhundrede havde ladet Fiolen sørge, ikke været bange for at leve over Evne, og som hver Aften punschede og havde Visebogen paa Bordet, blev efterhaanden et helt andet Folk. Det levelystne, det muntre og lyse i Nationalkarakteren vexlede med det bløde, sørgmodige og sværmeriske. Denne lange, trættende ødelæggende Kamp, hvor Folkets Modstandskraft som oftest forgjæves blev paakaldt, da det jo nu, efterat dets Forsvar var ødelagt, savnede alle Midler til at staa imod med, nedsænkede tilsidst Størstedelen af det danske Folk i en Afslappelsens og Apathiens Stemning, der gjorde det sløvt for alle Virkelighedens. Fænomener. De finere Aander valgte at resignere, søgte Trøst i den før saa foragtede Religion, gav Agt paa deres Sjælstilstand og studerede deres indre Liv (Mynster og Sibbern) eller kastede sig over literære og æsthetiske Spørgsmaal (Deltagerne i den baggesen-oehlenschlägerske Fejde). Det 18de Aarhundredes Sans for Staten og Borgerlivet var snart som blæst bort. Man saa vel Kongen gjøre Dumheder; men man tilgav ham det for hvad han havde udrettet som Kronprins. Desuden ønskede man i den Stemning, man var, at regeres, saa fik denne Regering være, som den

var. Kun i Krogene sagde man Spydigheder om Bülow og «Adjudantregimentet».

Lige fra det Øjeblik, Ingemanns selvstændige aandelige Liv tager sin Begyndelse, har han gjennem sin modtagelige, følsomme Natur staaet i inderlig Rapport til alle psykiske Bevægelser, der har fundet Sted i den større Del af Nationen. Der er altsaa ingen Tvivl om, at Fædrelandets Ulykker og den almindelige Nedstemthed maa have paavirket ham stærkt; men desuden maa hans private Livsvilkaar have gjort deres Indflydelse gjældende i samme Retning.

Efter Bombardementet tog han hjem til Moderen i Slagelse, og vendte først Foraaret 1808 tilbage til Hovedstaden for at underkaste sig sidste Del af anden Examen. Nu skulde han vælge Livstilling. Men der kom meget i Vejen. — Næppe var et Aar rundet, før Moderen døde af Lungetæring; og dette Dødsfald gjorde et dybt Indtryk paa Sønnen. Han havde fra det Øjeblik, han kunde skjønne, været inderlig knyttet til hende; og meget tyder paa, at denne Sympathi har været grundet i den dybe Overensstemmelse mellem dem med Hensyn til Karakter og Naturel. Det første Digt, han har ladet trykke: «Birgittes Blomster», er et Mindedigt over Moderen. — Lidt Formue efterlod hun ham, men dog ikke mere,

end at han de to følgende Aar maatte overtage en Huslærerpost for at kunne subsistere. Imidlertid trængte Bekjendte og Frænder ind paa ham, for at han skulde vælge et Brødstudium. Theologien, som da nød liden Respekt, og Præsteembedet, som kun var i ringe Anseelse, søgte Alle at faa ham fra, skjønt dog dette aabenbart særlig havde ligget for Ingemann; derimod opfordrede man ham ivrigt til at betræde den juridiske Løbebane, eftersom Retsstudiet den Gang var en vogue. Ingemann siger selv, at han i saa Henseende flere Aar igjennem har haft en svær Kamp at bestaa. Den har ogsaa efterladt sig Spor i hans Forfatterskab. Fra 1809 haves et lille kuriøst Digt «Bruden», hvori Poesien fremstilles som en underskjøn Kvinde, mod hvem han drages af en mægtig Attraa. Men «en Ven, Forstanden, vor gamle Papa», griber ham i Flugten og belærer ham om, at af *den* Kjærlighed kommer der intet andet end «Hunger og Neldekrone»; han har derfor valgt ham en anden Brud: det er

„en gammel Morlil
med tusende Rynker og tør som en Sild“,

den platteste Prosa staar malet i hendes Ansigt; og skjønt hendes Mund er tandløs, er den dog bestandig «virksom og kjæk». Skjønt hun alt i sine unge Dage har haft Stær, og hendes Øjne er rindende, betragter hun dog med begjærlige Blikke Guldet, hun holder i de krumme Fingre.

„Justitia var det, til Brud man mig bød;
Forstanden befaled, og Sønnen — adlød.
Med Suk da Madammen min Haand jeg forskrev;
men Hjærtet hos Pigen bag Hækken dog blev."

Ingemann har da altsaa først givet efter for de daglig gjentagne «venskabelige» Bestormelser. Men i Længden har Juraen været ham uudholdelig, og han er atter faldet fra. Et andet Moment har dog sikkert været medvirkende herved. Ingemann fortæller selv i sine Optegnelser, at han i denne Periode stadig nærede den Overbevisning, at han kun havde en ganske kort Tid tilbage at leve i. Den Brystsyge, som havde bortrevet hans Moder, havde ogsaa begyndt sin forfærdelige Høst mellem hans Søskende, og i Løbet af et Par Aar døde tre af hans Brødre. Af alle ansaas han for en «sikker Kandidat til Tæringsdøden». Hvorfor skulde han da pine sin Aand og tvinge sin sjælelige Drift, naar han maaske om en føje Stund stod uden for Evighedens Porte? Og denne Tanke paatrængte sig ham bestandig; han erklærer om sig selv den Gang, at det var «som svævede hans Sjæl mellem to Verdener». —

Vi maa da forestille os den unge Digter paa dette Tidspunkt som en bleg, gjennemsigtig, fin lille Skikkelse med milde, sværmeriske Øjne; en lidende Yngling, hvis Sjæl stedse er paa Flugt mod en usynlig Tilværelse. Han vælger «træt af den tankeløse Verdens Larm og Livets Tom-

hed»*) Natten til sin Studeretid. Han afskyer den dagklare og livskjære Homer, men henrykkes af Ossian og dennes døde Helteskikkelser, som færdes i de skotske Mosedrags maanebelyste Taager. Han studerer Youngs «Nattetanker» og løftes af dennes skruede, præstelige Pathos. Den engelske Populærfilosofs Deklamationer om Udødeligheden griber ham i den Grad, at han i et fornuftigt Øjeblik med Omhyggelighed tilstopper Løbet paa en Pistol af Frygt for, at Lysten «til ved et pludseligt Spring at redde sig ind i Aandeverdenen» skal faa altfor megen Magt over ham. Hans Fantasi er i uafladelig Bevægelse, dens Billeder røver ham Søvnen og lader ham Dagen igjennem gaa i en drømmende Tilstand. Hans eneste Trøst er at betro en Ven, Student Carl Luno, den eneste, «for hvem hans Sjæl ikke er en Gaade», sine Tanker og Drømme. Og denne Ven elsker han med sværmerisk Hengivenhed; thi der er kommen «en grænseløs Kjærlighedslængsel og Higen i hans Sjæl.» —

Saaledes er Ingemanns psykiske Tilstand, da hans *første Digtsamling* udkommer 1811.

Naar man véd, at Ingemanns Digterdebut blev hilst med Bifald, og med den Tanke tager

*) Jvfr. „Procne“ S. 109.

hin Bog i Haanden, da bliver man overordentlig skuffet. *Nu* vilde en saadan lyrisk Première gjøre komplet Fiasko. Os, der saa at sige er opdraget med Henrik Hertz' og Paludan-Müllers Vers, Nutidsslægten, der ejer en Lyriker af første Rang, og som tæller udmærkede Versifikatorer mellem dem, der kun naaede Digterstigens andet Trin, os er disse Ingemannske Rim og Rytmer tit aldeles ulidelige. Hver Side har Rim som «tryllende» og «Søstrene», «den» og «Himmelen», «Ror» og «staar», «bo» og «maa». En Strofe i en Kæmpeviseefterligning, hvori man sporer Reminiscentser af Baggesens «Ridder Ro og Ridder Rap», lyder:

Og der de kom til Borgeled
Hr. Hem vilde oversætt';
men Valakken løb en Staver i Liv
og det gik ej saa let" *(!)*

Det vrimler af skrigende Sammensætninger og meningsløse Adjektiver f. Ex. «hule Trin». Ordstillingen er ofte kejtet, som naar det i et Vers hedder:

„Hov'det han ryster og vender om (!)
— Ingen ham her forstaar."

— Hvor Digteren vil vække vor Gru og Medfølelse, bliver han tit parodisk og kommer til at vække vor Latter i Stedet. Saaledes skildrer han en omvandrende Spillemand, som er bleven

gal af Kjærlighed, og nys har sunget for en Bondefamilje:

„— „Nu Brød mig for min Vise giv!“
— Den fremmede opfor med Latter —
„Trallala! kom min Venneviv!“
kvad han paa ny og smiled' atter.
Men snart en Taare rød som Blod,
med Vanvid i hans Øie stod“.

Ja selv Ordenes Betydning er Digteren undertiden ikke klar over, og gjør af og til Bommerter, en nogenlunde flink Skoledreng ikke vilde vove at byde sin Lærer; som naar han i en Romance fortæller os, at „stor Jammer og Nød *forjættedes* Land og Rige“. — Og disse Exempler er ikke søgte ud; men tagne ved blot at blade i Bogen.

Dog naar man — rigtignok med nogen Overvindelse — har faaet Samlingen gjennemlæst, og tænker paa, hvilken for en første Digtsamling ikke ringe Succés den opnaaede, saa forstaar man dog nok efterhaanden Grunden hertil. — Hvori laa det, at Oehlenschlägers langt betydeligere, ja epokegjørende Digtsamling otte Aar i Forveien i Modsætning til Ingemanns „kun ænsedes af faa og yndedes af færre“ *), og *nu* alle skønne Sjæle læste denne? — Laa det ikke i, at Oehlenschlägers Digte først og fremmest vare polemiske,

*) Kfr. Kr. Arentzen: Baggesen og Oehlenschläger, III 147.

ungdommelige, kjække, udfordrende, og at Ingemanns vare blide, stille, beskedne. Naar vi tænke paa «St. Hans Aften Spil», hvor den unge Adam Oehlenschläger kaster Hansken til samtlige Riddere paa det danske Parnas og erklærer dem, der forlængst mente at have fortjent deres Sporer, at disse var saa langt fra at være Guld, at de ikke var andet end poleret Messing; naar han driller det 18de Aarhundredes Dyrkere af den poetiske Skabelon med de kaadeste Spring paa sin digteriske Voltigérlinje, naar han latterliggjør det platte borgerlige Skuespil og smiler ad den husbagte Idyl, saa forekommer han os Nutidsmennesker uendelig elskværdig, men den Tids toneangivende Mænd kunde neppe se andet i ham end «en impertinent Knægt». Beskedenhed er i alle Lande bleven anset for «en Ynglings skjønneste Dyd»; men i Danmark især har Beskedenhed alle Dage været i høj Kurs, maaske i altfor høj, da den ikke sjælden turde være Skalkeskjul for enorm Fordringsfuldhed. I dette Land maa man begynde smaat, forsigtigt og med klædelig Modestie. Hvis ikke vil man fremkalde Smil og Skuldertræk hos sine jævnaldrende eller Uvilje og Seen over Hovedet fra de ældres Side. Men nu forholdt det sig saaledes med den unge Ingemann, at Blyhed og Tilbageholdenhed var en integrerende Del af hans Væsen, og Kamp og literær Fejde laa ham saa fjærnt, at det uden

g Anledning aldrig kunde falde ham ind at ibe, end sige saare nogen. Hvad der rørte ɔaa Bunden af hans Sjæl, følte han vel Trang t udtale i poetisk Form; men han besad Selv-ɛndelse og æsthetisk Sans nok til at være sig Ringhed bevidst lige overfor mange af dem, før ham havde ladet deres Stemme lyde i danske Digterlund. Han vil ikke maale sig „Turtelduerne" og „Nattergalen" (Oehlen-iger). Han er kun den kvidrende Svale:

Danerfolk for første Gang
Haanden mig paa Strængen bæver,
mens til dig min Røst sig hæver,
hilser dig ved Harpeklang.

Er det Fryd, som mægtigt dæmper.
Stemmen i det unge Bryst?
Eller er det Frygt, som kæmper
med en altfor dristig Lyst? — —
— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —
— naar Svalen sig vil hæve
fra sin lave, skjulte Vraa
og blidt kvidrende omsvæve
højen Træ med Vinger smaa;
kan den haabe, kan den vente,
at dens stille Sang fortjente,
at fornemmes, lyttes til? —
Mon til Turtelduens Sukke,
mon til Filomeles Klukke
Procnes Kvidren høres vil?" —

Maaske dog; thi

„— naar Fuglen stundom tier
med de elskte Harmonier,
naar en dunkel, skyfuld Dag
Danen sidder i sin Hytte,
kvidrer Svalen under Tag!
Og paa den han monne lytte!
Gjærne hører han dens Røst!
Sød er Filomeles Trille;
dog har Procne blid og stille
ogsaa Stemme i sit Bryst.

Danerfolk! se derfor vier
jeg til dig min Strængeleg,
Sangens første Melodier
— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

Der er ingen Uærlighed i dette; ingen Meden efter Publikums Gunst i denne Introduktion. Men saaledes ønsker nu Folk at tiltales. Den Gang var det Formen; sligt behagede; — navnlig de ældre.

Men det var dog især i de yngres Smag Grundtonen i denne Digtsamling maatte falde. Strax i det følgende Digt „Gratierne paa Bjerget“ *) nævner Forfatteren *Religion*, *Kjærlighed* og *Poesi* som de tre Huldgudinder paa *Lyksalig-*

*) Som Ingemann strøg i Udgaven af sine „Samlede Digte“; Gud véd af hvilken Grund? — Med dét burde meget andet være fjærnet.

hedens Bjærg i Modsætning til *Vantroen* med den skumle, frække Pande og *Vellysten*, der med giftig Læbe *lér*, „Dalens myrdende Erinnyer", som holder Menneskene i Trældomslænker.

Naar den intelligente Ungdom i vore Dage læser sligt, gjør det et uendelig flovt Indtryk paa den: den finder det taktløst at prædike Moral paa en saa massiv Maade, og den finder det navnlig overordenlig smagløst i et Digt. Men i den Tids unge Øren vakte hine Ord ingen Misklang; tværtimod, det var *det*, man vilde høre, og var ikke utilfreds med at se trykt med fede Typer.

Det 18de Aarhundrede i Ære, saa er det dog sikkert, at det altfor let var bleven færdigt med *Religionen*. Man erindre blot Aarhundredets største Mand, Voltaires Ytring, at det nu kunde overlades Lakajerne at diskutere Dogmernes Sandhed; de dannede vare forlængst komne ud over sligt. Denne intellektuelle Letfærdighed hævnede sig. Hvad Aarhundreder med Møje havde opbygget, hvad der var voxet frem af Slægternes aandelige Trang og havde formet Samfundenes Liv, rejste sig nu som en mægtig Flod, overskyllede den skrøbelige Dæmning, Kritiken i Ebbetiden havde bygget, og rev alt med sig. — Og nu *Kjærlighedsbegrebet*: ja, hvem nægter, at det 18de Aarhundrede havde indskrevet Kjærlighedsbudet mellem de første i sit

Program. Men hvorledes var det blevet virkeliggjort? Havde det tilsidst ikke heddet: „Lighed, Frihed, Broderskab eller — *Døden!*“ Man havde faaet nok af den Slags Menneskekjærlighed. — Og naar endelig den unge Digter rynkede Brynet mod Tidens „Vellyst“, saa var det ikke uden Føje. Thi lige saa sikkert som det bedste i vor moderne Literatur i Danmark er hævet over bornerede eller underfundige Beskyldninger for Usædelighed og Umoralitet, ligesaa vist er det, at adskilligt af det, der ansaas for god Poesi i Overgangsperioden mellem det 18de og 19de Aarhundrede træffes af denne Dadel. Navnlig skulde man i vore Dage ikke tro det muligt, at en frivol Rimsmed som *Thomas Kristoffer Bruun* paa en Tid, hvor man dog besad en Mand som Baggesen og havde besiddet en Wessel, kunde gaa for en respektabel Digter. Den slette versificerede Bearbejdelse af Boccazzios og Lafontaines Fortællinger, som han 1783 publicerede under Navn af „Mine Fri-Timer“, og som gav den høje kjøbenhavnske Gejstlighed Lejlighed til at begaa Dumheder, vakte en saadan Opsigt, at denne halve Snes Ark solgtes for 10 Rdlr. i Stedet for nogle Mark, og skaffede sin Forfatter en literær Martyrs Anseelse. Og dog er disse Sager lige saa vel som største Delen af det øvrige, „Sildinger“, „Bethuliaden“ og Gud véd, hvad alt det hedder, han tilbragte den danske Literatur,

ke andet end en Forøgelse af dens Affalds-
nge. Den metriske Form er i Reglen skrække-
; Sproget, trods at han var Sprogmester, ikke
eget bedre. Den Sanselighed, vi træffer i hans
etiske Fortællinger, er ikke naiv som Aarestrups,
aftig og frisk som Oehlenschlägers, diskret og
lerlig som Kristian Winthers, den har et Lorette-
il over sig, som baade gjør den hæslig og
yggelig. Bruuns Kunst bestaar hovedsagelig i
sige de værste Smudsigheder uden just at bruge
mene Ord*). Og dog kunde denne Mand, da
n i sit Dødsaar 1834 udgav sine «Udvalgte
gte», tro, at han havde sin Plads reserveret
a det danske Parnas! —

Det er paa en slig Baggrund, man maa se
gemanns erotiske Poesi for ikke at blive uret-
rdig imod den. Thi vel er Kjærlighed mellem
and og Kvinde jordbaaren; den har slaaet sine
ødder i vor Bevidstheds dunkleste Dybder og
ndes af Blodets varmeste Strømme; men den
ækker dog sin Krone højt mod Himlen, og
l, Maane og Stjærner hænge som Frugter paa
ns Grene. Det 18de Aarhundrede havde er-
endt det første, men glemt det sidste.

Medens altsaa det religiøse Gemyt, den blu-
rdige Kjærlighedslængsel, det blide, aandeag-
e Lys, hvis Skær omgiver flere af disse Digte,

*) Se Fortalen til „Mine Fri-Timer“.

maatte behage Datidens Ungdom, saa maatte deres gjennemgaaende sentimentale Anstrøg tiltale Mængden af *det ældre Slægtled. Sentimentaliteten,* det er Udtrykket for det 18de Aarhundredes Følelse: naar dets Digtere skulle synge om, hvad der dybest rører dem, blive de sentimentale. Og dette gjælder selv om de store og det bedste, de har skrevet. Hvem kan f. Ex. nægte, at Ewalds for øvrigt saa skjønne Sørgedigt over Arnsbach er sentimentalt eller, at der er Sentimentalitet i et saa nobelt Drama som Samsøes «Dyveke». — Og havde man end ikke haft nogen særlig Grund til at svømme i Taarer før, da alt lykkedes og blomstrede i Danmark under Prinsregentens faderlige Styrelse, saa fik man det des mere nu, da Fædrelandet havde været Gjenstand for et Overfald af en fremmed Nation, der gjorde al evropæisk Retfærdighed til Løgn. Denne Tilstand, hvor man, uden at kunne sætte sig ordenlig til Modværge, sank fra det ene Lidelsesstadium til det andet, maatte vække Vemodighed hos alle danske Mænd; ja selv en saa bukkeagtig Spasmager som den før omtalte Thomas Kristoffer Bruun blev alvorlig, og taler i den moralske Indignations bevægeligste Toner, naar han skildrer «Toget til Sjælland 1807».

Men hos *de Unge* vakte denne Begivenhed sorgblandet Harme. Og man tør være overbevist om, at alle de Digte i Ingemanns Samling,

som stod i Relation til denne Nationalulykke, ere blevne læste af hine med den største Sympathi, saaledes: „*Borgen*“, Vinterbillede fra 1807, hvor han i ewaldske Rytmer lader det blødende Fædreland i en kraftfuld Oldings Skikkelse paakalde Sønnernes Hævn; „*Krigeren*“, fra Sommeren 1808 med Motto af Schiller: „Foragtelig er den Nation, der ikke med Glæde sætter alt ind paa sin Ære“; „*Den talende Fugl*“, skrevet da Orlogsskibet Fønix, det første, der var bygget efter Flaaderanet, løb af Stabelen:

„Kæmpernes Sønner i Nord!
Hører hvad Fuglen paa Bølgen mon sjunge!
Hør hvad den kvæder med varslende Tunge!
hører, fatter og tror!“ — — —

Det var derfor sikkert ikke alene Lærerens Interesse for den fordums Elev, det maa ogsaa have været det store Publikums Formening, der skaffede sig Udtryk i Prof. theol. Jens Møllers Anmeldelse i den ansete Lærde Peter Erasmus Müllers Literaturtidende Nr. 34, hvor Ingemanns Digterdebut hilstes som den, der efter Baggesens (!) havde opvakt de behageligste Forventninger“. —

Men selv om denne Digtsamlings literære Værd kun er ringe, saa fik den dog en Betydning i Ingemanns private Liv, som altid vil nøde Literærhistorikeren til at tage et vist Hensyn til den.

«Den i disse Digte uden Maal og Grænse udtalte Kjærlighedslængsel», siger han i sit «Tilbageblik», «vandt og aabnede mig det Hjærte og den rige, kvindelige Aand, der uden Hensyn paa min udtærede Skikkelse og min snart formodede Død, sluttede sig med en længe skjult Kjærlighed til mig og i et helt Aar var Idealet og den hemmelige Gjenstand for mine mest begejstrede Sange. Endelig vovede jeg at afsløre mit Hjærtes Hemmelighed og min Lyksalighed blev stor.» — Den Kvinde, der her omtales var *Lucie Marie Mandix,* Datter af Departementsdirektør, Etatsraad Jakob Mandix. Hans Slægt hørte til det højere Bureaukrati, og selv var han overordentlig respekteret som Embedsmand. Som Nationaløkonom og Retskyndig havde han et Navn, og endnu i vore Dage maa Juristen og Historikeren ty til hans Landboret som et Grundlag, hvorpaa der kan bygges videre. Han havde deltaget i de liberale Bevægelser i Slutningen af forrige Aarhundrede og gjort sig bekjendt som Bondeemancipationens ædle Talsmand; men det 18de Aarhundredes Filosofi havde han kun været lidet berørt af, og i ethvert Tilfælde i saa Henseende aldeles ikke paavirket Datteren. Da Moderen var sygelig havde denne som eneste Barn faaet saa temmelig Lov til at besørge sin egen Udvikling; og man kan sikkert sige, at den romantiske Atmosfære, som i Begyn-

delsen af vort Aarhundrede ombølgede hele den dannede Ungdom, ligesom var slaaet ned i denne unge Pige. Kun sexten Aar gammel, gyste hun ikke tilbage for et voveligt Æventyr, naar hendes Pligt og Hjærte tilskyndede hende. I Aaret 1807 havde Lucie Mandix paa sit daværende Opholdssted faaet at vide, at Moderen mange Mil borte laa heftig syg. Hun vilde strax ile til hende for at pleje hende; men da en stor Del af Sjælland var oversvømmet af engelske Soldater, forestillede man hende, at det var ugjørligt. Den unge Pige var imidlertid ikke raadvild. I den Tro, at en Drengeklædning i givet Tilfælde vilde sikre hende mod Vold og Fornærmelser, iførte hun sig en saadan og forlod Huset, saa snart hun fandt Lejligheden gunstig. Dog, hun for vild, maatte tilbringe Natten i et Træ, var virkelig et Øjeblik i Fare for at geraade midt ind imellem fjendtlige Soldater, men fandt tilsidst et Tilflugtssted, hvorfra hun sikkert blev befordret til sit Hjem. — Fra Faderen havde Lucie Mandix arvet en usammensat Aand, en beskeden Stolthed, en Karakterstyrke, der vel kunde udarte til aandelig Stabilitet; men hvad hun ansaa for ret og rigtig, opgav hun ikke. Fra Moderen en vis Sarthed og periodisk Sygelighed, som aldrig helt forlod hende. Ingemann, der, efter et Par Aars Huslærervirksomhed hos en Kaptejn Mourier, 1811 var bleven

Alumnus paa Walkendorfs Kollegium, havde fra sit Vindu oftere bemærket den unge Pige *), hvis For-

*) Jvnfr. „Kjærlighedsminder fra Hjemmet":
Ei for noget Palads jeg bytter min venlige Bolig;
Stenkulsrøgen er slem; Gaden lidt dunkel og smal;
Gjerne sidder jeg dog i snevre, hjemlige Kammer,
Der hvor Ewald engang Adam og Eva besang,
Der hvor Grundtvig og sad, og hellige Julekvad digted,
Og hvor stundom til mig ogsaa et Himmelblink kom.
Sirligt er der just ei; dog pynteligt nok for Studenter:
Brød og Bøger og Ost enes paa Bordet ret godt;
Støvler, Karter og selv Minerva's krigerske Vaaben
Ligge i Krogen forent, prydet med fredeligt Støv;
Mange Stole just ei vi har til de fremmede Gjester,
Kommer der En eller To, rydde vi dog dem en Plads.
Væggen var hvidtet engang; nu falder den lidt i det Sorte,
Med Malerier vi ei smykkende skjule den kan;
Prægtig glindser dog hist den gyldne Ramme om Gubben,
Som min konstsnilde Ven mig til Amindelse gav;
Og i nederlandsk Stil der hænger dog hist og en Skizze,
Som jeg engang paa et Gulv redded af Børnenes Haand.
Kjærest er mig dog du, min Moders kjærlige Billed!
Skjøndt det ligner kun lidt, saadan som jeg dig har seet;
Her er du næsten et Barn, og maadelig Konst kun har prydet
Med den gammeldags Pynt Barmen, hvorved jeg har hvilt;
Manget elskeligt Træk har Tidens Haand og udslettet,
Øiet kjender jeg dog, kjender dog Pande og Mund;
Og naar i ensomme Stund forladt jeg i Verden mig tykkes,
Smiler det kjærlige Blik trøstende til mig dog ned.
Her jeg mig føler saa vel, vil aldrig det Kammer forglemme,
Derfor afbilder jeg det smaaligt omhyggeligt nu.
Her løber Tiden saa snart, og Uhr behøver jeg ikke,

ldre da boede i St. Peterstræde, og hun havde
iort et stærkt Indtryk paa ham. Hun var dengang
9 Aar, slank og yndefuld. Hendes Teint var
ırt, hendes Øjne blaa og uskyldig venlige; hendes
[aar var ikke fyldigt, men sad kysk glat over
en klare Pande; hendes Læber smalle og fint
ırmede; hendes Hænder og Fødder smaa og
ydelige; hendes Holdning og Gang gratiøs og
ævende. Hun havde en Forkjærlighed for lys
osafarve og klædte sig gjærne heri; et Lieb-
averi, som fulgte hende til hendes sene Aar og

---

ist paa Pulten dog staaer Timeglasset med Sand.
inder umærkelig snart, naar stundom en Fremmed det
vender,
g ved Siden staaer fromt Ibenholts Crucifix;
et har med konstige Haand en Bonde i Norge udskaaret.
g er jeg end ei katholsk, bringer mig hellige Tegn
red og Velsignelse dog, og stille, gudfrygtige Tanker.
aar jeg fra larmende By haster til ensomme Hjem.
indueskarmen er bred, gjør selvsamme Nytte som Bordet,
er selv Maskinen kan staae, der kan jeg læse mod Kvel.
uderne ere kun smaa, forbrændte og sjelden polerte,
en dog holder jeg blank, pudser hver Dag med Papir;
erfra kan jeg dog see ei blot til Posten paa Gaden,
vor hver Morgen og Kvel Pigerne sladdre i Mag;
en derfra kan jeg see, naar Porten hos Gjenboen rasler,
vo der gaaer ud eller ind, og om ei hende det er,
m ei det rødlige Shawl histovre paa Fortovet blinker,
m hun med Faderen ei gaaer den sædvanlige Gang:
g er det hende, o Fryd! saa seer jeg dog hende saalænge
ıdtil det rødlige Shawl anske er Hjørnet forbi. —

ytrede sig paa den Maade, at da hun følte, at det ikke mere passede til hendes fremrykkede Alder, havde hun en barnlig Fornøjelse ved at bære et Tørklæde af hendes Yndlingsfarve skjult paa sin Hals. Uden at besidde noget synderligt Talent for Malning, dyrkede hun dog ivrig, en Stund under Prof. Lunds Vejledning, denne Kunst, og der existerer endnu nogle smaa Blomstermalerier af hende fra Tiden før hendes Ægteskab, som uden at kunne gjøre Fordring paa noget egenligt Kunstværd, dog maa kaldes ret nette. Hun spillede ogsaa paa Guitar og sang. Hvor bizarre Fru Ingemanns stærkt udprægede romantiske Tendenser end monne tage sig ud, navnlig for en yngre Slægt, saa er det dog sikkert, at der ikke var Spor af Affektation heri; og jeg støtter mig i saa Henseende bl. a. paa Udsagn fra en Dame, der atten Aar igjennem kom i hendes Hus i Sorø; en Dame der mer end de fleste af sit Kjøn besidder et skarpt Blik for al Unatur og Skaberi.

Det falder nu ikke vanskeligt at fortaa, at Lucie Mandix har maattet kunne finde Behag i sin Tilbeders første Digtsamling. Hans tit utilladelig skjødesløse Form kan ikke have stødt hende. Selv viste hun senere, da hun skulde tage fat paa Historiemaleriet, og gaa fra Blomster over til Tegningen af menneskelige Figurer, hvor ubegribelig lidt hun forstod sig paa det Aandeliges Udtryk i det Sanselige; det var blot Tanken,

„Ideen", det var hende om at gjøre. — Hvad der stemte den unge Piges Samtid for Ingemanns Digte og den Individualitet, som herigjennem udtalte sig, har naturligvis ogsaa indtaget hende. — Oehlenschläger, der første Gang i det ny Aarhundredes Morgen greb Romantikens Harpe herhjemme, havde efter Bruddet med Steffens og Mødet med Friederich Schlegel mere og mere fjernet sig fra den ny Retning. Men den Bevægelse, han havde vakt, fortsatte sig i Følge Inertiens aandelige Lov; det gik blot her som altid, at en Bevægelse skulde have Tid til at fordele sig ud imellem det store Publikum, efter at den først havde vakt Røre i en mindre Kreds. Dette var nu sket. Den halve Snes Aar, der vare forløbne siden Oehlenschläger første Optræden, tilligemed de senere Aars natligmørke Begivenheder havde beredt Folkets store Lag for Romantikens Udsæd. Det Mandig-Rationelle, der er det 18de Aarhundredes literære Særpræg her i Danmark, og som endnu spores i Oehlenschlägers „Hakon Jarl" og „Palnatoke", havde maattet vige for det Kvindlig-Sværmeriske. Det var navnlig denne Side, som traadte frem i Ingemanns Digte. Der gaar en beundrende, ridderlig Ærbødighed og Hengivenhed for Kvinden gjennem dem. Skal en poetisk Idé billedliggjøres — og der vrimler af Allegorier i denne Samling — saa sker det latid gjennem en Kvinde (se f. Ex. det smukke

lille Digt „Haabet"). Denne Tro paa Kvinden og hendes næsten guddommelige Evner har formet sig til Skikkelse i „Parizade", et romantisk Digt i fem Sange, som udgjør den sidste Tredjedel af Samlingen. — To kjække Brødre, der føre et tarveligt Hyrdeliv, men eje „Hjærter som Konger", søge forgjæves at vinde Tryllebjærgets Skatte i det fjærne Østen: Fuglen, der taler, Træet, der toner, og Kilden, der strømmer med Foryngelsens Væld. Men en ung modig Fyrstedatter besejrer alle Vanskeligheder. Da hun hører, at hendes Elsker er forulykket paa sit dristige Tog, beslutter hun selv at vove den farlige Færd.

„Nu tavs hun kasted bort hvert jordisk Smykke.
Juveler, Guld og kongelige Pragt,
forlod hvert Minde om sin fordums Lykke
og skjulte sig i ussel Betlerdragt.
En Hætte hendes fagre Lokker dølged;
den hvide Barm bag sorten Kappe bølged;
med Stav i Haand den Skjønne stod
paa haarde Vej med nogen Fod."

Hun trodser de slangeagtige Uhyrer og Mørkets Aander, der vil spærre hende Vejen og skræmme hende bort fra Maalet, og naar endelig Bjærget, der hæver sig i „Morgenrødens Glans".

„Og i et gyldent Bur hun Fuglen skued;
saa hvidt som Elfenben var dunet Bryst;
i Morgnens Glans dens Fjer som Purpur lued —
den stille sad og stirred tavs mod Øst.

Men da den saa den fromme Vandrerinde,
den glad udbredte Vingerne mod hende."

Efter en Dags Vandring naar hun Træet.

„Forunderlige søde Toner svæved
henbølgende i milde Luftnings Strøm,
og sjungende de Sølverblade bæved
og lulled Hjærtet i en sælsom Drøm.
Det var som lød i Sommernatten stille
talløse Æolsharper, kjælne, milde."

Endelig kommer hun til Kilden.

„Den risled klart i hvalte Marmorbuer;
fra oven kom den fra et blaaligt Fjæld,
selv straalende som Guld i Solens Luer
udbredte sig det underfulde Væld."

Og den talende Fugl tiljubler hende:

„Velkommen skjønne Frelserinde!
Velkommen lotosviet Brud,
Velkommen fromme Pilgriminde
Triumf! Du holdt din Prøve ud.
Med hellig Stav i rene Hænder,
med Bodsgjord om de spæde Lænder,
Du flyede Tomhedslivets Larm.
Med Lotosstænglen ved din Barm
Du steg paa Gangerfugl hin hvide
og svæved højt mod Østerlide —
Jeg saa din Flugt og vented dig.
Med Sjælens Blik mod Aandens Høje
Du lukked trygt det ydre Øje
i Fromhed hyllet viselig;
og Mørkets Magter veg og gyste;
hvor Barnesindets Engel lyste —

Jeg saa din Gang og vented dig.
Forgjæves hvisled Edens Slange:
dens egen List den maatte fange —
én Kvinde faldt — én hæved sig.
Velkommen skjønne Frelserinde
— Velkommen fromme Pilgriminde
Velkommen lotosviet Brud
Triumf! Du har nu overvundet —
Triumf! Du har nu Skatten fundet —
Triumf! Du holdt din Prøve ud!" —

Have mine Læsere in mente, hvad jeg har meddelt om Lucie Mandix, ville de fatte, at den Tanke, der er udtalt i dette Æventyrdigts Strofer, den Skikkelse, hvorunder denne romantiske Beretnings Hovedperson fremtræder, vel maatte kunne faa beslægtede Strænge i hendes Sjæl til at svinge.

Men den Kvinde, en Nordbo vælger til Brud, bliver som oftest hans Skæbne. Lucie Mandix var en større Karakter end Bernhard Ingemann; og stod hun end tilbage for ham i Talent og Fantasi, saa var hun ingenlunde ham underlegen i Intelligens. Den, som under deres lange Ægteskab aflagde dem et Besøg, mærkede det vel ikke; thi det hørte, som man kan vide, med til Fru Ingemanns Livsanskuelse, at Kvinden ikke bør være for fremtrædende. Men for dem, der kom der til Stadighed, kunde det ikke være skjult. — Lucie Mandix' aandelige Overlegenhed og Karakterfasthed maatte da i høj Grad bidrage til at føre hendes Forlovedes Digtervirksomhed frem i

den hyperidealistiske Retning, som han én Gang var slaaet ind paa, og som var hendes egen aandelige Retning saa nær beslægtet.

At dette Forhold har givet hans Aand et Højtryk, ser man af hans *næste Digtsamling*, som baade med Hensyn til Indhold og Form staar betydelig over den foregaaende. Hans Digter- og Kjærlighedslykke har gjort ham sikrere paa sit Kald, udpræget hans Aand stærkere og stemt hans Øre mere for Versets Velklang. Vi finde her gamle bekjendte fra vor Barndom som Romancen om „Marsk Stigs Døtre", stolte Digte som „Ode til Tiden", henrykt-erotiske som „Ønskerne" og sublime som „Torkvato Tasso". Først nu mærker man, at man har en virkelig Digter for sig. — Men da er det som den 22-aarige Ynglings sarte Konstitution pludselig bøjer sig under Vægten af den overstrømmende Lyksalighed. Hans Elskede bliver syg, og han tror ikke at skulle overleve hende ret længe. Han skriver den lyriske Kjærlighedsroman „*Varners Vandringer*", hvori Helten dør af *lykkelig* Kjærlighed, en dansk Wertheriade, der er bleven spottet meget, men som dog, fraregnet sin romantiske Ramme, i alt væsenligt har virkelige Oplevelser til Grundlag*), og hvis Slutning for saa

*) Man mærke sig, at Varners Elskede bærer Navnet Marie, Ingemanns Trolovedes andet Navn. Frierbrevet:

vidt fik et reelt Udslag, som Ingemann virkelig efter Udgivelsen af „*Procne*", den Digtsamling, hvori „Varner" er optaget, angrebes af en hæftig galdesottig Slimfeber, der i hele Uger bandt ham til Sengen, og efter to Tilbagefald afkræftede ham i den Grad, at det ikke var ham muligt at gaa over Gulvet uden at støtte sig til to Mennesker.

Det var under denne Sygdom han fantaserede om de Ideer, der kort i Forvejen havde optaget hans Tanker, og som han efter Rekonvalescensperioden forsøgte at give Skikkelse i den allegorisk-romantiske Epopé: „*De sorte Riddere*". Og det kan ikke nægtes, mange af de Skikkelser, der her svæve os forbi, ligne mere Drømme, der udklækkes i en Febersygs Hjærne end i en sund Fantasis Værksted. Men Digtningen er dog betegnende for vor Forfatter paa hans daværende aandelige Standpunkt.

Den udkom i Aaret 1814, hvor Napoleons Forræderi mod den Revolution, der fostrede ham, havde baaret sin Frugt, og nedstyrtet ham fra den Højhedstinde, hans æventyrlige Egoisme havde usurperet. Hans Værk blev nu kun en

„Du som svøbt i Skjønheds Rosenklæde", er utvivlsomt Ingemanns eget Frierbrev til Lucie Mandix, o. s. fr.

Løftestang for Reaktionen. Naar man saa ud over al den Forvirring og Uro, denne Mand, der kun var stor som Strateg, havde vakt: Troner med Aarhundreders Hævd, der vare styrtede, Folkeslag, der vare ruinerede, Landskaber, der vare ødelagte, overalt Lig i tusendvis, saa maatte man spørge sig selv: hvortil alt dette? Og hvad der var det værste: hans vilde, jegsyge Færd kastede ogsaa et skummelt Lys over det gigantiske Folkerøre, som havde født ham. De, der havde hilst den franske Revolution som en historisk Retfærdighedshandling, som Menneskeaandens Protest mod Avtoritetens Vold, maatte let, under Tidens Pinagtighed og med denne forvrængende Udgang af det hele for Øje, komme til at fordømme Begyndelsen tillige med Slutningen. Man paralleliserede uvilkaarligt Napoleons hensynsløse Krigsførelse med den Hensynsløshed, de franske Revolutionsmænd havde vist lige overfor Frihedens virkelige eller formentlige Fjender, og glemte, at Napoleon i et eneste Slag, blot for sine Herskerlysters Skyld havde ofret 20 Gange saa mange Menneskeliv, som i Revolutionens værste Aar vare faldne for Guillotinen. Man forvexlede den aandelige Frihed, Revolutionen havde villet hævde med den Egenviljens Tøjlesløshed, Krigerkejseren havde øvet. Man glemte, at den Gud, som selv de vildeste Revolutionsmænd dyrkede, var den almenmenneskelige Fornuft, for hvem enhver maa

bøje sig, og at den franske Imperator, i Modsætning hertil, gjorde *sig selv* til Verdens Skæbne.

For alle gemytfulde Naturer, der længtes efter et fast Holdepunkt for det personlige og sociale Liv, stod sikkert i hint Øjeblik, Perioden 1789—1814 som et Kaos af blinde, vulkanske Kræfter, der vildt havde kæmpet uden Enhed og Sammenhold, uden Idé og uden Bevidsthed. Men dertil kom for enhver bravtfølende Dansk og Nordmands Vedkommende, at man her oppe foruden af den almindelige evropæiske Lidelse var stærkt afficeret af den Spænding, der gik forud for Norges Løsrivelse fra Danmark*).

Det er disse Stemninger, der kommer til Udbrud i Ingemanns «sorte Riddere»; her som altid indhyllet i broget Billedpragt og barnlige Æventyrfantasier. Digtet er uhyre trættende i sine 9 lange ottaverimede Sange (Saml. Skr. 262 tættrykte Sider), hvor ikke et eneste frisk Pust fra det virkelige Livs Verden møder os, men kun vidtudspundne Allegorier og «Æther malet i Ætheren med Æther»**). — Hvad der har bevæget Digteren til at skrive dette symbolske Epos, har han sikkert lagt i en af de sorte Riddere, Thorkils, Mund:

*) Se „Tilbageblik“ 27,

**) Citeret efter Hjorts Artikel i „Athene“.

„Jeg stirred paa det Ubegribelige
i Verdens Gang og Menneskenes Færd:
Jeg saa, hvad selv de største efterhige,
var intet Smil og ingen Taare værd.
Jeg saa kun — Vanvid i Guds store Rige;
og selv fortvivlet stod jeg Vanvid nær . . . .
Jeg maatte tro, hvis ej jeg skulde segne
og i min Rædsel jamrende forgaa.
Jeg maatte tro en Haand, som allevegne,
i Støvet, som blandt Stjærnerne jeg saa.
Jeg maatte tro et evigt Kaar — og blegne:
jeg maatte tro — hvad aldrig vi forstaa —
en Dommer over levende og døde,
som selv sig ofred for en fremmed Brøde".

Ingemann viser sig da her for os i Armene paa Dogmetroen, den rene Orthodoxi, som den Havn, hvor Sjælen ene og alene kan finde Tryghed. For ham, der som Mesterlektianer, paavirket af Klassikernes Læsning, havde sluttet sig til Marc Aurels og Epiktets Stoicisme, der endnu i sin anden Digtsamling i Anledning af «Kundskabstræet», for hvis Skyld vi have tilsat vort Eden» erklærede:

„Bedre vovsomt at oplede
Visdoms hemmelige Præg hernede,
bedre med ubunden Haand
mellem ondt og godt at skille,
bedre fri sig at forvilde,
end gaa trygt i evigt Ledebaand . . ."

og endte med Udraabet:

„Lys! o Lys! Hvo standse tør din Gang!

— for ham staar nu Filosofien, der vil *erkjende* Tingenes Grund som noget absolut ondt, noget i Satans Tjeneste Virkende, og er i „de sorte Riddere" personificeret i Dværgen Pystrich*).

Denne Person er ret egentlig Jordens Djævel, Forføreren, der sætter Digtets dæmoniske Skikkelse, den fra danske Folkesagn bekjendte „Ridder Rød", i Bevægelse og skaffer ham den fromme Morgenlænderinde Balsora, der vil vie sig til en Nonnes hellige og menneskekjærlige Gjerning, i Vold, samt begunstiger hendes Bortførelse til de onde Aanders Slot. Men Grækerinden Serafine, for hvem Madonnabilledet er en Amulet, som Korset for Balsora, kan Pystrich ikke faa Magt over, skjønt han, som Djævlen Kristus, viser hende „Alverdens Herligheder". Ikke desto mindre kommer dog ogsaa *hun* tilsidst i de mørke Magters Vold, og bliver først udfriet, da „de sorte Riddere", den gamle Tros Hævdere og Guddommens skjulte Redskaber, have stormet „Flammelandets" Djævleborg, og Viduvelt, den unge kristne Helt, med Skjalden Theobald, Poesiens og Kjærlighedens Repræsentant, have sprængt Slottets mørke Lukker. — I Theobald har Inge-

*) Da Ingemann ikke er ivrig efter at lave Navne, skulde jeg næsten tro, at dette bisarre Navn er en stærk Fordrejelse af et græsk Adjektiv, der betyder falsk, løgnagtig.

mann skildret sig selv, eller vel rettere, sit Ideal af en Digter. En overvunden Konge, der stædes for Kong Artus og hans Taffelrund, ytrer sig saaledes om ham:

Han sang ej som de andre Trubadurer —
af deres Konstlerier var jeg kjed —
hvert gammelt Skur, som Konstens Aand indmurer,
han med et dristigt Harpegreb rev ned.
Han sang om fri og evige Naturer
og om et Liv, hvorom jeg intet véd,
som flyver højt paa Anelsernes Vinger
og sig mod fjærne Trylleverdner svinger.

Han vakte ej den vante Fryd og Smerte:
hans Taarer søde var som Rosens Dug;
hans Smil mig ubekjendte Glæder lærte,
og dybe Længsler toned i hans Suk.
Højt ved hans Sang det stormed i mit Hjærte,
min Trone svandt for Øjet som et Fnug.
Jeg voved mig med ham i Aandens Rige —
men ingen kan sin Synskreds overstige.

Og som et Barn af Følelse betaget,
jeg ofte daarlig smelted hen i Graad,
ja stundom angerfuld mig selv anklaged
og syntes at foragte selv min Daad. —
Men naar han tav, da saa jeg mig bedraget,
og harmed mig, fordi min Kind var vaad:
Jeg haded Ynglingen som ved en Tone
mig bragte til at vakle paa min Trone.

»Hvi« — spurgte jeg — »skal nu fra glemte Tider
de store Dages Gjenfærd her fremstaa
med Tryllesværd, som vor Natur bestrider,
og med en Stræben, som vi ej kan naa —

at mens det store over os henskrider,
vi for os selv skal synes Dværge smaa,
som sønderknusede maa fly tilbage
for Helteaanden fra de svundne Dage?

„Hvi skal det skjønne sig ætherisk hæve,
lig gyldne Dunster i det fjærne Øst,
som over os i let Henflagren svæve
og vække Anelser kun i vort Bryst,
imedens vi forneden staa og bæve
og føle Mishag ved hver jordisk Lyst,
fordi Naturen her ej gav os Vinge
til os blandt rene Aander op at svinge?

„Hvi skal vi hige mod en anden Sfære,
end den, hvori vort Væsen blev hensat,
skal vi foragte Jordens Magt og Ære,
hvi gaves da os store Drifters Skat?
I Luften kan dog ingen Sky os bære,
og tom er Drømmeverdnens Stjærnenat.
Helt falsk bedrager os hver Himmeltone,
som ikke med os selv os kan forsone

„Den Kunst jeg kun vil taale i mit Rige,
som fører os til friske Kilder hen,
formæler Aanden med det sanselige,
fremkalder Jordens gyldne Tid igjen
og byder Himlen ned til Jorden stige,
men ej urolig sværmer op mod den
og søger i en fremmed Tid og Sfære
det skjønne, som jo overalt maa være"".

Ingemann har gjennem denne Kritik givet os sin Sangs Karakteristik. —

Naar man er kommen til Ende med „de sorte Riddere», snapper man efter Vejret, som

naar man i længere Tid har været indelukket i en gammel katholsk Kirke, der i flere Menneskealdre ikke har været i Brug. — Digtet gjorde da heller ikke noget Indtryk paa den Slægt, over hvilken det 18de Aarhundredes Aftenskjær endnu hvilede; — ja Ingemanns Panegyrist, Prof. Jens Møller, maatte endogsaa i sin Anmeldelse af det tage sin Protegé i Forsvar mod Beskyldningen for Obskurantisme og Illiberalisme, der navnlig var rettet mod følgende Strofe i tredje Sang:

„Paa *Tænkefrihed* raabte Kjødets Slave,
Oplysning nævntes Tidens nye Aand;
men Helvedfakler var dens lumske Gave:
I Støv sank Himmelens og Jordens Baand.
Afsindig dansed' Tvivlerne paa Grave,
til Spot blev Varsler, Trusler blev til Haan.
Tit flammed' Himmelsværdet i det fjærne;
men Kløgten lo kun ad den sjældne Stjærne“ *). —

Dog snart blev Ingemann, efter først at have været den gjærne læste og haabefulde unge Forfatter, hele det store Publikums erklærede Yndling. Dette skete, da han i Danmarks theaterelskende Hovedstad optraadte som dramatisk Digter. — Han havde vel før 1815 skrevet Dramaer: «*Mithridat*» i Digtsamling Nr. 2 og «*Turnus*» i «Procne». Men dels vare disse mere at betragte som Anhang til de nævnte Samlinger, dels havde de ikke opnaaet det Held at blive opførte paa

*) Saml. Romancer etc. III, 80, med nogen Forandring.

den danske Nationalskueplads. Og de fortjente det heller ikke, navnlig ikke «Turnus», som, skjønt hentende sit Stof fra gammel-romersk Sagnhistorie, er stemt i hele den hypersentimentale Tone, der gaar igjennem «Procne». «Mithridat» (under hvis Udarbejdelse Digteren er holdt vaagen ved Beskuelsen af de Lavrbær, Oehlenschläger havde vundet for «Hakon Jarl») er en shakespearsk Studie, der staar saa dybt under sit Mønster som Jorden under Himlen. Langt højere naar Ingemann med «*Masaniello*», der første Gang spilledes i sidste Halvdel af Sæsonen, Foraaret 1815, og gjorde megen Lykke, ikke mindst ved Ryges Udførelse af Hovedrollen.

Dog tro man ikke, at det er Frihedens Idé, Digteren her personliggjør i den bekjendte neapolitanske Fiskers Skikkelse. Ingemanns Tragedie vilde næppe, som det skete med Aubers Opera, kunne opflamme et Folk til Rejsning mod Kongedespoti. Tværtimod, Digteren reserverer sig strax i Prologen mod enhver som helst Mistanke om revolutionære Sympathier:

„*Det Folk, som frygter Gud og Kongen ærer,*
er frit naar det adlyder Faderbud!““

Masaniello erklærer atter og atter hele Stykket igjennem, at Kongens (den spanske Kong Filip IVs) Majestæt er hellig og tør ikke krænkes; det er hans utro Foged (Vicekongen i Neapel, Her-

tugen af Arcos) og Folkets Bødler (Arcos' Redskaber mellem Adelsmændene), hvis Uretfærdigheder og Tyranni «Neapels tro Folk» ikke vil taale; thi det føler sig overbevist om, at en slig Adfærd bestemt strider mod den folkekjære Drots Vilje. — Heller ikke fremtræder det (i historisk Henseende) saa vigtige Nationalhad mod Spanierne noget Steds i Stykket; dette Had, der gav Anledning til Dannelsen af «Dødens Kompagni», hvori Maleren Salvator Rosa tjente, og som havde til Opgave at oplede og myrde enhver Spanier, hvor han fandtes. I Ingemanns Stykke repræsenterer Masaniello det gudfrygtige, loyale Folk. Han er en brav Fiskermand, der ømt elsker sin Kone og sine Børn, der er Kongen, sin Herre, lydig og bøjer sig for den værdige Præst. Men naar lumske og egennyttige Statstjenere ville tage Brødet ud af Munden paa Fattigfolk og hindre dem i at højtideligholde Kirkens Festdage, saa kommer Masaniellos Sydlænderblod i Oprør. Saaledes bliver da denne Tragedie en *Religionens og Loyalitetens Triumf*. Thi da Helten i Stykket, for at opnaa sit ædle Formaal, forsynder sig mod den første, ved at indgaa Pagt med det Onde, og tilsidst vanvittig gaar ud over, hvad Loven under extraordinære Forhold kan lade passere, falder han, trods Digterens og Tilskuernes Sympathi, som et Offer for disse Fejltrin.

Ligesom i «de sorte Riddere» optræder Inge-

mann ogsaa her i et fjendtligt Forhold til Erkjendelseslæren. Medens Kirken repræsenteres af tvende Mænd, der hver for sig afspejler dens lyse og mørke Side, den englerene Filomarino og den snedige Jesuit Genuino, har Filosofien kun én Repræsentant, den uforbederlige Skeptiker og kolde Skurk, Banditten Peronne. Man høre en Prøve paa hans Ræsonnement:

„Vi har os hævet til Erkjendelsen
af Livets Værd. Vi véd, det er et Gode,
som Ingen selv erhvervet har, og Ingen
kan længer gjøre billig Fordring paa,
end Næsten og Naturen det behager.

Og senere i samme Scene (I. Akt):

„*Det er et lumpent Haandværk, som vi drive,*
hvis ej det ved Filosofi forædles
til fri og herlig Kunst. Jeg har studeret
lidt i min Ungdom, ser Du, deraf har
man altid godt, hvad Fag man ogsaa vælger.
I Pisa dyrkede jeg Lægekunsten;
den tidlig bragte mig til Kundskab om,
hvad Livet var: *jeg lærte at behandle*
Maskinen, Mennesket, og trække ud
den korte Livstraad. Og med samme Ret
jeg den forlænged, jeg den nu forkorter.
— *For Kunsten, sér Du, maa Naturen vige,*
og hver en Kunst er ædel i sig selv. —
Theologi jeg har studert i Florens
og véd saa meget, at man — Intet véd
om det Usynlige: men hver kan tro,
hvad bedst ham tykkes: derfor tror jeg Intet,
undtagen hvad jeg nødes til. — Hvad angaar
Jurisprudensen, deraf fik jeg nok.

saa snart jeg saa, at Ret og Uret var
den samme Ting, fra tvende Sider set.
Og med min Oversigt af Videnskaben
jeg tænker vel at slaa mig gjennem Verden".

Man merkt die Absicht und wird verstimmt! — Men trods slige Barnagtigheder, trods at Digteren ved enkelte dramatiske Vendepunkter, hvor han netop skulde vise sin Styrke, falder af og bliver mat*), saa tør dog dette tragiske Drama ikke siges at være betydningsløst i det danske Skuespils Historie, og indeholder et Vidnesbyrd om, hvad Ingemann vilde have kunnet præstere i den Retning, om man havde givet hans Evner Lejlighed til at udfolde sig. Her er ikke alene effektfulde Situationer og plausible Udgange, men ogsaa en velordnet Handling og ægte dramatiske Karakterer. Især er Hovedpersonen tegnet med en ikke ringe Dygtighed; og det mærkelige Fænomen, at flere italienske Frihedshelte begynde som «Guds Redskaber» og ende i det vildeste Højhedsvanvid, godt anskueliggjort for Masaniellos Vedkommende; om end Akvatofana Bægret bliver benyttet som udvortes Motiv. —

Dog om mulig endnu større Lykke gjorde den frugtbare Digters næste dramatiske Arbejde,

*) F. Ex. i Scenen mellem Masaniello og Banditterne. hvor den gode Begyndelse ikke svarer til den svage Slutning.

«*Blanca*», som allerede i den paafølgende Vinter blev opført; og det uagtet det hører til det aller daarligste, Ingemann har skrevet. — Dette kan dog ikke undre. Naar man i Overskous Fortegnelse ser, hvorledes de værste Kotzebuiader som «Korsridderne», «Hermann v. Unna», «Johanne Montfaucont» i hine Aar hørte til det faste Repertoire og skaffede fuldt Hus, saa forstaar man «Blancas» Succés. — Æmnet, taget fra en Novelle i Lesage: Gil Blas, er en Variation af det gamle Thema: to elskende, som for en grum Faders Skyld ikke kan faa hinanden. Paa Theatereffekt spares ikke. Første Scene foregaar ved Midnat, og Elskeren træder paa det bekjendte troldomsfulde Klokkeslet 12 ind i sin tilbedtes Værelse. Udbrud af Ætna (mindre kan ikke gjøre det), der finde Sted under deres Stævnemøde, varsle tydelig nok deres Kjærligheds sørgelige Udgang. Plumpe Theaterkneb forsmaas ikke: Enrico ligger for den Kvindes Fødder, hvis Kjærlighed han ikke kan modtage, og tilstaar hende, at han elsker Blanca, ligesom denne træder ind, for at overbevise sig om hans Troskab. Nu skal hun naturligvis fortvivle over «hans Troløshed», hvilket hun da ogsaa pligtskyldigst gjør. Medens Blanca er skildret som en af de Engle, der sidder Gud Faders Trone nærmest, og i Stævnemødets Time ønsker at dø, for at kunne omsvæve Enrico, er hendes Medbejlerske, Prinsesse Konstanze, karak-

teriseret ved det højst mærkelige Billede, «en Sol af Is» (!). Blancas forsmaaede Brudgom, Grev Alonso, et Monstrum af Jalusi, siger til Blancas Fader, den gamle Statsmand Leontio, med Hensyn til Datteren:

„Naar én Gang mig hun havde givet Ret
til hendes Agtelse og Fordring paa
en udelukkende Hengivenhed —
den blotte Tanke om en andens Fortrin
i hendes Øjne — *var det selv et Barns*,
ja var det selv en længst udlevet Oldings —
var nok til at opbringe mig".

Karakterudviklingen er hele Stykket igjennem springende og unaturlig; Handlingen som oftest slet begrundet.

Ikke desto mindre turde to Ting mægtig have bidraget til at skaffe dette jammerlige Stykke Publikums højlydte Bifald. *Først*, at Hovedrollen blev udført af dets Yndlingsskuespillerinde, Fru Marie Heger. For det Slægtled, der er ved at uddø, staar denne blonde nordiske Skjønhed, da hun spillede den smægtende Blanca «i grøn Fløjels Kjole» som noget uforglemmeligt; og Rahbek kan i sin «Tilskuer for 1816» ikke bare sig for at udbryde: «Blanca Hegers Uraniafremstilling af den mest himmelskelskende og himmelskelskelige Elskerinde er det største vor, ja maaske nogen Skueplads har at fremvise». *Dernæst*, at Stykkets Idé kom Tidens stærkt op-

vældende Trang i Møde: at se Kjærligheden sejre i Kamp med den koldt beregnende Statskunst. Efter en Menneskealders politiske Rædsler og voldsomt paa hinanden følgende Statsomvæltninger stønnede man næsten efter at se Hjærtets ubetingede Ret gjort gjældende lige overfor den borgerlige Nødvendighed og Hensynet til Statens Vel. —

Altsaa hævede man «Blanca» til Skyerne, sammenlignede den med Oehlenschlägers «Axel og Valborg» og gav den Plads ved Siden af Lessings «Emilie Gallotti». Navnlig var Ingemann hos det smukke Kjøn Gjenstand for en ligefrem «Adoration». Unge Damer opkaldte Blomster efter ham. — Paa Bakkehuset, i Kamma Rahbeks Stue havde han alt længe været en kjærkommen Gjæst, og, som alle stadigt besøgende her, faaet sit Øge- eller Kjælenavn «Hermelinet» d. e. «det lille, nydelige hvide Dyr». Nu blev ogsaa Frederikke Brun opmærksom paa ham. Da «Blanca» under almindeligt Bifald af alle følsomme Sjæle var bleven opført, kjørte hun frem og tilbage i St. Pedersstræde for at spørge efter Walkendorfs «Palæ». At der i det mindste maatte knytte sig et Palæ til det gammeladelige Navn, og at den unge fejrede Digter umuligt kunde bo i et tarveligt Studenterhjem, har vel uvilkaarligt kombineret sig i den elegante, halvtyske Dames Hjærne. — Men ogsaa dannede Mænd følte sig

Ingemann forbundne for den Glæde de havde haft, ved at overvære Opførelsen af „Blanca". Saaledes den senere saa bekjendte Mendel Levin Nathanson*). At den ingemannske Rosiflengius, Prof. Jens Møllers Mund strømmede over af Berømmelse i Literatur Tidendens Nr. 25 i Anledning af „denne sødt duftende Urtekost" er en Selvfølge. Men selv den kræsne Dramaturg, Jens Baggesen, fandt det paa Tide at tilbyde den „unge tragiske Digter den danske Melpomenes Haand" **).

Og den unge Digter følte sig beruset af sit Held. I 14 Dage havde han skrevet „Blanca"; nu fulgte, samme Aar som dette Stykke og „Masaniello" udkom, det bibelske Drama „*Røsten i Ørkenen*", og det næste Aar 1816 ikke mindre end et Æventyrdrama, „*Rejnald Underbarnet*", to Tragedier, „*Hyrden fra Tolosa*" og „*Løveridderen*", samt en Digtsamling med en legendarisk Fortælling: „*Julegave*". — Hans Produktivitet be-

*) Da I. senere skulde rejse udenlands og fik Penge vexlet hos N., saa han pludselig, at han havde faaet for mange. Han vilde have „Fejltagelsen" berigtiget; men den unge Grosserer sagde artig: „Nej; det skylder jeg dem for en Billet til Blanca".

**) Oehlenschlägers langt betydeligere Arbejde, Tragedien „Hagbard og Signe", der for første Gang opførtes en Uges Tid efter „Blanca", havde kun en tynd Lykke ved Siden af det udraabte Drama.

gyndte næsten at blive ængstende. Hvis Digteren i ham skulde reddes, maatte den kritikløse Forgudelse afløses af en berettiget Dom, eller han maatte rives ud af sin romantisk-sentimentale Rus ved et dristigt polemisk Choc. Begge Dele skete — til Held for Ingemann.

IV.

Angrebet paa Ingemanns Digtning. — Dens Forsvarer.

Ingen vil finde det urigtigt, at en literær Kritiker med Lemfældighed bedømmer en Forfatterdebut, som ikke tør siges at være aldeles talentløs; men Professor theologiæ Jens Møllers Anmeldelse af Ingemanns Ungdomspoesier grænsede næsten — hvad ogsaa Digteren i sine Manddomsdage selv følte*) — til Skamros. — Da Publikum med sit Bifald jo virkelig syntes at have underskrevet hans Lovtaler i Anledning af Ingemanns første Digtsamlings Fremkomst, gjentager han dem uden Blu i en vidtløftig Anmeldelse fire Aar efter: «En lutret og sikker Fantasi (!), et ikke ringe Maal af Vid og Skarpsindighed (!!), en alvorlig, fast, mandig (!!!) Anskuelse af Livet og Naturen» o.s.v. Og han fortsætter: «Recenscenten gjorde da (1811) sine Læsere opmærksomme paa det Særsyn, at Musens unge Præst for første Gang nærmede sig hendes Tempel med

*) Se hans venlige Mindedigt over hans gamle Lærer og Ven.

en Hekatombe*). Hvad skal jeg da nu sige om de end større og talrigere Ofre, han i det sidst forløbne Triennium har bragt sin hulde Sanggudinde? Hvorledes skal jeg i Folkets Navn, for hvilket han sang saa sødt og saa gjærne, værdigen takke ham for den utrættelige Flid, hvormed han (ogsaa deri følgende sin ovennævnte store Kunstbroders**) Exempel) ligesom trodser den gamle Naturlov, i Følge hvilken de Træer, som begynde tidligen at bære mange og fuldmodne Frugter, trænge derefter til Hvile adskillige Aar for at samle nye Kræfter til en lignende Høst. Anderledes var Hr. Ingemann: han har ej alene som de ædle Stammer i en gammel sjællandsk Abildgaard til en bestemt Tid ydet sin aarlige Frugt, men mer end én Gang har han vovet at kappes med Sydens Oranger i at blomstre og sætte Frugt mer end én Gang om Aaret.»

Her mindes man uvilkaarlig om den Blomsterstil, hvori visse Præster i Ens Barndom brillerede ved Bryllupper og Begravelser. Naar man nu erindrer, at Recenscenten var disses højt agtede Lærer, saa begriber man, at de skikkelige Mennesker kunde anse den Slags Metaforer for Toppunktet af gejstlig Veltalenhed.

*) En Hekatombe er et Offer paa 100 Oxer. Det kan man i Sandhed med Officeren i „Barselstuen“ kalde en „Compliment de boeuf.“

**) Oehlenschlägers.

Efter denne Begyndelse kan det ikke undre, at Ingemann i Anmeldelsens Fortsættelse vexelvis sammenlignes med Oehlenschläger, Ariost og Shakespeare. Saaledes erklæres Blancas fjantede Replik i 5te Handling 1ste Scene for at være „en Julie aldeles værdig". — Julie, saa uskyldig, saa fuld af naturlig Ynde i sin ømme, længselsfulde Attraa, hun skulde kunne sammenlignes med hint forskruede Væsen, der er lige ved at himle af Henrykkelse over, at hun har faaet at vide, at den Mand, „hun tror troløs, alligevel elsker hende; skjønt han har giftet sig med en anden". — Om „Varner" siges*): „Som Hr. Ingemann i Almindelighed helst synger om den paa Jorden ulykkelige, men i Himlen salige Kjærlighed, saaledes har han i den ovennævnte elegiske Roman udgydet den platonske, al sanselig Nydelse forsmaaende, Elskovs Længsler, Fortvivlelse og Forhaabninger af et rigt Overflødighedshorn. Hvis derfor den ulykkelige tungsindige Elsker behøvede, som den bedende Katholik, en Rosenkrans til at nære eller udvide sine Følelser, da vidste jeg ikke af den danske Literaturs Skatte nogen lifligere at række ham end disse Varners Lidelser; thi saaledes tør man vel kalde dette Digt med Allusion til Werthers Leiden, hvormed det i mere end én Henseende og især som et fint tegnet Natstykke af

*) Dansk Literatur-Tidende 1815, S. 264.

sværmeriske Elskovsscener fortjener at sammenlignes.»

Recenscentens meget faa Indvendinger ere næsten ligesaa kuriøse som Formen for hans Eloge. Han finder det i sin Orden, at Varner paa sin Digtervandring ledsages af *en Maler*. Men, medens det er ganske rimeligt at «Trubaduren» kan føre sin Harpe med sig, forekommer Malerens Apparater ham at maatte være mindre transportable, saa meget mere som det fortælles, at han har et Historiemaleri under Arbejde. — «De sorte Riddere» ydes den største Ros; men det synes dog som disse Skyggegestalters Omkringfaren i Længden er faldet den brave theologiske Professor lidt kjedsommelig, og han kan til sidst ikke bare sig for at udtale som sin Formening, at Digteren nok uden Skade kunde have «krydret» sin Fremstilling lidt med Skildringen af «Amors Glæder» *).

Dog Læseren har vel allerede nok af disse Prøver. — Man vil indse, at denne Kritik, der dømmer sig selv, paa enhver anden Tid end den givne, vilde have været aldeles uskadelig. Men nu forholdt det sig jo saaledes, at den i Mangt og Meget var en Efterklang af den almindelige Mening, og at dens Forfatter, som Medlem af et Universitetsfakultet, ikke turde anses for en Ignorant.

*) S. 334.

Altsaa maatte den protesteres. Protesten fremkom i det af den unge Bibliotheksassistent Kristian Molbech udgivne Maanedskrift «Athene» og er, karakteristisk nok for den Fare, der var, ved at angribe en saa almenyndet Digter, anonym, ja blev endogsaa en Tid ligefrem desavoueret af sin Ophavsmand. Men denne var den 22aarige Student Peter Hjort, der her for første Gang øvede sig i det polemiske Vaabenbrug.

Peter Hjort, Søn af en af de da mest bekjendte rationalistiske Præster, Filantropen Victor Hjort, der døde som Biskop i Ribe, var en af disse Studenter, hvoraf hvert Aar altid bringer nogle til Univetsitetet, der med en sand «Heiszhunger» kaste sig over Filosofien i Haab om her at finde den Nøgle, som aabner dem Indgangen til en højere Videns Verden. Den klare, støtte Tænker og anseelige Personlighed, Professor Treschow, havde imponeret og tiltrukket ham. Treschows Eftermand, den gemytfulde og sandhedskjærlige Fredrik Kristian Sibbern, havde aldeles vundet ham for den nyere tyske Poesi og Filosofi. Juraen, som han efter Faderens Ønske skulde tage fat paa, for at uddanne sig til en dygtig Advokat, blev mere og mere negligeret og, efter at han havde vundet Universitetets Guldmedalje for Besvarelsen af en filosofisk Prisopgave, gik det ikke Theologien bedre. Molbech, som spejdede efter at hverve unge friske Kræfter for sit Tidsskrift,

var bleven opmærksom paa ham og aflod ikke med at opfordre ham til at skrive i «Athene». — I 5te Binds Julihefte paabegyndte da Hjort en Række kritiske Artikler, efterfulgte af recenserende Anmærkninger til Jens Møllers Recension, som (uden at fuldendes) strakte sig gjennem to Halvaar, og som aabnedes med en vidtløftig Redegjørelse for de æsthetiske Hovedfaktorer.

Der er Noget af Ungdommens Lyst til at prunke med nys erhvervede Kundskaber over denne Artikkel; og Nutidslæsere her i Danmark, som for længst af vor Tids første Kritiker, Georg Brandes, er bleven belært om, at Æsthetikken nok saa meget bør baseres paa Historie og Psychologi som paa Filosofi, kan den schellingske Æsthetiseren, som Hjort her giver til Bedste, umuligt interessere. Men nægtes kan det dog ikke, at der er noget Epokegjørende ved denne literære Opsats paa en Tid, hvor Rahbeks sentimentale Udgydelser og Misbrug af lessingske Fraser samt Sanders Stiklerier til den ny Retning i Poesien snart i en Menneskealder havde gaaet og gjældt for god Æsthetik. Ja selv Oehlenschläger, den unge Professor i «det Skjønnes Filosofi», ansaa sig ikke for beføjet til at studere den Videnskab, i hvilken han var bleven Universitetslærer, men mente, det var nok, naar han, med sin smukke Stemme og grebet af sit Æmne, fra Kathedret oplæste et eller andet Digterværk.

I Hjorts Afhandling er der virkelig for første Gang i lang Tid gjort Forsøg paa en videnskabelig Prøvelse af dansk Poesi. — Idet han gaar ud fra den schellingske Paastand, at der er Væsensénhed mellem det Ideale og Reale, at den blotte Tanke som saadan Intet formaar i Digtekunsten, hvis Digteren ikke mægter at lade den gjennemstraale Fænomenet, som Sjælen Legemet, faar han et udmærket Udgangspunkt for Bedømmelsen af det, der netop var den Ingemannske Digtnings Skrøbelighed. Han hævder*) hvad der forøvrigt endnu den Dag i Dag ikke bør ansés for saa aldeles aflægs, at der til Grund for det Enkelte altid bør ligge noget Almindeligt, og det er dette Almindeliges Aabenbarelse i det Enkelte (det Typiske) som det er Digterens Sag at opfatte og fremstille uden at underkaste det alle de vilkaarlige Tilfældigheder, som ofte bestemmer det i det virkelige Liv. „Dette Universelle kaldes Gjenstandens *Grundidé*, og den Form, under hvilken Kunstneren i Fantasien forestiller sig denne, *Idealet*. Lever denne Idé ikke i Kunstværket, saa taber det Individuelle derved al Sammenhæng og Helhed. Det friske Liv, den Gjenklang af vort eget Indre, som igjennem dette skulde aabenbare sig for os, forsvinder; det gjør intet Indtryk, og vi nægter den Kunstner Begejstring, hvis Produkt

*) Athene V, 79 og 81.

vi kolde forlade .... Men *i og for sig*, som den staar i den rene Fornufts Erkjendelse, kan Ideen aldrig blive Gjenstand for Fantasiens Behandling. Udødeligheds-Kjærligheds Ideen bliver da først *poetisk*, naar den aabenbarer sig i et udødeligt eller kjærligt Objekt, eller skues i dens Indflydelse paa et individuelt Subjekts Maade at tænke og føle paa.»

Den dannede Læser ser, at den unge Filosof her rammer den Ingemannske Poesi i dens Akilleshæl. Det Jens Møller havde udmærket ved den: at Ideerne vare «iklædte» Personlighed (f. Ex. i Dramerne), dadler Hjort paa det Strængeste, idet han meget rigtig sammenligner disse paaklædte Begreber med Bénrade, som ere drapperede med kostbare Stoffer. — Den gode Professor faar i det Hele taget ikke Lov til at dø i Synden; men maa staa til Ansvar for alle sine uvederheftige Talemaader og hele sin sløje Æsthetiseren. Hvor fejl han kunde se paa sin Protegés poetiske Evne, fremgaar tilstrækkeligt af det Raad, han giver den unge Digter: at digte Fabler (!). I Modsætning hertil vidner det om Hjorts rette Blik, naar han opfordrer Ingemann til at digte Psalmer.

Hjorts Kritik i «Athene» vakte en Del Opsigt hos adskillige Videnskabsmænd og Universitetsdannede. Professor Sverdrup, som var her i Besøg fra Norge, spaaede, at der i den unge

Anonymus laa en «Naturfilosof» skjult.*) Men paa det store læsende Publikum havde den aldeles ingen Indvirkning: dertil struttede den altfor meget af filosofiske Kunstord, og var skrevet altfor meget i den Jargon, som samtlige Filosoffer lige op til Arthur Schopenhauer mente var deres høje Tankers ene værdige Klædebon. — Læseverdenens Beundring for den ingemannske Digtning var forbleven saa temmelig urokket, dersom Johan Ludvig Heiberg ikke havde dristet sig til at drive Julespøg og Nytaarsløjer med den. —

Man skal næppe kunne tænke sig større Kontraster end disse to omtrent jævnaldrende Digtere:

Ingemann; der var opvoxet i det stille falsterske Præstehjem, havde gjennemgaaet den middelalderlig formede Latinskoles Skærsild i en lille sjællandsk Kjøbstad, der i en ulykkelig Periode var kommen til Hovedstaden, havde mistet sine nærmeste Frænder, var bleven trolovet med en hyperromantisk Pige, og tilsidst existerede som en brystsyg Drømmer, der kun fandt Tilfredsstillelse i den tyske Romantiks bløde, anelsesfulde Mysticisme. En sky, omflakkende Aand, der ikke som saa mangen tysk Romantiker var endt som Katholik — saa modig og konsekvent var Ingemann

*) Krit. Bidrag til nyere dansk Tænkemaades og Dannelses Historie, Kirkel.-etisk Afdl. XI.

ikke — men havde akviesceret ved Nypietismens blide Trosregel, og som i sine Skrifter hyldede Nyplatonismens Askese. En Digter, hvis Idealer svævede som en englevinget Sky højt over Jorden, og hvis poetiske Skikkelser som oftest lignede de brogede henfarende Skygger, som Tryllelygten kaster paa det hvide Lagen i Børnenes mørke Stue. En Forfatter, der beundredes og elskedes af Damerne — et «Dejligheds-Barn» kaldte Kamma Rahbek ham — og venlig modtoges af Mændene, som syntes, at de blev bedre Mennesker, naar de læste ham. — Thi man mærke sig det Selvbedrag, som stadig gjentager sig og bestaar i, at man tager de gode og milde Følelser, en Digter sætter i Bevægelse hos En, for Realiteter, skjønt de i de fleste Tilfælde ikke ere andet end Briser, der blot kruse Vandet, uden at drive det fremad.

Og nu *Johan Ludvig Heiberg;* denne unge Mand, der paa Grund af de Forhold, hvorunder han var opvoxet, saa tidlig havde lært Livets Ret og Samfundets Krav at kjende. *Han,* som fra Faderen havde arvet det klare Hoved og den skarpe Sans, fra Moderen det letbevægelige Sind og det barnlig-erotiske Gemyt. Han, hvis Hjærte tidlig var bleven udviklet med hans Forstand, da han havde maattet føre sin lille Krig, for at faa Lov til at være hos sin Moder. Han, som aldrig havde kjendt den gamle Latinskoles Raaheder, men kun

en human og kjærlig Lærers Vejledning. Som, til sidst optaget i Moderens og den adelige Stedfaders Hus, her havde truffet det bedste og nobleste Selskab. Han, som havde faaet sin første æsthetiske Opdragelse af Baggesen og Oehlenschläger, sin første musikalske Dannelse af Weyse, sin første Undervisning i Mathematik og Fysik af H. C. Ørsted, der havde lært den fine Verdens Tone i Omgang med svenske Grever og Comtesser, der havde været Kjælebarnet i Fru Bruns Salon*), hvor et Parti mellem ham og den yndige Ida, i det Tilfælde han vilde uddanne sig til Diplomat, havde alle mulige Chancer for sig. Og da han maatte opgive dette Haab, kastede sig over Studiet af Medicinen, Naturvidenskaben og de formskjønne sydlandske Literaturer. — Man kan begribe hvad denne unge Elegant, denne Dyrker af Ariost, maatte mene om Ingemanns Poesi; hvorledes *han* maatte betragte denne blonde Lutheranisme. —

Det var ved Juletider 1815. — Johan Ludvig Heiberg havde i dette Aar mistet sin Stedfader, et overordentligt smerteligt Tab, da denne ikke alene paa mange Maader *virkelig* havde været ham i Faderens Sted, men ogsaa udfyldt ham det Savn, som saa Mangen, der er eneste Søn, føler: ikke at besidde en trofast ældre Broder.

*) L'enfant kaldtes han her.

Julen var ellers altid forhen i det gyllembourgske Hus bleven fejret paa svensk Vis, d. v. s. med stor Lystighed, de saakaldte «Juleklap», hvorved Gaver uddeltes, ledsagede af skæmtsomme Skrivelser i Vers og Prosa, eller Tegninger med lystige og kaade Stiklerier til Ens Smaafejl eller Særheder, Noget, som dog Ingen i Betragtning af Lejligheden havde Lov til at tage ilde op. De gyllembourgske Juleklap vare (blandt Andet paa Grund af det for os Danske Uvante i denne Skik) berømte over hele Kjøbenhavn for deres Morsomhed*). Men i det nævnte Aar var Alt ved Juletider stille hos Fru Gyllembourg, der jo nu sad sørgende og savnende i sin Enkestand. Hendes Søn, det unge muntre Blod, har imidlertid ikke kunnet holde sig stille. Han har aabenbart længtes tilbage til sine gamle «Juleklap», og da den private Morskab var ham spærret, har han kastet sig over det, der rørte sig i det offentlige Liv. Saaledes er sikkert Johan Ludvig *Heibergs «Julespøg og Nytaarsløjer»* bleven til; thi det er Juleklap-Tonen der hersker deri, og Forfatteren erklærer selv, at dette hans lille Forsøg i den aristofaniske Komedies afdæmpede Genre, skjønt

*) Jvnfr. Johanne Luise Heiberg: P. A. Heiberg og Thomasine Gyllembourg.

det udkommer i Dcbr. 1816, er skrevet et Aar i Forvejen*).

«Julespøg og Nytaarsløjer» anmelder sig som en Fortsættelse af «St. Hans Aften-Spil», en meget fordringsfuld Titel, der dog baade lader sig undskylde og forklare af Heibergs gjennem hele hans Liv nærede Forkjærlighed for denne oehlenschlägerske Frembringelse. De første Scener knytte sig ogsaa umiddelbart til Oehlenschläger: saaledes optræder «Vandringsmanden» strax i Begyndelsen i et efter Aarstiden forandret Kustyme, og de Mødende hilse hinanden med Replikker, der ere ligefremme Citater af hint Dyrehavsspil. Men i Grunden er dog Titelen «Fortsættelse etc.» vildledende; da hele Stykkets Komposition er en direkte Efterligning af den tiecksk-aristofaniske Genre, som vi kjende fra denne tyske Digters romantisk-satiriske Skuespil i «Phantasus»: «den bestøvlede Kat», «den bagvendte Verden» o. s. v. Thi ogsaa den unge Heiberg var jo, ligesom Ingemann, Romantiker; og visse Literærhistorikere have sikkert begaaet en Fejl, ved at ville betegne hins Poesi som «realistisk» i Forhold til dennes «Idealisme».

*) Bogen bærer vel Aartallet 1817, men kun paa Grund af det sædvanlige Boghandlerfif: saalænge som muligt at lade en Bog gjælde for ny.

Man glemme ikke, at Romantikken havde to Sider, der, tilsyneladende forskjellige, vel kunde forenes hos en saa perfektibel og mangesidig Aand som Tieck, men hos hans Disciple og Efterlignere maatte slaa ud som Modsætninger. Medens Ingemann holdt sig til den positive Side: den følelsessvælgende, mystiske, mod Middelalderen pegende, tiltaltes hans Antagonist og polare Modsætning, J. L. Heiberg, langt mere af den aggressiv-polemiske Side, der vendte sin ironiske Braad mod Spidsborgerligheden og de konventionelle Trivialiteter.

Men der er mindre af det tyske, snurrige Lune i Heibergs polemiske Komedie, og Ironien er mindre bitter end i de tieckske Mønstre. Den unge Digters Vid er mere fransk-gratiøst, mere dansk-baggesensk, med Lyst til hist og her at efterligne det romantiske Naturmaleri hos Oehlenschläger ved tilsvarende Julesituationer og Nytaarsscener. Englen Gabriels Introduktion er en ligefrem Gjenklang af de flotte Rím og frit slyngede Rytmer i St. Hans Aften-Spil:

„Har I Lyst til at lé?
Kommer hid! Her er Lojer at se.
Er I kjed af Tragedier og Graad?
Gud ske Lov! Til Latter har vi Raad.
Dog ej Latter ved smaalige Fejl.
ej et ynkeligt Tidernes Spejl.
Nej vor Morskab gaar i det Store.
og kongeligt vil vi os more.

Thi vor Spøg er en Pil.
som med Lynets Il
farer fra Syd til Nord,
fra Vest til Øst over viden Jord,
op i Himlen til Gud og Englenes Kor,
og dristig ned i Graven, hvor Dødningen bor.
Intet er for lavt, og Intet er for hojt.
Hytten og Tronen
Nathuen og Kronen
Tingen og Personen,
Individet og Nationen,
Minuttet og Æonen,
Alt faar I tilsammen og det Hele for en Dojt.
Det Jul og Nytaar er; nu har Lystighed sit Spil;
Enhver har Lov at gjøre sig saa gal som han vil.
Her er Julegave!
Af den samme Æske skal I Alting have.
(Han hælder Æsken ud.)
Hesten med Piben, den lille Billedbog,
vilde Dyr og Dukker, Deviser i alle Sprog,
Alt ligger hulter til bulter i én og samme Krog. —
Har I Lyst til at lé? —
Kommer hid! Her er Løjer at se.
Er I kjed af Tragedier og Graad? —
Gud ske Lov! Til Latter har vi Raad!". —

Hermed er Tonen anslaaet. — Og nu gaar det løs; og den det mest gaar ud over er vor Ven, Ingemann.

Allerede i 1ste Akt 3dje Scene træffe vi *Enrico,* „forhenv. Konge af Sicilien, nu Borger i Kjøbenhavn" og hans Hustru *Blanca,* „begge i Kustyme, som de ses paa Skuepladsen" med en Mængde Børn, der længes efter, „at Julen skal

aabnes». Det banker paa Døren. «En Kamm junker med en Harpe*) træder ind. *Enri* Hvad ser jeg!' Min Ven! *Blanca:* Min Kamm junker! *Begge:* Vor Digter! *Kammerjunkeren:* G Aften, mine Venner, lad mig omfavne dem. Hvilken Lykke! *E.* Hvilket uventet Besøg! Ikke sandt! Jeg har passet den rette Tid, for ønske Dem glædelig Jul? Postillonen har og maattet kjøre alt, hvad Tøjet kunde holde. De logerer dog hos os under Deres Ophold Kjøbenhavn? *K.* Om det kun ej generer der *B.* Langtfra! Vore Venner kan ikke være os Ulejlighed. *K.* Nu saa tager jeg med Takne lighed mod Tilbudet. De kan tro, jeg har h Møje med at faa opspurgt, hvor de boede, uag De allerede ere saa bekjendte i Byen. Hvad det nu Gaden hedder? *E.* St. Pederstræde**). De bor godt. Er det Deres egen Gaard? Nej, vi bor hos en Møller***). *K.* Hvorme gaar i Leje af disse Værelser? *E.* Jeg véd ik Vi give ingen Leje. *K.* Bor De da ikke til L hos ham? *E.* Nej, til Laans. *K.* Hvad vil sige! *E.* De ser, at denne Gade gaar lige n til Volden, hvor vor Værts Mølle staar. Da m

*) Kammerjunker Levetzau, der havde oversat „Blanl paa Tysk.

**) Næsten lidt for personligt. Mine Læsere vide, Ingemann og hans Forlovede boede her.

***) Ingemanns Recensent fra Literatur-Tidende.

nu her til Lands har idelig Blæst, og da hans Mølle er af en saadan Beskaffenhed, at den kan gaa for enhver Vind, saa kan han aldrig være fraværende, men maa bestandig opholde sig paa Møllen. Ligesaa godt altsaa, som at lade sin smukke Gaard staa ubeboet, har han tilladt os at logere i den. *K.* Og det tager han ingen Betaling for? *E.* Han forlanger kun, at vi til Gjengjæld skal lade alt vort Korn det hele Aar igjennem male paa hans Mølle, og selv det gjør han gratis. Ja, naar vi bringe ham den ene store Sæk efter den anden, saa hopper Hjærtet i Livet paa ham, og han raaber: „Her er Vand paa min Mølle. Intet Land kan dog i Frugtbarhed maale sig med vort!“ *) *K.* Maler han godt? *B.* Vi kan ikke klage. *E.* Oprigtig talt maa jeg tilstaa, at han undertiden giver vel meget detailleret Mel, hvor man kunde ønske generelle Gryn. I det Hele taget skulde han lade det blive ved Melet, og aldrig give sig af med Grynene. — *K.* Hvilken umanérlig stor Børneklynge! Er det Deres Bekjendtes og Naboers? *E.* Aldeles ikke. *B.* Det er vore egne. *K.* Hvad? Børn? De?! Og i slig Overflødighed! Jeg studser. Da jeg havde den Ære at ledsage Dem paa Deres Rejse gjennem Tyskland, formodede jeg Intet mindre. Jeg ansaa deres Forbindelse for saa hellig, saa

*) Sé Side 110.

sentimental, saa platonisk. Og nu? . . . . De forstaar mig. *B.* Men vore Børn ere ogsaa hellige, sentimentale og platoniske Børn. Behag at undersøge dem nøjere, og de vil finde, at de ikke som andre kjødelige Mennesker have Ben og Muskler. *K.* (befølende Børnene): Jeg ser dog, at de have Skind. *B.* Ja, men det er Maaneskin. *E.* Jeg skal sige Dem, de ere Frugter af vore hyppige offentlige Omfavnelser».

Og senere 9de Scene:

Julemorgen. *Enrico* (til *Kammerjunkeren*). I hvilken Kirke agter de dem? *K.* Jeg véd ikke ret endnu. Det er mig for saa vidt det Samme, i hvilken Kirke jeg gaar, bare jeg kommer i Kirke. — Men de, mine Venner gaa jo aldeles af deres Vej, ifald de vil til Bredgade. *E.* Vi vil ikke til Bredgade. *K.* Det katholske Kapel ligger dog i Bredgade. *E.* Men vi vil ikke i det katholske Kapel *B.* Nej langt fra! Vi vil høre Mynster. *K.* Hvordan? Ere de da ikke Katholiker? *E* og *B.* Paa ingen Maade! Vi ere Protestanter. *K.* Besynderligt! Jeg har altid anset dem for Katholikker, eftersom de ere fødte og opdragne paa Sicilien. *E.* Siger Intet! Paa Sicilien findes ogsaa Protestanter. Og for at rykke rent ud med Sproget; vi ere Protestanter i den udstrakteste Betydning. Vi protestere nemlig ikke alene mod den katholske, men tillige mod enhver anden af de gangbare Trosbekjendelser.

Min Kone og jeg have gjort os en egen Religion, eller for ej at prale, vi have kun uddannet den, hvis Aand hersker i adskillige tyske Bøger. Sentimentalitet er vor Guddom. Vi drukne i lutter Følelse, og for saa vidt ere vi Muhamedanere, som vi dyrke Maanen fremfor Alt. *K.* Nu vel, saa ere I da Muhamedanere. *E*: Fanden heller! Der er jo dog en kristelig Tendens i os. *K.* Ja saa ere I alligevel Katholikker. *E*: Nej, thi vi have isoleret vor Kjærlighed fra vor Tro, ja endog ladet hin gjøre os til Fritænkere og Atheister. Det sker ikke med nogen ægte Katholik. *K.* Nu vel, saa véd jeg dog, I ere i det Mindste Lutheranere eller Reformerte. *E.* Lige saa lidt; thi vi mangle den praktiske Forstand. Derfor gribe vi i Luften efter Idealer, og blive derved selv til Skygger, som leve udenfor Livet, og stikke besynderligt af mod dettes brogede Farvespil. *K.* Men ere I da Jøder eller Hedninger, eller Soltilbedere, eller Ildtilbedere, eller Elefanttilbedere eller Afgudsdyrkere eller .... *E.* Holdt! Stop! Ingen af Delene. Snarest af Alt ere vi nok Herrnlutere. I det mindste er vor Kjærlighed aldeles søskendeagtig; og langt fra at sprutte, brænder den stille som et Kristiansfeldterlys. Vi tilbeder, som sagt Maanen, især naar den spejler sig i Vandet. Vi have Harper i vort Indre*), lig den, De, Hr.

*) En Hentydning til et af Ingemann ofte brugt poetisk Billede.

Kammerjunker, har paa Deres Ydre. Vi ha hørt filosofiske Forelæsninger, og vor Kjærligh er moral-filosofisk, for ej at sige apriorisk*), næsten metafysisk**) (ikke fysisk, undtagen i saa vidt den er ftisisk***), og i det Hele m jeg sige Dem, at i hvor det ogsaa gaar m min Kone, saa er jeg for min Part en ræsc nerende, ræsonnabel og ræsonlig Karl, der lan fra ikke er saa dum, som han ser ud til. De maa nu sige, hvad De behager; men ihv det saa gaar med Dem, saa er Deres Koı Fanden skal tage mig, katholsk. Og det vil j bevise Dem med et eneste Argument, som er, hun i sin Nød og Betrykkelses Tilstand havde Sinde at gaa i Kloster. Hvorledes var det n ligt, hvis hun ikke var Katholik? *B.* Det sl jeg sige Dem: Jeg tænkte paa Petersens Jomf kloster. *K.* Ah! Det er en anden Sag. Nu tag jeg mine Ord tilbage. Jeg har aldrig før t tragtet Tingen fra dette Synspunkt; men nu g mine Øjne op, og jeg ser, *I ere fuldkomne ind landske Fabrikater.* Gud ske Lov! Som god I triot bør jeg nu elske Jer dobbelt. (Han omfav dem Begge.)» —

Senere hen konfronteres den nymodens Kjæ

*) Hvad der er modsat det Erfaringsmæssige.

**) Hvad der angaar det Oversanseliges Filosofi.

***) Svindsottig.

lighed med den gammeldags, idet Digteren stiller de holbergske Masker lige overfor Enrico og Blanca. — En højst pudsig Sammenstilling!

2den Akt 3je Scene: Enrico og Blanca ere blevne indladte i Jeronimi Hus for at hilse paa Familien. Den kommer tilligemed Leonard. Jeronimus (til den Sidste): Naa min Tro, Nabo, det var, som sagt, et dejligt Nytaarsvers. Jeg vilde kun ønske, at jeg kunde gjengælde hans Artighed. — Men hillemænd, se her er jo Fremmede. *E.* Det er mig og min Kone, som vil have den Ære at hilse paa Familien, og ønske dem et glædeligt Nytaar. *B.* Vi have saa meget mere længtes efter at se dem, som Rygtet gaar, at de snart vil forlade os. *J.* Ja det er sandt. Vi have i Sinde at rejse til Nürnberg eller en anden gammeldags By; thi her i Kjøbenhavn have Moderne altfor meget forandret sig, og vi have glemt at holde Skridt med Tiderne. Min Nabo, Monsieur Leonard, følger med, tilligemed hans Søn Leander. *E.* Men med Deres Tilladelse; De er dog selv lidt Skyld i, at De saaledes stikker af ved Siden af alle Deres Omgivelser. Noget maa de forandre Dem efter den ny Tone, i Fald de ikke vil, at Drengene skulle pege Fingre af Dem, og alle følende Sjæle udskjælde Dem for Filistre. For det Første burde De forandre Deres Klædedragt. Jeg vil sende Dem min Skræder; det er en habil Mand. *J.* Nej Tak! Det gamle Snit er

mig bekvemmest. *B.* Og saa bør De læse se timentale Romaner, hvori de Elskende lidt eft lidt dø af Nervefeber*), Sørgespil, hvori Helt bliver gal**) eller slaas ihjel, lever op igjen slaas atter ihjel***); og fremfor alt maa de læ den platoniske Kjærlighed. *Magdelone*: O ve! M Hoved bliver ganske konfus. *J.* Nu har jeg min Kone i saa mange Aar elsket hinanden p gammeldags Maade, saa det ej er os muligt forandre os efter de nyeste Fordringer i saa He seende. *E.* Vær de kun rolig; det vil komm med Tiden. (Til Blanca) Kone! lad os give Fam lien vore Nytaarsgaver; de ville meget bidra til Forbedringen af deres Smag. *B.* (til Magdelo og Leonore). Jeg beder dem ikke forsmaa dis ringe Nytaarspresenter. *M.* Tusind Tak, Madam Maa jeg spørge hende, hvad det er? *B.* Det er et Stykke reflekteret Maaneskin, blegt og svag som ikke vil gjøre dem ondt i Øjnene, endskjø det nedstammer fra Solen; thi Sollyset laaner j Maanen sin Glans, og denne laante Glans h jeg ladet falde paa en hvid Kalkvæg, hvorfr den blev reflekteret, og af en af de reflektert Straaler skar jeg dette lille Stykke. *M*: Ah! Ah *B.* (til Leonore). Den lille Draabe, som indholdes

*) „Varners Vandringer".
**) „Masaniello".
***) „Løveridderen".

denne Flaske, er en Elskovstaare, falden paa en farveløs Forglemmigej*), som bestandig har været vogtet for Dagens Lys. Fra Blomsten har jeg med Omhu ladet den falde her i Flasken. — *L.* Ah! Ah! *E.* Tillad, Hr. Jeronimus, at jeg bringer Dem i Nytaarsgave dette Stykke af den Himmelstige, Jakob saa i Drømme. Uagtet den længe har været her i Byen, har jeg dog haft Umage med at faa den opspurgt. — Dem, Fru Magdelone, tillader De mig at overbringe i en Æske lidt Gjenklang af et Eko af en Røst, som har talt i en Ørken**). *J.* Ak hvilke rare Sager! Hvem der bare vidste, hvorledes man bedst skulde opbevare dem? *E.* Derfor har vi tilstrækkelig sørget, ved at fortynde disse allerede tynde Sager dels med klart Vand, dels med bar Luft, som indeholdes i disse Kar og Æsker. Paa denne Maade lykkedes det os at binde deres Flygtighed, og sikre dem for Bortdunstning. *J.* Naar vi rejse til Nürnberg, vil vi putte dem i Lommen for at glæde de Nürnbergere med dem. I skal saamænd have mange Tak for Jer Artighed». —

En munter og træffende Satire! — Men Hejberg er dog en Smule bange for at brouillere med det Publikum, hvis Gunst det er ham vigtig

*) Jvnfr. Varners Udgydelse: „Denne hede Taare, som faldt tungt paa mit Livs skjønneste Blomster og bortskyllede deres livligste Farver“.

**) Se S. 107

at bevare*), og han indskyder derfor et Intermezzo mellem 1ste og 2den Akt, hvor han i Overensstemmelse med den tieckske Praxis, lader sit Ego optræde som Agerende, for ligesom at levere en Apologi for sit Angreb paa det daværende Kjøbenhavns Yndlingsdigter.

Efterat han altsaa har ladet sit Selv hensynke i behagelige Betragtninger i Anledning af dets poetiske Bestilling, vækkes det pludselig af sine søde Drømme ved, at «*Publikum*, i Form af en kolossal Vandskabning kommer ind med et stort Bulder, og bliver staaende foran *Digteren*, der rejser sig forskrækket og spørger, «hvem denne forfærdelige Kæmpe er». *Publikum*: Saa Du mig ikke kjender? *Digteren*: Nej. *P.* O Digter, Du kjender ej dit eget Publikum? *D.* Hvordan, det danske Publikum? *P.* Du ser det. Se det og skjælv. *D.* Jeg ser Dig, og jeg skjælver. Tilgiv min Ungdoms Uerfarenhed, at jeg min store Dommer strax ej kjendte! *P.* Hvad har Du skrevet? Vis mig det? *D.* (rækkende ham sit Manuskript til „Julespøg og Nytaarsløjer“). Mit Folk! Dér, tag min Sang! Jeg aldrig havde vovet at byde dig det ufuldendte Digt; om ej Du selv det havde krævet af mig. *P* (sønderriver det). Det duer ej. *D.* Saa

*) Hans første Arbejde, „Marionettheater“, var bleven modtaget med Bifald af Publikum og hilset med et smukt Digt af Oehlenschläger.

hastig Dom Du fælder? *P.* Det duer ej *D.* Tillad dog . . . *P.* Ti, og hør mig! Jeg er med Dig aldeles ej tilfreds. I dette Stykke selv Du mig fornærmer. Hvortil den fade Spøg med den, jeg nu af alle mine Digtere har kjærest? Ja med det Sørgespil, som jeg af alle hans talrige Produkter mest tilbeder? Har Du da ikke set, hvorlunde disse titusend Bén, som ellers aldrig stræbe i samme Retning, men kun mod hverandre, nu sig forcerte, for omkap at rende til Skuespillet? — Saa Du ikke disse titusend Hoveder, som ellers aldrig besjæles af en fælles Aand og Tanke, at aabne deres søvnbetyngte Øjne, og stirre, mens de Spande Vand udgøde, mens alle Munde raabte: Bravo, Bravo, saa disse Hænder, mens de vældigt klapped, forglemte selv at ligge døsigt stille? — Sig husker Du ej mer, at overalt, paa Gade, Stræde, Torv, i alle Huse, paa Baller, paa Komedier, i Kirken, enhver af mine mange tusend Munde til mine to Gang mange tusend Øjne skreg: Øje, har Du Blanca sét? Og Øjet lod hver af Mundene paa Timen svare: O hvilket Spørgsmaal! Den har Intet set, som ej har skuet Blanca; Blanca, Blanca! — Det véd Du Alt, Du véd det, og Du vover ham fræk at røre med en Satyrpil? — Er Du en Digter, og har ikke Sans for Blancas elskovsfulde Sværmeri? *D.* Forlad mig; jeg *har* Sans derfor, jeg føler, at dette er det Bedste, han har frembragt. *P.* Men hvilket

Raseri forfører Dig da til at handle mod Din Følelse? — Naar Du nødvendigt skulde spotte ham; hvi valgte Du Dig ej et bedre Maal iblandt de mange Børn, hans Muse fødte? Der var jo Nok at vælge mellem. Sé, jeg skulde selv Dig have øverladt, i Fald Du havde spurgt mig først derom, hans «Mithridates», «Turnus», «Varners Vandring», det hele «Procne» Væsen, ja hvad mér er hans «sorte Riddere», som jeg aldrig læste. Men Blanca var for hellig til at spottes. *D.* Jeg tilstaar Dig, at hine Værker, som Du mig saa ædelmodigt overlader, mig vilde have givet bedre Stof: min Satyr lettet, og mit hele Digt Dig mer behageligt og morsomt gjort. Men just af denne Grund jeg dem forskød. Jeg sigter med min Pil til fjærnest Maal. Thi falder det, som Du beundrer højest, saa kan det Øvrige sig ikke holde; men følger med i Faldet, og da vil Du Dig sige selv: Var det det grønne Træ, hvorledes vil det gaa da med det større? *P.* Tro ej min Ven, Du har mig overtydet! Der hører mere til end Din Fadæse. Kritikken elsker jeg, ja! elsker den langt mer end Kunsten selv; men vid, jeg hader Satiren; thi den Intet kan bevise. *D.* Men er mit Digt en mathematisk Bog, som skal bevise noget? Er det ej et Spil af Fantasiens Sommerfugl, der bruge vil med Frihed sine Vinger i hver en mulig Retning. Er jeg derfor Din Digters Fjende? Ved alle Muser! ifald han, hvad

jeg haaber vist, er Digter, da vil han selv sig have moret mest, og først af alle have let, da jeg til Jorden drog, hvad han i Skyen bygged*) . . . . *P.* Men *Du* var den, der gjorde første Skridt, og deri ligger just din Uret. Aldrig Du burde have rørt ved Blancas Digter. Der gives Andre, som med Ret og Skjel fortjene hvert et Spark, de kunne faa . . . . *D.* Du glemmer, at det er for Dig jeg skriver. Det var jo højest unyttig at berøre dem, som Du alt har glemt, og det var Synd at hindre dem, som faa Dig til at le; Du græder dog kun altfor meget. Nej, den, som Du agter mest, jeg helst bekæmper; thi dér er Modet størst og Sejren gavnligst. Det skadelige Frø, hvis værre Frugter jeg forudser, kan ikke fæste Rod undtagen i det Urtebed, Du dækker med Gødning af Din Berømmelse, og vander daglig med Din Regn af Taarer. *Der* maa man luge. Men de løse Kjærner, som Ingen ændser og for Vinden drive, de vil, om end et mere hæsligt Ukrud, dog aldrig spire dybt og fæste Rod, og ere derfor ubetydelige».

Efter dette Forsvar lader Hejberg sin Skæmts Satyr tumle lystig videre. Og til sidst lader han ham endogsaa slaa Kolbøtter.

*) H. maatte, da han skrev dette have kjendt altfor lidt til de menneskelige Lidenskaber. De Smil, der fremkomme hos den, over hvem Andres Spot gaar ud, ere enten meget hadefulde eller meget sardoniske.

Indenfor selve den Scene, hvorpaa Stykket opføres, rejser sig pludselig en anden Scene, hvis Tilskuere altsaa blive Skuespillere for de Spillende, og hvis Skuespillere blive Aktører i dobbelt Forstand, ja egentlig i tredobbelt; thi de Tilskuere, der overvære Opførelsen af «Julespøg og Nytaarsløjer» ere selv Agerende lige fra første Scene af, hvor «Digteren» beder dem være sig behjælpelig med at finde «Harlekin». Saaledes, at hvis Stykket skulde opføres i — man nødes her til at bruge Udtrykket — den objektive Virkelighed, kunde man ikke nøjes med mindre end 3 Scener, den ene (som i et kinesisk Æskespil) inden i den anden. Et Forhold som naturligvis hvert Øjeblik kan give Anledning til det mest brogede Hurlumhej. — Altsaa paa Scene Nr. 3, som vi maa forestille os som en Dukkescene, lader Digteren nu opføre den morsomste lille Marionetkomedie, kaldet «Flaskens Længsel efter Proppen». — Vi holde os her kun til det, der vedrører Polemikken mod den Ingemannske Digtning:

Fru Shawl, en rig Enke, kommer sin Datter Frk. Handske i Møde, der nylig er arriveret tilligemed sin Guvernante, Mamsel Modest. *Shawlet*: O min Datter! Lad mig omfavne Dig! *Handsken*: O min elskte Moder! (Pause) *S.* Nu bedste Mamsel Modest! Hvorledes har min Datter skikket sig i Deres Pension? Vender hun dannet og velopdragen tilbage til Moderhjærtet? *Modesten*: Naa-

dige Frue! Jeg kjender deres Principer, og véd, De sætter Ærbarhed over alle andre Dyder. Deres fornemste Bestræbelser gaar ud paa at tilhylle og bedække de Yndigheder, hvis altfor store Blottelse let kunde opvække Sanseligheden, og foraarsage, at man maatte skyde en hvid Pind efter den platoniske Kjærlighed, som nu udgjør et staaende Konversationsæmne i denne for Resten overmaade fordærvede og liderlige By. De selv, overtydet om, at mine Principer og Bestræbelser vare de samme som Deres, ja at jeg endog strængere udførte dem, ved at slutte mig saa tæt som muligt til det Kjødelige, og derved have den nøjeste Inspektion over samme, gjorde mig den Ære at vælge mig til Deres Frøken Datters Guvernante. Jeg kan forsikre Dem, at jeg har gjort alt Muligt for at opdrage hende efter hendes Fru Moders Exempel. Her bringer jeg Dem hende tilbage, og jeg er vis paa, at De vil være tilfreds med mit Værk, naar De opdager, hvorledes Frøkenen med samme Iver som hendes Moder og Guvernante gjør sig Umage for at skjule det, som man kun altfor gjærne vilde se. *S.* Er det sandt min Datter? *H.* Ja min Moder! Mamsellen har ganske Ret. *S.* Tak ædle Kvinde! Du kan vente Dig en klækkelig Belønning. *M.* O Lykke! *S.* O Salighed! *H.* O søde Gjensyn!

I Løbet af dette Skuespil bemærker *én af Tilskuerne* til sin Sidemand: «Véd de hvad?

Dette Stykke er saamænd ikke saa galt.
synes at være et Forsøg i samme Art som «
nald Underbarnet». Men Kunsten drives l
videre her; thi i «Underbarnet» tale i det Høj
Forellerne og Liljekonvallerne, med ét Ord:
den raa organiske Natur. Her derimod den
Menneskehænder præparerede baade organiske
uorganiske». Den *anden Tilsk*: «Aa ja! *Skal*
være Gilde, saa *lad* det være Gilde.»

En Fløjte kommer fra den ene, *en Bog*
den anden Side. *Fløjten* (uden at se Bogen): «H
mel! Himmel! Hvordan skal jeg beskrive h
der er foregaaet med mig? Jeg er blevet
andet Menneske; der er opgaaet et Lys for 1
som viser mig Jorden saa skjøn, saa himme
Jeg har set hende — hende, som jeg els
som jeg evig har elsket, men aldrig før set 1
legemlige Øjne. Nu forstaar jeg mig først
tilfulde, nu véd jeg hvad jeg manglede.
havde set mange skjønne Handsker i Vere
men *min* var ikke iblandt dem. Dog — jeg
set hende; jeg saa hende for længe siden bla
min Barndoms lykkelige Syner. Hun har væ
med mig i Arcadien, og samlet Underbørn 1
mig i mit fortryllede Land. Og nu har jeg
hende igjen*). Det var hende, det *maa* v

*) De travesterede Udtryk fraregnede, er dette o
Varners Udraab i „Procne", efterat han første Gang
set Marie. Sml. Skr. VI, 2, 74.

hende, det skal Fanden tage mig være hende, eller ogsaa er min egen Tilværelse et Fantom. *Bogen**): Mig synes, at denne Fløjte fører en meget ugrammatikalsk Stil. Jeg vil give Agt. *F.* Nu har jeg længe nok talt i Prosa. Nu vil jeg da til Afvexling gjøre et rasende langt Vers**). Jeg véd ikke ret, om jeg skulde skrive det i femføddede Hexametre af min egen Opfindelse***). Dog — jeg tror, jeg foretrækker Rim:

(Den fløjter og reciterer).

„O Du for hvem min Sjæl skal evig brænde!
Gud eller Dæmon vorde Du for mig!!
Elsk eller had mig, Pige uden Ende!!!
Umaadelig!!!!" †)

B. Ha Fløjte! Du er en slet Patriot. Ikke før, men efter Ordet *Pige* burde det Kommaet

*) I denne Grammatikkens Tale parodieres Frederik Høegh-Guldbergs svulstige og højtravende Fortale til hans Bog *„Betragtninger over Dannersprogets Retskrivning og Toneklang"*. G. havde i et „Forspil" søgt at vække Folkets Interesse for dets Sprog, hvilket laa ham saa vel som hans Fader, den forhenv. Statsminister, alvorlig paa Hjærte. Men det var rigtig nok bornert, at han kunde mene, at opnaa sit smukke Formaal ved den Slags hultklingende Floskler.

**) Efter Brevskriverens Exempel i „Varners Vandringer".

***) Hexametret har 6 Fodder (Daktyler). Men Ingemanns Hexametre ere i hans Ungdomspoesier tit utilladelig skjødesløse.

†) Jvnfr. Digtet i 19de Brevfragment. *Originaludgaven.*

at stande, og Opholdet i Talen at gjøres. Hvor er nu Dit Sprogs *Retskrivning og Toneklang?* — «Snart lege Stormene rædsomt med de forladte Sejl. Staten hvirvles ned i Afgrundens Dybde. Spildt er paa Gravens Bred den for sent vakte Fædrelandskjærligheds fortvivlede Dødskamp». *F.* Hvem er I? *B.* Grammatikken. *F.* Aa fy! (vil gaa) *B.* (i det den gaar Fløjten i Vejen) «Hvi flyr Du Grammatikken? Hvi tænker Du Dig hende altid som det gamle hornede Gjenfærd, hun var for et Sekel siden? Jeg er jo den blomstrende Ungmø, der aldrig ældes». *F.* (afsides) Fy hvilken gammel Kokette! — (Til Bogen) Du ung og blomstrende? Du siger jo selv, at Du for hundrede Aar siden havde Horn og var et Gjenfærd. *B.* Vogt Dig! «Enhver Forseelse mod mine Lovtaler hævner sig frygteligen paa Enhver, der af Uvidenhed, Skjødesløshed eller skær Modstand ikke viser dem Hyldest» — ja straffes paa Efterkommere indtil tiende Led. *F.* Vel an jeg vil da paa dette Sted forandre Retskrivningen og Toneklangen. *B.* Bravo! Jeg hilser Dig som Dannemand! *F.* Jeg beder om Forladelse. Jeg er ingen Mand; jeg er en Fløjte. *B.* Nu, saa hilser jeg Dem som *Ingen Mand.* Den Forglemmigej, jeg her rækker Dem, idet De modtager min sidste Velsignelse, skal blomstre, uden nogen Sinde at visne, om Deres Tinding». En *Vægterpibe* kommer. *F.* Ha hvad ser jeg! Min Antipathi! *Piben.* Hør lille

Piccolo! Skal vi følges ad paa Komedien? *F.* Bort fæle Satiriker! forhadte Parodi paa mit eget Væsen! Hvor tør Du understaa Dig at komme paa Komedien? Og tænker Du, jeg vil gaa i Dit Selskab? *P.* Nu vil Du ikke, saa lad være. Imidlertid skulde Du ikke slaa Vrag paa mit Selskab. Intet kan være dig nyttigere, og Publikum behageligere, end naar vi to opføre en Concert sammen. Dine Toner, jeg tilstaar det, ere ofte smukke; men imidlertid, man bliver kjed af det evigt Samme. Forandring maa dertil; og jeg kan forsikre Dig, Du vilde vinde derved, om Du af mig tog Information i at pibe. Derved kunde Du variere Dine naturlige Toner, og det vilde unægtelig røbe mere Geni, i Fald Du turde gjøre Din egen Karikatur*). *F.* Nej hellere vilde jeg lyslevende forskrive mig til Fanden, end blande det Komiske med det Rørende. Jeg iler bort fra Din profane Nærværelse, for at overrække mit korrigerte Digt til min Handske-Himmelbrud. (I det den gaar, synger den):

„Saa rædsom en Histori-*e*
Jeg ikke har oplevet.
Jeg fandt den i en Krøni-*ke*,
ved Siden stod der skrevet:
I Fyrsten *se*
Tyranner-*ne*

*) En urimelig Fordring til en elegisk Digter. hvis Væsen er Inderlighed.

Vasaller-*ne*
er Sanser-*ne*.
Og kan den hvide *Hære*
Samvittigheden *være*"*)

P. Se kun! Tror jeg ikke, Manden allerede tager efter mine Formaninger. I det mindste var den Sang mere pebet end fløjtet».

*) Originalen lyder:
„Saa rædsom en Historie
Jeg ikke har oplevet
Jeg fandt den i en Krønnike
ved Siden stod der skrevet:
I Fyrsten se Tyrannerne
Vasallerne er Sanserne
Og kan den hvide Herre
Samvittigheden være".

Mellem de Digtere, Ingemann først har stiftet Bekjendtskab med, er uden Tvivl den tyske Balladedigter Bürger. Den middelalderlige Tone, der klinger igjennem dennes Ballader, den levende og gribende Anskuelighed, hvormed han forstaar at fremstille sit folkelige Emne, har sikkert gjort et stort Indtryk paa vor Forfatter. I det Digt, „Korsridderen" (Digte første Saml.) hvis Slutning her er parodieret, søger han aabenbart i Billeder, Form og Tone at efterligne Bürgers „Der wilde Jäger", men rigtig nok højst uheldigt. Og naar Beretningen om Fyrsten og hans Vasallers grufulde Korstog er endt, faar man lige som en Spand koldt Vand over Hovedet, ved at læse Slutningsstrofen, der jo ganske berøver En Illusionen og gjør den Virkelighed, Digteren har faaet os til at gyse over, til en blot og bar - - Allegori.

Da dette kaade Hejbergske Digt, hvis enkelte Taktløsheder ere lette at opdage, men hvis Satire er et flyvende Spyd, der gjør sin Virkning, hvor det træffer, — da denne aristofaniske Skærts blev sendt ud mellem Publikum, blev der stor Larm i Lejren ligefra Majestæten til den ungdommeligste Tilskuerinde af «Blanca». *Frederik VI* var vred over, at Digteren havde tilladt sig nogle Løjer med et Par nys udstedte Politiordrer; *Præsterne* vare forargede over den uærbødige Maade, hvorpaa han i Scenen i Himlen havde ladet Patriarken Abraham tale; *Damerne* vare indignerede over, at han vilde paastaa, at de Taarer, de havde fældet, ikke vare udgydte med Rette; *Herrerne* fandt det upassende, at han havde drevet Spot med Ingemanns Navn; *Aviserne* dadlede, at han kunde mene, at ramme Publikum, ved at lege Himmelspræt med dets Yndlingsdigter, og bemærkede spydigt: «Hr. Hejberg bærer sig ad, som om han vilde sige: «Banke vil jeg Hr. Ingemaan, men for at en Anden skal mærke det»». De to sidste Paastande turde være beføjede, de andre næppe. — Men det, som dog navnlig interesserer os her, er, at Ingemann ved denne Lejlighed fik en oprigtig Forbundsfælle i en Mand, der mer end nogen Anden har influeret paa dansk Aandsliv i vor Menneskealder. — —

Vi slap *Grundtvig* (i første Kapittel), hvor han nys havde udgivet sin «Verdens-Krønike» af

1812. Denne Bog havde vakt stor Opsigt og Forargelse. Det er først *nu*, at Kampens Tid ret egentlig begynder for ham. Og det en Kamp, som ikke blot var udvortes, skjønt *den* var haard nok, men ogsaa indvortes. Med Magt river den unge Præst, næsten staaende paa Vanviddets Rand, sig løs fra sin overspændte Begejstring for Sagnkæmperne og de nordiske Oldkvads Skikkelser. Han har holdt dem op mod Kristendommens Lys, og kjendt dem for «Trolde». Nu drejer han med kraftig Haand sit Livsskibs Ror, saa det stævner stik ind i den gammel-lutherske Kristendoms Havn. Han fordømmer sin Ungdomskjærlighed, den schellingske Filosofi, og erklærer Goethe, for at være «den værste Ungdomsforfører» *). Han bortskræmmer med disse ny Anskuelser sine gamle Venner (f. Ex. Kristian Molbech); men han udtaler dem alligevel hensynsløst, og vil ikke lade nogen Indsigelse i saa Henseende gjælde. I en Polemik med H. C. Ørsted erklærer han Schellings Filosofi for «ukristelig, ugudelig og løgnagtig»; thi «det er klart, at efter *den* har Gud ingen Personlighed uden i Menneskeslægten, at efter den er Intet ondt i sit Princip, men kun i et vist Tidsrum, i en bestemt Virksomhed, at denne Virksomhed er nødvendig for at udvikle det guddommelige Liv, og at der altsaa ingen Strafværdighed kan finde

*) Mundtlig Meddelelse.

Sted, uden for saa vidt den aandelige Stat paa Jorden har Ret til at stride mod Alt, hvad der vil forstyrre dens Værk og hindre dens Udvikling. Døden ender al Strid, og paa hin Side Graven er ingen Ansvarlighed, intet Regnskab. Ere vi Kristne, ja have vi Tro paa en evig fuldkommen Gud og hans Lóv i vort Hjærte, da forlange vi intet videre Bevis for hint Systems Løgnagtigheder» *). — Med „Kvædlinger», som han udgiver samme Aar (1815), dømmer han sig selv til aabenbar Skrifte, idet han paa det Haardeste kritiserer sin poetiske Virksomhed Stykke for Stykke i de sidste syv Aar. (Man kommer næsten her til at tænke paa en poeniterende Munk, der med Svøben hudflætter sig selv, saa hans Blod bestænker Væggene i hans Celle). — Grundtvig, der som Olding saa sig i Spidsen for en talrig, tit forgudende Tilhængerskare, er paa hin Tid en énsom Mand, misforstaaet, haanet, ja endogsaa — skjønt han ogsaa her var Reformator, den første „Maalstræver» i Norden, — fordømt for sit Sprog, da han paastod, at Skrift og Tale skulde tilføres ny Kræfter, ved at optage i sig gode Dialektord af Fædresproget, som det levede paa Folkets Tunge.

I denne Forladthed mellem Middelalderens Krøniker — han oversatte da Saxo og Snorre —

*) „Mod den lille Anklager" S. 99, 100.

i denne Vaande for Liv og Kjærlighed, skjønt han udraabtes som mørk Zelot og hadefuld Kristen, var det en Lindring for hans Hjærte at træffe paa en beslægtet, venlig Aand i Ingemann, der vilde det Samme som han. De mødtes første Gang hos deres fælles Ven, Povl Dons, en af disse Medier for en Tids aandelige Strømninger, som paa Grund af sin friske Modtagelighed ofte forekommer sine Omgivelser betydeligere, end han er. Grundtvig forærede Ingemann sin da nylig udkomne „Verdenskrønike" og skrev inden i: „Til Digteren Ingemann, med det aabne Øje for det Guddommelige i Skriften og Mennesket, med de inderligste Ønsker om Guds Velsignelse til at stride den gode Strid og fuldkomme Løbet". — Men det egentlige Venskabsforhold mellem disse to aandelige Frænder skriver sig først fra Aaret 1814.

Der var i Vinteren dette Aar, da de Allierede vare faldne ind i Riget, forat erobre Norge i Holsten, gaaet en Bølge af patriotisk Stemning hen over Danmark. Navnlig havde det bruset stærkt mellem den akademiske Ungdom. Det var umuligt andet end, at Grundtvig ikke skulde føle sig løftet af denne Bølge, og paa Ehlers Kollegium havde han talt til Studenterne, om at melde sig til Kongens Tjeneste som Underbefalingsmænd i en jysk Opbudshær. Men han havde ogsaa bevæget talt som Præst, og erklæret, at hvis en Kriger ikke havde den rette Tro, Troen paa Kristus,

nyttede den patriotiske Opbrusning kun lidt, naar paa Afgjørelsens Dag Nederlag fulgte i Stedet for Sejr. For første Gang havde *han*, som senere skulde nævnes det danske Folks Profet, staaet i en lille Kreds, der begejstret lyttede til hans glødende Veltalenhed; og disse halvt hundrede unge Mennesker havde besluttet at følge ham, hvad saa end Publikum maatte mene. Men Afslaget fra Regeringens Side, den ringe Hensyntagen til Maaden, hvorpaa Grundtvig vilde have Sagen fremmet, var i høj Grad en Skuffelse for ham. — Saa kom den forsmædelige Fred, hvorved Norge løsreves fra Danmark. — Det var en Afspændelsens og Slappelsens Tid.

Grundtvigs Tro paa den gammel-nordiske Kraft og Oldtidsaandens Gjenopvækkelse var bleven rystet ved disse Begivenheder. Det var ikke med Blikket paa Hedenold alene, at Danmark skulde gjenrejses. Mer end nogen Sinde var han *nu* bleven overbevist om, at kun Kristendommens Aand formaaede det. Man maatte vende tilbage til Barnetroen. Man maatte bekæmpe den franske Aand, „Dyret i Aabenbaringen". Man maatte oplyse Folket om Helligaandens Vidnesbyrd i Krøniken og Profetiernes Opfyldelse under Menneskeslægtens Levneds Løb. — Med Tanken endnu hæftende ved Arbejder, der berøre disse Spørgsmaal og syslende med Planer til ny Skrifter, som ydērlig skulde hævde denne Anskuelse, rejste Grundtvig

ned, for at holde Sommerferie hos sin Broder, der var bleven gamle Provst Ingemanns Efterfølger i Torkildstrup Sogn.

Saa sidder han da en stille Dag ovre ved Pilehaven i Torkildstrup under de ranke Popler, der kranse den lille Dam. Han har «de sorte Riddere» i Haanden, som Ingemann for nylig har sendt ham; men aabner dog Bogen uden særdeles Forventninger, «uvis om denne kjønne Musik er mer end til at danse efter» *). Dog efterhaanden som han læser og læser, forener Alt sig for at sætte ham i Stemning for Digtningen: de susende Træer, Dammens krusede Smaabølger, Tanken om, at her paa dette Sted har Digteren leget som Barn, *han*, som nu saa mildt forstaar at gribe i Strengene. Og Grundtvig bliver sært bevæget ved at erindre sig, at dette Kvad med sine «Fløjtetoner» og «sit rislende Versefald» er blevet til paa hint Sted**), hvor *han selv* for sex Aar siden, første Gang vakt til Sang om Nordens Helte***), med «Staalhandsker havde grebet i de brusende Strænge» og lystet at «slaa Spydstagers Væv med Sværdet». Men hvorledes han til sidst havde gyst ved disse

*) Man vil af de forhen citerede Steder se, at Ottavestroferne i „de sorte Riddere“ ikke vare lydefri, men dog et Særsyn i dansk Poesi, næsten en Menneskealder for „Adam Homo“ udkom.

**) Walkendorfs Collegium, hvor I. da boede.

***) Optrinene.

«Helte fra Helvede», og Harpen med Gru var faldet ham af Haanden, og han havde fældet «blodige Taarer». — Og Poplerne svaje og suse over hans Hoved og pege ligesom hen mod Gavlen med Glugvinduet; og det er ham, som om han kunde høre dem hviske: «der henne, dér har Digterens Vugge staaet og rokket paa sin Gænge, som vi nu vugge Smaafuglenes Reder!» — Og jo mere Grundtvig læser, jo mere gribes han af Ingemanns symbolsk-fantastiske Epos; thi det forekommer ham, at Digteren her (om end forblommet og under Billedskrift, ja ofte uden selv at ane det) har udtalt hvad der alt længe har bevæget *hans eget* Sind. — Finder han ikke her i «de sorte Riddere» den samme Uvilje mod Naturfilosofien, den Anskuelse, at man ved Erkjendelsens Hjælp vil kunne udforske Tingenes sidste Grund. Hvad siger Dværgen Pystrich til Serafine, da han fortæller hende om, hvorledes han første Gang, beruset af Fryd, aabnede Naturens store Bog, og hans Blikke bleve opladte:

„Nu saa jeg Himmelens og Jordens Hjærte;
jeg hørte Verdens store Pulse slaa.
Jeg øjned nu ét Grundstof, som fortærte,
og ét, som til Fortærelse der laa.
Og Kraftens ene Dobbelthed jeg lærte,
saa Livets Funker af dens Kamp udgaa:
som Sten og Staal kun gnistre kan tilsammen,
saa laa i Kraft og Stof forenet Flammen.

Og klart jeg fatted nu det store Ene,
af samme Rod det sprang mangfoldigt ud
i tusend Verdners Millioner Grene,
i tusend Grenes Myriader Skud.
Og i Metaller, Planter, Dyr og Stene
flød samme Verdenslivstof, samme — Gud;
og Stof i Aand — og Aand i Stof sig tabte,
og Liv, med Død formælet, selv sig skabte.

Og Livet saa jeg Verden gjennemflyde,
og selvoprundet synke i sig selv,
Jeg voved Rummets Gravsten at opbryde,
og under den flød Tidens store Elv.
Her vilde Sandhedsdragen mig forbyde
at trænge videre; — den raabte: skjælv! —
Men da afsvor jeg Faderen og Sønnen;
og Aanden — og Erkjendelse var Lønnen."

Og nu i tredje Sang, hvor den vidunderlige Harpe, hvis Strænge udspændes over Afgrundens Dybder, henrykker Theobalds Øje og Øre! — Men én af de gyldne Strænge, den største og mægtigste, klinger ikke med i de andres Kor, fordi den aldrig formaar at høres med det udvortes Øre, hvis den ikke først har gjennemtonet Hjertedybet — maatte denne poetiske Tanke ikke drage Grundtvig til sig med inderlig Sympathi? — Denne Stræng, hvis Klang først maa *føles* af den unge Sanger *selv**), denne Stræng hvorom der siges:

„at alle Verdner ville sammenfalde,
var *den* ej mellem Jord og Himmel spændt",

*) Udhævet i Originalen.

hvad andet kunde Digteren mene med den end det Guddomsord, «ved hvilket Alt var skabt» *), og som maatte tilegnes i Troens Inderlighed, før det ydre Øre kunde fornemme den store Verdensharmoni og Øjet skue den evige Orden! — — Og nu Digterens Hovedperson, den unge kristne Helt Viduvelt paa «Guldmanke», der i Pagt med «hver hensovet Herrens Kæmpe skulde nedslaa Mørkets Overmod i Verden», var dette Haab ikke talt som ud af Præsteskjaldens Hjærte? — — Man har et mærkeligt Vidnesbyrd om det stærke Indtryk «de sorte Riddere» gjorde paa Grundtvig i den Aaret efter udkomne Bog «mod den lille Anklager», hvor han, efter med stor Interesse at have omtalt Novalis' Poesi, smertelig beklager, at «denne mægtige Aand dog fòr vild, idet han ikke saa andet i Kristendommen end en Samling farvede Myther» **), og derpaa udbryder: «Glæde for Danmark, at hun har fostret en Søn i «de sorte Ridderes» kjærlige Skjald, som er Broder til Novalis; men som i Gudsfrygt frelstes fra hans Vildfarelse og synes beskikket til at afbilde det Naturens gaadefulde Tempel, Novalis stirrede paa, afbilde det som en sand Guds Kirke, hvor Morgenstjærnens Sang gjenlyder i hellige Toner, hvor bag det flygtende Mørke Morgenrøden forkynder

*) Se Slutningsstrofen i 3dje Sang.

**) S. 192.

det evige Lys, som brødes paa Korset, men sprængte Dybets Lænker, fordunklede Solens Skin og lyser evig ene i det nye Jerusalem. Ja, et Omrids har han alt i Havkirken*) tegnet, hvis Mage endnu Ingen saa fra Skjaldskabs-Pensel. Gud bevare ham i Ydmyghed og barnlig Hengivenhed, og stadfæste ham i Jesu Christi Sandheds Tro! *Da skal han se større Ting end disse* og vorde den kommende Tids *Seer* i Naturens Spejl, som han alt var dens *Herold;* da skal Harmoniens fuldbaarne Tone klinge liflig i hans Øre fra det Fjærne; han skal opgive den daarlige Forventning at høre den fra Dybet, at høre den i denne Verden; men des vissere skal han skjælne dens brudte Lyde fra Sirenestemmerne, des vissere skal han høre den klarlig i sig og om sig, naar han som en forklaret Støvharpe svinger sig til det forjættede Land, hvor Tonen som Længslen har hjemme, og gjennemklinger Evigheden som en Jubelsang for den Gamle af Dage, som en Brudesang om Sønnens evige Bryllup, i Faderens Hus, om Sandheds og Skjønheds evige sammensmeltende Formæling.»

Man føler i dette Udraab Henrykkelsen hos den ensomt kæmpende Theolog og Digter over at have fundet en Medstrider og en forstaaende Aand. — Fra det Øjeblik var Ingemann Grundt-

*) De sorte Riddere V og VI.

gs Hjærtensven, hvis Besøg altid blev hilset ed Jubel i dennes Hjem*), og hvis Bøger altid eve modtagne med Forventning. Ingemann stod ı det Øjeblik for Grundtvig som en Broder, m „en Søn af samme Skjaldemoder" **), og han ndt Forbilledet for deres Venskab i „Asers og aners" Samvirken. Ingemann var, efter Grundtgs Formening, hans Supplement, hans kraftige, andige Aands kvindlige Udtryk; og fra Begynelsen ønskede han, at faa den aandelige Verden elt mellem sig og Vennen, saaledes, at han, rundtvig, overtog Paavisningen af den kristelige rundtankes Afspejling i Historien, og Ingemann ens poetiske Reflex i Naturen og Livet.

Dette hans Haab opfyldtes til Dels, da Ingeann 1816 udgav „*Rejnald Underbarnet*", et ynefuldt, barnligt Æventyrdrama, som minder En n ét af Billedbladene i „des Knaben Wunderorn", hvor den skjønne Legende om Jomfru arie, Kristusbarnet og den hellige Josef paa iddelalderlig Vis er fremstillet i Midten, og vfulde Træer for oven, fra hvis Grene venlige ıgle stikke Hovederne frem, medens forneden ovens Dyr fredelig færdes mellem hverandre.

---

* Svend Grundtvig: Grundtvig og Ingemanns Brevxling.

** Se Grundtvigs Mindedigt i Barfod: Ingemanns rdefærd.

«Rejnald Underbarnet» er en Digtning, der har Relationer til Oehlenschlägers «Aladdin», for saa vidt som ogsaa her den umiddelbare, naive Aand sejrer over den mægtige Trolddomskløgt; men det peger dog ganske anderledes end sit Sidestykke direkte hen mod den kristelige Grundanskuelse. Medens det er *Fantasiens Tryllelampe*, som fuldbyrder Værket i «Aladdin», er det *Korsets Tegn*, der frembringer Miraklerne i «Rejnald Underbarnet». Medens det hos Oehlenschläger er den sunde blomstrende Yngling, som med Tyveaarsalderens Dumdristighed giver sig i Kast med Kæmpeopgaver, er det hos Ingemann den fromme, kristelige Barneaand, der løser den trolddomsbundne Natur af sine Lænker. I formel-æsthetisk Henseende turde denne Digtning staa højt mellem Ingemanns Produktioner, gjennemstrømmet, som den er, af hele Æventyrets Sommerduft og Romantikens mildt susende Naturtone. Selv den 53aarige Baggesen følte sig, med sin stærke sjælelige Sensibilitet og med den reflekterede Aands Tilbøjelighed for det Naivt-Yndefulde og Barnligt-Sværmeriske, stærkt betaget deraf. Og endnu kan Ingemanns «Rejnald» læses med Lyst, helst i en Hvilestund under et storskyggende Bøgetræ, hvor man høre Fuglekvidren blande sig med glade Barnestemmer i det Fjærne.

Grundtvig (som Baggesen) skattede højest den Scene, hvor Rejnald, omflagret og vejvist af Fug-

lene, er naaet op til Ørnens Rede paa Bjærget, hvorhen den fortryllede Prins har ført hans Søster:

„O! bor Du hist oppe Du Ørnebrud!
Saa hør, hvad Dig nynner en broderlig Stemme!
For Dig drog ung Rejnald i Verden ud;
for Dig græder Moder derhjemme.

Sé, Underbarnet er voxet op;
nu staar han, en Riddder, og Glavindet svinger
ved Ørnens Bolig, paa Bjærgets Top,
omsuset af Fuglenes Vinger.

Sin Handske han kaster i Verden ud,
vil knuse de Trolddomslænker saa tunge.
O, bor Du hist oppe Du Ørnebrud!
Saa hør hvad din Broder mon sjunge! – —

Ak Ingen mig svarer; min Røst er for svag:
den kan Dig ej naa i din skykranste Bolig.
Saa ton da, mit Guldhorn! Dit Tordenbrag
er med høje Naturer fortrolig.

(Han støder i Hornet.)

Bjærget (gjenlyder).

Med høje Naturer fortrolig!

Skjøn Anna (fra Ørnens Rede).

Hvad er det? — o Fryd!
Har Bjærget Lyd?
Hvilke dybe Toner
gienlyder her over Skovens Kroner?
Hvor kommer Du fra Du mægtige Røst!
Som hæver, som tryller det sorgfulde Bryst?

Rejnald.

Jeg hører en Stemme
saa liflig og sød.
Kan Ørnens Brud mine Toner fornemme?
Skjøn Anna! o var det din Stemme, der lød?

Anna.

Hvad sér jeg? — paa Bjærget
en Ridder der staar
med Naadens det hellige Tegn paa Værget,
med Guldhjælmen over det udslagne Haar.
Sé paa hans Hjælm sidde Fugle smaa,
paa Heltens Skuldre de venligt sjunge,
og sælsomme Toner i Bjærget runge,
og Skoven selv sjunger, hvorhen han mon gaa,
Hvo er Du, som trindt af Naturen fremkalder
de grunddybe Toner ved Skovhornklang? —
Ak Fremmede stands din forvovne Gang!
Hvad vil du i Ørnens de luftige Haller? — —

Grundtvig er da ogsaa saa optaget af dette Digt og af den Livshændelse, at Ingemann her saa vel som i «de sorte Riddere» ligesom har afdækket ham den barnlig-kvindlige Fase af det, han selv tænkte kun at naa gjennem Kamp, Bulder og Skjoldelarm, at ingen ung Elsker kan være mere beskæftiget med sit Hjærtes Udkaarede, hos hvem han har set sin Sjæl i Spejl, end Grundtvig af Ingemann. Ingemanns Poesi og Digteren selv er i disse Aar et stadigt Yndlingsæmne for Grundtvigs Pen, og det er ikke det Ringeste af hans Skjaldskab, der da bliver til. — I «Hejmdal», dansk Nyaarsgave for 1876, søger han saaledes med «Sagastaven» at udtyde «den Sandhed», Vennen har «iklædt sit mystiske Billedflor» *) og siger derpaa:

*) Sé Heimdal 26c—72, hvor Christella, Moderen i „Rejnald", bliver til gamle Danmark, der lader sin Klage-

„Ja kjære, danske Broderaand
med Æolsharpen i det fromme Hjærte!
vil andre Skjalde end forsmaa den Haand,
jeg rækker dem i Skin af Danmarks Kjærte*)
Du vil det ej, om end din Muse bly
sit Blik fordølger under Gaadesløret
for Verdens Øjne og bortvender Øret
fra Sagavalens høje Vaabengny.
Gak trøstig kun med Gud i Trylleskoven!
Sænk med hans Lejde Dig kun dybt i Voven!
Gak under Slør af Himlens Fuglevinger!
Udsjung kun fromt, hvad sødt i Hjærtet klinger!
Udsend i Verden kun som Æventyr
de dybe Kvad om Blomst og Fugl og Dyr!
Men vogt Dig vel for Verdens Tryllelyst!
Og klyng Dig fast til Sandheds rene Bryst!
til *hans*, som blev i Fattigdom vor Lige,
for os med Himlens Dressel**) at berige,
til Guds Enbaarne, til den Helt saa stærk,
der ene Faderens Forløsningsværk
ved Kjærlighedens Gaadekraft fuldkommer,
som Verdens Frelser og som Verdens Dommer!
Klyng Dig til ham i from og barnlig Tro!
Da skal hans Aand i Hjærtetemplet bo
og luende paa Æolsharpen aande,
saa den udtoner Kreaturets Vaande

---

sang lyde („hvo hørte Saxo uden at høre den“); fordi „Høvdinger med underfulde Kaar“ gjæstede Lejre og bortførte hendes Døtre til mørke Skove, Fjældets Tind og Havets dybe Vover (Sverrig, Norge og England). En Fortolkning, Ingemann dog er i lidt Forlegenhed med: Sé hans Fortale til Saml. dramat. Digte III, 1ste Udg.

*) Hentydning til det Forhold, hvori Grundtvig i Øjeblikket stod til Baggesen.

**) Skat.

saa den udtoner Fangenskabets Gaade
og Haabet om Forløsning ved Guds Naade,
som er forjættet i al Sandheds Bog:
om Frihed fra Forfængeligheds Aag,
naar Herren løser Støvets mørke Bælte,
naar Himle vige, Elementer smelte,
naar Verden igjenfødt for Aandens Sans,
forklaret deler Kristi Legems Glans“ — —

Man kan da forstaa, at Grundtvig ser barsk eller uvillig paa Alt, hvad der vil hindre hans Hjærtensven i at være sig selv, og saaledes tilstoppe hans Øren for det Kald, der er udgaaet til *ham* og spærre ham den Vej, *hans* Sjælekom pas anviser ham. Med haanlig Spydighed imødegaar han (i et Rimbrev til Ingemann) Hjorts Kritik af dennes «sorte Riddere» i «Athene». — «Lad det ikke forknytte Dig, Digterfrænde», skriver han «at man vil gjøre dit Digt til «Ingenting»:

„Ingenting for Muldvarpvrimlen
er det største Undersyn,
Ingenting er Gud i Himlen,
Ordets Røst og Aandens Lyn . . . .

Ingenting heraf Du lære!
Lære Tiden at forstaa:
agte for din største Ære
af dens Aand at nævnes saa!
Ingenting paa Tidens Tunge
er, hvad Skjalden skal udsjunge , . . .

Lad Du derfor kun den Ugleunge*) flyve;

*) Athenes Fugl,

lad den kun fornemt hæve sig over Kirkens Tag og behage sig selv med at fordybe sig i Mosedyndet; hold Du fast paa det Lys, der er tændt i Dit Hjærte!»

Stolte Ord og fyndige Vers! som man ser. — Men Hejbergs Polemik mod Vennen bringer Grundtvig aldeles ud af Ligevægten. Medens hans Defensionsindlæg for Ingemann contra Hjort er fuldt af Overlegenhed, berøver Forbitrelsen over Hejbergs Angreb ham aldeles Selvbeherskelsen.

Maaske tager jeg fejl; men for mig har der i dette Hejbergs og Grundtvigs første Sammenstød, trods det Tilfældige som kan ligge deri, altid været noget Epokegjørende. — Det er mig, som disse to Mænd, der — for Hejbergs Vedkommende til Dels, for Grundtvigs aldeles — indtil Nutiden skulde beherske henholdsvis den kjøbenhavnske og den landlige Dannelse, i det Øjeblik de krydse Klinger i denne literære Fægtning, ligesom symbolisere det aandelige Forhold, der til for kort Tid siden bestod mellem By og Land i Danmark. Jeg tror, at Grundtvig har en Forudfølelse heraf, og irriteret, som han er, ikke tager sig i Agt for at blive komisk. Grundtvig er den ældre, den gemytsdybere, den, der staar mere i Pagt med Folkets oprindelige Kultur, som Bonden gjør det. Hejberg er den yngre, som

den Stand han repræsenterer er yngre end Bondestanden; han spiller mere paa Overfladen og forholder sig mere til den moderne Dannelse. Men medens Grundtvig, i Bevidsthed om sin gode Sag farer ind paa Hejberg og tit bruger sit Vaaben som en Tærskerplejl, undviger den smidige Hejberg med Lethed hans Anfald og forstaar at bibringe ham det ene Stød efter det andet med den Pariserkaarde, til hvis Brug han ligesom synes at være født. Grundtvig vil tugte «den kjøbenhavnske Bengel» og træder op som en haandfast Landsbyskolemester med rynket Bryn. Men det hjælper ham ikke, at hans Hænder klø efter at faa fat paa denne Spirrévip. Fyren springer paa Borde og Bænke, og gjør Nar ad ham oven i Kjøbet. — —

Da Hejberg har udgivet sin «Julespøg og Nytaarsløjer», og Ingen, ikke en Gang den Angrebne vil svare, tager Grundtvig Offensiven og træder op paa Scenen med et Haandtryk til Ingemann*):

„God Dag min Ven! Det er en grumme Taage
i denne samme gode Nyaarstid
og til i den at skille Mænd fra Pоge
udkræves mere end „Athenes“ Vid
mer end Per Hjorts Logik og alle Briller.
hvordan man saa paa Næsen dem end stiller“

*) P. Hansen: Hejbergs første Polemik 73 o. fl.

Af disse Poge, med Hensyn til hvilke Grundtvig aldrig har udfundet „hvormange af dem der vel gaa paa Pundet", ser han, at der er én, som tér sig særlig uvorn, nemlig „Dukkemanden" i Aabenraa*)

der strunk sig løfter paa sin Taa
og skyder løs saa godt han kan
paa hvad han kalder ingen Mand**)
og *Tofte****) Gaasen kjække efter
hans ***ingen Mand*** af alle Kræfter. —
Lad dem skyde, snadre, kjække
op ad Stolper, ned ad Vægge,
raabe, hvad Du vidste længe:
Du er ingen Mand for Drenge,
ej for Kæpperyggedans,
Polsk og Norsk med kaade Drenge.
Kun for Dans med Kor i Enge,
fikst Du Øje, Sind og Sans.
Urtekoste kanst Du binde,
men om andre her det gjælder:
Ris af Slaaen og Birk og Nælder.
Mand est Du, men Digterinde —
Musen er i Hjærtet inde.
Mand er jeg, har ingen Muse,
som en Inderst kun til Huse,
sidder jeg i Brages Hal;
men for Drenge er jeg Skjald.

*) Man erindre sig „Marionettheatret". H. for to Aar siden havde udgivet.

**) Cfr. S. 140

***) En ubetydelig Poet, der havde erklæret at Hejbergs „ypperlige Indfald" med „ingen Mand" „var som taget ham ud af Munden".

Mand og Skjald og Skolemester.
Send mig kun de Snyltegjæster;
jeg skal dem paa dine Vegne
med et Saltmadsfad begegne.
Sande skal de over Borde,
at de kom til Julegilde
ej for tidlig, ej for silde,
men just, som de komme burde.
ret til Pas — — —"

Disse Smaafyre, som endnu har «Følletænderne i Munden, og kun har lært Unoder i Pogeskolen, og for Resten Ingenting», de ville, som han ser «nappe ham i hans Præstekjole og tænke dermed at drille ham»*).

Men de ta'r fejl de kjære Ugleunger;
thi Kjolen ligger der, hvor Kingo sjunger,
og mellem Drenge er jeg ikke Præsten,
men balancerer kun i Vesten.
Se derfor kan jeg, naar det kniber,
og jeg er kjed af Drengepiber
af Lirumlarum og Katten gjør Æg,
endog spille Skorsten og nærmest til Væg,
slaa Gjækken løs og lege med de Smaa
og drage Handsker, som de kan forstaa,
maaske det kan dem dog fornøje
at faa i Spas en banket Trøje" . . . .

Med spydig Hentydning til den haabefulde Omtale, den unge Hejberg havde været Gjenstand

*) Det var en almindelig Mening i Kjøbenhavn, at Hejberg i Fremstillingen af „den fürgterlige Ildebrandshistories" Forfatter, Rejsers Gjenfærd havde villet spotte Grundtvig.

for i Hovedstadens Selskabskredse, ønsker han «Jomfru Kjøbenhavn» til Lykke med sin Gudsøn og udraaber:

Tænk! „det er født, det søde Julenor,
som man hår ventet paa den halve Jord,
født i en Stald hos Oxe og hos Asen;
og skjønt en *Karklud* nu er hele Stadsen
som baade tjene maa til Svøb og Blé,
man dog i ham maa Rigets Arving se“ . . .

Og atter tiltaler han det kjøbenhavnske Selskab:

„Hvad var det Verden vel du pønsed paa
mon ej én Søn, som kunde bag op slaa,
ja slaa Sparto til Djævel og til Engel,
og midt i Helligdommen spille Pind.
Kort sagt: en fri, selvstændig, lystig Bengel,
sin egen Gud, sin egen Harlekin!“ — — —

Dog skal «Jomfru Kjøbenhavn» tage sig Vare, at han ikke slaar hende selv paa Øret. Men det bliver hun vel ikke vred for! hendes Gudsøn «er jo vittig, frisk og kjøn»; man bør bære over med «lidt lystigt Drengevæsen», det vænner desuden «til ædel Frihed og Selvstændighed». —

Man ser Grundtvig er vred: indigneret over, at den unge Hejberg i sin Nytaarskomedie har spøget med Troens Gjenstande og Salighedens Haab, krænket over hans gaminagtige Spot med det Kvindlige i Ingemanns Digternaturel — Noget Grundtvig selv undertiden forstod at opfatte paa

en saare yndefuld Maade, f. Fx. i Linjerne fra 1838 under Vennens Portræt:

„Se her en Mand, saa lig en Kvinde,
som uden Skam han være kan!
Se her den største Digterinde,
der blomstret har i noget Land!

Som Elverdronning hun tilhyller
med Straahat Diademets Glans;
som Hyrdepige hun omtryller
til Krone sin Kjærmindekrans“ *). — — —

Dog, Ingemann skal ikke tage sig denne Drengekommers nær; thi andet er det dog ikke. Denne Herkules, «der alt gjør Kæmpekunster i Vuggen», denne« Hans Wurst bliver dog Dreng trods alle sine Caprioler og trods alle de Fif, han har lært i Pogeskolen; om saa end alle *Tofter* baade dem paa det Tørre og dem paa det Vaade **), alle *Hauche* af den tyske Naade ***), alle *Hjorte* med deres Huj og Hej og Spring ville tage Del i hans Kommers. Naar Manden lér, skal Pogene nok faa Lov til at stikke Piben ind».

Og han slutter saaledes, ikke uden en Følelse

*) Svend Grundtvig i Fortalen til Faderens og Ingemanns Brevvexling LI.

**) Den unge romantiske Digter *Søtoft* havde i „Aandernes Maskerade“ stiklet lidt til Ingemann; men senere hen bedet ti Gange om Forladelse derfor.

***) *Hauch* havde i sit polemiske Digt „Kontrasterne“ angrebet Ingemanns „forstandsløse Fantasi“.

af, at han i Iveren for at give sin Harme Luft har glemt at anføre vægtige Grunde for sin Optræden til Forsvar for Ingemann:

„Se det var Julespøg og Nytaarsløjer,
som jeg vil haabe Dig dog lidt fornøjer,
slet ingen Klemsten, intet Vægterraab,
slet ingen Brug af Morgenstjernen!
Hvem gaar i Harnisk mod en Drengehob,
hvem slaar til Hoveder, som fattes Hjærnen,
hvem *rejser**) sig, selv paa den ene Fod;
fordi det brænder i en Fjældebod,
i Dukketøjet hos en Pjaltekræmmer
paa Ulfeldts Plads"**). — —

At dvæle ved den videre førte Polemik, hvis morsomste Aktstykke „er Hejbergs A. B. C. Bog til Nytte og Fornøjelse for den unge Grundtvig", hører ikke her hen. Derimod kræver vort Emne, at vi anføre Grundtvigs Erklæring i hans Replik „Pegepind til den ny ABC"; fordi denne tilstrækkelig motiverer, hvorfor Grundtvig, selv om han, hvad Hejberg paastaar, ikke tør tro sig skildret i Nytaarskomedien, dog er gaaet angrebsvis til Værks: „Ingen skal sige, at jeg har forgudet Ingemann***); men denne Digter har dog virkelig gjort Noget, man skal respektere; og han gaar

*) Sé Anmærkningen S. 162.

**) I „Julespøg og Nytaarsløjer" forekommer der en saadan Ildlos, der giver Anledning til den pudsigste Forvirring.

***) Hvad nemlig Publikum i den sidste Tid havde gjort

med ædle Følelser og Forsætter sin stille Vej. Endnu er han ikke, hvad han efter min fuldeste Overbevisning kan og vil blive. Men, skjønt selv overdreven Ros ej gjør ham forfængelig, kan han upaatvivlelig mindst af Alt bære Miskjendelse og Forhaanelse, og derfor tør han ej ustraffet forhaanes af Nogen, end sige af dem, der ikke ere værd at nævne. Saa erklærer jeg da herved i Prosa, som paa Rim, hvem, der offentlig forhaaner Ingemann som Digter, skal have med mig at bestille, og ingen Dreng skal herefter ustraffet vove at laste hans Værk. Han er en besynderlig duftende og sjungende Blomst i Skoven; han er sig selv en Gaade; hvad han fattes og hvad han fejler, véd idet mindste Drengene ikke; og hvad der ene i sin Udvikling kan helbrede og styrke ham: den rene, dybe Længsel efter Aanders Kjærlighed og Sfærers Harmonier, *den* er det, de angribe og haane; det Eneste, som gjør ham til Digter, ville de true eller drille ham til at forsage: hin forborgne Aand, der i hans Sang, som i Naturens Blomsterrige, røber sig ved Duften, men synes at forsvinde, saa snart den vil paatage sig en Skikkelse, *den* ville de om muligt forføre ham til at foragte!»

Da Hejberg havde afleveret sin Duplik, og mærkede, at han med Hensyn til Publikum ikke havde aldeles fast Jord under Fødderne, og paa den anden Side følte, at han her stod lige overfor en mandig, ildfuld Aand, der ikke saaledes lod

sig overvinde ved Latter, erklærede han (som alle elegante unge Mennesker ved saadanne Lejligheder, naar „Skandale" er at befrygte) det Hele for en Spøg og forlod Kamppladsen med ridderlig Hilsen*). — Ingemann, der, trods sin Tavshed, ikke havde været lidet ophidset under Striden, følte dog, som Tiden gik, at Hejbergs Angreb ikke havde været ganske ubeføjet, navnlig synes dette at have aabnet ham Øjnene med Hensyn til Digtsamlingen „Procnes" Svagheder. I den samlede Udgave af hans Skrifter finde vi ikke alene den erotiske Strofe, der havde givet Anledning til Polemikerens kaade Løjer, aldeles omdigtet; men ogsaa hele Slutningspartiet af „Varners Vandringer", hvor Digteren med hektisk Længsel imødeser sin og den Elskedes Død, aldeles bortskaaret. Noget som vel i høj Grad forstyrrer denne Digtnings Karaktér; men dog vidner om, at Ingemann selv brød Staven over den Stemning, der her havde inspireret ham. — Et endnu stærkere Bevis herpaa have vi i et Brev til M. B. Nygaard (et af disse Mennesker, der trænge sig ind i en betydelig Mands Venskabskreds, eller gnide sig op ad en Celebritet, i Haab om, at lidt af Vedkommendes Berømmelse skal hænge fast ved dem). Da Nygaard og hans Hustru trods de bedste materielle Vilkaar — den Sidste endogsaa i „velsignede

*) Digtet „Vaaren og Freden".

Omstændigheder» — for at forslaa Tiden i deres landlige Kjedsomhed, drømme sig ind i Varners og Maries «procneske» Stemninger, advarer Ingemann ham alvorlig imod slige sentimentale Grillefængerier.

«Den Stemning», skriver han fra Sorø, Juli 1826, «hvori Du har afsendt Dit Brev, kjender jeg kun altfor vel fra gamle Dage; og hvor tillokkende det end kan være at give en saadan Stemning Næring, hvor meget den anelsesfulde Vemodighed, der ledsager den, endog kan synes at hæve os ud af en lavere Verden og aabne vort Øje for det Evige og Uforgængelige, saa tro mig dog, Kjære, det er en forførerisk og farlig Gjæst, vi med denne Stemning huser i vort Hjærte; *i Længden udhuler og udmarver den det rigeste Hjærte* og dræber den indre Fred og Lyksalighed, i det den synes at forjætte os en bedre og sandere. Inden vi véd et Ord af det, ere vi midt i vor største Glæde tungsindige, og den gudhengivne Sjælefred, den kjække, livsglade Frimodighed, hvormed vi skulle se frem som tilbage i Livet og opfatte det i en klar og herlig Helhed, den staa vi i Fare for at tabe».

V.

Ingemanns Udenlandsrejse.

I Slutningen af 1817 fik Ingemann Rejsestipendium, og i det tidlige Foraar 1818 begav han sig med Paketbaaden fra Kjøbenhavn til Kiel.

For den, der har literære Interesser, ligger det nær her at erindre sig, at Baggesens første Udenlandsrejse falder i den mægtig gjærende Revolutionsperiode, Oehlenschlägers, da Napoleons og Romantikkens Stjærne var i Opgang. — De store Impulser, der udgik fra slige epokegjørende Begivenheder, faldt det ikke i Ingemanns Lod at modtage. Han er her, ligesom ved Indtrædelsen i det danske Centralliv, underkastet en Vanskæbne: 1818—1819 var den stærkt fremvældende *Reaktionsperiode i Evropa.* Vist nok var Tiden lige efter 1815 ikke uden et vist Opsving i Tyskland: man ventede jo, at Konger og Fyrster vilde indfri de Løfter, hvormed de under Presset af det napoleonske Tyranni havde lokket det tyske Folk til Befrielseskampen. Og den forhaabningsfulde Stemning, som disse Løfter havde udbredt, stod endnu i Luften, da Ingemann tiltraadte sin Udenlandsrejse. Men Student Sands Mord paa Kotzebue,

der slap hele det metternichske Kobbel løs, nedslog snart alle nationalliberale Forventninger i Tyskland. —

Det varer da heller ikke længe, inden Ingemann giver al «Kandestøberering» en god Dag, og bestræber sig for at nyde Vandrerlivet paa ægte romantisk Vagabondmanér, idet han lader Rejselivets brogede Indtryk glide sig forbi som Billederne i et stort Panorama. —

Efter at have fordrevet Tiden paa Paketbaaden, der ikke kan komme af Sted for Vindstille, ved — betegnende nok — at læse Ossian og studere Klopstocks Messiade, glider han endelig for god Bør forbi Møen «den baltiske Bjærgmø», der

„spejler i morgenrødt Hav Snediademets Demant" *).

og stryger med rask Vind forbi Falster med Barndomsminderne, som han sender en sønlig Hilsen. — I Kiel møder han allerede det knoppende Foraar, og bliver optaget i gjæstmilde Landsmænds Kreds. En Ven finder han i Historikeren Jahn **), der, begejstret for den ingemannske Muse, har oversat hans «Masaniello» og de første Sange af «de sorte Riddere». — Men den livlige Handelsstad Hamborg med sit evige «Geschäften machen»

*) Rejselyre I, passim.

**) Til Allens Tid vor eneste Unionshistoriker af nogen Betydning.

kjeder den unge Romantiker. Og allerede paa Vejen til Göttingen bliver han ilde berørt af det skvadronnerende tyske Studentervæsen. Postvognen, hvori Ingemann og hans Rejsefælle, Poeten og Præsten, den „godslige" Nordmand Frederik Schmidt befinde sig, bliver en halv Mil udenfor den hannoveranske Universitetsstad omringet af en Flok berusede Burscher til Hest, der have drukket Forlig efter en Duel. «En af dem, den haardest Blesserede har et Stykke engelsk Plaster paa Kinden. I deres ungdommelige Kraftfylde faa de i Sinde at øve deres Mod paa Postillonen og hans Heste; og der kunde let være kommet slemme Klammerier ud deraf, hvis ikke én af Ingemanns Medrejsende, den unge Student Eden, som til Lykke ikke længer var «Fuchs» (Rus), men «alter Bursch» eller «bemoostes Haupt», havde givet denne sin Værdighed til Kjende. Paa Edens Æresord, at han virkelig var «alter Bursch» lade de Kusken fare i Fred. — I Gøttingen var endnu den Gang en vild, raa og halv soldateragtig Svirebrodertone den herskende blandt Studenterne. I deres gammel-tyske Dragter med Huggerter og lange beduskede Tobakspiber droge de i tætsluttede Sværme Nat og Dag gjennem Gaderne med Hujen, Fløjten og skrigende Sang, som Ingemann næppe en Gang havde set Magen til hos berusede Haandværksvende paa en Markedsdag i danske Smaakjøbstæder». I et Brev

til Svigerfaderen, Etatsraad Mandix, undskylder han dog sine göttingske Standsfæller med, «at Byen er for lille og de dannede Familier for faa, til at danne Studenterne til Humanitet ved selskabelig Familieomgang. Heller ikke findes der noget Theater, der kan forædle Forlystelserne eller danne Smagen». Saaledes ty da Studenterne til Svir og Sværm paa egen Haand og søge Ride- og Fægteskolen, som brutaliserer dem. — Den göttingske Cirkel hos Hofraad Tüchsen, hvortil et Anbefalingsbrev fra Biskop Münter aabnede Ingemann og Schmidt Adgang, skulde da heller ikke udøve nogen Tiltrækningskraft paa unge Mennesker. Her var Alt stift og kjedsommeligt, og vore danske Rejsende gik sultne derfra Kl. 10½, «som Skik og Brug var».

Mere Glæde end af Göttingen har Ingemann af den gamle Kroningsstad Frankfurt am Main med sin «Kæmpebro» og «de dunkle Taarne i den blaa Luft». Den tilkommende historiske Digter stirrer med Nysgjerrighed paa den mærkelige «gyldne Bulle» fra 1356, hvori Reglerne for Kejserkaaringen ere indeholdte, og vejer Guldsceptret og Kronen i sin Haand. Omkring forsvundne Tiders Pomp og støvede Glans blomstrer Vaaren: Frugttræerne drysse deres duftende Sne, og de smaa Vagtler synge under den friske Majhimmel. — Ogsaa Rejsen fra Frankfurt til Mainz er saare smuk. Her findes gammel romersk Kunst i stor

Stil udenfor Italien, saaledes en mægtig Vandledning, som en af de Legioner, der har tjent Titus ved Jerusalems Belejring, har været med at opbygge. Her sés Doktor Fausts Hus og Heinrich Frauenlobs Grav, hvis Ligsten fortæller om, hvorledes unge Kvinder viste deres Taknemlighed mod den Digter, der saa skjønt havde sjunget deres Pris, ved at bære ham til Graven.

Men Glanspunktet i Ingemanns Tysklandsrejse er dog Rhinvandringen, paa hvilken han og Schmidt, som veritable Haandværkssvende med Ranslen paa Nakken, snart sejle ned ad Flodens rask strømmende Vande snart under Strabadser trave langs dens skjønne Bredder, hvor Borgruinerne hænge som Ørnereder paa de stejle Fjældskraaninger. Gamle Sagn tone i den unge Digters Øre, og han svælger (som man ser af hans Rejsebreve) i middelalderlig Romantik og herlig Rhinskvin fra Rüdesheim og Johannisberg.

Til Paris over Strasburg gjør Ingemann kun en Afstikkerfart. Naturligvis er han forud indtagen mod „Frivolitetens og Irreligiøsitetens" Stad. Den forekommer ham at være en „uhyre Galanteribod", hvor man kun spørger om „det Nette". Ironisk besynger han, hvad han sér her, i den gammeldanske Alexandrins Træskorytme. Den berømte

Talmas Spil i Racines «Britannicus» gjør kun «en slappende, næsten komisk Vtrkning» paa ham:

„Tør Taaren af Madam! hvis I for Alvor græder!“ —
Er dette Talmas Røst? Nej se en Gud fremtræder.
Det er Apollo selv, med Hatten under Arm!
Han bukker for Paris og slaar sig for sin Barm —
„Endnu en Gang Madam! lad ingen Taare rinde!
Saa sandt jeg er en Gud! I er ma foi Gudinde:
hos Eder blomstrer end ren klassisk Poesi,
mens hvert et andet Land er fuldt af Barbari.
Kjend intet andet Sprog! læs ingen andre Skrifter!
Den sande Kunst er fransk — alt Fremmed den forgifter.
Jeg taled fordum græsk. Længst var jeg stum og død.
Men Eders Skjød, Madam, modern mig har gjenfød:
Nu er jeg Eders Søn, og Kunsten ej kreperer —
Til evig Tid Apol nu i Paris logerer“. —

Ingemann har Ret, naar han bemærker, at «en kinesisk Afsondring endnu i 1818 fandt Sted i den franske skjønne Literatur», idet man i poetisk Henseende da vedblivende fastholdt Idealerne fra Slutningen af det 17de Aarhundrede. Men kuriøst er det, naar han atter og atter ytrer den Formening*), at *den* franske Romantik, som Victor Hugo indvarslede, og som endnu ikke i hans Rejseaar havde gjort sig gjældende, vilde have behaget ham langt mere og maaske givet Anledning til literære Forbindelser. — Den nyere

*) Endog i Aaret 1845 hvor han paa ny udgiver sin „Rejlelyre“.

franske Romantik, hvis Væsen er Farveglød og Lidenskab — og Ingemann! —

Rejsen i Schweizeralperne gjør vor Digter og Schmidt i Forening med en ung hollandsk Videnskabsmand (der senere opnaaede et Professorat i sit Fædreland) og to Tyskere, Kjøbmænd fra Stuttgart. Hollænderen med sin uforstyrrelige Sindsligevægt beklager Nordboerne fra „Taagernes Hjem"; Folk blive sentimentale og tungsindige dér. Ingemann replicerer ironisk, hentydende til det brede Flegma, hvormed Hollænderne tage selv de dybeste Hjærtesorger, og én af Tyskerne parodierer Rejsekammeratens patriotiske Lovprisninger:

„Saa Du det Land, hvor høj Salaten gror,
hvor Guleroden voxer nævestor,
Kartoflen staar paa flad og dæmmet Grund,
hver Mand er tyk, hver Kone cirkelrund —
Saa Du det Land — didhen o Vandrer gak,
og sværm og drøm i Skyen af Tobak".

Med et fortrydningsløst Smil indrømmer Hollænderen Parodiens delvise Sandhed, medens han ved at citere et lille erotisk Digt, der minder om et venligt smilende hollandsk Genrestykke, søger at bevise, at Poesi vel kan trives i hans Fædreland. Heller ikke optager han ilde de Andres Skæmt over den Iver, hvormed han fører sin Rejsejournal:

„Selv Forberedelsens Flid ham til Overraskelsen sporer,
og hvor fortrylles han skal, forud han véd paa en Prik". —

Tyskerne ere, hver for sig, Hollænderens komplette Modsætninger. Den ene er, trods sin romerske Profil og gravitetiske Holdning, meget optaget af Rejselivets gastronomiske Side; den anden, munter og væver som en Lygtemand, har selv ironisk givet sig Navnet „Peregrinus Feuerlein". Som Tegn paa broderligt Rejsesammenhold og som Symbol paa den Harmoni, de ønske, skal forene deres Selskab, betragte de sig som *ét Legeme*, hvoraf den norske Præst med den kraftige Sangstemme udgjør *Hovedet* — „rigtig nok glemmer han undertiden af bar Betænksomhed alt, hvad han skal have med" — den altid skrivende og løbende Hollænder samt den grimasserende og hoppende „Peregrinus Feuerlein" *Benene;* den paa Maden altid tænkende Tysker *Maven;* og Ingemann selv, *Øjnene* „der skal lé og græde for dem Allesammen". En godmodig, harmløs Spøg, der ofte giver Anledning til megen Morskab. —

Den 30 Juli 1818 vandrer Rejseselskabet med nyttige Raad fra Rejsebogsforfatteren Dr. Ebel og i Følge med en „Bærer" og „Fører" ud fra Zürich. Man er i godt Humør. Den lille „Peregrinus" forstaar at synge med „de forunderlig jublende Strubetoner, som kaldes Kuhrein og Alpejodlen", og sætter dermed Hyrderne omkring paa Bjærgene i Aktivitet, efter den gamle Skik, at naar én synger, svarer den anden langt borte.

Livet og Glæden vækkes hos den unge danske Digter; han synger en munter Opsang om det friske Schwejzerliv:

— — Bjærgluften hæver det frie Bryst,
det vifter fra fjærne Skove:
Hist oppe er Liv, hist oppe er Lyst,
over Dal og spillende Vove!
Den Fremmede vandrer saa rejsefro.
højt Alpestokken han svinger:
hist op, hist op, hvor Hyrderne bo,
hvor Hjorden med Klokkerne ringer!" — —

Efterat have besøgt „Marie Einsiedeln", drage de ned i Alpedalen forbi det mørke truende Rossbjærg, der for ikke mere end 12 Aar siden i Løbet af fem Minutter har begravet Byen Goldau ved et Fjældskred. De bestige Rigi og nyde, efter Aftenen i Forvejen at have beundret Solnedgangen, den følgende Morgen fra dets Top den endnu mere glimrende Solopgang; medens det „trolddomsagtige Pilatusbjærg med sin Taagehat" i det Fjærne indhyller sig i sit Mørke. — Gjennem „Hohle Gassen" drage de forbi Tells Kapel til Küsznacht, sejle over Vierwaldstädtersøen til Luzern, hvorfra de foretage en munter Morgenvandring. Saa gaar det over Søen til Rösloch, hvor Dragesagnet begejstrer Ingemann til den smukke Romanse „Gamle Winkelried og Dragen". — Overalt betræde de historisk Grund. I Rütli standse de ved de 3 Kilder, som efter Sagnet fremvældede hin Nytaarsnat 1308, da „de

tre store Teller»: Walter Fürst, Werner Staufacher og Wilhelm Tell, med hellige Eder lovede hinanden at styrte det Tyranni, som deres schweitziske Fædreland sukkede under. — Paa Turen fra Altorf til Urserenthal ved St. Gotthardt, hvor Naturen stedse bliver groteskere og vildere, faa de Rejsende foreløbigt Selskab af en Fyrstinde fra Hohenzollern med hendes to adopterede Døtre, ledsagede af en gammel General og en ung Grev Stolberg. «To af Damerne skiftes bestandig til at ride, medens den tredje gaar. Den hele Karavane udgjør et interessant Skue» paa de svimlende Bjærgstier. Ingemann bliver ofte tilbage eller gaar forud, forat komme bort fra Scenen og skue det maleriske Tog, der «med sine mangfoldige Grupperinger over Broerne og ved de herlige Vandfald» giver det alvorlige Landskab Munterhed og Liv. — Fra Andermatt naar man den følgende Dag efter en anstrengende Fodvandring til Hospitalet paa Grimsel. Indtrykket af de gigantiske Urfjælde, hvor Dødsstilheden kun afbrydes «af de mægtige Bjærgstrømmes Nedtordnen i Afgrundenes Dybder», er næsten ved at overvælde vor Digter; og han gruer ved Tanken om de Gemsejægere, som Minderne her fortælle, have betalt deres Dristighed med Livet. Selv er han en Gang lige ved at tilsætte det, da han, medens det øvrige Rejseselskab besér den Isbræ, hvorfra Rhonen udstrømmer, af Træthed er falden

i Søvn under et Klippestykke. «Havde ikke hans Skytsaand, ved at lade en velgjørende Bjærgluftning stryge hen over hans Hoved, vækket ham af Dvalen» havde han maaske ikke set Danmark mere. — Alligevel er han dog ikke mere skræmmet af denne Hændelse end, at han, da han kommer til Aarfaldet ved Handeck, tør lægge sig plat ned paa Klippespidsen og stikke Hovedet ud over Afgrunden for «at se det vidunderskjønne Syn af de flammende Regnbufarver over det brusende Dyb». — Ved Thunersøen ender Alperejsen til Fods. Efter en herlig Sejlads, hvor man i Frastand ser den romantiske Beatusgrotte, tager Selskabet med Vogn til Bern, og her opløses det, ikke uden Taarer fra de letbevægelige Tyskeres Side.

I Slutningen af August, drager Ingemann ad Simplons skyhøje Pasvej ned i Podalen, og betages — som alle Rejsende — af den bratte Overgang fra helvetisk til cisalpinsk Natur:

„I Luftninger milde!
I Dufte, som svømme,
husvalende stille,
paa Lysets de bævende Strømme!

I Dale saa grønne!
I Floder! I Søer!
I Feslotte, skjønne,
paa Eders lyksalige Øer!

I Bjærge, som knejse
mod Sky og mod Stjærne
og Altre oprejse
af himmelblaa Luft i det Fjærne:

I Toner, som klinge
fra Bjærg og fra Strømme!
Tilbage I bringe
til Livet de henfarne Drømme.

Jeg Feernes Rige
paa Jorden nu skuer,
kan ej det udsige —
men standser fortryllet, — og luer.

Digteren hilser Lago Maggiore og Isola Madre, Mignons Hjem. Først «plumpe Politibetjente», der gjør Ophævelser over de Rejsendes Pas og roder i deres Bagage efter kætterske Skrifter, river ham ud af hans «Paradisdrømme». —

I Milano beundrer han den prægtige Marmorkirke med sin «Taarnskov», mod hvilken Strasburg-Münsteren og Notre Dame synes ham ringe. Ogsaa Indtrykket af Domens Indre er ham saa mægtigt, at han — «skjønt ikke Katholik» — uvilkaarlig maa bøje Knæ. Hans Øje hænger ved Kirkens Malerier og øvrige Kunstværker, blot Billedstøtten af Martyren Bartholemæus gjør, trods sin Berømthed, «et skærende og afskyeligt Indtryk» paa ham. (Paa denne halvkatholske Nordbo, der kun vilde anerkjende Katholicismen, for saa vidt den havde lyst Haar og blaa Øjne, maatte Fremstillingen af dens barske, alvorlige Konse-

kvens — man ser her den flaaede Martyr med sin Hud paa Ryggen — absolut gjøre et frastødende Indtryk). — Meget bedre forstaar og opfatter han Rafaels Santa Cæcilia i Bologna:

„Spring sønder kjælne Fløjte med din Lyst!
Ti bløde Luth med Dine Lokketoner!
Brist gyldne Stræng, som smelte vil min Sjæl!
Knus Eders Harper alle Verdens Barder! —
Se paa Ruinerne af Verdensglædens
de sprukne Tonerør og brustne Strænge,
med Foden paa den store, knuste Sangbund
af denne Verdens tomme Glædesharpe,
staar høj, med Orglets Rest i sjunkne Haand,
den himmelske Cæcilia — og lytter
til Cherubiners Saligheders Toner.
Al Verdens Tonekunst flyer som en Drøm
om Harmoni med tusend Mislyd blandet;
selv Aandens Tonepust i Orglets Malm
forstummer for de dybe Aandetoner,
som kun forklarte Sjæle kan fornemme,
og Himlens Engle kun udsjunge kan.
Ej mér Din kjælne Brudesang, o Jord,
ej mér Din Elskovs søde Efterklang
af Himmelkjærlighedens Salighed
den høje, rene Jomfrusjæl neddrager:
som Sangens Kerub over Jord hun flyr.
Men naar en Sjæl i hellig Andagt smelter,
og lytter til en bedre Verdens Toner,
hun over Stjærner Himmelorglet rører —
og lærer Jorden høje Engles Sang“. — —

Mer og mer drages dog den akademisk dannede Digter mod Rom. Ikke en Gang Florents' Rigdom paa Kunstværker og pragtfulde Arkitek-

tonik kan standse ham længe. Han bliver næsten febrilsk af Længsel, da han i Spoleto betænker, at han om tre Dage kan være i den evige Stad. «Han har ikke længere dertil end der er fra Vesterport til Korsør! — Hvis han nu ikke kom der? I tre Døgn kan man dø og begraves.» — Endelig ruller han ind ad Porta del Popolo. —

Den næste Dag «vaagner han som Jeppe i Herremandens Seng». Han drømte, han befandt sig i Landevejskroen, og nu slaar han Øjet op i Verdensbyen. — De første Uger er han dog hel fortumlet, og kan ikke rigtig finde sig til Rette. Det er dog ikke det Rom, hans romantisk-akademiske Fantasi havde forestillet ham. «Hvor er det gamle Rom; hvor Verdensdronningen?» —

Paa dine Høje staar jeg og søger Dig,
studser selv ved dit Navn at nævne,
studser og spørger: „Roma, hvor er Du?“ —

Det er jo en moderne By, han er kommen til:

„Jeg ser omkring mig herlige Skikkelser;
højbarmet Kvinde smiler fra gyldne Karm,
nævner end sig stolt Romerinde;
og dog jeg spørger: Roma hvor er Du?

I Karmen sidde Herrerne statelig,
smile og vinke — er dette Romere?
bagved stander guldbræmmet Tjener —
her vil jeg ikke søge dig Roma!“ —

Dog «med Livius for sig» søger han at glemme det ny Rom for det gamle. Og naar

Digteren vanker om «i de sælsomme Ørkener, hvor halvbrudte Søjler hæve sig af Grus og Aske, og hvor Græsset breder sig paa de sjunkne Buer, *da,* medens Ørnen suser hen over hans Hoved, gaar det op for ham, at her har de gamle Templer staaet, hvor i fordums Tid Hymnerne til Jovis, Tordneren, klang; gjennem disse Buer gik de lænkede Konger foran Triumfvognene, frygtsomme og ydmyge». Og naar «han staar paa Vejen til Capitolium, bæver hans Fod paa Stenene ved Tanken om, at disse Stene har baaret Cæsar og Brutus». —

Mellem Landsmændene føler den beskedne, elskværdige Ingemann sig snart hjemme. Historikeren Dr. Estrup er hans velvillige og orienterende Cicerone. Thorvaldsen modtager ham som en gammel Ven og bryder sig slet ikke om at læse hans Anbefalingsbrev. Freund, der arbejder i Thorvaldsens Værksted, slænger Mejslen og omfavner Digteren til Velkomst. — For alt det Danske og Naive i den store Mesters Kunst har Ingemann et aabent Øje. Det Dæmpede, Yndefulde, Bløde gjør et stærkt Indtryk paa ham: smukt besynger han «Natten»,

„Stille, dalende hensvæver
Søvnens Moder gjennem Luften;
sagtelig et Vindpust hæver
Lokkerne med Valmuduften.
Let hun blunder, sødt hun drømmer
mens hun gjennem Luften svømmer!“

Han har ogsaa en rigtig Opfattelse af «det Sejrende», der gaar gjennem Thorvaldsens Kunst (en Tanke, han lige til sine sidste Dage yndede at dvæle ved). Men det legende Erotiske, det sanselig Skjælmske, denne Sensualisme, der ikke synes sig nogen Brøde bevidst, mærkede han ikke, saa han ikke, eller vilde ikke se. Eros er ham kun et Barn:

„Hist Huldgudinderne staa armindslynget;
olympisk Guddomsro hver Barm fornemmer.
Til deres Fod har Genien sig klynget,
og Barnehaanden Elskovslyren stemmer.“

Og paa Thorvaldsens «Afrodite» ser Ingemann som en theologisk Lavdabilist, der gjør en Udenlandsrejse, inden han agter at søge Præstekald:

„I hviden Marmor Afrodite smiler,
en Skjønhedsengel fra de svundne Tider.
Fra hellig Barm vanhelligt Blik bortglider,
i Haanden rolig Sejrens Æble hviler.“ —

Alligevel forekommer det mig, som Thorvaldsens Personlighed udøver en tvingende Magt over Digteren. Nazarener-Malerne med deres forcerede tysk-romantiske Væsen, hvem man dog skulde tro, Ingemann med sine Sympathier vilde flyve lige i Armene, holdes han aabenbart borte fra ved den sunde Skepsis, hvormed Thorvaldsen betragter deres skruede Tanke om at kunne gjenføde Middelalderens Trohjærtighed, Inderlighed

og religiøse Enfold i Kunsten. Blot i et Brev til den overspændte Povl Dons har han Mod til at erklære, at han knytter et Haab til disse moderne Praerafaelitter. — —

Digteren maa tage Tiden i Agt. Han tør ikke forudsætte, at han mer end én Gang i sit Liv kommer til Rom. Vel dvæler han helst paa de Steder, hvor den stille Ensomhed og den sunde Luft minder ham om hans fredelige Hjem, som Collis hortulorum, men fra Gry til Kvæld er han dog paa Færde for at se saa meget af det gamle og ny Rom som muligt. Om Søndagen finder man ham paa Corsoen mellem Skaren, der beundrer de romerske Skjønne, som fulgte af deres Cavaliere servente („sjælden Gemalen har Tid") rulle forbi i deres Kabrioletter. Om Hverdagene vanker han om mellem Vatikanets Antikker eller overværer Buffokomedier og Tyrefægtninger. Selv naar en Lazzaron improviserer for to Folietter Vin, staar han stille og lytter, skjønt han rigtig nok, som de fleste Nordboer, finder mere Ordklang end Poesi i disse Øjeblikkets Digtninger. Om Aftenen søger han Osteriet, hvor man fortæller romantiske Røverhistorier om Romernes Skræk, Banditten de Cæsaris.

Den gemytfulde Nordbo kan ikke rigtig fatte den vælske Livlighed og det hurtige Stemningsskifte. Men han synes dog, han maa være med overalt hvor der er Noget at se: Nonneindvielser,

Relikvieprocessioner, hvor Dødningen griner ud fra Kisten, saa vel som Pulcinellens burleske Løjer. Undertiden rives han hen. Med protestantiske Øjne har han set paa den mægtige Peterskirke «dette Babelstaarn, der er rejst for Afladens Blodguld», dette Minde om Pavemonarkens Højhedsafsind. Men da den store Kuppel paa Helgenfestdagen straaler med Hundreder af Lamper forekommer det ham, at han aldrig har set et skjønnere Syn; det er ham «som et Aandetempel var bygget af Stjærner i Luften, hvor de Salige knæle for Gud». — Og i Karnevalslystigheden er han helt oppe. Ja det brogede Spil aflokker hans Lyre Toner, hvis Vellyd nu og da minder om den glade Humor, der gjennemstrømmer Oehlenschlägers Dyrehavsdrama.

Endog saadanne Scener, som selv Romeren sjælden ser, har han det Held at overvære. Saaledes den spanske Sørgehøjtid i Rom, hvorved Carl IV's Dronning stedes til Jorden. Hun havde paadraget sig sin Dødssot ved at vaage ved sin Elskers, den bekjendte Fredsfyrste Godoys Sygeseng; men denne var af vedkommende Gejstlige bleven bortvist fra hendes Leje. Hun skal nu begraves under de Ceremonier, som finde Sted i hendes Hjemland:

Til Paladset Folket strømmer;
Salene er sortbeklædte;
og hvor Dronningen paa Bolstret

højt nu ligger, hvid og stille.
Dag og Nat de Kærter brænde.
Dag og Nat for den, som sover,
Præster stille Messer læse
ved de sorte Altre tolv,
Folket beder med og knæler,
Fremmede gaar ud og ind.
Men hver Morgen Tjenerinden
sig for blege Dronning bøjer,
spørger: om hun ej vil smykkes,
om hun ej med Diademet
vandre vil i Fyrstehal —
og hver Middag Karmen ruller
som sædvanlig for Paladset;
gamle Marsk sin Dronning spørger:
om hun ej, før Taffelstunden
som sædvanlig vil udfare —
og ved Taffelet man venter:
Dronningstolen end staar ledig,
Marsken spørger som sædvanlig,
skjuler Taaren, naar hun tier,
svarer, at hun slumrer end.
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —
Men til Kirken skal hun fare.
Tavs i Natten paa Altanen
ser jeg Fakler fjærnt sig røre.
Langsomt over Højen stiger
Toget som et Drømmesyn.
Stille efter Ridderskaren
Dronningen paa Karmen kommer.
Hvid, med sorte Slør om Kinden,
frem i Fakkellys hun bæres
— — — — — — — — —

Da den romerske Fastetid begynder, rejser gemann tilligemed sin gamle Fælle, den norske

Præst og Digter Frederik Schmidt, i Selskab med en dansk Familie, den rige Enkefru Bügel og hendes fire Døtre, til Neapel. — Ankommen til Normannernes otte hundrede Aars gamle Stad Aversa, slaar den Attraa, der i fordums Dage drog hans Landsmænd til Sydens Feland, den unge Digter i Møde:

„De brune Øjne blinked;
sort rulled Haarets Strøm:
Morgana fra sin gyldne Sky
nedsmiled i hans Drøm.

Til Guldorangens Skove
hun vinked Heltens Aand.
Ved Bjærgets Trylleslot hun stod
med Rosenspir i Haand.

I Luften hun udspredte
sit Regnbustraale-Slør —
og Kæmpen saa det fjærne Land,
hvor aldrig Glæden dør". —

Det synes imidlertid, som om Digteren ikke rigtig tør eller kan hengive sig til Beskuelsens Nydelse i dette Fantasidronningens Hjemland. Eller rettere han tør, og tør dog ikke; han vil, og vil dog ikke:

„Storhed jeg søger i Slægten ej her, som med Vellyst Du nærer;
underfuld, mægtig og stor er Din rige, Din høje Natur kun.
Ulme Dig dybt under blomstrende Barm dæmoniske Luer.
skjule med Paradisglans dine Blomster Helveders Ildstrøm —
mægtig hentryller din Skjønhed mig dog; og med glødende Fodsaal
frem maa jeg vandre med Lyst — — — —"

Neapels larmede Folkeliv og muntre Virvar, hvor Helligt og Profant dreje sig rundt imellem hinanden som i et broget Kalejdoskop, Vesuvs glødende Skystøtte og rygende Krater er ham lokkende Dæmoners Hjem, hvor det gjælder om at vogte paa sin Sjæl, at den ikke skal tages til Fange. Udflugterne i Stadens Omegn og til de skjønne Øer i dens Nærhed forekommer ham som en Omtumling mellem Hades' Rædsler og paradisiske Lyksaligheder. — —

Den stille Uge finder ham atter i Rom, og derpaa tager han fjorten Dage Ophold i Frascati, for i ênsomt Landliv at samle sig fra alle disse overvældende Indtryk. — —

Men nu gaar Vejen tilbage til Hjemmet. Ikke en Gang „Særsynsstaden" Venedig kan opholde ham længe. — Under sin korte Tøven i Donaubyen træffer han venskabelig sammen med den unge danske Theolog H. N. Clausen. De gaa sammen til Friederich Schlegel, men undres over at træffe en kvabset Koløs; „Maven syntes at udgjøre Manden" *). Der var ikke Spor af Romantik over denne Romantikkens Apostel. — [illegible] langt heldigere Indtryk modtager Ingemann af Skolens anden Chef, den elskværdige Ludvig Tieck i Dredsen. Han ser ham næsten en hel Maaned daglig i hans Families Kreds og føler sig lykkelig

*) Clausens Memoirer 86.

ved hans Venskab. Han kappes med ham i at fortælle Æventyr og glæder sig ved at kunne udvexle Tanker med ham. Ingen tysk Digter vil han hellere slutte sig til end ham. — «Goethe» tilføjer han i «Tilbageblikket» *vilde**) jeg ikke besøge. Hans Personlighed, for saa vidt den aabenbarer sig hans i Skrifter, har jeg aldrig elsket, og med fuld Erkjendelse af hans Geni, *har jeg altid baaret et Slags Had til den Livanskuelse, jeg har fundet i hans Værker*». —

I den frembrydende Vinter 1819 kommer Ingemann tilbage til Danmark.

Som man ser: en Reise, der ikke har manglet Liv, Underholdning og aandelige Impulser. Nej, visselig ikke! At Ingemann har lukket Øjnene op paa sin Rejse og set Noget, derom vidner hans følgende Forfattervirksomhed ligefra «Altertavlen i Sorø», med sin fine Erindring om Velsklands Natur og Mennesker, lige til «Landsbybørnene», hvor Anton gjør sin Kunstnertournée. — Og dog; det er som ikke den hele Ingemann havde været med paa denne omfattende Udenlandsrejse, som om en væsentlig Del af ham var bleven hjemme. Han er ikke rejst bort, for at se, om der dog ikke andet Sted end i Danmark skulde findes Mennesker; han er ikke taget ud, som man siger,

*) udhævet af ham selv.

at ryste Støvet af sig, han bærer det med sig. ın ser paa Alt gjennem danske Briller, ser paa t med Nysgjerrighed, gaar ikke op i det med :eresse; lader sig sjælden, hverken fængsle eller ibe deraf. — Han er Digter; Digtere pleje jo gjøre en Udenlandsrejse; det bør sig da ogsaa, Ingemann gjør en saadan; og han gjør den. ən hans Hjærte er i Grunden i Hjemmet og s hans Forlovede. I Rom, hvor han dog beder sig bedst paa hele sin Rejse, skriver han til igerfaderen, Etatsraad Mandix: «Naar jeg gaar ıkring blandt det gamle Roms Ruiner, er jeg g ofte mere hjemme end her, og jeg haaber t, at Gud vil samle os alle sunde og glade, ar denne Pillegrimsvandring (!) er fuldendt». l Vennen Carl Luno skriver han fra samme : «For Tusmørket maa jeg ordentlig vogte g, at ikke Hjemveen skal faa Magt over mig». «spørger en Ven ham» (siger han i «Rejseən») «om han nu ikke har glemt Danmark over ien, svarer han:

— — — — — — — — — — —

Jeg sér Laocoon med Slangen kæmpe,
ser Digterguden fra Olymp nedsteget.
De største Aander har min Sjæl bevæget —
og dog jeg kan ej Længselssukket dæmpe

— — — — — — — — — — —

En lummerhed Sirocco her dog brænder;
jeg hører ikke Oceanet bruse,
jeg hører ikke Egeskoven suse,
ej Troskabstræet, jeg i Syden kjender". —

Kun én Gang synes det, som hans Sjæl kommer ud af den stadige Kredsen om Hjemmet, og hans Hjærte slaar med stærkere Slag end sædvanlig. Det er, da han i Følge med den Bügelske Familie gjør Turen til Neapel, det græsk-italienske Syden, hvorom det hedder: sé det og dø. Naturen er for berusende og dragende her, og de unge Piger i Rejseselskabet saa smukke. Af Frøknerne Bügel synes navnlig den ældste, den ranke, ildfuld-alvorlige Valborg, at have gjort et stærkt Indtryk paa ham. Da der, efter Besøget i Theodoriks gamle Borg ved Terracina, bryder et Uvejr løs, vil hun ikke som de Andre søge Tag, men dvæler ude. Som hun dér staar i sin sortbræmmede Kjole med det sølvspændte Bælte under den svulmende Barm, og skuer ud i det af Lynglans gjennembrudte Mulm, forekommer hun Digteren at være en nordisk Sibylle, der stirrer ud i Fremtidens Nat og lader «varslende Billeders Skare» stige frem af de kæmpende Elementers Dyb. Ogsaa paa Vandringen gjennem de uhyggelige Katakomber ér hun den Modigste og lader Faklen belyse Dødningehovederne, der grine frem fra Hulernes Baggrund. Hun er Ingemann en «Melpomene», som inspirerer ham til at digte. — Heller ikke Søsteren, Schillerlæserinden, den mere stille Johanne, «med Hjærte i Blik og paa Læbe», er ham ligegyldig. — Ingemann og den Bügelske Familie bo sammen

i Neapel og gjøre Udflugter i dens fortryllende Omegn. Spøg og Munterhed afvexle med elskværdige Drillerier og disse smaa Skænderier, hvor en Mand altid føler sig lykkelig ved at faa Uret.

„Hist til Byen vi vandred med Fryd i den dejlige Aften.
Her i Morgenens Glans, paa Strømme af himmelske Roser,
fòr vi fra Kyst og til Kyst.“

Man bestiger Vesuv sammen. Damerne have været saa uforsigtige at forsmaa Bjærgskoene og træde nu den haarde Sti med «Balsko». Johannes Fødder bløde. Digteren maa være Læge og hjælpe med Baand og Tørklæder. Der er nu Intet i Vejen. Man naar Krateret; ser med Nysgjerrighed, hvorledes Ildsvælget fremskyder sin glødende Dejg «og præger Mønter deri til Minde om den forvovne Fart».

„Skjønne henrullende Dag! for skjønnere Aften Du viger.
Glad vore Fakler vi tænde og ride ad aakrumme Fjældsti
ned mellem Klipper og Krat i sælsomt romantiske Nattog:
bag os det flammende Bjærg — i Skyen den venlige Maane —
Faklernes viftende Lys mellem ridende Damer paa Stien.“

Digteren har virkelig haft nogen Grund til (som forhen bemærket) at anstrænge sig for at holde sit Hjærte i Ave. Efter Besøget i Pompeji og Herculanum, hvor en næsten levende Fortidsvirkelighed let bringer En i Øjeblikket til at glemme den Tid, hvori man selv existerer, skriver han en underlig Sang kaldet «Hjulskoen». Den «Dæmon, som Digteren her maa kæmpe med, er

ikke en af dem, der huser i den neapolitanske, vellystsvangre Natur, og som han ellers oftere hentyder til i dette Afsnit af Rejsekvadet; denne Dæmon maa bo i hans Hjærte. Han overvinder den til Slut. Men han forstaar, at under disse vidunderskjønne Omgivelser mægter Hjærtet ikke at pansre sig til Jordlivets Kamp, «og end mindre mod Kjærligheds Magt. Sjælen rives hen,

elsker, raser og flyr, og saares, hvorhen den saa flygter,

og tyr først, naar hvert Haab er knust, tilbage til den Rede, hvorfra den er flagret ud».

Dagen før han skal sige Farvel til Fru Bügel og hendes Døtre, er han fortvivlet: «I Dag er jeg lidt melankolsk» skriver han til Karl Luno «som Du maaske mærker, — det gaar vel over igjen, naar Vinden vender sig, «man kann Alles verschmerzen», som den tyske Hamlet (Goethe) siger». Man mærker Haanen. Han er led ved sig selv og hele Verden. «Aa spring det Sludder over!» skriver han bag efter langs Randen paa den Side, hvor han har givet sin Stemning Luft, og tilføjer i en Efterskrift: «Lad Ingen se dette Brev!» Altsaa ikke en Gang hans Forlovede, for hvem han dog ellers Intet holdt skjult.

Næste Morgen staar han paa ponte molle:

. . . Hjærtet knuger for tungt mit Bryst,
for Sang har Tungen kun Baand.
I Karmen blinke de Øjne lyst;
der vinker nu Slør og Haand.

Hver Haand jeg kjender med Slør og Ring*);
jeg kjender de Øjne, de Haar.
Jeg fòr med de Skjønne saa vidt omkring,
Farvel de mig hvisked i Gaar . . . .

De Rejsende rulle i Verden hen
lig Rosenblade i Strøm.
Det Svundne kommer ej mer igjen;
snart er det en gammel Drøm.

Ved Tiberbroen jeg ene staar
med Haanden paa trange Barm.
Paa Bakken med Bjælderne Mulen gaar —
der flygter den Rejsekarm.

Med Slør end vifte de Hænder smaa;
Støv skjuler de Skjønne paa Vej:
en Taare jeg i deres Øje saa —
Ak! hvorfor græder ej jeg? —"

Han gjemmer, «som Diamanter», Glimmer-
enene, de med «spøgende Vemod» har samlet til
aanden paa Capris Strandbred. Der er virkelig
Stund Fare for, at Ingemanns Forlovede skal
ive glemt. I Kjøbenhavn kom ogsaa den Ene
er den Anden og fortalte hende, at han var
even gift i Neapel**). — Dog Lucie Mandix
rede, takket være den Blanding af blød Følelse

*) Den ene af Frøknerne Bügel var forlovet og førte
for i Rejseselskabet det italienske Navn „la sposa",
iden. I det røgsorte Herberg paa Capri „frittede og lo
ı listige Vært" ved at høre dette Navn, og ordnede Maal-
et festlig i den Tro, at et Brudepar gjæstede ham.

**) Heises Brevsamling 121.

og Hensyn til, hvad Sæder og god Tone fordrede, som altid bestemte Ingemanns Handlinger.

I Frascatis Ensomhed har hans Hjærte sin Reconvalescentsperiode:

„Her er Ingen, som mig elsker.
Hvem skal jeg de Blomster bringe,
hvo skal kjærlig dem bevare,
og til hvem skal Eremitten
i sit Modersmaal her tale —"

Dog, som sagt, han „forsmerter" det. — At der efter denne gribende Akkord dog maa være sprunget en Stræng i hans Rejselyre, fremgaar af, at han fra det Øjeblik forholdsvís sjælden rører den, og at Rejsekvadet blot synges til Ende, fordi det nu en Gang skal have en Slutning. Kurios er det at se, hvorledes Digteren, da han senere udgiver denne Cyklus, bestræber sig for at svække det Indtryk „visse danske Damer" gjorde paa ham i hín Neapelsfærd. Han sørger bestandig for, at der kommer en passende Kvantitetsligevægt mellem hans Beundring for Frøknerne Bügel og hans Længsel efter Lucie Mandix. I Neapel bor han i St. Luciegaden og besynger den med Allusion til sin Forlovede. — Og den katholske Helgeninde overvinder da ogsaa til sidst, som hun alt én Gang efter Legendens Beretning skal have gjort, den jordiske Eros ved Hjælp af den himmelske.

At Valborg Bügel skulde have inspireret Ingemann under Digtningen af det tragiske Drama,

som næsten blev den eneste nogenlunde betydelige Frugt af hans Udenlandsrejse, antyder han selv. Dog finder jeg aldeles ingen Lighed mellem hende og Stykkets eneste kvindlige Hovedperson, Hertug Alfons' Søster Leonore. Grunden til dette er maaske at søge i den Omstændighed, Ingemann meddeler os i Prologen, at Planen til «Tassos Befrielse» var lagt, inden han drog bort fra Hjemmet; Karaktererne har formentlig alt været skitserede. — Derimod optræder *Digteren selv* under Tassos Maske.

Ingemann har ikke formaaet at befri sig fra det kjøbenhavnske Kævl; han slæber det med sig, og lader sig pine deraf. Strax i 1ste Akts 1ste Scene, der fremstiller Tasso i Daarekisten, hvorhen hans Fjenders Rænker og hans egen Uforsigtighed har ført ham, mindes vi om Hjorts og Heibergs Angreb paa Forfatteren og den formentlige Grund til deres Polemik. — Tassos Læge og Ven søger at berolige ham, og siger da blandt Andet:

„At man har vovet Dig at ligne med —
ja selv at hæve over Ariost,
at en Camillo Pellegrini voved
saa højt, maaske for højt — Dig at beundre,
heraf jo hele dette Ugleskrig.
Ja. at Du selv i din Gonzaga voved
hin djærve Ytring mod din store Mester.
ja haabed, kjæk begejstret. ham at naa. —
det vil man aldrig glemme Dig“.

At Ariost her skal være Oehlenschläger, Camillo Pellegrini Jens Møller, Gonzaga Tragedien Mithridat, er tydeligt nok. Og videre:

„Han (Ariost-Oehlenschläger) vidste klogt at holde Fred
med Verden
og ej fortæres af sin Poesi.
Han kunde af sit Hjærte den udtage
og lege med en Verden i sin Haand.
Fri stod han som en Hersker over Aander
og tvang dem til at danse til sin Sang.
Han skabte dristigt selv — jeg kan kun føle“

Og videre:

„Han var for høj til Hjærter kun at røre.
Hans Aand var sund, den svang med muntre Vinger
sig over Livet som en Sommerfugl
og baded sig i friske Blomsters Duft.
Paa underfulde gyldne Skyer svæved
Heroerne for ham i Morgenglans,
og Trylleskatte stod, hvorhen han saa,
og skjønne Feer dansed ham i Møde
med Elskovsfylde i den aabne Barm.
mens jeg gik sygelig i tavse Lunde
og græd i Maaneskin for Leonore,
og sang kun svagt som mødig Pilegrim
om Landet det forjættede, det fjærne“. — —

Men det er Guds, den store Dommers Straf over Ingemann — Tasso, at han nu haanes og mishandles:

„For Verdens Ære glemte
jeg i min høje svimle Digterrus,
at jeg en Tjener var paa Herrens Vej
kun Aandens Talerør i Prøvens Dal.

Jeg tyktes mig en Halvgud selv paa Jord,
slog Issen stolt mod Stjærnerne og drømte
om Lavrbærkroner og et evigt Navn". —

. Og igjennem Tassos Fjende, Statssekretæren
:d Ferraras Hof, Antonios Mund, taler atter Inge-
anns literære Antagonister. Antonio spotter hine
igtere:*

„der plage Folk med lange Heltedigte,
som uden ariostisk Liv og Fylde
og uden dantisk Kraft i Flugt og Tanke
med matte Følelser og rimet Klingklang
inddysse Poesiens sande Venner,
men pirre kun de sygelige Sjæle,
som ej kan taale sund og kraftig Næring.

Det er jo aabenbart «de sorte Riddere», her
ɀtes til, som efter den ingemannske Digtnings
odstanderes Mening stod dybt under hvad Oehlen-
hläger og Evald (Dante) havde ydet af Aands-
ɩesi.

Vel har Ingemann ikke svaret Peter Hjort,
ɘjberg, Tofte og de Andre; men «Fristeren»
r ofte hvisket til hans Sjæl:

„Grib Ravnefjæren! Dyp den i Øglegalde
og sorten Gift! og mal for Efterverdenen
et Billed af din usle, tomme Samtid,
som var for smaalig til en Skjald at fatte,
for nederdrægtig til at taale ham.
— Da hører jeg paa Fristeren og tænker:
Ja, han har Ret! — da kan jeg le med ham
og gotte mig ved Narrebilledet
af Daarekisten, hvoraf jeg blev udstødt,

fordi jeg raste paa min egen Vis
og ej blandt Hverdagsnarre vilde tælles —
Da synes mig det Tomme selv helt lystigt,
og Intethedens latterlige Svulmen
i Borgerlivets travle Vigtighed
det synes mig et Skuespil til Latter
for Guder og en bedre Slægt — da kunde
jeg fristes til at lægge Haand paa Værket
og brændemærke for Aarhundreder
i Aandens Rige dem, som Skjalden bandt,
men glemte, at de Aanden ej kan binde,
og at det frie Ord har Ørnevinger,
som overflyve Tyranniets Troner,
og at udødelig som Skjaldens Sang,
er Braaden som den borer i sin Fjende".

Efter dette lidenskabelige Udbrud synker Tasso sammen og siger:

„Se det er *Eders* milde, fromme Tasso" —

Som man ser protesterer Ingemann imod at være det lammegodmodige Menneske, man gjærne vilde gjøre ham til hele hans Liv igjennem. Selv fortæller han i sit Vita, at hans Pultskuffe indeholdt Svar til hans Angribere, der baade havde Næb og Kløer. De har da faaet Luft her i Skuespillet om den ulykkelige italienske Digter saa vel som i den senere Polemik, der indledes af «Huldregaverne». —

Da «Tassos Befrielse» for Hovedpersonens Vedkommende er digtet ud af en dyb Sympathi, indser man let, at Stykket ikke kan være uden poetisk Værd; men da det forkynder sig som en

Fortsættelse af Goethes berømte Drama, er en Sammenligning nærliggende, og for en saadan maa det absolut falde. Den fine, tankerige Digter og Hofmand Goethe fra den lille æsthetiske Fyrstekreds i Weimar, som sikkert havde oplevet en Række analoge Situationer, maatte naturligvis under Behandlingen af et saadant Æmne præstere noget Fortrinligt. — Ikke desto mindre har Goethes dramatiske Digt med Hensyn til historisk Troværdighed i Skildringen af Tassos Person, Tidsaand og Lokalfarve lige saa vel sine Mangler som Ingemanns. Ingen af dem har fattet den igjenfødte katholske Aand, hvoraf Tassos navnkundige Digtning ligesom er vingebaaret. At Romerkirken paa Tassos Tid havde sin mægtige gjennemgribende Reformation, en Trosbegejstring, om end i Tid fjærn, saa dog i Væsen lig med den, der greb Kristenheden paa det første Korstogs Tid, og at det er denne der gjennemstrømmer «det befriede Jerusalem», det er ikke saa let for en protestantisk Digterhjærne at fatte; thi det har altid været et udisputerligt Æmne i den protestantiske Kirke, at der kun kan være Tale om én Kirkefornyelse, nemlig den evangeliske. Det er da ikke den ridderlige, æresyge og lærde Digter eller den sarthjærtede, tungsindige Fanatiker, der lod sin Orthodoxi prøve af de katholske Inkvisitorer og raadede den franske Konge til de frygteligste Tvangsmidler mod Huguenotterne: det er ikke

ham vi finde hos Goethe eller Ingemann. Digterne have blot skildret sig selv.

Hjemkommen til Danmark, bliver Ingemann modtaget med aabne Arme af ny Slægtninge og gamle Venner. Blicher hilser ham saaledes Velkommen i sit bekjendte, skjønne Digt: «Hedelærken til Nattergalen». — Digteren erindrer sig Rejsens Tummel og Hjærtets Uro i Syden og føler sig uendelig vel til Mode. Man vil nu have, at han skal skildre sine Rejseindtryk; men han føler mere Lyst til at nyde den nordiske Vinteraftens Stuehygge: at krybe sammen i Kakkelovnskrogen og fortælle Historier og Æventyr. Det gjør han da, og han fortæller underholdende og spændende for den Klynge af barnlige Mennesker, som hin Januarkvæld 1820 har samlet sig om ham. Først foredrager han dem et yndefuldt, lille Digt, der ret skildrer hans Hjemkomststemning og Hjemmeglæde:

Fra Sydens varme grønne Vaar
kom i de kolde Vinterdage
med Jubel Nordens Søn tilbage
til Hjemmet, hvor hans Arne staar.

Besjung nu, hvad Du saa og hørte!
Lød trindt ham mangen kjærlig Røst;
men Hjemmets Fryd var i hans Bryst:
en fremmed Lyra ej han rørte.

Han sad igjen saa barneglad
ved gamle Arnes muntre Lue
og savned i den Vinterstue
ej Rankens Løvsal, Lavrens Blad.

Men Liljerne paa frosnė Rude,
oplyst af Maanens stille Glans,
fortrylled ham som Myrthens Krans
og Guldorangerne derude.

I Vinteraftenstunden flyr
Snefuglen over lune Bolig;
der drømmer Vandreren fortrolig
om gamle Barndomsæventyr.

Og mens han fra sin Gang udhviler,
fortæller han ved Ovnens Ro,
hvad Sjælen drømmer barnefro,
naar Fantasus fra Ruden smiler

I stjærneklare Vinterluft
den lille Dreng sig muntert svinger
og boltrer sig paa Rimfrostvinger
til Feers Land og Blomsterduft.

Snart bleg i Sneens hvide Lagen
som Gjenfærd, han derude staar;
men kommer han igjen til Vaar,
han blusser rød som Foraarsdagen.

VI.

Ingemann kaldes til Sorø. — Hans første historiske Digt og Romaner.

At Ingemanns Rejse ikke har haft den Interesse for ham, som en saadan maa have, naar den skal bære kærnefuld Frugt for Ens Aandsliv og Erkjendelsesevne, fremgaar blandt Andet af hans „*Rejselyre*", der (paa enkelte indstrøede Smaadigte nær) i sin odysseiske Versform er en uendelig kjedsommelig og trættende Lecture, og kun momentvís bærer Spor af Overraskelse, Grebethed eller af, at en ny Tanke har revolteret Digterens Bevidsthed. — Ikke desto mindre har Rejsen haft en vis oplivende Virkning paa Ingemanns Sind. Hans gamle Produktionsdrift vaagner igjen med fornyet Kraft, og han stiller sig ny Opgaver. — Allerede i sin „Mithridates" havde han forsøgt at rivalisere med Hakon Jarls Digter. Grundtvigs „Optrin" havde igjen vakt hans Muses Attraa efter at skildre det Gamles og det Nyes tragiske Kamp. Denne Gang skulde det være Hedenskabets og Kristendommens Brydning paa hín højnordiske Ø, hvor Naturens sære Sammenførelse af Hede og Kulde ligesom har faaet sit Sidestykke i Menne-

skenes Væsen. — Stedet for denne Tragedie „*Kampen for Valhal*" var heldig valgt, og Tiden for dens Foregang indeholdt og vil altid indeholde en Rigdom af Sørgespilmotiver. Alligevel blev Handlingen tynd og Karaktererne fortegnede. Ingemann ejede hverken Oehlenschlägers plastiske Evne, der aabenbarer sig paa en saa imposant Maade i „Hakon Jarl", ej heller Grundtvigs af religiøse Storme dybt oprørte Gemyt, hvis Drønninger man kan fornemme i „Optrinenes" dumpe Metalklang. — — Derimod faldt Ingemanns Forsøg paa at skrive en Komedie mærkelig heldigt ud.

Ja, synes det dog ikke underligt! dette Forsøg i den holbergske Genre lykkedes Ingemann forholdsvis godt. Holberg, i hvem dog Ingemann i Følge hele sit poetiske Naturel saa lidet maatte kunne finde Behag, og hvem han senere i Sorø plejede at karakterisere som „en negativ Digter" — Holberg faar i ham et Øjeblik en Scholar, der virkelig lover noget. Denne Komedie „*Magnetismen i Barberstuen*" har aldrig været Gjenstand for det store Publikums Opmærksomhed, den blev ikke en Gang opført, selv Literærhistorikerne ænse den kun lidet (saaledes nævner Dr. Skavlan den blot i sin ellers saa grundige Bog om Holberg); men den er ikke uden Betydning, og kunde endnu, godt spillet, lade sig opføre; ja vilde under en

mesmeristisk Mani baade gjøre Lykke og stifte Nytte.

Stykket er aldeles holbergsk i sin Konstruktion og minder i sit Motiv om «den politiske Kandestøber». Ligesom Mester Hermann er bleven «bidt af en gal Politikus», saaledes er Barber Sivertsen bleven anfaldet af en vanvittig Lyst til at magnetisere Folk. Alt i Huset maa underkaste sig hans magnetiserende Manipulationer: selv Lænkehunden og Huskatten forskaanes ikke for at «sættes i Rapport» til hinanden. Barberstuen staar for det meste tom; thi naar Mester har indsæbet en Kunde, galopperer han i Reglen bort for at se, hvorledes det forholder sig med den eller den, som han har dysset i en magnetisk Søvn. I hans Spekulationer over en eller anden mærkelig Gradus af magnetisk Existens, kan det godt falde ham ind at barbere Folk paa Næsen eller skære dem i Ørene. Han har bragt Forstyrrelse over hele Huset: den sølle Gaardskarl bilder sig ind at gaa i Søvne og opskriver Husnumrene som Lotterital; Broderdatteren er bleven melankolsk, og hans Hustru saa træt af hans Daarskaber, at hun har lagt sig til Sengs. Barbersvenden og Tjenestepigen gjør Kommers med det Hele, og sætter Stykkets komiske Apparat i Bevægelse under Løsenet: jo galere, jo bedre! — Intriguen er den sædvanlig holberg-plavtinske. En ung Læge, som Barber Sivertsen ikke kan ud-

staa, fordi han i ham med hans grundige medicinske Kundskaber ser en levende Protest mod sin egen magnetiske Humbug, er forelsket i Broderdatteren. Naturligvís anholder Lægen forgjæves hos Onkelen om dennes Myndlings Haand; han bliver víst Døren som en promotus Doctor medicinæ, der ikke véd „hvad Hæmacocele, Hydrocele" etc. er. — Til Held for Doctoren finder imidlertid Barbersvenden paa det Puds, at agere magnetisk Somnabulant; og i denne clairvoyante Tilstand forudsiger han Sivertsen hans snare Endeligt, hvis han ikke gjør Jfr. Frederikke, Broderdatteren, til hvem Onkelen har sat sig i magnetisk Rapport, glad igjen. Sivertsen tror ham virkelig, efterat han har prøvet hans Tilstands Veritabilitet, f. Ex. ved at lade ham læse med Maven; et Experiment, der lykkes, takket være Barberens Forrykthed og hans Svends Fiffighed. — — Slutningen paa Legen bliver da naturligvís, at de Elskende faa hinanden. — Stykket er rigt paa ægte komiske Situationer, saaledes hvor Barberens kjødelige Natur under Manipuleringen af Tjenestepigen Ane gaar over hans magnetiske Optugtelse, og han i disse altfor intime Experimenter pludselig bliver overrasket af sin Hustru. — Man begriber, at denne gode Kone er et Stykke Magdelone. Hun er dog ikke videre fremtrædende. Mere agerende er den skjælmske Tjenestepige Ane eller, som hun naturligvís ogsaa kunde nævnes,

Pernille. Barbersvenden Casper er en Henrik, saa livagtig, som kom han fra Holbergs Pen. Gaardskarlen Claus er en Arv aldeles i Frederik den 4des Tids Stil: en trist-enfoldig Klaade og egentlig Allemands Nar. Frederikke er saa gaaset som nogen „hjærte Leonore" bør være, dog med en lille Tilsætning af ingemannsk Blegsottighed, og Dr. Smith er Forfatteren selv under en Leandermaske. — Det er gjennem Dr. Smiths Mund, at Ingemann (cfr. Stykkets Fortale) reserverer sig imod, at han har villet ridiculisere „en af vor Tids mærkeligste Opdagelser"; blot dens Misbrug i Kvaksalverhænder har han spøget med. Men enten nu Digteren har villet det eller ej, har han her ladet sit skalkagtige Lunes Skyts spille mod al Slags Magnetiseren, og ikke alene mod det, men al ligeartet Charletaneri: Borddans, Sympathikurer og hvad Navn, *det* nu end maatte have, i hvis Interesse lettroende Menneskers Hjærne bliver udbyttet. — Stykket aabenbarer den lille elskværdige Jocus, der levede i Ingemanns Indre.

Med „Magnetismen i Barberstuen" er Ingemanns Arbejden for den danske Nationalscene fuldendt. Hans dramatiske Succés havde været forholdsvís kort; men det er dog et Spørgsmaal om ikke et ægte Theaterdigteræmne her gik tabt. Selv i Ingemanns soranske Periode, endog efterat hans Romaner havde gjort stormende Lykke, kan han ikke afholde sig fra at skrive Dramaer, skjønt

han intet Haab har om at faa dem opført. Hvis han for Livstid var bleven stationeret i Nærheden af Skuepladsen, var det meget rimeligt, at han med sin poetiske Perfektibilitet og tvungen til at leve med i en Hovedstads brogede Menneskeliv, vilde have kunnet skrive Theaterstykker af blivende Værd. Men det blev, som bekjendt, ikke saaledes. Han var jo forlovet, skulde i „Stilling", for at kunne gifte sig. Og med Kyshaand maatte han tage imod det Lektorat i dansk Sprog og Literatur, der tilbødes ham ved det gjenoprettede Akademi i Sorø. —

Herhen drog han da det følgende Aar 1822, efterat have holdt Bryllup i Hovedstaden.

Har Du, min Læser, opholdt Dig i Sorø? — Jeg mener ikke, været dér en smuk Sommersøndag og saa atter rejst med Banetoget; men været der nogen Tid: et halvt eller helt Aar? — Er Du vant til at leve i en stor By og har været bosat i denne lille, den mindste af Danmarks Provinsstæder, en Stund eller længere, har da ikke af og til en Følelse af Ensomhed og Stilhed betaget, ja overvældet Dig? — — H. C. Andersen, den mest omtumlede af alle danske Digtere, han, som (f. Ex. modsat den konservative Hertz) syntes, det var herligt i en af de da nylig opfundne Dampvogne at kunne overflyve Verden, han, for hvem

ny Naturer, store Byer og ukjendte Mennesker vare forøgede Stimulanser for aandeligt Liv og Frembringelse, *han* har følt denne Ensomhed. I et af sine Æventyr karakteriserer han Stedet med de Par Ord: «Der er gravstille i Sorø, og der gror Græs paa Torvet.» — Sorø er en gammel Klosterby, og trods Lokomotivpiben nu lyder blot en halv Fjerdingvej derfra, svæver Klosterluften endnu derover. Efter tyve Aars Forløb var jeg dernede en Dag i Ferien, Akademiets Elever vare rejste bort og med dem den største Del af Lærerne, der var næsten ikke et Menneske paa Gaden; man begreb næppe, hvorfor de Handlende holdt deres Butikker aabne, der ikke var en Kunde at se. Græsset paa Torvet var borte, en kjedelig Statue af Frederik VII var opstillet i Stedet — men der var gravstille. — — Dog, der var yndigt, idyllisk; og en velsignet Fred var udbredt over det Hele. Akademiet laa som i en Have, Kirken var restaureret i sin gamle Stil, Udsigter vare aabnede ved Søen, Stier brudte igjennem Skovene, og til Banegaarden førte en livlig macadamiseret Vej med frodig Alm paa begge Sider. —

Da Ingemann i 1822 kom derned med sin unge Kone, var Alt, om muligt, endnu mere smaat, langt mere ensomt og vildsomt end nu. Tomterne af Christian den Sjettes og Holbergs pompøse Adelsakademi stod tilbage fra Branden

for 9 Aar siden; først 5 Aar efter hans Ankomst blev den ny Bygning færdig, og Skolen maatte holdes i én af Akademiets Ejendomme i Byen. Denne var i aller højeste Grad uanselig. Adgangen til Byen fandt Sted igjennem en Privatmands Port, som havde megen Lighed med Indkjørselen til en almindelig Bondegaard; saa kom en Gade, Byens største og længste, derfor ogsaa bærende det lidt fordringsfulde Navn, Storgade, den var for Honoratiores og de Par velhavende Kjøbmænd, Byen ejede; Smaaborgere og Fattigfolk boede i den parallelt med denne løbende lille Gade, Baggade, (som i et stort Hus Herskaberne bo i Facadebygningen, Skomagre og Lappeskrædre i Bagbygningen). Saa et Par smaa Sidegader, hvoraf den ene havde det betegnende Navn: Rolighed. Det var hele Byen. Man begriber, den var Intet ved sig selv, kun et Appendix til Akademiet, som den før havde været det til Klostret. — Men Omegnen var rig sjællandsk Natur: Sø og Skov, Sø og Sø, Skov og Skov og atter Skov. Fra Akademiet og Ingemanns Hus, (en venlig Rococovilla fra det gamle Akademis Tid, hvis Have gik lige ned til Søen og fortsatte sig, et kort Stenkast derfra, i en skjøn lille træbevoxet Holm) kunde man ikke se Andet end en uafbrudt Kreds af Vand og der bag lutter Bøgeskove, hvis bløde Linje begrænsede eller smeltede sammen med Horisonten. — —

Kom ned til Sorø en Dag efter Løvsprings tid, naar Solen skinner, naar Alt har viklet sig ud af Blomstersvøb og Knopskjæl, selv Bladene paa de store Ege, som hist og her findes spredte Skoven, og af hvilke nogle høre til de ældste Danmark; og Du vil føle Dig gjennemstrømmet af den Vellyst, som kun dansk Ønatur kan skjænke: hele denne bløde, barnlig-kjælne, milde Ynde, som gjør Øjet godt at røre ved. Gaa ud ad Filosofgangen, hvor Bøgeløvet hænger som en tyk, grøn Sky over dit Hoved, fordyb Dig Skovenes Ensomhed og Inderlighed. Naar Du er kommen til Enden af den nordre Filosofgang skraa saa over Kongevejen og gaa ind i Bolcborg Skov, der strækker sig langs den store Tue Sø, og Du vil finde endnu mere Ensomhed o Stilhed.

Kom ned til Sorø en varm Midsommerafte naar Maanen hænger lavt paa Himlen og staa som en stor Guldmønt i det ubrudte Vandspej gaa over den smalle Flomvej til det høje for enhve Soraner bekjendte Navnetræ i Sønderskov; kast d Blik ud over det brede langstrakte Mosedrag me Elletrunter og mørkt Krat hist og her, og Du vil s de hvide Taager stige op, sænke og fortætte sig t underlige Skikkelser og Formationer.

Eller gaa en mørk Efteraarsaften silde gjenne den lavt hvælvede Klosterport, naar Vinden hvisle gjennem de høje Kastanjetræer langs med Kirke

gaardsmuren, og de faldne Blade hoppende føres hen ad Stenbroen. Et Øjeblik kan det synes for dine Øren, som om Nogen kom ilende efter Dig paa lette trippende Trin, der ikke ere Menneskers. Forsøg, om Du kan lade være at erindre et eller andet af de mangfoldige Sagn, som knytter sig til den gamle Kirke, Du gaar forbi. Om Lektor Jersin f. Ex., ham, det lyse Hoved, den leveglade Renæssancemand, der, trodsende al Aandefrygt, tilbød sig at ville spille Luth paa Absalons Grav, men kom ud bleg som et Lig, og senere levede en troende Kristens Liv i Frygt og Bæven. Eller Historien om hín gamle pietistiske Vægter, der med uovervindeligt Had i Sjælen mod den adelige Akademist, som havde forført hans Datter, slog ham og hans Broder ihjel, da de efter Soldet i Krebshuset, vrængende ad Vægterversene, rede ned gjennem Alleen. — Du behøver ikke at være overtroisk eller særdeles romantisk anlagt, for at Alt dette og Mere uvilkaarlig skal rinde Dig i Hu, og et Øjeblik berøve Dig Magten over dine Sanser.

Og rejs saa en Gang ned til den gamle Klosterby ved Vintertid, hvor Søen ligger som et stort, blegt, frossent Øje, og Sneen som et Kæmpedunlagen over Alt; kun de fugtig-blanke Stammer med deres løvløse Grene rage i Vejret som sorte Kandelabre. Du vil finde Ensomheden og Skuet trykkende-trist som i en stor Ligstue. —

Da Ingemann kom ned til dette Sted, blev Lodden kastet for hans Fremtid som Menneske og Digter. Alt hvad der var af Udadvendt og Virkelighedstrængende i hans Aand blev ligesom indsuget af disse snart barnlig-elskværdige og æventyrsvangre, snart sørgmodige og énsomme Naturomgivelser. Klosterluften sneg sig ind i hans Sind og blev efterhaanden den, hvori blot *hans* Sjæl kunde aande. Gik han ud, stemte Alt ham til Digterdrøm og fantastisk Grubleri; kom han hjem, sad der et fint nonneagtigt Væsen, hans Hustru, og malede Roser og Liljer eller Billeder af den hellige Historie. —

Men han ønskede nu inderligt at have det saaledes, siger Du maaske min Læser; han var da naaet til Opfyldelsen af sin Vilje? — Sikkerligt! Men det er ikke altid godt for os, at faa det, som vi *ville* have. Det der hæmmer, det fremmer ogsaa, siger et gammel Ord; og det kan næppe altid være til Baade for os selv og Andre, om vi aldeles uhindret faa Lov til at fordybe os i det, der er vor Lyst. Mennesket er nu en Gang et Dobbeltvæsen, eller skal dette protesteres, i hvert Tilfælde et dobbel*sidigt* Væsen. Ere vore Livsbetingelser saaledes, at vi maa kæmpe noget, for at faa Lov til at bruge vore Evner eller hævde vor aandelige Ret, kommer i Reglen begge vort Væsens Dele til deres Udfoldning, og vi undgaa at blive énsidige. Var der Noget

Ingemann trængte til, var det netop idelig Berøring med den store, mangfoldige, doktrinfjendske Verden. Han havde nok af Fantasi og Følelse, kun lidt af skarp Tænkning og kritisk Forstand; nok af sentimental-romantisk Pathos, mindre af komisk Sans; dog manglede han hverken dette eller hint. Men disse smaa Spirer trængte til Trivsel, om de skulle voxe. Var det da den rette Luftkreds, i hvilken de vare henbragte? —

Man er i disse Tider, saa vel i Dagens som i den periodiske Presse, meget ivrig for at hudflætte alle de Fejltrin, hvori Romantikken skal have gjort sig skyldig; og jeg skal ikke nægte, at dens Synderegister er stort. Men den Tid kunde maaske komme, da man ogsaa fandt sig beføjet til at vise den den Retfærdighed, der tilkommer den som et betydningsfuldt Led i den menneskelige Kulturudvikling. Og *da* vil der først og fremmest i videnskabelig og æsthetisk Henseende samt med Hensyn til den almindelige Dannelse blive ydet den Tak og Prís, fordi den atter og langt grundigere end forhen bragte *Respekten for det Historiske* ind i den menneskelige Bevidsthed. — Man véd, hvorledes det 18de Aarhundrede behandlede Historien: man kjender den første Kulturhistoriker Voltaires Haan lige overfor Middelalderen, den Kølighed og Mangel paa Forstaaelse,

hvormed selv den berømte Gibbon omtaler de religiøse Fænomener i Overgangsperioden mellem Oldtid og Middelalder. Har der nogen Sinde været et Aarhundrede, der havde ringe eller ingen Respekt for det Overleverede, ikke saaledes at det var i Uoverensstemmelse dermed, men (hvad der fjærner endnu mere) stod i et upersonligt, ignorerende, skeptisk-overlegent Forhold til Traditionen — saa er det det 18de Aarhundrede.

Men denne Oplysnings-Selvtillid hævnede sig. Hvad det 18de Aarhundrede blaseret havde skudt til Side eller vel endogsaa sat sin Fod paa som en Piedestal til egen Forherligelse, det tog Romantikken op og venererede som noget Dyrebart. Og det gik den som den gamle Forsker paa Perspektivkassebilledet i Oehlenschlägers „St. Hans Aften-Spil": da den stirrede paa de gamle Pergamenters Skrifttegn, da steg Fortiden straalende op for den, og Nutiden tilhylledes af „Ubetydelighedens Slør". —

Sansen for de henrundne Tider var til Stede, før historisk Videnskabelighed blev til; men Begejstringen for Oldtid og Middelalder vaagner først hos Folkene og deres Digtere i de fire sidste Decennier af det 18de Aarhundrede. Da er det hine mærkelige literære Mystifikatorer, Macpherson og Chatterton, optræde i England. Man er ligesom ængstelig ved den historiske Digt-

ning: man søger at indsmugle den paa Bogmarkedet under Ægthedens og Ærværdighedens Stempel; man finder det usømmeligt at efterligne gammel Digtning eller at lade Fantasien operere paa Virkelighedens Gebet. Mærkeligst er egentlig Chatterton, der, næppe kommen ud af Drengealderen, optræder med sin forbavsende anskuelige Skildring af Fortidens Liv, der forelsker sig i den yngre Middelalders Sprog og digteriske Vendinger, og til Skuffelse efterligner dens Poesi. Man véd, hvorledes denne ulykkelige Yngling endte. Men er det dog ikke, som hele Slægtens Higen efter at træde i Forbindelse med de svundne Menneskealdre kommer til Udbrud hos dette «Vidunderbarn fra Bristol»? Underligt og dulgt, kort og glimrende som Stjærneblomsten i et Fyrværkeri, hidset og fortvivlet, bebuder dette 16aars Geni i sit Fald den fremvældende Romantiks Sejr. — Et Par Aar før Chattertons Optræden har Macphersons foregivne Ossian vakt Sensation. Dens Ry er gaaet over Landene lige ned til Italien og Spanien; Alle, selv de største Aander, begejstres for den, Goethe oversætter den, Mdm. Staël finder den «ægte nordisk», Klopstock digter under Paavirkning af Aanden og Diktionen i den sine fædrelandske Skuespil, Ewald tænker paa at foretage en ossiansk Efterhøst paa Ørkenøerne og Island, men forhindres af Sygdom, og digter saa sin Rolf Krake med Klopstocks Bardieter til

Mønster. — Men denne den første nordiske Tragedie er dog lige saa vel som alle sine Forbilleder aldeles dannet efter det 18de Aarhundredes Smag. Disse dydig-sentimentale Heltinder og disse Helteskikkelser, hvis Kraft og Pathos, man skulde synes, maatte sprænge deres Harnisk, er Revolutionsfortidens Ideal, og have Intet med de Tiders Mennesker at gjøre, som skulde skildres.

Oehlenschläger graver dybere. Hans «Hakon Jarl» er ægte Granitplastik, og det var sikkert Baggesens ærlige Mening, naar han sagde, at han betragtede «Vaulundur med hellig Gysen som en runet Bavtasten». Men vi vide, at Oehlenschläger var bleven fremmed for den Stemning, hvori han skrev sit mest romantiske Digt «Guldhornene», og hvori han paa Vejen til Sorø hellere ønskede at faa Saxo end Holberg i Tale (sé «Langelandsrejsen»). — — —

I Tidsrummet 1818—22 havde Grundtvig fordansket Saxo. Da Ingemann i Efteraaret 1819 var kommen tilbage fra sin Udenlandsrejse, forærede Vennen ham det Udkomne, og med det Samme lagde han ham «kjærligt paa Hjærte at tænke paa Saxo og hans danske Mænd.» — Dette var jo som en Indvielse til Ingemanns Digtergjerning i Sorø! —

Da denne nu kom ned til dette erindringsrige Sted, var det som alle de gamle Minder fra Valdemarernes Tider trængte ind paa ham, for at

skaffe sig Form i hans Bevidsthed. I Sorø-Ringsted Egnen havde de jo ligesom samlet sig sammen: her gik fordum Vuggegængerne for de Mænd, der skulde gjøre de Danske til et historisk Folk, og her i Kirkerne havde de efter et daadfuldt Liv trætte lagt sig til Hvile. I Ringsted var Knud Lavard bleven skrinslagt og kanoniseret; her fandtes hans Søns og Sønnesønners Grave, her hvilede Dagmar, Sofie og Béngjærd, her stod Erik Menveds og Dronning Ingeborgs Kister med de middelalderlig prægtige Kistelaag. Fem Fjerdingvej fra Sorø laa Fjenneslev med sin arkitektonisk mærkelige Kirke. Her havde Skjalm Hvide og Asker Ryg boet, og hertil knyttede sig Sagnet om Esbern Snares og Absalons Fødsel. Lidt længere hen mod Sorø laa Slaglille, opkaldt, som det hed, efter Skjalms Bedstefader, Slag. I Annexet Bjernede havde Absalons Fætter Sune Ebbesen over sine Forældres Grave ladet opføre af Kamp og Sten en uhyre Bispehue, som taabelig protestantisk Vandalisme vel havde kunnet vanzire, men ikke ødelægge. Saa kom Pedersborg med sin høje Grønsværsbakke, hvor Ebbe Skjalmsøns og Asker Rygs Maag, den mægtige Peder Thorstensøn, havde boet. Derpaa endelig Sorø selv med sin mærkelige gamle Hovedport fra Klosterets Ringmur, og Kirken, der var opført af Absalon selv, hvori han havde ønsket at blive begravet, og hvor foruden ham saa mange af Hviderne vare

jordfæstede med de sidste Konger af Valdemarsætten. — Er det ikke forstaaeligt, at alt dette stærkt maatte sysselsætte den fantasifulde Digters Sind og gjøre hans Sjæl produktiv? — Han som tidlig var bleven fyldt af Begejstring for den ældre Middelalder og dens Idealer, han fik nu saa godt som Alt, hvad der synligt var levnet deraf i hans Fædreland, uden nogen Møje bredt ud for sine Øjne. Han færdedes daglig deri, og blev husvant mellem disse Mindesmærker. Jeg ser ham med stille anelsesfuld Ærefrygt betræde den gamle hvælvede Munkegang, som tildels endnu stod ved hans Ankomst til Sorø, og som i sin Tid havde indesluttet Fratergaarden, og med sine tykke Mure og Piller tjent Brødrene til Spaserested under umildt Vejrlig. Jeg tænker mig ham med Nysgjerrighed vanke om i Kirken og beskue Højskibets Skjoldfrise, der som et mangefarvet Baand vikler sig frem fra Koret op over Korsfløjene. Hans Blik har hvilet paa Absalons springende Hjort i det blaa Felt, og Esbern Snares Vaaben med den gule Ørneklo i Midten, paa Bisp Peders Skjold med de sex blaa og gule vandrette Tværbjælker, og Drost Peder Hoseøls Ørn, der løfter sine Vinger. Og hvor tit har han ikke standset ved den store Erkebisps Grav bag Alteret og beskuet hans Ligsten, hvor han er fremstillet i Ornat med den korsdannede Stav i den venstre Haand og den højre opløftet som

til Velsignelse. Og naar Digteren saa har vendt sig om, har han haft Kristoffer den Andens Sarkofag paa venstre, Valdemar Atterdags paa den højre Haand; *her* Fædrelandets Jammer og Skændsel, *dér* dets Oprejsning og gjenvundne Anseelse. — Maatte Alt dette ikke give hans Tanke og Følelse en bestemt Retning? — —

Ingemann siger naivt i sit „Tilbageblik": „Jeg vidste *hvad* her var sket i de store Valdemarers Dage; nu saa jeg ogsaa — hvad Krøniken fortav — *hvorledes* det med sine indre Motiver under særegne Situationer og Omstændigheder udsprang af alle de adspredte historiske Træk". Man lægge Mærke til dette „*saa*". Her have vi hín schellingske Anskuen, hín digteriske Intuition, som ogsaa bringes i Anvendelse hos Ingemanns Ven Grundtvig, naar denne mythologiserer. Hos Ingemann lige saa lidt som hos Grundtvig er der nogen Tale om kritisk Forsken, ja ikke en Gang om Stofsamling. Naar det hedder om Ingemanns engelske Fælle Walter Scott, at han kjendte de Egne, han beskrev, ud og ind, saa vel som alle de gamle Sange, Overleveringer og Krøniker, som vare oprundne af eller knyttede til den Tid, hvori han lod sine Personer optræde, at han var en historisk Oldsagssamler, at hans Bolig Abbotsford var en sand Middelaldersborg, hvor de gamle traditionelle Sæder bleve holdte i Hævd — saa faa vi et sikkert Indtryk af, at der er gaaet en

Historieskriver til Grunde i Walter Scott, for at en Digter kunde opstaa. Ikke saaledes med Ingemann; om ham kan man ikke sige: var han ikke bleven Digter, var han bleven Historieskriver. Man hører at Walter Scott har inspireret et Geni som Augustin Thierry. Da denne havde læst «Ivanhoe», hedder det, saa begreb han, hvad der var det Centrale i Normannernes Erobring af England. Ikke saaledes med Ingemann, *han* vil ikke kunne give nogen Historieskriver noget Vink. Fr. Hammerich havde gjort bedst i at glemme saa Meget af sin ingemannske Læsning som muligt; da var sikkerlig hans Skildring af Valdemarernes Dage bleven bedre.

Dog Ingemann mangler endnu mere end Walter Scotts store historiske Apparat og Stof: han besidder heller ikke de franske historiske Romanforfatteres Sans for det Individuelle eller Karakteristiske. «Havde jeg blot», saaledes siger omtrent Merimée i sine bekjendte «Krøniker fra Carl den 9des Tid», «Aspasias Memoirer, saa gav jeg gjærne hele Thukydides derfor». — Ingemann synes i Modsætning hertil ikke at have nogen Anelse om, at man for *600 Aar siden* tænkte, følte og levede anderledes i Danmark end *nu*. — At studere et mægtigt arkitektonisk Mindesmærke fra en Tidsalder, og derigjennem saa at sige at fange dens Aand (hvad Victor Hugo har gjort i

«Nortre Dame Kirken i Paris»), falder ham lige saa lidt ind.

Skjønt Ingemann saaledes som historisk Skildrer staar paa bar Grund, er han dog ikke bange for at give sig i Lag med den allervanskeligste Opgave, nogen historisk Romanforfatter før og efter hans Tid har søgt at løse, den nemlig *at skildre de historiske Hovedpersoner selv.* Henrik Hertz med sin langt finere æsthetiske Takt lader i «Svend Dyrings Hus» Middelalderens Aand, som han har inddrukket af de gamle Visers Væld, belive ægte menneskelige Personer og Forhold, og undgaar med Føje hver kronologisk Bestemmelse, for ikke at støde an mod den historiske Sandhed; Ingemann hengiver sig frit til sin Fantasi, som de soranske Monumenter har sat i Bevægelse, og lader sig hallucinere deraf. «Stedets mærkelige Erindringer», siger han, «forenede sig med min historisk-poetiske Aandsretning. De virkelige Livsbilleder fra Katholicismens Lande og mit Kjendskab til det danske Folkeliv fra min Barndom og Ungdom, Resultaterne af mit omtumlede Liv og af min hele Udvikling forbandt sig med hine Billeder *og disse bevægede sig tilsidst saa levende omkring mig, som gamle Venner og Bekjendte .... Jeg maatte male dem*». — Men er det da saa underligt om det paa den Maade blev rent individuelle Fantasibilleder i Stedet for objektive Virkelighedsskildringer? —

Det er sandt, Ingemann havde Saxo som Grundlag for Fremstillingen af *Valdemar den Stores* Tid. Men for det Første er Saxos Historie (dens store Fortjenester ufortalte) et temmélig udpræget Tendensarbejde: den lærde Klerk gaar ud paa at forherlige sin Herres og Vens Personlighed og Daad; og hans «historiae Danicae libri XVI» har udviklet sig fra en Kjærne, som turde kaldes et «vita Absalonis». For det Andet var det ikke *denne* Original Ingemann stiftede Bekjendtskab med. Den sirlige Latiners efter «Sølvalderens» Mønstre beundringsværdigt stiliserede Historieskildring kunde Digteren ikke magte. Det var Vennen Grundtvigs efter egen Smag og eget Syn foretagne Fordanskning, han fik fat paa; en «Fordanskning», som en moderne saxonisk Aand, P. E. Müller, har sagt om, at den smagte vel meget «af Ølhuspassiar og Folkestuetale». Paa den grundtvigske Saxos Integritet tror imidlertid Ingemann fuldt og fast. I en af «Valdemars Sejrs» første Kapitler lader han Saxo selv udtale som sit Haab, at en beslægtet Aand en Gang vil lade hans Krønike opstaa i et ægte fædrelandsk Klædebon. — Man mærker da ogsaa gjennem hele Digtet om «*Valdemar den Store og hans Mænd*» Eftervirkningerne af, at Ingemann har læst og atter læst den grundtvigske Saxo, om han end i Følge sit Naturel undgaar Vennens altfor djærve eller platte Udtryk. Der findes f. Ex. Spor af den

sære Humor, som Saxos Fordansker hist og her laaner denne; men som egentlig er den elegante Grammaticus aldeles fremmed. — For de historiske Partiers Vedkommende maa „Valdemar den Store og hans Mænd" betragtes som en rimet Gjengivelse af, hvad Krøniken beretter; det Øvrige er indskudte, tildigtede Episoder, som kun ere løst forbundne med hín. Som Helhed falder Digtet i mange smaa Stykker og er som saadant vanskeligt at overskue. Striden mellem Kongeætlingerne om Danmarks Trone, de vendiske Sørøveres æventyrlige Optræden, Kjærlighedshistorierne, Svends og Valdemars Tvist, Absalons Bedrift i Stat og Kirke, Toget til Arkona, Mændenes Hjemfærd til deres ventende Hustruer, Sorø Klosters Reform, Knud Lavards Skrinlæggelse; Alt dette er filtret ind i hinanden som speget Garn, i hvilket det ikke er let at finde den egentlige Traad. Personerne karakteriseres i Overensstemmelse med Saxo; og da dennes Karakteristikker, som bemærket, ikke kan frikjendes for Partiskhed, følger det af sig selv, at Ingemann, som ikke kan lade være at outrere, bliver endnu mere partisk. Svend fremstilles saaledes som blot grum, troløs og lumsk, og dog indrømmer selv Saxo ham en medfødt Mildhed. Knud er en halv tungsindig Drømmer. I Virkeligheden var han nok baade energiløs og forfalden. Valdemar alene er den store kongebaarne Skikkelse med

alle Heltereceptens Egenskaber. Kvinderne, som Asker Rygs Datter Ingefrid, ere ranke af stolt Dyd, eller, som Hulfrid, der sukker for Asbjørn Snare, kjælne af kysk Ømhed eller, som Valdemars Søster liden Kirstin, smægtende Letfærdighed fra Romantikkens Forperiode. Der er Farve og Glimmer nok i Digtet, men Intet synderlig ægte. Ikke desto mindre staar Ingemann i den Formening, at han har givet sine Skildringer i «Valdemar den Store» historisk Troværdighed, og mættet dem med Træk af Tiden. I dette Øjemed har han studeret «Kongespejlet». Men «Kongespejlet» indeholder væsentlig Skildringer af Sæd og Skik i Norge, hvor Forholdene paa den Tid ikke var saa ganske lidet forskjellige fra de danske, og dertil kommer, at dette Oldskrift efter nyere Bestemmelser maa antages at tilhøre det 13de og ikke som Ingemann vilde det 12te Aarhundrede. — De historiske Middelaldersange, der behandle Æmner fra Tiden, ere kun benyttede som poetiske Motiver.

Kredsen, der skal omslutte alle disse løst sammenhæftede Scener, tager (ejendommelig nok for Ingemanns Syn) sit Udgangspunkt fra det Sted i Haraldstedskov, hvor Knud Hertug blev myrdet. «Det er Folkehelgenen Knud Lavards Aand, som begejstrer Folkets udvalgte Mænd, og opstaar forklaret i hans store Søn, derfor ender Digtet med Knud Lavards Skrinlæggelse». Dette er dog næppe

rigtig set. Valdemar den Stores Tid er aabenbart fremgaaet af *Brydningen mellem gamle og ny Stænder*, gammel og ny Ret. Landskabsalmuen, den fri Bondestand, strider for sin Uafhængighed, der er baseret paa de provinsielle Særrettigheder. Dygtige Mænd mellem den fremvoxende Adel og Gejstlighed, først og fremmest de to Brødre af Hvideslægten og Valdemar under deres Ledelse, kæmpe for Rigets Enhed og Kongemagtens Styrkelse ved de store Ætter. Ingemann vender op og ned paa Aarsag og Virkning. Det var ikke den skyldfri Hertugs Mord, der var den mystiske Grund til Sønnens Ophøjelse til Konge; men det var dennes og hans Venners Bestræbelse for at sprede Glans over den opnaaede Magtfylde, der voldte Hertugens Kanonisation.

Og nu hvad «den store Valdemar» selv angaar, saa er det vel tilladt at tvivle om han virkelig har været saa «stor». Det Træk, som er avthentisk, at han svigtede sin Ungdomselskede Tove, der var Moder til hans ældste Søn og til hvem Forholdet «efter Tidens Lejlighed» baade var ærligt og hæderligt*), taler ikke til hans Fordel. Og at han svigtede hende for Fyrstedatteren «med alt dennes Guld», kaster ikke noget godt Lys over hans Karaktér. Det er ikke sandt, hvad

*) Kfr. A. D. Jørgensen: Studier over Nordens Historie i Middelalderen.

Ingemann tildigter Svend Eriksen, at han nærmede sig venligt til sin Faders Morder Sorteplov, for at vinde ham for sin Sag; men det er almindelig bekjendt, at Valdemar rakte Haanden til Sønnen af den Mand, hvis Snigmordersværd gjorde Ende paa hans Faders Liv. Det var ikke, som Ingemann vil, Svend, der sveg Valdemar; men tværtimod denne der sveg hın. Gribende er den Samtale, Saxo har opbevaret, hvor Svend minder Valdemar om deres Ungdomsvenskab. Dette Brud drev Svend paa Flugt og til den fortvivlede Alliance med Venderne. Til sidst, til Niddingsdaad. Selv Saxo tør ikke frikjende sin Herres Ven for Viljesvaghed, og Svend Aagesøn kalder ham «ubillig grum mod sine Egne.»

Men navnlig er der i Ingemanns «Valdemar den Store og hans Mænd» saa vel som i alle hans følgende historisk-romantiske Skildringer en Skyhed for Alt, hvad der kan bære Vidne om Tidens Brutalitet; og brutal var Tiden i mange Henseender. Hine Kvinder have næppe været saa ideale Skikkelser, som Ingemann vil gjøre dem til. Man har endnu et Brev fra Abbed Vilhelm til Damer af høj Stand, man formoder Valdemar den Stores Døtre, hvori den berømte Gejstlige alvorlig advarer dem mod Drukkenskabens Last, der synes at have været almindelig blandt fornemme Kvinder i hine Dage. — Og hvilket Uhyre maa Valdemars Dronning, Sofie, ikke have

været. Ingemann gaar her uden om Traditionen og skildrer hende ligesaa straalende af ædel Skjønhed som højsindet; men Visen om Valdemars Søster, liden Kirsten, giver et helt andet Billede. Her er hun den egentlige Aarsag til, at denne bliver forlokket. — Da Følgerne af liden Kirstens Forførelse ikke længere kan holdes skjulte, aabenbarer Dronning Sofie det for Kongen. Valdemar, der har lovet sin Søster bort til en fremmed Fyrste, tror ikke sin Hustru strax, men befaler dog liden Kirsten, for at han yderligere kan overbevise sig derom, at komme til Dansen paa Borgen. Den ulykkelige unge Moder maa da staa op af sin Seng og smykke sig. Hun kan næppe holde sig oprejst paa Hesten, da hun rider til Kongens Gaard, og da hun kommer ud for Højenloftsbro daaner hun. Dronning Sofie staar i Vinduet og lér. «Kom hid og se Eders Søsters Færd» tilraaber hun sin Husbond. Alle have Ynk med hende og «befale hende den rige Krist». Valdemar modtager sin Søster med kølig Venlighed. Liden Kirsten maa kvæde en Vise, hvortil Ridderdansen kan opføres. Da «springer Kongen selv i Dansen og tager sin Søster ved Haand»:

„De dansed ud, de dansed ind,
han kunde dog Intet kjende paa hend'".

Atter faar han hende til at synge; og da hun danser, vogter han paa hendes Gang over Gulvet,

til sidst maaler han hendes Bælte. Men da Intet vækker hans Mistanke, siger han til Dronning Sofie: «Skam faa Du, at Du har løjet min Søster paa!». Da river Dronningen liden Kirstens Bryster ud af Livstykket og viser, at de ere fulde af Mælk. Kongen bliver «saa sort som Jord»; men liden Kirsten segner om. Valdemar sværger sin Søsters Død, for den Skam hun har voldt ham. (Der kunde jo nu Intet blive af det fornemme Giftermaal). Han lader hente Svøber (d. e. Piske flettede af Hestehaar). «Fuld af Sorrig og Vaande tager han dem i Haand». Liden Kirsten trygler Dronning Sofie om hendes Forbøn; men denne svarer:

„Ilde havde jeg stedt min dronninglig Fore, (Adfærd)
skulde jeg nu hjælpe din arrige Hore!“

Valdemar slaar sin Søster saa længe, «til hun ligger i blodige Strømme». I sin Jammer og Pine kryber hun ind under Dronning Sofies Skind, men denne sparker hende bort fra sig, uagtet liden Kirsten beder:

„I skjule mig under Skarlagen rød
for Kristi Skyld, som taalte vor Død!“

Hun vender sig til Broderen: «Lad mig blot leve, til jeg faar gjort Bod. Alt, hvad jeg ejer, vil jeg skjænke Kirken, Dig og Dronningen». Saa opgiver hun Aanden. — Kongens Samvittighed slaar ham, og han klager paa Dronningen: «Hvor

skal nu liden Kirsten lægges?» Sofie svarer: «Læg hende paa Riber Gade, at min Hest hver Dag kan træde paa hende!» —

Lad ogsaa være, at denne Vise er af nogen senere Datum*), og maaské har hentet sit Æmne i et Motiv, der er opfunden for at forklare, hvorfor Valdemar lod Øjnene paa Buris Henriksøn (hvem Sagnet nævner som liden Kirstens Forfører)**), udstikke, saa er det dog udenfor al Tvivl, at den giver et temmelig sanddru Billede af hin Tid med sine voldsomme Lidenskaber og sin rædselsfulde Tragik. Toveviserne, som sikkerlig tilhører Valdemar den Førstes Periode, skildrer jo som bekjendt Dronning Sofies Hævn over sin Medbejlerske Tove, hvem hun skolder til Døde i Badstuen. — Men Fordringen om kraftig Virkelighedsskildring og korrekt historisk Kolorit stod ingen Steder anført i Ingemanns æsthetiske Katekismus; Sligt ansaa hans Jomfrusjæl for Bestialiteter, og det hørte med til hans Forestilling om at «idealisere», naar han udelod den Art af Scener. Af Visen om liden Kirsten benyttede han ikke mere end det første Parti, hvor hun træder Dansen for Kongen — dennes Raahed vilde ikke have passet til det højkongelige Billede,

*) Næppe dog mere end halvthundrede Aar efter Valdemar I.s Død.

**) Se dog Svend Aagesøns Ord S. 288.

han i det Øvrige af sit Digt havde givet af Valdemar den Første — og dernæst den sidste Del, hvor Buris blindet og i Lænker søger til liden Kirstens Grav; dette Træk havde et Anstrøg af sentimental Erotik, som han forstod og sympathiserede med. —

Ingemann mener, at «Valdemar den Store og hans Mænd» er det af hans Digterværker, som maaske længst vil overleve ham. Denne Formening vil Tiden næppe honorere. Det er sandt, at Interessen for dette poetiske Arbejde var i Stigen, da man havde vænt sig til og faaet Smag for hans fædrelandske Digtning, og navnlig i grundtvigianske Kredse har dets Anseelse været konstant; men selv om den historiske Karakterskildring i dette Digt ikke lod saa meget tilbage at ønske — Historien vil saaledes aldrig godkjende det Billede, han her har givet af Tidens største Helt, Absalon — saa vil dog dets mer end anakronistiske Form, Rimkrønikeformen nemlig, lade det synke i Forglemmelse før mange andre Ingemannske Frembringelser. — Større Chancer har sikkert hans *historiske Romaner*; en Digtform, som Walter Scott ikke alene havde skaffet Respekt, men som man, ikke uden Føje, har betegnet som vor Tids egentlige Epos, og som endnu i dette Øjeblik sysselsætter en stor Del af Læseverdenen.

«*Valdemar Sejr*» udkom 1826, to Aar efter «Valdemar den Store». — Det er med under-

lige Følelser, man efter mer end 20 Aars Forløb tager denne Bog i Haanden. Hvilke Erindringer ere ikke vævede sammen med den første Læsning af *den*! Man er næsten bange for at stille sig kritisk lige overfor den. — Man føler sig lidt usikker, naar man som Mand skal udtale sig rent objektivt om den Kvinde, der var Ens Ungdoms første Kjærlighed. Maaske kjender man hende godt, for godt; man har tit senere hen bedømt hende skarpt og bittert; men nu rejse de gamle Følelser sig igjen af deres Grav og tage En til Fange. Thi — dette erindre man vel — disse varme Sympathier var jo ikke en Trylleglans, der udgik fra hende, men Noget man selv skabte af sit unge elskovssvangre Indre, det var Dele af Ens Sjæl, og hørte med til Ens dybeste Personlighed. Derfor melde disse gamle Erindringer sig med en overvældende Magt; man har ondt ved at betragte dem som Noget «man er bleven fremmed for.» Man har Vanskelighed ved at komme i kritisk Stemning.

Dog, naar man i den forløbne Snes Aar har syslet lidt med historiske Studier, forholder det sig imidlertid med den Ungdomskjærlighed, som bærer Navnet «Ingemanns Valdemar Sejr», saaledes, at Illusionerne og Erindringens Magt kun for ganske enkelte Partiers Vedkommende helt kan bemægtige sig En. Tvært imod, jo længere man kommer frem i den, mærker man til sin

Forbavselse — og det er Tilfældet med alle hans historiske Romaner — at Digteren ene og alene skildrer ud fra sin Tids Ideal, og, naar det kommer højt, ud af sin Tids Menneskeliv. — Vil man underholdes med Tids- og Personskildringer fra *Restavrationens Tidsalder*, saa læse man «Valdemar Sejr» og dens literære Efterfølgere. *Saaledes* opfattede man i Tyverne Mennesker og Karakterer, *det* ansaa man den Gang for typiske Skikkelser. Dragten gjør Intet til Sagen; det Hele kan betragtes som en Soirée, hvor Gjæsterne have aftalt at møde i Kustyme: en ung Mand af god Familie, rig, dristig, galant og ærgjerrig som Valdemar Sejr, en Oberst fra Hærfornyelses Tiden under Frederik VI som Grev Albert, en Friskfyrsjunker som Otto af Lüneburg, en hæftig, myndig nidkjær Provst som Peter Sunesøn o. s. fr. Og som Mændene, saaledes tilhøre ogsaa Kvinderne Tiden for Bogens Udgivelse. Vel er Rigmor lidt koket, lidt knipsk, noget lunefuld, men hun har dog læst og optaget Saameget i sig af Lafontaine, at hun til sidst lader sig bortføre af sin tro Ridder. Kirstine af Rise ligner det Kvindeideal, som en kysk Ungersvend i hine Tider drømte om: «en blufærdig Pande, blaa Øjne, lyse Lokker ned om den rødmende Hals». Og som Bengjærd er skildret, saaledes tænkte man sig netop, at en vælsk Prinsesse maatte se ud: «i sin prægtige, portugisiske Dragt, med Guldkronen i de sorte flættede

Lokker, med den tredobbelte Diamantkjæde om den høje Barm og med Stjærnerne i den mørkeblaa Silkekjortel». Man gav den forelskede Kong Valdemar Ret i, at som hun dèr svævede hen i Dansen med det «uudslettelige Præg af Tungsind i det noget blege, skjønt dejlige Aasyn, medens Ilden, der tindrede i hendes sorte Øjne, gav dem en livfuld Glans, var hun at ligne ved Nattens højtidelige Dronning.» *)

Det er kun Kustymet der er extraordinært; Lokalskildringerne og Sproget er saa temmelig moderne. — Af Jahns krigshistoriske Arbejder har Ingemann laant enkelte Benævnelser, som han anbringer, naar Lejlighed gives; f. Ex. da Otto af Lüneborg med et militærisk Blik betragter Schwerinerslottets Forskansninger. Naturskildringer findes der saa godt som Intet af. Skjønt Vennen Sten Blicher havde opfordret ham, under Udarbejdelsen af «Valdemar den Store og hans Mænd», at besøge sig i Thorning for at studere «Dekorationerne» for Slaget paa Graahede, havde Ingemann dog ikke fundet det Umagen værd at foretage denne Rejse. Man kan da begribe, hvor lidt det kunde falde ham ind at besøge Østersø-

*) „Jo“, sagde en Gang en gammel Præstekone til mig med den tillidsfuldeste Naivetet i sit skikkelige Ansigt: „Jeg er *vis* paa, Alt er sandt her, lige til Dronning Bengjærds blaa Silkekjole!“

kysterne og deres gamle Stæder, skjøndt de sp
en saa overordentlig Rolle i Valdemar S
Erobringstog. Ja i den Grad stoler han paa
Fantasiskildrings Realitet, at han undertiden v
sig aldeles desorienteret i et almindeligt geogra
Forhold, som naar han f. Ex. (III, 40: første s
sidste Udg.) lader den danske Flaade «flyve i
gjennem finske Bugt «med Sejlene udpustede
en rask Sydøstvind» (!).

At anvende gamle Udtryk og Talevendir
i sine Hovedpersoners Replikker anser Ingem
for «Affektation»*); skjønt dette dog havde va
muligt ved Studiet af Valdemarstidens L
Henrik Harpestrængs Lægebog etc. Han
skrænker sig til Udraab som «min skjønne Frænl
«naadige Herre og Konge», «ædle Ridder» o.
eller Ord, som ikke have Borgerret i det 1
Aarhundredes Sprog som «Plumasier», «statel
«contrafeiere», «formæle». Undertiden kom
han galt fra Brugen af en antikveret Benævne
naar han saaledes taler om en «gammel Koı
en *simpel* Blyants Kaabe», saa gjør Sprogk
deren Kr. Molbech opmærksom paa, at «Bl
eller Bliald tvært imod i Middelalderen va
kostbart Silkestof». Meget pudsigt tager det
ud, naar Ingemann hver Gang der holdes Ma
lader «et Saltmadsfad» marschere op paa Bor

*) Af et utrykt Brev i Kapt. Agerholms Besidde

thi dette var et Maal paa en anseelig Mængde solide Kjødvarer. Naar det nu ovenikjøbet er «et *stort* Saltmadsfad», saa svimler det for En ved Tanken om, hvad dog disse gæve Riddere og adelige Frøkener trods al deres Slankhed og Sarthed kunde sætte til Livs.

At Ingemann vilde undgaa alle haandgribelige eller ejendommelige Træk, der trods det Barokke, der hæfte ved dem, dog ofte skildre Tiden bedre end mange brede lyriske Udmalinger, maa man naturligvis vente efter hans Fremstilling af Valdemar den Stores Periode, dog kunde man formene, at han med sit Sværmeri for den egentlige Middelalder rent instinktmæssig vilde have en Forstaaelse af dens Samfundsidé. Men ogsaa her smager Opfattelsen for meget af hans egen Tidsalder. Hele «Valdemar Sejr» igjennem tales der om Kongen og hans «Undersaatter» (!). Grev Alberts eneste Livsmaal er «hans Krigerære og Troskab mod sit Land og sin Konge». Hvad man véd om denne Mands Stræben reducerer sig til, at han mest saa paa Lehn og Jordejendomme. Bisp Peder «vil holde sig saa nær til Kongens Person, som hans biskoppelige Embede tillader det; Kongen kan ikke være noksom omgivet af tro Undersaatter». At Valdemar II trods al sin Stræben for at hævde Kongemagtens Anseelse dog ikke følte sig som Monark, men som en Konge, der ikke var stort mere end den Første

mellem adelige Jævninge, synes Ingemann ikk at have nogen Anelse om. Han, Restavrations tidens Digter, bekymrer sig som alle hans Sam tidige kun lidet om Politik eller Stats-Historie Han søger da aldrig den *politiske* Grund til e politisk Begivenhed, men den *moralske*; elle ogsaa nævner han Familjehensynet som Aarsag Valdemar Sejr fører navnlig Krig med Kejse Otto; fordi han antager ham for en sort Sjæl De Danske understøtter Kong Sverker blot af Hen syn til Sunesønnerne, som ere besvogrede me ham o. s. v.

Naar Ingemann saaledes kun lidet bryder si om Totaliteten, kan historiske Positiviteter naturlig vis endnu mindre interessere ham. I Overénssten melse med den Skildring, der gives af Dronnin Dagmar, maa det Hjem, hvorfra hun er udgaae naturligvis skildres som et Renhedens og den sæd lige Tugts Hjemsted og hendes Fader som e gammeldags tysk Husherre, from som en Herr huter. Og dog er det bekjendt at denne Man Ottokar I Przemysl, den første Konge af Bøhme levede i det ulykkeligste Forhold til sin Hustr der til sidst tillige med Datteren maatte forlad hans Hus. — Junker Strange, der skal afhent Valdemars bøhmiske Brud, optræder lige saa cou toisimæssig som en aldrende Kavallér fra Begy delsen af dette Aarhundrede; hans Bilager me Dagmar paa Kongens Vegne indeholder intet A

ed mod vor Tids Decorum; og dog maatte Ingeann vide, at denne Skik i alle sine Enkeltheder a en temmelig plump Maade symboliserede Ægteskabets naturlige Bestemmelse. — — Estndstoget er omgivet med hele den æventyrlige, ejt straalende Glans, som Romantikken udstyrede in Forestilling om et Korstog med. At der ved lenne Lejlighed sikkert er øvet de afskyeligste Voldsgjerninger, kunde det aldrig falde Ingemann ind at tro paa. Og dog kunde han læse i Henrik af Letlands liflandske Krønike, hvorledes man paa hine Korstog, for at «omvende» Østersøkystens Beboere lagde Ild ved Aabningen af de Huler, hvori de søgte Tilflugt, kvalte Nogle aldeles, trak de Halvkvalte frem og dræbte dem efter at have plyndret dem paa det Ubarmhjærigste. «Derpaa drog man hjem, og lovede Kristus for hans Riges Fremgang». Han kunde have læst om, hvorledes de Danske hængte alle le Hedninger, der havde modtaget Daaben af andre end deres egne Munke. Han vilde da næppe have ladet Estlandstogets Gejstlige højtidelig udale, «at Ordet skal sejre ved sin egen Magt!»

Men i Stedet for at indføre de fremstillede Begivenheder i denne Virkelighedsluft, svæver der en mystisk Dunst over alle Romanens afjørende Optrin. — Den svenske Ridder Bonde som Folkesagnet lader besvare Kong Valdemars Spørgsmaal: hvad der laa ham paa Sinde, da

han, med den ene Fod i Stigbøjlen, var falden i Tanker) spiller ligefra Fortællingens Begyndelse en hemmelighedsfuld, dæmonisk Rolle. Troen paa, at Menneskers Liv og Skæbne er knyttet til Stjærnerne, kommer atter til Ære, og hvad der staar skrevet dèr, fuldkommes altid paa Jorden, d. v. s. i Romanen. Mirakler høre og se vi foregaa i vor nærmeste Nærhed. Saaledes omtales Slagelsepræsten Hellig Anders Undergjerninger som Ting fra i Dag; Anders Sunesøns Vand i Krukken forvandles (som et Varsel) til Vin; selv gjør Bispen Guldmønter til Stene. Højest af alle staar naturligvis Miraklet med den himmelfaldne Fane, som Ingemann (under Karl af Rises Maske) af from Overbevisning forsvarer lige overfor Grev Albert, der skeptiserer som en Rationalist fra det 18de Aarhundrede. — — —

Ingemanns «Valdemar Sejr» gjorde en overordentlig Lykke, da den kom ud, langt mere og langt større end Digtet «Valdemar den Store og hans Mænd». Havde Grundtvig i sit «*Trøstebrev*» maattet slaa til Lyd for dette sidste, er han næsten bange for, at al den Ros, som nu strømmer ud over Vennen, skal gjøre ham ør i Hovedet. Til den ingemannfjendske Kritiks Ærgrelse «løb hans ny Bog Landet rundt, inden den kunde faa slaaet sin Bom ned». Digteren modtager det ene henrykte Taksigelsesbrev efter det andet. Ikke alene hans gamle Overvurderer Jens Møller fore

kommer den superb, men ogsaa Unionens Historieskriver, F. H. Jahn, beundrer den. Stiftslæge Steenberg erklærer i et Brev til Ingemann, at han længes til Læsningen af denne Bog som et Barn, og at hans Hustru i den Anledning venlig narrer ham, ved at sætte Aftensmaden tidligere frem end sædvanlig, da Tiden efter Aftensmaaltidet i Følge Husets Skik er indviet til underholdende Læsning. Oldforskeren Rafn meddeler ham, at det arkæologiske Selskab har faaet en betydelig Tilgang af Medlemmer paa Grund af den historiske Interesse, der er vakt i det dannede Publikum ved Læsningen af hans «Valdemar Sejr». Kongens almægtige Adjutant, General Bülow, indbyder ham til en prægtig Diné i Krebshuset (en Kro ved Sorø Landevej); og han modtages her af et meget fornemt Selskab, der er aldeles enthousiasmeret for hans nye Bog. Dronningen læser den med største Interesse, ja selv den ellers saa prosaïske Frederik den Sjette er begejstret for den og udnævner Digteren til Ridder af Dannebrog. Fra Kronprins Christians Sekretær, den bekjendte Adler, faar han et Brev, hvor han i «de artigste Udtryk» modtager den æsthetisk dannede Fyrstes Tak og Opmuntring til at gaa videre paa den betraadte Bane. Ogsaa i Sverrig sluger man Bogen og sender dens Forfatter «tusend kjærlige Hilsener». Alle kaste sig med Læselystens Graadighed over «Valdemar

Sejr», og lægge den rigtige Walter Scott, som for kort Tid siden var Læseverdenens Afgud, til Side for den ny danske. «Walter Scott har kun dvælet ved den historiske Form», saaledes skriver Fagmanden Jahn til Ingemann: «*De* beskæftiger Dem ogsaa med den Tids *Aand*, De skildrer.»

Kristian Molbech gnavede over «Valdemar Sejr» i «Nordisk Tidsskrift». Ingen brød sig derom. Som Ingemann en kort Stund havde været det følsomme Kjøbenhavns Yndling, da hans «Blanca» gik over Scenen, saaledes var han nu med ét Slag hele Nationens; og denne Gunst holdt sig usvækket til hans Dødsdag, d. v. s. over en Menneskealder.

Hvad var den reelle Grund til al denne Jubel i de Læsendes Lejr? Ja, hvad var og er Grunden til, at disse Ingemanns historiske Romaner, skjønt de endogsaa forekomme en Del af den Slægt, som ikke er ung længer, som falmede Theaterdekorationer, — at de endnu den Dag i Dag oplægges paa ny og læses og lyttes til med Glæde af mange Ældre, af Almuen og Børnene? —

Først og fremmest Digterens levende Interesse for sit Arbejde. Her er ingen Anstrængelse! Han arbejder con amore; og aldrig føler han sig mere vel tilpas, end naar han sidder i «Udarbejdelsen til op over Halsen». De Personer, han skildrer, er ham nærværende som Besøgende i

hans Stue: han tror at se dem for sig og høre dem tale til sig. Han er betaget af den romantiske Tid, han imaginerer sig; og han tvivler ikke et Øjeblik om, at de Farver, han skildrer dem med, ere ægte, skjønt de egentlig kun høre hjemme paa hans Fantasis Palet. Han er selv en elskværdig Dreng som Carl af Rise med det lyse Haar og den blaa Trøje, der i Fader Saxos Celle kryber i det store Harnisk og naivt tror, at hans Ridderleg er Virkelighed. — I en saadan Indleven i sit Arbejde er der altid en hemmelig Magnetisme skjult, som ikke undlader at udøve sin Tiltrækningskraft paa Læseren. — Men dernæst kan det ikke være andet end, at et saadant Forhold for Forfatterens Vedkommende, saa sandt han er Digter — og dette Navn vil næppe Nogen tænke paa at gjøre Ingemann stridigt — maa medføre, at han i det Mindste frembringer *Noget*, der er ægte Poesi. Lad der være nok saa meget Glimmersand imellem, *Noget deraf* maa være ægte Guld — dette vil man ogsaa finde i «Valdemar Sejr». Skjønt saaledes Karaktertegningen ikke er Ingemanns Sag, skildrer han dog den danske Almue i Reglen med temmelig Sikkerhed i denne saa vel som i andre historiske Romaner. Altid læser man med Fornøjelse, hvad han lader skikkelige Kjøbstadmænd og jævne Bønder tale om. Det er ikke forgjæves, at Digteren i sine tidligste og senere Aar har levet paa Landet og i Sjæl-

lands Smaabyer. — Af Hovedpersonerne er Valdemar Sejr vel ikke stort mere end en Theaterkonge, og Grev Alberts Ydre og Optræden er skildret i Overensstemmelse med hans Livsanskuelse: «Troen paa den haarde, ubøjelige Skæbne», og hans Hests Lød: «gnistrende sort». Men andre Mandsskikkelser er Ingemann kommen heldigere fra; Bisp Valdemar f. Ex. Det er sandt, Digteren havde ikke det rette historiske Blik for denne ulykkelige Fyrstesøns Stilling i Tiden*); men hans Holdning har dog imponeret ham, og han har haft en Anelse om, hvilke mægtige Lidenskaber, der rørte sig i denne Mands Indre. Med de Bidrag, Pavebrevene og Middelaldervisen kunde yde ham, i Forening med et Par Beretninger fra Krønikerne, har han her tegnet os et Billede med ægte Træk af dæmonisk Viljeskraft og forbryderisk Højhedsstræben. Dernæst er «sorte Grev Henriks» Skikkelse lykkedes ganske godt. Saa ilderagtig maatte denne Mand optræde, saa trællesnedig maatte *han* være, der kunde øve en saa lumpen Svig mod sin Lensherre i hine Tider, hvor Vasaltroskab hos alle «gode Mænd» ansaas

*) Det er den, at Biskop Valdemars Troskab, der var forsvarlig efter *gammel* Ret, maatte falde for den *ny*, som Valdemar Knudsøn og Brødrene af Hvideslægten havde opstillet. Han bliver herved et lignende og ligesaa tragisk Kongsemne som Hertug Skule i Norge.

for en af de priseligste Dyder. Endnu mere heldig har Ingemann været med enkelte Kvindefigurer. Saaledes Fru Helene*) paa hendes første Livsstadie, hvor hun paatrængende atter søger at nærme sig Kongen, der undgaar hende. Her skulde man næsten tro, at Digteren havde skildret efter Naturen. — Dog *Dagmarskikkelsen* er Perlen i Bogen. Det er et fint Madonnabillede, malet paa Guldgrund, rigt paa Ynde og jomfruelig Blidhed. Dagmar er from af Opdragelse, kjærlig af Natur, fuld af bly Hengivenhed lige overfor den Mand, hun har lovet sin Tro, og som saadan en poetisk Virkeliggjørelse af det Ideal, den danske Middelalder havde dannet sig af Kvinden:

„Hun kom uden Tynge, hun kom med Fred,
hun kom goden Bonde til Lise!
Havde Danmark altid saadanne Blommer,
man skulde dem ære og prise."

Hvor er hun ikke skjøn som vordende Moder i sin stille, glad-ængstelige Forventning. Med hvilken øm Forkjærlighed har Digteren ikke udmalt Scenen, hvor Havfruen spaar hende. Og nu Kongens Hjemkomst, da han støvet og jærn-

*) Kuriøst nok vil Ingemann ikke ud med, hvad forlængst var historisk konstateret, at Esbern Snares Enke, Fru Helene, var Valdemars Frille; og den Maade, hvorpaa I. lader Kongen værge sig mod alvorlige Spørgsmaal i saa Henseende fra sin Søsters Side, er næppe en Gentleman værdig, end sige en ridderlig Konge.

klædt iler op for at se den Søn, som er født ham; hvor er ikke dette Optrin sympathetisk og forstaaende fremstillet. Endelig Dagmars Død:

„Ikke vilde jeg i Pinen have været
i denne samme Nat!
havde jeg ikke mine Ærmer om Søndagen snort,
og ikke Striger paa sat.“

Saa beder hun for alle fredløse Mænd og alle Fanger i Jærn ...

„Nu gange Himmerigs Klokker for mig
jeg maa ikke længer bide. —

Lever I vel, min ærlige Herre!
jeg maa ikke længer dvæle:
dèr sidde Guds Engle i Himmerig,
mig længes hen til de Sjæle“.

Det er sandt, Viserne have her givet Ingemann en udmærket Haandsrækning; men næppe nogen Anden uden netop vor „Thorgejr Daneskjald“ vilde inderlig have kunnet tilegne sig dette fromme, skjønne Billede fra Danmarks Gyldentid, der i den gamle Sangkreds synes at skyldes en med Maleren Fiesole beslægtet Digteraand.

Visselig, Ingemanns Roman om Valdemar Sejr mangler ikke Poesi!

Dog, det var ikke dette, som voldte den Lykke, Bogen gjorde. Andre Digterværker, som besade lige saa megen Poesi, ere for længst gaaet Læseverdenen af Glemme. Nej, den

væsentlige Grund til den Lykke, «Valdemar Sejr» har gjort i Slot som i Husmandsstue, beror paa den Omstændighed, at Tiden og Hovedpersonen som her skildres, og som sikkert kan betegnes som Danmarks allermærkeligste, *den mælder den egentlige Historie saare lidt om.* Skjønt Valdemar Sejr og hans Samtid ubetinget er Danmarks Glansperiode (Østersøen var *da* et dansk Indhav — Folkemængden naaede et Tal, som først er oversteget i vort Aarhundrede), har dog ingen Historieskriver, medens Traditionen endnu var frisk og Begivenhederne endnu i Mands Minde, grebet Pennen for at skildre den, ja ikke en Gang fortælle den udførligt. Et Forbitrelsesudbrud i en Aarbog over Grev Henriks Nederdrægtighed, Klagesange over Kongens Fængsling, Jubelraabet over hans Udløsning, en Klosterannals karakteristiske Bemærkning i Anledning af hans Død: «Da faldt Kronen af det danske Folks Hoved» — sé det er Alt, hvad man har af Authentisk om Folkestemningen i hine Dage. Til Valdemar I's Tid havde man i sit Slags udmærkede Fremstillinger som Saxo, Knytlinga og korrigerende Kroniker som Sven Aagesøns; til Valdemar Sejrs kun Kildeskrifter, der kan udnyttes af *Forskeren,* nemlig Lovene og Jordebogen; og dennes Paalidelighed er endda omtvistet. Den flittige Skribent og talentfulde Gransker A. D. Jørgensen har af Aktstykker, Oldbreve og Krønikefragmenter fra

Valdemar Sejrs Dage samlet Alt, hvad der turde have Almeninterresse. *Det Hele udgjør et tyndt Oktavbind.* — Der er her en stor og sørgelig Lakune i vor nationale Historiografi, som i Grunden bliver vanskelig at forklare. Den literære Lov er ellers, at store Hændelser pleje at fremkalde betydelige Digtere eller kunstforstandige Sagamænd. I Betragtning af, at hin Periode strækker sig over et Tidsrum af 40 Aar, er da meget lidt optegnet; i Forhold til Tingenes Storhed, saa godt som Intet. — Men Folket vil nu en Gang læse sin Historie. Det søgte Holberg, for at faa noget fyldigt at vide om Valdemar Sejrs Periode; men her var Holberg flad og mager; det søgte til Suhm, men han var ikke en Gang læselig: det store Kvartbind, som paa Titelbladet bar Aarstallene 1202—1241, indeholdt ikke Andet end de tørreste Fakta, hvorimellem der ikke var anden Sammenhæng end den, der bestod i, at de vare trykte i samme Linje. — Saa gik det til sine bestaltede Historikere; de rystede paa Hovedet og lettede paa Skuldrene.

Men Folket *vil* nu en Gang læse sin Historie, og deri har Folket Ret. Thi det ræsonnerer meget fornuftigt: «Man raaber atter og atter paa, at vi er en *historisk* Nation. Hvor er da vor Historie?» —

Ære være de store Forskere af Danmarkshistorien fra det 18de Aarhundrede; Ære være dem, der i vort traadte i Grams, Langebeks og Suhms Fodspor; den, der véd, hvad her er præsteret af Flid, Skarpsindighed, ja tit personlig Opofrelse, han kun forstaar at skatte, hvad disse Mænd i Tidernes Løb have ydet til Oplysning af Nationalhistoriens forskjellige Perioder og fremtrædende Personligheder. Men Skade dog, stor Skade, at Holbergs Exempel ikke i langt højere Grad er bleven fulgt; Holberg, som indsaa, at den fædrelandske Historiografi først og fremmest hører ind under Nationalliteraturen og først *dernæst* under Videnskaben. Vi have siden Grams, Langebeks og Suhms Dage haft for mange Kritikere, Forskere og Samlere, for faa Historieskrivere. (Jeg underkjender ikke, hvad Grundtvigs Disciple have leveret, men det er dog som oftest meget énsidige Arbejder. Det bekjendteste, Fr. Barfods Fortællinger, har mér end én Gang været Gjenstand for grundig Paatale, og dets maniererede Sprog har altid gjort det ulideligt for mange, der ellers ynde historisk Læsning). Hvad de faglige Historikere angaar, have deres Arbejder altid været anlagte paa at vinde Anerkjendelse i den videnskabelige Verden, sjældent paa at berette Folket sin Historie. At der er Undtagelser skal indrømmes; men det er Reglen. „Det er til Danmarks *Historikere*, jeg henvender mig",

saaledes begynder Fortalen til en lille omhyggelig historisk Undersøgelse, som udkom for nogle Aar siden. — I et meget demokratisk Organ stod for kort Tid siden, at den interessante Historiefremstilling sædvanlig stod i omvendt Forhold til Forskningens Paalidelighed. Altsaa i et Blad, som ønsker at blive læst af det hele Folk, mistænkeliggjøres den Historieskrivning, som netop paa Grund af sin hele Form er bestemt for dette! — —

Lad os sé, hvem de professionelle Historikere vare paa Ingemanns Tid. — Først Abraham Kall, der foruden Historiker var Theolog og græsk Filolog. Det var ham, der havde skrevet hin Verdenshistorie, med hvis barbariske Sprog Ingemann plagede sig i Slagelse Latinskole; desuden havde han besørget 2 Bind af Suhms Danmarks Historie og dertil adskillige latinske Universitetsprogrammer. Han var sprænglærd. Men for Folket skrev han Intet. — Saa var der Engelstoft, en fin Mand, en Salonlærd, myndig og selvtillidsfuld. Han har udarbejdet enkelte smaa sirlige Afhandlinger i et ulasteligt Sprog; selv kræsne Stilister vilde paa den Tid have kunnet læse dem med Fornøjelse. Men for Folket har han Intet skrevet. — Endelig var der Werlauff, en stille, noget melankolsk Natur, som Historiker nærmest Forsker og Samler. Ogsaa han var sprænglærd, hvorom hans Bibliothekshistorie og

Holbergnotitser vidne. Men for Folket har han Intet skrevet.

Et Par Aar efter at Ingemann havde begyndt Udgivelsen af sine historiske Romaner ansattes en ung Magister, Velschou, ved Universitetet med det udtrykkelige Hverv at holde Foredrag over og sysle med Danmarks ældre Historie. Næsten en Menneskealder beklædte han denne Post. Hans Forelæsninger vare saa magre som vel muligt; hans literære Bedrifter indskrænkede sig til Fuldendelsen af P. E. Müllers Udgave af Saxos Text, et Par smaa lærde Artikler vedrørende Middelalderens Historie og til stadig uforbedrede Udgaver af en anden Mands Lærebog i Geografien. Studenterne kjendte ham knap, Folket anede næppe hans Existens. — — Kun en eneste Mand, den fortræffelige N. M. Petersen følte dybt Savnet af en udførlig vederhæftig Skildring af Danmarks Historie. Alle véd, hvor meget denne udmærkede Patriot har ydet Literaturen og Sproghistorien. Men han formaaede ikke at drage Læsset alene. Af sin Danmarks Historie fik han kun Hedenoldstiden fuldendt.

Var det da saa underligt, at Folket gik til Ingemann, naar de, vilde læse sin Historie i Middelalderen? —

Og Folket vil atter og atter gaa til Ingemann, for at læse sin Historie, indtil vore Historikere have lært at skrive for Folket.

Den Modtagelse, «Valdemar Sejr» fik, var naturligvis en Opfordring for Ingemann til at fortsætte i samme Retning. Den efterfølgende Periode, Erik Plovpenning og Abel, var imidlertid dramatiseret af Oehlenschläger; og han ønskede ikke at være dennes Medbejler. Kristoffer Valdemarsøns Regering synes ham ikke at indeholde tilstrækkelige romantiske Momenter. De historiske Viser ydede ham heller ingen Motiver her. Derimod ejede Erik Glippings Periode den mærkelige gamle Sangkreds om Marsk Stig. Desuden var den store Adelssammensværgelse i sig selv et udmærket Vehikkel, til at sætte de mest spændende Begivenheder i Gang og lade interessante Personligheder fremtræde paa Scenen. Han valgte da sit Stof her og arbejdede med en saadan Kraft og Ihærdighed, at han allerede 14 Maaneder efter «Valdemar Sejrs» Fremkomst i et Brev til Svigerfaderen «kunde blæse Triumf over Fuldendelsen af tredje og sidste Del af sin ny historiske Roman». — —

Erik Glippings Tid er i historisk Henseende en Overgangsperiode. Ligesom han er den første Konge, der nødes til at udstede en Haandfæstning, er han ogsaa den første danske Konge, der søger at hævde Majestætens Ret lige overfor de uafhængighedslystne Stormænd; og han falder som Offer for denne Stræben. For saa vidt er Erik Glipping en tragisk Personlighed. At han har

været en Herre, som har følt Trang til paa en særdeles Maade at gjøre sin Kongemyndighed gjældende, tør antages, naar hensés til den Stamme, hvoraf han var spiret: Valdemar Sejr var hans Farfader; Kristoffer den Første, der kraftig hævdede (lige til Giftdøden) Scepterets Ret overfor Krumstaven, var hans Fader; den kjække Margrete Sprænghest hans Moder. En Fører, som den truede Adel ventede paa, fik den i Jakob af Halland, en Kongeætling, som Erik Glipping nægtede sit Lehn. Nu kom Sammensværgelsen mod denne snart i Stand, og det er bekjendt, at han blev dræbt. — Men det var et afskyligt Mord! Som formummede Stimænd listede de sig én efter én ind i Laden, hvor Kongen sad og sov, og myrdede ham med Dolkestik og Stridshamre. Derpaa forsvandt de atter paa Banditvís i Nattens Mørke, og ingen vilde vedkjende sig, hvad han havde gjort. Dog var man ikke i Tvivl om, hvem der havde forøvet Ugjerningen, og de tolv Sammensvorne bleve dømte paa Indicier Vaaren efter, at Mordet var begaaet om Høsten. Det Lumpne ved denne Voldshandling forøgedes ved, at Konspiranterne aabenbart have søgt at udsprede det Rygte, at Kongen var faldet for en Medbejlers Haand paa et Elskovsæventyr. For mig staar det i det Mindste som givet, *at der er en bestemt Forbindelse mellem Jens Grands Paastand, at Erik Kristoffersøn er myrdet „paa et mistænkeligt og*

afsides Sted, af en meget mislig Grund», *og Visens Beretning om Pigen i Skoven, der undviger hans Favntag og spaar ham hans Død.* — Men den Ridder-Digter, som mange Aar efter behandler Emner vedrørende hín Visekreds, kan ikke tænke sig Muligheden af, at en Adelsmand kunde optræde som gemén Snigmorder, og lader derfor Marsk Stig ride til Skanderborg, og aabent vedgaa sin Daad for Dronningen. I Virkeligheden vide vi jo, at det aldeles ikke er gaaet saaledes til. Man har endogsaa skjellig Grund til at antage, at Marsk Stig aldeles ikke har spillet nogen særlig vigtig Rolle mellem de Sammensvorne; men som den, der mellem de Fredløse voldte de danske Kyster mest Skade, er han bleven udpeget af Sagnet som deres Chef: den Værste formenes ogsaa at have været den Første. Efter den gamle vedtagne Spørgemaade i en dunkel Sag: «hvor er Kvinden», har man, da Kong Erik Kristoffersøn var bekjendt for sine Amouretter med Damer af Stand, tillagt ham en Krænkelse af Marskens Hustru, for derved at fremlede en Grund til dennes Had. Tør man slutte fra det aldeles ubeviselige Forhold mellem Valdemar Sejr og sorte Grev Henriks Hustru, Avdaçia, som aabenbart er digtet for at forklare List og Nederdrægtighed, har man vist nok liden Grund til at fæste Lid til Visernes Beretning om Kong Erik Kristofferssøns voldelige Adfærd mod Fru Ingeborg. — —

Ingemann har nu rigtig set, at Erik Glippings Periodens brændende Spørgsmaal er: *Kongemyndighed* eller *Stormandsvælde*. Fra Begyndelsen af havde han til Hensigt at kalde sin Bog „*Drost Hessel og Marsk Stig*", der hver for sig skulde repræsentere én af de modstridende Retninger i Tiden. Men da han med Hensyn til Begivenhedernes Udvikling holder sig nær til Viserne, kan det dog ikke være Andet end, at Marskens Attraa efter og Fuldbyrdelse af sin Hævn for personlig lidt Uret alligevel kommer til at spille Hovedrollen i hans Roman, og at Centralpunktet saaledes forrykkes. Digteren glemmer, at en saa liden Aarsag umulig kan frembringe en saa stor Virkning; han har ikke lært, hvad Historien dog gjentagende viser os, at et privat Mellemværende vel kan hidbringe Draaben i Begivenhedernes Bæger, men ikke fylde det. —

Romanen blev af Publikum modtaget med endnu større Henrykkelse end «Valdemar Sejr». Den gamle Lavrids Kruse, en anset Novellist fra Slutningen af det 18de og Begyndelsen af det 19 Aarh., der senere var overflyttet til Tyskland, erklærede sig ubetinget for «Erik Menveds Barndom». Alt, hvad en god Romanlæser kan forlange, var ogsaa samlet i denne Bog: den ene spændende Begivenhed jog den anden; Hovedpersonerne vare korrekte Talemaskiner for de Tanker, de skulde udtrykke, og de Ideer, de skulde per-

sonliggjøre. Baade om Drost Hessel og Marsk Stig maa dette siges: den Første udtrykker paa en Prik Restavrationstidens ridderlige Kongetroskab, den Anden Hævnen som saadan; den Ene er en Engel med Lysets Sværd i sin Haand, den Anden en Oprørets Dæmon; den Første bestandig i sin skinnende Ridderdragt med ædel Stolthed paa sin Pande, der kun tør afløses af Blufærdighedens Rødme, den Anden til Stadighed i sort Rustning med jærnpansrede Hænder og «jærnfaste» Kinder; i Reglen gaar Marsk Stig med nedslaget Hjælmgitter, og da lyder hans Røst som en Aands fra Graven, lér han én sjælden Gang er det «vildt». — Disse Skikkelser ere kun Masker og Marionetter, og er man én Gang faldet paa den Tanke, at der under Drost Peders Fjerhat og bag hans Skarlagens Kappe stikker en brav protestantisk candidatus theologiæ med hvidt Slips og sorte Handsker, og at hele Marsk Stig ikke er Andet end en gammel Rustning fra et Arsenals historiske Samling, saa bliver man ikke let disse Billeder kvit.. — Bedre end Hovedfigurerne er Bipersonerne tegnede: f. Ex. Kongen, som er en temmelig fri Komposition fra Digterens Haand. Det er virkelig her til Dels lykkedes Ingemann at tegne Typen paa en Tyran, saaledes som en slig i Reglen staar for os: en Blanding af Grumhed, der skal gjælde for Karaktér, og bristende Evne til at handle, naar Tid er; umandig Eftergivenhed lige over for egen

Svaghed og ubarmhjærtig Strænghed lige overfor Andres Fejl; vaklende og ubestemt i Vilje som i Optræden; falsk og mistænksom mod Andre og usikker paa sig selv. Har A. D. Jørgensen Ret i, at Kong Eriks Tilnavn «Glipping» kommer af et gammelt nordisk Ord, der betyder «den Troløse», passede Ingemanns Karaktérskildring ret godt dertil. Men dette er jo kun en Gisning fra Forskerens Side, som ingen fast Hjemmel har i de historiske Kjendsgjerninger.

Hvad Lokalfarve og Lokalskildring angaar, da er det endnu ringere bevendt hermed i «*Erik Menveds Barndom*», end i «Valdemar Sejr» og dens Forgænger. — Ingemann fandt ikke paa at rejse til de Egne, han vilde beskrive; det faldt ham lettere at tage Pontoppidans Atlas og der ud af at lave sine Kulisser. Selv Sceneriet ved Vaarby Bro mellem Korsør og Slagelse, som man dog maa antage, at Ingemann har sét i sine Drengeaar, er ikke korrekt. — Tidens Tænkemaade og Samfundsaand er her ligesom i de efterfølgende Romaner Gjenstand for de snurrigste Fejltagelser. Saaledes er det næsten uforstaaeligt, at Ingemann hele «Erik Menveds Barndom» igjennem kan lade en Væbner, altsaa en Adelsmand, gaa og sværme for en Bondepige og endelig modtage *Løftet om hendes Haand* for udvist Kjækhed og Raadsnarhed; en Forbindelse, der efter Tidens Skjøn var lige fordømmelig efter guddommelige

som efter menneskelige Love, et Ægteskab, som derfor betragtedes af Vedkommendes Standsfæller med den største Afsky, og hvis Afkom regnedes lige med uægte Børn. Væbner Claus Skirmen kunde have taget den lille Aase til sin Frille; at gjøre hende til sin Hustru kunde kun falde ham ind i Ungdomsubesindighed eller som en forfløjen Tanke. Og denne unge Junker taaler, at den gamle Marskbonde Henner Friser tiltaler ham i en protegerende Tone og kalder ham «Knøs»! — Ridder Stig, Danmarks storættede Marsk, rækker samme Henner Friser Haanden som Staldbroder, da han erfarer, at han er den Mand, som har slaaet Kong Abel ihjel! — Imidlertid viser den moralske Forskjel mellem den ny og gamle Kongemorder sig deri, at medens Marsken ikke fortryder sin Daad, saa gjør gamle Henner det, og vandrer for den Sags Skyld som Pilgrim til den hellige Grav. — Man tænke sig, at nogen frisisk Bonde skulde fortryde paa, at han havde slaaet den Drot ihjel, som voldelig vilde frarøve hans Landsmænd deres dyrebare Privilegier! — Hin Hjulmand fra Pelworm*), der lurede paa Kong Abel under Broen, da han flygtende forlod Strandfrisernes Land, hvem han havde villet paatvinge en Plovskat, kan aldrig have taget sig denne Daad nær;

*) der for Resten (efter de bedste Kilder) hed Wessel Hummer.

ˀært imod, han maa i Friserlandet have været
ˀjenstand for en Heltedyrkelse som Garibaldi i
ore Dage i Italien.

Med Hensyn til Erik Glippings-Tidens Sprog
g Love forholder det sig paa en lignende
laade i Ingemanns Romaner. Grev Gerhard af
iel ræsonnerer over Artiklerne i Ribe Ret fra
et 13de Aarh., som man kunde tænke sig, en
ɔvial holstensk Adelsmand maatte gjøre det i
lutningen af det 18de. Og saa er der oven i
jøbet det Pudsige ved den Sag, at Ribelovens
rtikler, hvorover den gamle Herre gjør sig ly-
ig, (som Molbech bemærker) ordret vare over-
ɔrte fra lybsk Byret til de fleste holstenske Stæder,
er imellem til Kiel. Til Grev Gerhards meget
ıoderne Forbavselse over Middelalderens Barba-
smer svare ogsaa Nutids-Talemaaderne i hans
lund og hans Udraab, som «For den Pokker!
andt for Herren!» etc. — Dog godt nymodens
ˀansk tale alle Personerne i Bogen; skjønt Be-
ivenhederne tænkes foregaaede paa en Tid, hvis
a dansk-literære Mindesmærker nu af Lægmand
aa staves med en Ordbog ved Siden.

Men selv Viserne — som dog Ingemann (til
rods for den Ligegyldighed Arild Hvitfeldt, og
ɔn Foragt Gram viser dem som Kilder) betragter
m om de vare vigtige Diplomer — selv Vi-
rne forstaar han undertiden ikke. Et Exempel
ɔrpaa er, hvor Marsk Stig efter Mordet i Finnerup

rider op foran Skanderborg Slot, og hilses af Dronning Agnes som «selvgjort Konge». Denne Tiltale opfatter Ingemann som et Bevís paa, at Dronningen har Stig mistænkt for at ville tilrane sig Kronen; og derfor falder Marskens Replik i Romanen, der saa nær som mulig søger at følge Visen, saaledes: «En selvgjort Konge er jeg ikke — slig fordømmelig Tanke opstod aldrig i min Sjæl; men hvo der nu skal være Danmarks Konge, skal Folkets mægtige Aand og dette Sværd afgjøre! ....» saa kommer (lige som i Visen) Hentydning til Dronningens Forhold til Drost Peder, hvorom Rygtet fortalte. — Ingemann kan umulig tro Andet om Dronning Agnes end, at hun var «en ædel, højsindet Kvinde», der absolut maatte udtrykke sig med «Anstand». Han aner ikke, at der indeholdes en plump Spydighed i hendes Ord, som rigtig nok i vore Dage kun vilde passe i en Fiskerkjællings Mund. Naar Dronning Agnes kalder Marsk Stig en «selvgjort Konge», vilde hun paa anden Vís formodentlig tale saaledes: «Tror Du Stodder! at fordi Kongen har gjort din Kone den Ære at sove hos hende, at hun derfor er bleven Dronning og Du, hendes Mand, Konge?» — At dette er Meningen fremgaar af en foregaaende Vise, henhørende til samme Sangkreds, hvor Fru Ingeborg klager for sin Husbond over Kong Eriks Vold og med bitter Ironi kalder sig «Dronning af Danmark».

Heller ikke, hvor Visen modsiger det Billede, Ingemann har dannet sig af en Person, vil han tage den til Følge. Marsk Stigs Hustru kan saaledes efter *den* ikke opfattes anderledes end som en stolt, hævntørstende Kvinde, der med taknemlig Fryd gaar sin Husbond i Møde, efterat han har „vejet" hendes Fornærmer. Hos Ingemann derimod er hun et Sorgens og Græmmelsens Billede, der lever som en sort tilsløret Nonne fra det Øjeblik, Vanæren er overgaaet hende, og til sidst synker sammen, da Hævnforventningens Spænding ikke mere holder hende oprejst. — Visens Billede er her sikkert i mere Overénsstemmelse med den positive Virkelighed. — —

I Bifaldsraabet over „Erik Menveds Barndom" blandede der sig da ogsaa en skurrende Mislyd, som hele det store Publikum, der sad begravet i Romanens tre Dele, overhørte; men som lød irriterende i Digterens Øre. Den kom fra det i den højere intelligente Verden ret ansete „Maanedsskrift for Literatur". Her havde Kritikeren Kristian Molbech i Historiens Navn nedlagt Protest mod den Maade at romanisere Historien paa, i Æsthetikkens Navn værget Walter Scott mod at stilles i lige Linje med hans danske Efterligner. Meget Sandt og Træffende var udtalt i Molbechs vidtløftige Anmeldelse, og ligesom den har retledet *os*, saaledes vil den altid formaa at yde Enhver, der ønsker at danne sig en selvstændig Mening om

Romanen „Erik Menveds Barndom" nyttige Vink. Men den var dog i enkelte Henseender saare ubillig; selv Ingemanns gamle Modstander Peder Hjort fandt, at der her ikke var ydet ham Ret og Skjæl, og paatalte det offentlig. (Cfr. P. Hjort: Kritiske Bidrag i Literærhistorisk Afdeling II).

VII.

„Huldregaverne".

Molbechs Anmeldelse af „Erik Menveds Barndom" bragte Ingemann i Harnisk. I tyve Aar havde han tiet til sine kritiske Modstanderes Angreb, men *nu*, da han, omjublet af et stort Publikums Bifald, følte sig stærk og var bleven sig sin Digterevne bevidst, var længere Tavshed ham uudholdelig. At forsvare sine poetiske Produktioner med kunstfilosofiske Theorier var imidlertid ikke *hans* Sag. En Digter skulde værge sig med de Vaaben, som vare ham ejendommelige. Og hvad var naturligere for Ingemann, end at hente dem i Fantasiens Arsenal? — Heller ikke kunde han længe være i Tvivl om, hvilken Angrebsmaade han skulde vælge. Lige siden hans Udenlandsrejse havde den tyske romantiske Digter Hoffmann tiltrukket ham ved den Maade, hvorpaa han forstod at benytte Æventyret til Polemik og Satire. Ingemann havde før søgt at tilpasse sig den hoffmannske Vaabenkjortel; han besluttede ogsaa *nu* at prøve den. Thi ud maatte han af den Exaltation, hvori hans Sind var kommen;

kæmpe *maatte* han, om saa hele den kritiske Hær traadte i Gevær mod ham.

Ernst Theodor Amadeus *Hoffmann* (død i Berlin 1822) er nu forsvunden fra Boghylderne; men gamle hvidhaarede Mænd, der for 50 Aar siden have gjennemgaaet hin Tids Dannelsesperiode, huske ham godt. Han beherskede Læseverdenen i Tyverne, Trediverne og ind i Fyrrerne; ja endnu i Slutningen af Halvtredserne fandt hans Værker Oversættere i Clara Raphael og F. L. Mynster. *Da* var hans Samtidige og Jævnbyrdige, Fouqué, Achim v. Arnim og Brentano længst forglemte; og søgte en eller anden literær dannet Oversætter at opfriske Mindet om dem, viste det sig altid at være forgjæves. — Hoffmann er Romantikernes enfant terrible. Selv Tieck var han for stærk*); Tieck, der dog ellers saa godt forstod og sympathiserede med „Fantasus, den forunderlige Gamle, der gaar i Barndommen; og som Forstanden derfor binder og sætter i Skammekrogen, at han ikke skal forlede Mennesket til Galskaber“ **). Men Hoffmann driver ogsaa Romantikkens Tendenser ud i sine yderste Extremer og vildeste Extravagancer: han endevender i den Grad Alting, at Læseren til sidst hverken kjender

*) Kfr. hans Bemærkning om H. til Køpke i dennes Biografi af T.

**) Oversat af Oehlenschläger.

Forskjel paa højre eller venstre, for eller bag, oppe eller nede. Bestandig drejer han det romantiske Kalejdoskop, saa dets Figurer ikke faa Lov at fæstne sig i Ens Erindring; bestandig skifte de Skikkelse. Og den romantiske Spænding forøges derved, at Hoffmanns Scene aldrig er henlagt til en drømt æventyrlig Verden, men er Nutidsøjeblikkets egen: mellem Hverdagslivets Trivialiteter, midt i hele Filisterstimmelen slaar han sine romantiske Saltomortaler; og naar vi blive konfunderede, studse eller gyse, saa lér han som en kaad Nisse. Han er og vil være humoristisk; men hans Humor har, trods han var Hippels Bysbarn, lidet, der som dennes var beslægtet med Sternes eller Jean Pauls. Hoffmanns Humor har ofte noget Krampagtigt og Grimasserende ved sig, og en Gang imellem smager det af Galgen. Den danske Sprogmester Abrahams, som hørte ham meget omtale under sit Ophold i Berlin, og aflagde ham et Besøg, fortæller, at den bisarre Digter, der ved Siden af sine andre Talenter ogsaa besad Anlæg for Maling og Tegning, en Gang havde faaet det Indfald for Løjers Skyld at forskrække sin skikkelige Hustru. Han malede sig da selv i Legemsstørrelse paa Pap, og hængte Billedet op udenfor Vinduet. Da nu Fruen kom ind i Stuen, udbrød hun i Jammerklager i den Tro, at hendes Mand havde hængt sig paa Vinduesposten; men Fyren sad i et Hjørne af Væ-

relset og fniste. Det var dette Galgenhumor, som fristede ham til at skrive Ting som «Elixiere des Teufels» og «der Sandmann»: Fortællinger, efter hvis Læsning man ikke er ganske sikker paa, om man er vandret gjennem en Daarekiste, eller ej. Til sidst tog Hoffmanns dæmoniske Lune Magten fra ham. Naar han sent paa Aftenen kom fra Vinknejpen, hvor han havde sagt Vittigheder, fantaseret og poculeret med den berømte Skuespiller Ludvig Devrient, og satte sig til sit Skrivebord, endte det ofte med, at han i den Grad blev hallucineret af Skikkelserne, hans Pen skabte, at han, grebet af Angst, maatte bede sin Hustru sidde oppe hos sig.

Der har været noget Koboldagtigt ved hele Personen. Abrahams beskriver ham som «en lille, vims, mager Mand med et karakteristisk eller, rettere sagt, karikaturmæssigt Ansigt, et Par stikkende Øjne og en krum Næse, der faldt ned over den noget indfaldne Mund, saa at hans Fysiognomi fik noget Rovfugleagtigt».

Ikke desto mindre forekommer dette Ansigt os dog i visse Øjeblikke at være en Dværgemaske for en fin, besjælet Aand. Hoffmanns overordentlige musikalske Sans, hans Begejstring for og aandfulde Forstaaelse af Mozarts og Glucks Musik i «Phantasiestücke» bringer os stundom til at tænke derpaa; og tit forbavses vi ved det Talent, hvormed hans Skildring af visse Sjælstilstande ere udførte.

Den gamle Tjener i «das Majorat» (Nachtstücke) og Guldsmeden i «Fräulein Scudery» (Serapionsbrüder) ere criminel-psychologiske Studier af betydeligt Værd; og den Ramme, der indfatter disse Beretninger, er udarbejdet med stor Kunst. Ogsaa hans Æventyr er tit rige paa alfeagtig Ynde, søde Naturtoner og fatamorganisk Pragt. Men undertiden forstyrres rigtig nok Læserens Stemning af Digterens ironiske Smaalatter, og af og til kan det hænde, at han kaster Tryllelygten, hvis Scener henrykte os, til Jorden, og det saa Glasset klingrer.

Dog dette nervepirrende Pikanteri morede nu hans Samtid, som Heines ligeartede forlystede hans; og det forekommer os, at den Sidste ikke med helt frelst Samvittighed i «die romantische Schule» kan servere hin Historie om Postmesterinden, der slap Hoffmann og slog sig til Flasken, fordi hun lettere kunde overkomme denne; og fordi «Brændevinet gjorde samme Virkning som Læsningen af Digteren». — —

Restavrationstiden, hvis ideale Længsler ikke stod i Forhold til noget Reelt, trængte til at faa sin Fantasi sat i Bevægelse: vi have flere Beviser derpaa end den Kjendsgjerning, at Hoffmann var Laanebibliothekernes Yndlingsforfatter. Saa godt som Alle havde paa den Tid deres hoffmannske Side. Man ser af Georg Brandes' fortræffelige Bog «den romantiske Skole i Frankrig». hvor han slog ned her. Men dette var ogsaa Tilfældet

med Danmark. Memoirer og mundtlige Meddelelser berette om de besynderligste Visioner eller Hallucinationer, som vor Tid ynde at kalde den Slags psychiske Fænomener. Just Mathias Thiele, en vennesæl, ren og harmonisk Natur, hvorom hans langtfra talentløse Dramaer og Digte vidne, fortæller saaledes i sit «Livs Aarbog», at hans Ven, Komponisten Weyse, en Aften havde meddelt ham, at han (Weyse) havde læst en tysk Afhandling om Dobbeltheden i den menneskelige Natur. Naar man paa et ensomt Sted, stod der, nævnte sit fulde Navn tre Gange med Mellemrum, i hvilke man skulde udsige visse Ord, vilde Ens andet Jeg vise sig for En; et Syn der dog for Enhver vilde have noget saa Frygteligt, at dette Experiment let kunde koste En Forstanden. «Hvorledes lyde hine Ord», spurgte Thiele. «Jeg vil ikke sige Dig dem», svarede Weyse, «for at Du ikke skal bringes i Fristelse». Denne var dog for stor for den unge Digter. Da han var kommen hjem og sad i Mørke og Ensomhed i sin Stue, kunde han ikke lade være at gjentage sit fulde Navn flere Gange efter hinanden. Han gik til Hvile; men i Drømme forekom det ham, at han atter gjentog det. Da traadte en Skikkelse frem ved hans Seng. Den havde et Ansigt, der bragte ham til at gyse, og spurgte: «Wer ruft mich!» — Forfærdet sprang Thiele ud af Sengen og larmede. Men saa snart Dagen gryede,

ilede han til Weyses Bolig og ringede ham op. «Weyse!» raabte han ham i Møde, «jeg véd Ordene: ««Wer ruft mich»». «Herre Jesus!» udbrød Komponisten konsterneret, «hvem har sagt Dig det?» — Her har man jo en virkelig Oplevelse, der svarer til Ingemanns lille Fortælling «Selvcitationen» i hín Samling, som han helst vilde have kaldt «Kakkelovnskrogshistorier»; men hvilke han dog tillagde mere Sandhed end han egentlig havde Mod til at tilstaa.

At Ingemann selv yndede at meddele «troværdige Beretninger om Gjengangervæsen, Clairvoyance og Dobbeltgængeri» følger af sig selv. Dog mindes jeg ikke, at han mundtlig har meddelt noget *Selvoplevet* i den Retning uden et Eneste, som han formente var et saare mærkeligt Exempel paa hínt Sidste. Da jeg selv finder det sælsomt, vil jeg anføre det. — Morgenen efter den sørgelige Skærtorsdag 1849, før Efterretningen om Affæren i Eckernförde Fjord var naat Hovedstaden, mødte Ingemann, der den Gang netop var i Kjøbenhavn, en Linjeofficér af sit Bekjendtskab. Denne kom ham i Møde med Sorgen malet i sit Ansigt, som om han nylig havde modtaget en Jobspost, og sagde: «Gud hjælpe, os kjære Ingemann! blot der ikke er hændet Orlogsskibene, som skulde operere ved Slevigs Kyst for at støtte vor Hærs Bevægelser, en stor Ulykke. Min Broder, som er dér om

Bord, *var hos mig* ved Daggry, da jeg laa og blundede. Han bøjede sig over min Seng, sagde mig Farvel, og tilføjede: «Slemt var det med «Gefion», men værre med «Christian VIII»». — Saaledes forholdt det sig ja ogsaa i Virkeligheden. Opad Dagen blev det sørgelige Budskab bragt til Kjøbenhavn.

Vor Tid nærer ingen Tilbøjelighed til at sysselsætte sig med denne Side af Sjælelivet: Nogle af dum Ligegyldighed, Andre, fordi de føle en St. Jørgens Kald i sig til at bekæmpe «Overtroens» Lindorm, atter Andre, fordi de Rædsler, de se og høre om ved høj lys Dag ængster dem mere end dem, Natsiden af den menneskelige Sjæl føder. De se Magtusurpatorers voldelige Færd, den vanvittige Dans om Guldidolet, et obskurant Præsteskab, som holder Menneskene i samme aandelige Mørke som det, hvori det selv færdes, og paa den anden Side et holdningsløst, intetvillende Fritænkeri. De have Nihilisme, underjordiske Revolutioner og Dynamit for Øje. Virkelighedens Gru er langt større og mægtigere i vore Dage end Fantasiens. Men desuden stilles der i Nutiden saa store Fordringer til vort Bevidsthedslivs Funktioner, at det ubevidste Livs ikke kan blive Gjenstand for synderlig Iagttagelse.

Men i hine Dage, hvor man passede sin Forretning og sin Thé, sin Tobakspibe og sin Punschebolle; hvor man levede i hyggelig, filistrøs Ind-

getogenhed; *da* trængte man til, at det en Gang imellem skulde risle En koldt ned ad Ryggen, og Haarene rejse sig paa Ens Hoved. De sensationsvækkende Begivenheder i den daværende Virkeligheds-Verden vare trivielle, triste og ynkværdige. Skete der Noget, stod det i Reglen i Relation til Statens derangerede Finanser og de dyre Tider: Underslæb og Kassemangel hørtes der stadig Tale om. Hvad man da ikke formaaede at vinde i den reelle Verden, søgte man i Fantasus'; og man véd, at hans Riger og Lande ere saa store og udstrakte, at han har Nok til Alle.

Man læste altsaa Hoffmann. Man læste og efterlignede ham. Den sjælesunde Povl Møller slugte «Kater Murr» 1ste Del, som han havde nappet paa Vennen Just Thieles Bord, og ud paa Natten vilde han dundre denne op, forat faa 2den Del, da han ikke kunde vente til næste Dag. Den aandsfornemme Joh. Ludv. Heiberg oversætter to af hans «Natstykker» i en udvalgt Novellesamling, han udgiver. Fru Gyllembourg, som jo ellers gjælder for Indlederen af den dansk-realistiske Hverdagshistorie, kan ikke bare sig for at efterligne Hoffmann i «den magiske Nøgle». Hertz træder i hans Fodspor i Æventyrfortællingen «Pigen fra Georgien». Det Samme gjør Oehlenschläger i «de to Jærnringe», og føler sig stolt ved, som Ven af Hoffmann, at turde kalde sig «Serapionsbruder». Han besøger ham i Berlin og

morer sig over hans mekaniske Djævel. (At Hoffmann holdt en saadan til de Besøgendes Forfærdelse og Adspredelse er karakteristisk). Andersen griber, med Instinktets Sikkerhed, strax efter Hoffmann, efterligner ham i sit første Arbejde «Fodrejse fra Holmens Kanal til Østpynten af Amager», i «lille Idas Blomster», Æventyrkomedien «Ole Lukøje» og m. fl. Hostrup benytter hans Tryllemotiver i sine Komedier; thi paa Regensen fantasere Studenterne sig ind i «Anselmus'» Situationer (der goldne Topf). Og da Abrahams kommer til Dresden og besøger «linksche Bad», kan han ikke lade være at kikke ind i Hyllebuskadset for om muligt at faa et Glimt af «Serpentines» lille smilende Ansigt at se.

Man sér da, at Ingemann her som saa ofte grebes af den almindlige poetiske Stemning i Publikum, og slet ikke var ene om sit Sværmeri for Hoffmann, «denne gaadefulde Genius med Flagremusvingerne», som han kalder ham foran det Exemplar af hans Skrifter, han forærede sin Hustru. Paa sin første større Udenlandsrejse havde han forgjæves søgt ham i hans Hjem; men kun truffet hans Kone, der (efter mundtlig Meddelelse) i høj Grad mindede ham om hin kvindlige Automat, som spiller saa indgribende og uhyggelig en Rolle i «der Sandmann». Mellem de Noveller, Inge-

mann udgav efter sin Hjemkomst, spores Hoffmanns Indflydelse i Dobbeltgængerhistorien, „*Moster Marie*“, og (næsten generende) i „*Sfinxen*“, en saare uheldig Efterligning af Hoffmanns Æventyr, paa Dansk kjendt under Titlen „Guldskaalen“. — Det hoffmannske Forbillede, der *nu*, til Brug i hans Polemik, vel nærmest svævede ham for Øje, var det ypperlige, satiriske Æventyr „Klein Zaches“, som ogsaa Hostrup senere benyttede i „En Spurv i Tranedans“. *Men enkelte Træk i Skildringen af „Ole Navnløs“ turde ligefrem være hentede fra det Forfatterbillede, der træder os i Møde fra Størstedelen af de hoffmannske Digtninger.*

Det, Ingemann stadig beundrede hos den tyske Romantiker, var hans Evne til at drive fantastisk Leg med den udvortes Verden, og forflygtige dens Fænomener til Skin og Skygge. Ingemann var for from en Natur til at sympathisere med hans Satyrlune; og naar Hoffmann følte en dæmonisk Attraa til at styrte sig ind i hine Gestalters St. Veitsdans, som han selv havde fremmanet, saa gyste den barnlige, danske Digter for sin vilde Broder. Men i dennes Lyst til at gjække Filisterverdenen, for hvem alt Sanseligt ene havde Vished og Sikkerhed, i hans Lyst til at lade Aandeverdenen rask gribe ind i det regulerede Samfundsliv, deri følte han sig inderlig beslægtet med ham. Thi dette var Ingemann som en djærv Protest mod det, som af alle Ting var ham

mest forhadt: Fordringen om den begrænsede menneskelige Forstands absolute Dominium.

Til Vehikkel for det hoffmanske Maskineri, han vilde sætte i Bevægelse, valgte han et norsk Sagn, som han altid havde fundet stort Behag i. — „Huldregaverne“ begynder med et udmærket smukt gjengivet Æventyr. Den stille, blide Bondekone, hvis Øjne undertiden „skinne saa klare som et Par Stjærner ved Juletid“, tager stundom i Skumringen sin lille Dreng paa Skjødet og fortæller ham (helst naar Faderen ikke er til Stede, der ikke lider nogen som helst Tale om det Overnaturlige) om en Bondes Hustru, som en mild Vaarnat blev hentet af en Mand af Højfolket, forat hun skulde staa hans Kone, som var i Barnsnød, bi. Den Lille løber i Forvejen i sin Bjærgmandsdragt og med Lygten paa Maven. Mange hundrede Trin stige de ned under Jorden. Til sidst komme de til en Klippehule, hvor mangfoldige Blaalys brænde, og Sølvaarer med funklende Stene skinne frem af Granitten. I en Sidegrotte hviler den lidende Huldrekvinde, omgiven af flere smaa Koner, der forgjæves bestræbe sig for at hjælpe hende. Bondekonen er heldigere, og snart holder hun et nydeligt Huldrebarn i Hænderne, der er saa stort og tævert som en Kattekilling, saa det er lige ved at springe fra Moderen. Medens de smaa Huldrekvinder nu sørge for Barselkonen, bringer Bondens Hustru

den Nyfødte ind til Faderen, der i jublende Henrykkelse som en Top hvirvler sig rundt i Hulen med Ungen. Men pludselig tager han en lille Sølvkrukke frem, og beder Bondekonen at holde Barnet stille, medens han salver det for Klarøjethed og Lydhørhed. Da dette er sket, springer Barnet fra ham som et vævert Egern, og hopper muntert omkring; men Faderen smiler og siger: «Lad det kun tumle sig, det løber dog nu hverken i Ild eller Vand!» Bondens Hustru, som forbavset har været Vidne til dette Skuespil, beder nu Fjældmanden overlade hende lidt af den vidunderlige Salve; men han advarer hende: «Tag Dig i Agt, Menneskekvinde! — For Jer deroppe duer det hverken at være klarøjet eller lydhør. Gak Du hellere herfra med det Syn og den Hørelse, Du kom med, og tak den, der gav Dig Øjne og Øren, at Du ikke fik dem bedre! — Tag hellere saa meget Guld og Sølv med Dig, som Du kan bære! Det er Ting, I har Forstand paa deroppe.» — Men da Bondekonen vedbliver med sit Forlangende, faar hun sin Vilje og ovenikjøbet for sin Umage tre prægtige Diamantringe. Ved sin Opvaagnen næste Morgen smører hun Øjne og Øren med Salven og pludselig skifter Alt om hende Udseende og Værdi: hendes lille Stue højner sig til en Kirke, det skurede Egebord blinker som Sølv, og, hvor Solen skinner paa det tarvelig udførte Træsnit af den bibelske

Historie, træder disse frem paa gylden Grund. Spurvekvidren under Græstørvtaget lyder for hende som liflig Musik; og da hun henrykt iler ud til sin Mand, som pløjer i Marken, forekommer det hende, som Lærkerne synge højt om Blomsterageren, hvorover Guds Engle have vandret ved Daggry.

Men Manden slentrer gabende bag Ploven og ser ikke, hvilke dejlige Roser og Liljer, der falde for hans Plovjærn; og da hun tilraaber ham, at han dog maa skaane de skjønne Blomster, svarer han tvært, forbavset: «Drømmer Du, Mo'r! Det er jo kun Tidsler og Ugræs!» — Nu mærker hun først, at hendes sanselige Opfattelse af Tingene er bleven en ganske anden end de Flestes, og at hun ansér *det* for Skjønt og Hæsligt, som Andre holde for det Modsatte. Manden tror, hun er bleven forstyrret og skyr hendes Omgang, og hendes Sognefæller beklage og ringeagte hende som et stakkels, vanvittigt Menneske.

Barnets Øjne hænger ved Moderens Mund, naar hun fortæller dette Æventyr: hendes Minespil er saa livligt, og hendes Stemme har en saa forunderlig sympathetisk Klang. Aldrig hørte det før eller siden et Folkesagn saaledes blive fortalt. Men, da den lille Ole næppe har opnaaet Drengealderen, sendes han bort til Latinskolen og derfra til Universitetet, uden at kunne erholde Faderens Tilladelse til at komme hjem i Ferien.

Først da Moderen er død og skal begraves; faar han Lov, og *nu* underrettes han om, at Faderen har holdt ham borte fra Hjemmet paa Grund af Moderens permanente Sindssygdom. Men de Omstændigheder, under hvilke dennes Begyndelse siges at have fundet Sted, overbeviser Ole om, at Moderen har fortalt hint Æventyr ud af en virkelig Selvoplevelse. Og hans Gisning stiger til Vished, da han i et lille sølvbeslaget Skrin, hun har efterladt ham, baade finder Huldresalven og Ringene. Da han ikke kan bare sig for at gjøre Brug af den første, antager ogsaa for ham efterhaanden de sanselige Ting og Personer et helt andet Udseende, end de have for den almindelige Betragter. En ung flanerende Æsthetiker, hvis hele Viden indskrænker sig til en flot Brug af filosofiske Kunstord, forekommer Ole, under Forfægtelsen af sin plumpe Realisme, at ligne et levende Lig. En lille Herre i brun Kjole og Silkestrømper, der galant svinker om mellem Damerne ved en Soiré, bliver ham i Øjeblikket til en stor Ørentvist, som han er lige ved at gribe efter. En Opponent ex avditorio, der taler flydende Latin, og som ved dialektiske Kunstgreb faar Præses til at indrømme, at der ikke blot *ikke* gives nogen personlig Djævel, men, at i det Hele taget Antagelsen af gode som onde Aander høre ind under en antikveret Videnskabeligheds Paastande, afsløres pludselig

for Oles Syn som den lede Satan selv med sit traditionelle Tilbehør: Hale og Hestefod. En ung Pige, der en Stund har vakt hans Elskov ved sit indtagende Udseende, antaget en Aften, da han følger hende hjem i Maaneskinnet, og hun ivrigt underholder ham om Kogekunsten, Skikkelsen af en spaserende Stegevender. Men værst er det, at han tydelig kan høre Kætterierne og den hedenske Visdom ud af de theologiske Docenters Foredrag; thi da han er «en virkelig Rettroende, som støtter sig til Luthers og Reformatorernes Lærdomme», giver denne aandelige Lydhørhed Anledning til mange ubehagelige Overraskelser og for ham selv farlige Kontroverser. Da han til sidst ved en theologisk Attestats formener sig hensat mellem et Avditorium af bebrillede Kirkerotter, med Kollegiehæfter mellem Forbenene, og en Skorpion, der optræder som Examinator — bliver det rent galt. Først slaar han til «Skorpionen» med sit Lommetørklæde, saa Examinator maa bede ham ikke «vifte ham i Øjnene»; dernæst vil han ikke snakke ham efter Munden, men protesterer i «den gammeldags Kristendoms Navn» mod hans heterodoxe Meninger, og endelig erklærer han rent ud, at han ansér hans Højærværdighed for en Skorpion. — Ole bliver naturligvis øjeblikkelig afvist fra Examen, og siden relegeret.

Han vil nu rejse ud af Landet og skaffe sig Rejsepenge, ved at sælge de tre Ringe, han har arvet. Han tager dem paa sine Fingre, for at gaa hen til en Juvelér. Men hvor forbavset bliver han ikke, da alle Mennesker paa Gaden hilse ham med den største Ærbødighed, og Juveleren er lige ved at slaa Panden mod Gulvet af bar Ärtighed, da han træder ind i hans Butik. I et lige overfor Disken hængende Spejl bemærker han nu, at der er foregaaet en vidunderlig Forandring med hans Person, idet den Glans, som udgaar fra Ringene, omstraaler ham med en Nimbus, som gjør ham tusend Gange mere elskværdig og noblere end før. Hans Beslutning er da hurtig fattet. Han giver Greven, optræder under Navnet *v. Scheinleben;* og da Ringene befindes at repræsentere en Kapital, hvorfor man kan kjøbe tre Jordegodser, lever han paa en stor Fod. Men nu er hans romantiske Clairvoyance — mærkeligt nok — forsvunden. Han ser Menneskene med de samme Øjne som alle Andre. Huldresalven bruger han til Pomade, og glæder sig ved, at den besidder den fortrinlige Egenskab: at kunne gjøre røde Bakkenbarter sorte. Thi nu optræder han som Kavallér i de elegante Selskaber; Damerne sukke, og Herrerne bukke for ham, og han befinder sig saare vel imellem dem. Han, som før har været ansét for en fantastisk Særling, viser sig nu at være en beleven Mand,

der paa Gentlemanvís tolerere alle Meninger. En Læge, som han før havde ansét for en latterlig Muldvarp, synes ham nu en særdeles vakker og fornuftig Lærd, Examinatoren, som han holdt for en Skorpion, forekommer ham nu at være et godt Hoved, og hans Ven, den fede æsthetiske Driver, ansér han nu for at være en ganske sund og solid Fyr. «Naar Alt kommer til Alt», siger han til sig selv, har maaske den Ene lige saa lidt Ret som den Anden. Og naar vi dog Alle hver paa sin Vís fare vild, er der jo ingen Grund til at foretrække den ene Vildfarelse for den anden». Han morer sig nu fortræffeligt over Alt, kalder alle Mennesker og alle Ting, man sætter Pris paa, charmante, ypperlige og ædle. Han læser gode og slette Bøger næsten med samme Fornøjelse, da de omtrent i lige høj Grad forøge hans Menneskekundskab, og ler ad alle Vittigheder og Dumheder med samme velbehagelige Rolighed. Han har ingen Fjender, men mangfoldige Venner, Klienter og Beundrere. Engang imellem gjør han en Skovtur, hvor Beskuelsen af den skjønne Natur anvendes som et ypperligt Middel til at fordøje en god Frokost. Ved en saadan Lejlighed udsættes ogsaa en Præmie for det bedste Digt, og den tilkjendes énstemmig en ung «og, hvad man kalder, genialsk Mand af en overordentlig Korpulence, som med en saa kraftig

Fantasi, og med saa megen Natur og Sandhed har anskueliggjort Ideen om en Skinke, at Tænderne løber i Vand paa de fleste Tilhørere. Dertil har han med en sand, mandig Følelse vidst at undgaa Sentimentalitetens farlige Klippe, saa at hans livsfriske, solide Digt formenes at danne Overgangen til en bedre Smag og en ny herligere Periode i Poesiens Historie». —

Men en Nat bliver den foregivne Grev Scheinleben overfalden, Ringene fratagne ham, og den virkelige Ole synker nu atter ned paa sit gamle Samfundstrin. Af Nød og Trang maa han paatage sig at skrive Disputatser for Andre (!), som han sammenplukker af en Mængde forglemte Dissertationer og mugne Folianter, hvilke Ingen mere læser*). Hos nogle Filologer, som gjøre sig berømte ved ny Udgaver af gamle Klassikere, har han ligeledes nogen Fortjeneste. Han foretager blot et Par Smaaforandringer i Correcturen efter de forskjellige Læsemaader, og bemærker det som noget Vigtigt i Noterne. Men Æren faa de lærde Udgivere, som lade deres Navn sætte paa Titelbladet paa det Sted, hvor man er vant til at se Forfatterens. De forvexle sig da selv med Forfatterne til disse gamle Skrifter,

*) En Hib til Peder Hjort, der havde disputeret over Scotus Erigena.

idet de dog som deres Forbedrere tilegne sig en endnu langt større Fortjeneste*).

I den Anledning udbryder Æventyrets Helt: «Det er dog en forunderlig Verden, vi leve i. Da jeg var klarsynet og lydhør, ansaas jeg for gal og maatte ikke gjælde for, hvad jeg var. Da jeg blev aandelig blind og døv, og udgav mig for, hvad jeg *ikke* var, ansaas jeg for vís og gjaldt for langt mer, end jeg var, idet jeg endogsaa fik Æren for, hvad Andre var eller gjorde: de Lærde tilegnede mig jo deres Skrifter og forsikrede mig, at det var fra min lyse, overlegne Aand alle deres fortræffelige Ideer vare udgangne. *Nu*, da jeg næsten selv resignerer paa at være en levende Person eller gjælde for nogen Verdens Ting, faa Andre stor Ære for Alt, hvad jeg foretager mig! —»

Imidlertid bliver han dog til sidst kjed af at være «Skrivemaskine». Samtidig hermed faar han atter sin Klarsynethed tilbage: thi da han en Gang forlader en af de lærde Matadorer, han arbejder for, og erklærer, at «han ikke vil lade ham længer pløje med sin Kalv», hører han, at en «stor Papegøje,» der med vred Skjælden flyver ud efter ham paa Trappen, med megen Ærbødighed af en Tjener bliver tituleret naadige Herre».

*) En Hib til Molbech. Udgiver af gamle danske Literaturværker.

Han overtager da en Huslærerplads hos en Grev Stjærnskjold, og tager med Familien ud til dens Landsted. — —.

Det er ved Efteraarstide. Luften er ren og kølig; Himlen „som et døende Menneskes Aasyn, der opklares ved Forudahnelsen af den evige Frihed“. Ole Navnløs staar paa det gammelgothiske Landslots Altan, hvor der er en vid Udsigt over Havet, og det forekommer ham, som om han virkelig saa „Stjærnerne henrulle paa deres evige Baner og hørte uendelige Tonestrømme følge deres skjønne harmoniske Bevægelser“. De gamle astronomiske Figurer faa Liv for ham. Orion bliver ham en mægtig Kerub med flammende Sværd; Dyret, han ligger i Kamp med, er det, „hvorom Profeterne har talet, og som først 1000aarige Verdenskampe kan fælde. Han hører Himmelstrømmen nedbruse under Kamp-Englens Fod med de tusend Verdener i dens Bølger. Men over Universets store Kampplads tindrer det store Stjærnekors roligt og stille, hvor Svanens Vinger suse, og Himmellyren toner ved dens Vingeslag. De himmelske Harmonier gribe i en uendelig Mangfoldighed ind i hverandre. Han hører de forunderligste Overgange i alle mulige Tonarter med en Frihed, Dristighed og Storhed, som denne Verdens Contrapunctister vist aldrig vil udfinde Maal og Regler for“. — Han meddeler sig til den gamle Greve, og hører med

glad Forundring, at denne aldeles kan gaa ind paa alle hans Forestillinger. «Hvad der fornemmes af en ydre eller indre Sans», siger denne, «maa nødvendigvís virke forskjelligt efter den forskjellige Natur og Udvikling af hín Sans. *Fantasiens og Følelsens Verden kan derfor ingen almindelige Love modtage;* det er vist en forgjæves og afsindig Bestræbelse at ville paatvinge Nogen et andet Syn eller en anden Hørelse, end han har. Hvad der sønderriver min inderste Tonesans som den skrækkeligste Disharmoni, beundres netop af de fleste saakaldte Kjendere og Kunstdommere som musikalske Mesterstykker; derimod kan undertiden en simpel ringeagtet Tonefølge, en gammel Kirkemusik, en længst forglemt og uddød Folkesangsmelodi lige som aabne mig en helt fortryllet Verden og sætte mig i en Henrykkelse, som Ingen begriber».

Saaledes, svarer den unge Huslærer, er det tit gaaet ham med Poesien. Men hans Interesse for «dens dunkle ahnelsesfulde Regioner» er ofte bleven fordømt som et sygeligt Hang til Mysticisme og sentimentale Sværmerier.

Greven smiler roligt og siger: «En saadan Fordømmelse har dog vel aldrig forskrækket Dem? — Der gives svage Karakterer, paa hvem et Spotord synes at virke forvildende og næsten tilintetgjørende. Saadanne Menneskesjæle ere højst ulykkelige. De forekomme mig som forhexede Fugle

eller Fiske, som man kunde styrte ud af deres Element ved at dadle det, og kalde Luften Tomhed og Havet Blødagtighed».

Ole svarer, at han ganske vist ofte har ladet sig imponere af dem, der med Bestemthed paastod, at en tidlig Tæringsdød maatte være ham vis, naar han kunde finde Behag i slige Drømmerier. Men han har rigtig nok ofte til sin Forskrækkelse opdaget, at de, der saaledes ængstede ham, selv led af en Sot, som var langt værre end den, de mente ham behæftet med.

«Det har De virkelig opdaget?» afbryder Greven ham hurtig, og betragter ham nøje. — «De ser altsaa godt i Natten og gjennem Taage. Maanelyset er Dem kjærere end Solskinnet. Hvad man kalder virkeligt, forekommer Dem undertiden som Skin og Skuffelse, og hvad man kalder Drømme og Fantasier som virkeligt. De er altsaa født i en Efteraarsnat, og elsker vel fortrinlig Svanens og Lyrens Constellationer».

Ole forbavses over dette Indblik i hans Sjæleliv, men hentyder til, at han muligt har arvet sin Tilbøjelighed for det Vidunderlige fra sin Moder. Derpaa fortsætter han: «I Æventyret, i Spøgelseverdenen, i de østerlandske Digtninger, i alt det Magiske og Sælsomme, i den hele forunderlige Sagnverden og den saakaldte Folkeovertros foragtede Sfære — finder jeg en uendelig Rigdom af Poesi. Jeg finder ofte mer Sandhed og Vis-

dom i et Ammóstue-Æventyr end i de skarpsindigste filosofiske Systemer. I Oldtidens Myther og dunkle Symbolik, i de tidligste Erindringer fra Menneskeslægtens Barndom, som den kritiske Historiker betragter med et medlidende Smil, finder jeg ofte en langt højere Sandhed og dybere Betydning end i de klareste Fremstillinger af Menneskelivets Dagside — lige som Natten selv med den store højtidelige Stjærnehimmel, med sine ahnelsesfulde Rædsler og Henrykkelser, i sin gaadefulde Sammensmeltning med Aandeverdnen er mig langt mere poetisk og opløftende end Dagen med dens travle, haandgribelige Menneskefærdsel».

«De foragter vel altsaa heller ikke alle de hemmelighedsfulde Videnskaber og Kunster?» sporger Greven, og betragter ham med et gjennemtrængende Blik; «jeg mener just ikke Astrologi og Alchymie, men især Kabbala*) og den hellige Theosofi».

Ole svarer, at han altid har næret en heftig Attraa efter at blive indviet i disse hemmelige

*) Jødernes hemmelige Lære, som paastaas at være Adam aabenbaret af Englen Rafael, og fra hin forplantet ved Tradition. Akibah, der henrettedes under Hadrian som Deltager i Barcochbas Oprør, siges at have samlet disse Overleveringer. De give en mystisk Udtydning af Mosebøgerne, forklare Dybhederne i Guds Væsen, og berette om Englene.

'idenskaber; men han har været ængstelig for at fortabe sig i sindsforvirrende Drømmerier».)g desuden har han savnet en Mentor.

Greven tilbyder ham nu sin Vejledning, men lføjer: «Frygter De for at se Naturen under løret, er De ikke skikket til at indvies i dens [ysterier.» Ved disse Ord forandres den Talendes nsigt, og Ole gjenkjender pludselig en skjøn, rværdig Olding, han en Gang har set i en Vogn lligemed en dejlig ung Pige, der holdt et Fugleır paa Skjødet. Hans «æsthetiske Ven», med 'em han da var i Følge, spottede imidlertid de Kjørende og kaldte Herren en gammel Krum-'g med et vanvittigt aristokratisk Smil, og hans 'indlige Ledsager en gammel Gribbenille, der d og pjattede Fransk med en Pappegøje. Men løfter der sig som et Taageslør fra Oles Øjne, han ser, hvilke overordentlige Mennesker han kommen imellem. Greven fører ham ind til Datter Camilla, der i en hvælvet, af dæmpede ıalamper oplyst gothisk Sal sidder ved et Harıium, medens nogle stille Mænd i Grupper t om paa det tykke gammeldags Tæppe lytte endes vidunderlig dejlige Musik. Ole ber ikke, hvorledes han har kunnet tage denne elsk skjønne Pige for en gammel Jomfru, estyrede Grevens Hus. Han føler sig saa ɜldet af Beundring og Kjærlighed, saa at 'ilkaarlig maa bøje Knæ for hende. Og

Greven tilhvisker ham, at det, Menneskene som oftest kalder skjønt, er den blot transitoriske (overgaaende) Skjønhed, som kommer og svinder paa 60 Aar eller et Døgn — «har De aldrig set et Barn dø eller blive gammel i en eneste Time?» — men den evige, virkelige Skjønhed, der ikke visner under Tidens Haand, den har vor jordiske Tilværelse ingen Magt over. «Hvad der *virkelig* er til, er væsenlig, uforanderlig Et — *hvorledes* vi sé det, er forskjelligt og betinget af Tid, Omstændigheder og Sansudvikling. Men den, der ser i Aandens og Sandhedens Lys, ser nu og evig det Samme».

Ole begynder nu sine Studier i Grevens Bibliothek og Musæum, vejledet af Faderen og støttet af Datterens aandelige Snarblik. Greven afslører dem Naturens vidunderligste Mysterier. «Meget af hvad de Lærde og Videnskabsmændene med fornem Latter forkaste som Overtro og Sværmeri, viser sig nu for Ole i sin dybe, store Sammenhæng med Aandens inderste Væsen, som nødvendige Virkninger af en højere Natur». — Derimod dreje Bordsamtalerne sig fornemmelig om verdslige Ting «til Dels maaske for Sønnernes Skyld, som, med Hensyn paa deres særegne Naturer og Anlæg, først gradvis maa indvies i de forskjellige Videnskaber».

Men ogsaa den udvortes Verden og dens Hændelser ser nu Ole i et andet Lys end hidtil

Han plages ikke længer af de Disharmonier og Karikaturer, som før saarede hans Øren og Øjne, naar han gjorde Iagttagelser paa Hverdagslivets Scene. Paavirket af den gamle Greve, ser han nu det daglige Livs Fænomener i harmonisk Overensstemmelse med det indre Liv, og derved i et klarere Lys. Ogsaa Theorier og Systemer, der som saadanne forhen have været ham forhadte, og forekommet ham som Prokrustessenge, „fordi de stræbte, at stemple en *individuel* Anskuelse med et *universelt* Gyldighedspræg, og gjorde den Enkeltes Bornerthed, Smaalighed og Ensidighed til Norm og Maalestok for det Store, Sande eller Skjønne i Aandens uendelige Verden“ — disse Theorier og Systemer forekomme ham ikke længere afskyværdige. Tvært imod! han har nu indsét „at der ogsaa maa kunne gives en Theori og et System for det Sande og Skjønne, med en dyb og evig Basis. Men en saadan Theori maa ikke bygges paa Menneskeerfaring og Menneskekløgt, *den maa grunde sig paa en Aabenbarings evige og urokkelige Sandhed. Al Intolerance er mig forhadt; men skal Nogen med mindste Skin af Sikkerhed og uden afsindig Anmasselse beatificere eller forkættre en aandelig Stræben, maa han kunde bygge sin Avtoritet og Fuldmagt paa et urokkeligt Guddomsord, eller i det mindste selv tro sig i Besiddelse af en saadan guddommelig Fuldmagt. Kun en religiøs Intolerance kan være menneskelig og*

tilgivelig; enhver anden synes mig djævelsk eller vanvittig Selvforgudelse».

Dag for Dag blive nu Naturens Hemmeligheder Ole klarere og klarere. Med Henrykkelse trænger hans Blik dybere og dybere ind i Aandernes Vidunderverden. Det svælgende Dyb, som formenes at være befæstet mellem den aandelige Tilværelse og den sanselige Verden, forsvinder for hans Clairvoyance, og han ser nu, hvad han forhen kun har ahnet, at vi daglig leve og røres «midt i den herligste Aandeverden». Vi sanse den kun ikke, blinde og dorske som vi ere.

Et Brev fra hans «æsthetiske Ven», der søger at gjøre ham Greven mistænkelig, knytter ham blot inderligere til denne, saa meget mere som han faar Sort paa Hvidt for, at hín fremmede Lærde, Dr. Stagefyr, der anbefales ham som Vejleder til Sandhedserkjendelse, virkelig er den formummede Djævel, han ansaa ham for, da Doktoren ved hín Magisterdisputats optraadte som Opponens ex avditorio. Ole er aldeles af Grevens Mening, at denne Naturfilosof med sin Nødvendighedslære, der ophæver det moralske Ansvar, og sin Hævden af Godt og Ondt som kun tilsyneladende Modsætninger, men i Virkeligheden to Sider af et og det samme Absolute — at *han* er Antikristens Udsending, der ved sin Fornegtelse og Modsigelse af Aabenbaringens klare Ord forleder Menneskene til langt farligere Forvildelser,

end de religiøse Overdrivelser nogen Sinde have tunnet. —

Ikke desto mindre finder dog pludseligt et drud Sted, da Greven gjennem Oles Meddelelse plyses om Grunden til hans mærkværdige Klarm. Han har forhen troet, det var en Gave, Gud avde skjænket ham ved Fødselen; men nu forrdes han ved at høre, at det er en Skjænk fra lvdæmoniske, lunefulde Elementaraander, der er eget Forgodtbefindende kunde drive deres il med den, som har modtaget, og anvender res Gave. Han priser Ole lykkelig, fordi Rinne ere blevne ham frarøvede, og beklager, at n ved at benytte Huldresalven har overskredet n tilbørlige Grænse mellem den tilsyneladende den aandelige Verden. Kun den hellige Skrifts d i deres rette Betydning og Forbindelse kan hæve denne Grænse. Og kun den Mand kan de i Aandernes Verden, som lever i den gudmmelige Krafts og Almagts Aand, og vil dens lje; thi hans Vilje maa ské med den Almægtiges.

Idet Greven udtaler disse Ord «flamme hans ne og hans anseelige Skikkelse hæver sig med synderlig Kraft og Majestæt»; og han, som har ddelt Ole, at han er af jødisk Afstamning, ekommer denne i Øjeblikket som Moses, der 'aler over det røde Havs Bølger.

Men i denne hans Fædres højeste Visdom ddomsordets inderste dybe Forstaaelse, tør nu

Greven, efter hvad han har erfaret, ikke indvie Ole, og med Smerte erklærer han, at de maa skilles. Da Ole vil tiltrodse sig Retten til at blive, eller, da han ser, at dette er umuligt, bortføre Camilla, forandres pludseligt Alt for ham: Greven er atter den gamle, svage krumbøjede Herre, og Camilla den franske, mumieagtige, gamle Frøken, som han fra først af saa udføre en Husbestyrerindes Gjerning paa Grevens Slot. Kun ét beholder han som Minde om og Ækvivalent for, hvad han har tabt, en gylden Skammel i Form af en Kalv, hvilken den Gamle har betegnet som et Billede paa sin Slægts Arvefjende, og forgjæves advaret Ole mod at vælge mellem de Sager af Værdi, han tilbød ham. —

Ole fører nu et omflakkende Liv; men efterhaanden faar Guldkalven, ved hvis Besiddelse han er sikret mod enhver materiel Mangel, et saadant Dominium over ham, at han af Gjerrighed afholder sig fra selv de tarveligste Nydelser. Til sidst bliver han saa fortryllet af dens Glans, at han en Nat vil tilbede den. Da lægger den sig paa hans Bryst som en kvælende Byrde, og først da han udraaber Jesu Navn, formaar han at vælte den fra sig. Men nu snor en Slange sig frem af det ituslaaede Billede. Forfærdet griber han Ildtangen, for at klemme dens Hoved sønder. Da bryder Dagen frem — og han ser, at det er hans elastiske Strømpebaand, som han var i

Færd med at bekæmpe. Altsaa var det hele Drøm og Indbildning? — Dog, hvad skal han tro, da han gaar ud af sin Gadedør, og ser den uhyggelige Dr. Stagefyr gaa foran sig med Tindingerne blaa og opsvulmede, og Hovedet ligesom sammenklemt. — «Drøm og Fantasi kan dog næppe være Noget aldeles tomt og ikke Tilværende, men maa være Fornemmelser af Fænomener, som man ikke i den sædvanlige vaagne og uexalterte Tilstand kan opfatte».

Siden hører Ole, at Dr. Stagefyr holder politiske Forelæsninger i den Universitetsstad, han foreløbig har taget Bolig i. Men den berømte Lærde er Gjenstand for Mistanke og Inkvisition fra den illiberale Regerings Side, da det hedder sig, at han ved en jesuitisk Moral søger, at forlede Ungdommen til lovstridige Foretagender. Om end skjønt Ole langtfra billiger denne inhumane Fremgangsmaade, der blot leder til, at Doktoren i frimodige Sandhedsvenners Øjne bliver Martyr for den aandelige Frihed og for Menneskeslægtens højeste Rettigheder, kan han dog ikke lade være at polemisere imod ham, da han ansér hans Anskuelser for farlige, naar de populariseres. Thi de Galskaber, de Lærde indenfor deres snævre Kreds afhandle paa et dødt Sprog, tænde ingen Steder Ild.

Da Begrebslivet under denne literære Fejde er gjenvakt hos Ole, faar han Lyst til at fortsætte

sit tidlig afbrudte akademiske Kursus, og atter at besøge Universiteterne, «som dog ere Menneskeaandens højere Opdragelsesanstalter». Men nu ville de akdemiske Sysler ikke længer behage ham. .De saakaldte Forelæsninger ere ikke Andet end Oplæsning af død Lærdom, og han finder det latterligt, at man tvinger de Studerende, «der vil have Embeder i Staten, til timevis gjennem halvaarige Kursus paa den kjedsommeligste Maade at høre og opskrive, hvad de langt bekvemmere paa en 8 Dages Tid kunne læse hjemme i trykte Skrifter». Derfor bliver han snart træt af at besøge Høresalene. Hvis de Herrer Professorer havde noget af særdeles Vigtighed at meddele Verden, kunde de jo skrive i Aviserne. Hvis de omhyggeligt vilde udarbejde deres Foredrag. kunne de lige saa godt lade dem trykke som Bog; en saadan læste man dog med større Udbytte og Fornøjelse, end man hørte Ordet «nedsyltet i et dødt og sirligt Bogsprog» fra et Katheder. Kun naar de formaaede at lade deres mundtlige Foredrag bære af den øjeblikkelige Interesses og Begejstrings Strøm, burde de bestige et Auditoriums Talerstol.

Han søger nu til selve det aandelige Livs Kilder, til Forfatterne og Digterne. Men her bliver han endnu mere skuffet. Skjønt han besøger de berømteste Skribenter, saa maa han dog sande. at «der intet Sted er mindre Maaneskin — end

i selve Maanen». Skribenterne forudsætte bestandig, at det er en beundrende Læser, der gjør dem sin Opvartning. Undertiden befinder Ole sig ogsaa i dette Forhold; men deres Forfængelighed virker som et Koldtvandsbad paa hans Begejstring, og tillader han sig den mindste Opposition, afløses strax den Venlighed, hvormed de i Begyndelsen modtog ham, af Kulde*).

Nu søger han da den selskabelige og saakaldte dannede Verden. Men her er han ikke mindre ilde faren. Han drager fra den ene Hovedstad til den anden, men alle Vegne forekomme Menneskene ham at være støbte i én og samme Form: som de se ud i deres Ydre, saaledes ogsaa i deres Indre, den samme Mode og de samme Meninger, de samme Manerer og den samme Politur. Intet Sted Natur eller Ejendommelighed. — «Konveniensen med det hele Selskabs- og Visitvæsen syntes mig at gjøre hele Omgangslivet til en død Mekanisme og til et bestandigt Gøglespil uden indre Liv og Sandhed. Overalt fandt jeg tom Artighed, ligegyldigt Galanteri og en intetbetydende Conversation, hvori man med tilløjet Liv talte om Vind og Vejr, Komedier, Baller og Bynyt, eller, naar det kom højt, om Modeskribenter og Kunstsager, hvorfor Deltagelsen dog

*) Skulde her ikke Erindringen om det eneste Besøg, Ingemann aflagde hos Oehlenschläger, spille ind med? —

som oftest var ligesaa tilløjet og affekteret, som naar Talen var med Filosofferne ex professo om Sandhed, Theologerne om positiv Religion og med Moralisterne om Moralens Udøvelse. Hvad der i denne Sfære gjorde mig det umuligt at finde det Liv, jeg søgte, var den grænseløse Forfængelighed, der forvanskede og fordrejede enhver Livsytring, og den store uendelige Usandhed, hvori den hele Tilværelse indhyllede sig for mig under alle Anstændighedens og den fine Levemaades Former. Denne evige Usandhed forekom mig som et dæmonisk Maskevæsen, der ved Opdragelse og Sæder havde modtaget det Gyldighedsstempel, hvorved det var blevet Nødvendighed for ethvert kultiveret Menneske». —

Stødt tilbage af det fine Selskabs Unatur, giver Ole sig til at være Haandværker. Han klæder sig i Professionistens Dragt og, da han af Naturen altid har været nævenyttig, arbejder han paa Værkstederne og deltager i sine Kammeraters Adspredelser paa Keglebaner og Ølhuse. I dette Selskab finder han mere «Natur og Sandhed, men dog tillige en Dorskhed, Spidsborgerlighed og Overvurdering af det saakaldte Solide og Nyttige» som er ham uudholdelig. — Han stiger da endnu et Trin længere ned: forklæder sig, og slider som Daglejer, sparer sig ikke og søger om Aftenen Kro og Kippe sammen med de ringeste af alle Arbejdere. Han finder her vel Raahed i højeste

Grad og den laveste Nydelsessyge, men dog ofte «en djærv, skjønt plump Humor, en vis Livlighed og Barnlighed i Fantasien, og en Sandhed i Følelsen, som han saa ofte havde savnet hos de saakaldte oplyste og dannede Mennesker». Hver Aften flokkes de fattige Daglejere om ham. Han beværter dem med Punsch, og fortæller dem lystige og bizarre Æventyr.

En Aften bliver han overstadig drukken. Han havde aldrig før været beruset, og i denne Tilstand kommer hans anomale Sanseevne tilbage. Kippen forvandles pludselig til en lys Sal, og foran ham staar en Yngling med en Tigerhud over de skjønne, nøgne Skuldre: «Du tror selv du er beruset, og du vil i Morgen tro, at jeg kun var et Foster af din Fantasi — thi saaledes kalde I jo ethvert Syn, der gaar over Eders Forstand — men jeg er en mægtig levende Aand —». «Pokker heller Højstærede! naar har man set Aander løbe nøgne om med et Kanedækken over Nakken?» — Men Skikkelsen byder ham at holde inde med slig Narresnak, og tilkjendegiver sig som Rankens Fyrste, hvem de Gamle dyrkede som en mægtig Gud; men som nu nygterne Pedanter have gjort til en forslidt mythologisk Figur, hvis Navn til Trivialitet er udskraalt gjennem alle Drikkeviser. Man tror, han er en livløs Allegori paa Vinens Virkning, og har ikke Tanke om, at der existerer en virkelig levende

Vinens Aand. Sligt hidrører fra, at de fleste Mennesker i den indsnævrede Kreds, hvori deres Liv bevæger sig, og hvorfra deres Bevidsthed henter sine Opgaver, ikke kunde faa Øje paa ham. Først naar Víntaagen omlejrer deres Hjærne, begynde de at faa en Anelse om ham og hans Tryllerige. Dog, saa snart de atter «blive ædru, d. v. s. vende tilhage til den forrige dorske Tilstand», kalde de i deres Vrantenhed ham og hans Herlighed for Galskab. Men Ole hører til de faa lykkelige Konstitutioner, der besidde Evne til at sætte sig i Rapport til Aandelivets Virkelighed, og Vínguden opfordrer ham til at følge sig ud under aaben Himmel.

Han fører ham nu ad Veje, der sno sig i de skjønneste Bugter og Slangelinjer langs med en rislende Bæk, til et Vínbjærg. Her danse de forskjelligste Mennesker af alle Stænder og Nationer i lystigt Hurlumhej mellem hverandre, idet de snart indtage de latterligste Stillinger snart danne de pudsérligste Grupper. «Det er min Forgaard» siger Vínguden «de fleste komme ikke videre. Som Du her sér dem, have de kun en dunkel Forestilling om, hvad de foretage sig. Medens deres Sjæle have sat sig i en dyrisk-magnetisk Rapport til Naturaanderne, sove deres Legemer samtidig under Borde, Bænke, paa Vogne, under Træer eller i Senge. Naar de vaagne, ville de klage over deres halvtossede Drømme og Vi-

nens ulykkelige Virkninger. Men nu vil jeg vise dig min virkelige Verden». — Ole ser Bjærget aabne sig, og en Skov af Vinranker og gyldne Drueklaser, overgydt af Skinnet fra tusende Stjærnelamper, blænder hans forbavsede Blik. I store Marmorkummer springer den herligste Vin i høje glinsende Straaler, og rækkes de Kommende i Krystalbægre af skjønne Hebe- og Ganymedskikkelser. Den græske Plastiks monumentale Værker træde dem levende i Møde. Og da Ole forbavses over, at disse Kunstværker virkelig ere af Kjød og Blod, betror hans Ledsager ham, «at de sanselig skjønne Kunstfrembringelser, der beundres som Virkninger af en saa kaldet skabende Fantasi og høj Genialitet, ingenlunde ere Menneskenes egne Skabninger og Opfindelser, men kun Efterligninger og Abildninger af Naturaandernes sande, levende Skjønhedsverden, som Digtere og Kunstnere i lykkelige begejstrede Øjeblikke kunne ane og kikke ind i; men som de siden i deres daarlige Hovmod og Blindhed betragte som en Illusion eller et Slags Drømme, de selv have skabt eller fremkaldt. Den Verden, de saaledes laane deres Billeder fra, nægte de i Grunden al sand Realitet, idet de dog sætte en særdeles Fortjeneste i den Indbildning, at det er tomme Fiktioner, som de selv efter Behag kunne danne sig efter deres ejendommelige Forestillinger om det Skjønne . . . Naar Du ser ret til, vil Du finde,

at alle de Konstfrembringelser, hvortil Du her tror at opdage Forbillederne, dog hos Eder kun ere mangelfulde Kopier og matte Omrids af, hvad der her lever og rører sig i den fuldendteste Skjønhed og Virkelighed. Eders Kunstdommere og Theoretikere tro at have gjort en vigtig Opdagelse, naar de kalde Kunstens evige Forbilleder Idealer; men de ville ansé det for en taabelig Overtro, naar Nogen vilde paastaa for Alvor, at han havde set disse Idealer som virkelig levende Væsner, saaledes som Du nu ser dem. Det smigrer nemlig Menneskesjælenes Forfængelighed og Indbilskhed, at gjøre sig selv til Guder og Skabere, og de ville hellere nægte det Skjønne og Fuldkomne al sand, levende Tilværelse, end tilstaa, at deres saakaldte Kunstnerfantasi ikke er en skabende Guddomskraft, men en blot opfattende Sans for det Guddommelige eller Dæmoniske».

Men Ole hører næppe Gnomefyrstens Ord, saa optaget er han af al den Herlighed, der strømmer ind paa ham. Dens Skjønhed gjør ham baade henrykt og tavs; thi han føler, at, besad han end alle Kunstnertalenter i højeste Potens, vilde han dog mangle Udtryk for at beskrive den. Dog, i dette Ocean af Lyksalighed, hvori hans Sjæl svømmer, føler han alligevel efterhaanden en vis Tomhed og et dunkelt, forunderligt Savn. Jo mere han beskuer alle disse skjønne Skikkelser, jo mere forekommer det ham, at de mangle det

himmelske Præg, der tit har ladet ham glemme Formen for Udtrykket hos den, som besad det. Pludselig aabner Fjældgrottens Væg sig, og den gamle Greves og hans Datters Skikkelser aftegne sig paa den stjærnebesaaede Nathimmels Baggrund. *Hun* staar i sin aandelige Ungdomsskjønhed venligt udstrækkende Haanden imod ham; *hendes Fader* med opløftet advarende Finger. — Da vaagner Ole — han har ligget og sovet Rusen ud paa den smudsige Bænk i den af Lampeos, Brændevins- og Punschedunst stinkende Kippe. «Aa det hele var jo ikke andet end dumt Tøjeri og Indbildning», siger han til sig selv — da erindrer han Vingudens Ord. Og han bliver konfus i Tvivl og Uvished om, hvilken af de to forskjellige Verdner, han skal ansé for den sande og virkelige.

For at komme til Resultat herom, beslutter han for Alvor at slaa sig paa Drik. Han lukker sig inde med et helt Flaskefoder. Atter kommer Synerne over ham, men denne Gang i en anden Følge. Mellem de gale og tossede Mennesker, der tumler sig i Vingudens Forgaard, ser han en Mand*) «med et græsselig surt og fortrædeligt Ansigt opføre et Stillads af lutter oppustede Svine-

*) Hvem Ingemann har ment med denne, kan ikke være Tvivl underkastet. Det er hans uskaansomme Kritiker, Kristian Molbech.

blærer, som hvert Øjeblik true med at trille ud af deres Orden. Noget, der volder Manden umaadelige Anstrængelser og Ærgrelser. Endelig lykkes det ham af dette ubekvemme Materiale at danne en Slags Pyramide. Med megen Vanskelighed kravler han op paa Toppen af Stilladset og holder en Forelæsning over den skjønne Literatur. Først nu kjender Ole, der i sin Tid er optraadt som Forfatter, denne Mand: han var forhen hans mest bidske Antagonist i den literære Verden. Men ogsaa ved denne Lejlighed lader det til, at han har valgt Ole til Foredragsæmne; thi han gjennemhegler Alt, hvad han har skrevet, paa det Ubarmhjærtigste. Da han pavserer et Øjeblik, lister Ole sig imidlertid bag ved ham, og stikker Hul paa alle de Blærer, som danne hans Piedestal. Manden begynder nu igjen paa sin lærde Tale og ser med en uforskammet indbildsk Mine ned paa Tilhørerene, idet han forsikrer, at det Standpunkt, hvorfra han her beskuer det aandelige Liv, er Resultatet af et helt Livs Granskning, og den Højde, hvorfra han her kan overskue enhver Stræben i Videnskab og Kunst, er grundet paa hans Tilegnelse af alle foregaaende Tiders Aand og Kunstfilosofiens højeste Axiomer. Medens han taler, pibler Luften lidt efter lidt med en hæslig Lyd ud af alle Blærerne under ham. Han ser sig om med et rasende Blik, og under Avditoriets skingrende Latter ruller han baglæns ned mellem de

tomme Svineblærer. — «Ærbødigste Tjener, Deres Velbaarenhed!» — siger Ole med et spottende Smil, idet han bukkende nærmer sig — «det gjør mig inderligt ondt for Resultatet af Deres Livs Granskning og for alle Tiders koncentrerede Aand, der saa troligt forlader dem, ret lige som Luft og Vind, og det her i Forgaarden til Sandhedens og Skjønhedens Verden, hvor det kun undrer mig, at vi To skulde mødes». — «Det er Deres Skyld Altsammen, gale Menneske!» — raaber han forbitret, — «det var for at vise Verden Deres smagløse Afsindighed, jeg maatte læse Deres fordømte Bøger. Nu har de drevet mig Galden op i Hjærnen, og paa en Maade beruset mig. Det er ikke Andet end Blændværk og Gøgleri med Dem og Deres Publikum; men naar man vil sætte sig ind i Andres Galskab, risikerer man selv at faa en Rem af Huden. Jeg er ellers en Hader af Spiritus — det véd Gud — —». «Det tror jeg saamænd gjærne» — afbryder Ole ham — «Spiritus har vist aldrig været Deres Faible. Men staar Deres skjønne System og Deres filosofiske Ideer endnu ikke til at reddes eller fanges?» — og han griber i Luften. Men over dette Drilleri bliver den uheldige Foredragsholder som rasende, og efter nogle forgjæves Forsøg paa at holde sig oprejst, farer han paa Hænder og Fødder hen mod Ole, og vil i sin magtesløse Forbitrelse sønderrive ham med Tænderne. Han har allerede

bidt Hul i hans Støvler, saa han nødes til at sparke ham til Side. Da bliver han for Oles Øjne «til en virkelig Hund, som med alle Tegn paa Galskab tager Flugten, medens Prygl regner ned over den fra alle Sider». —

Ethvert Æventyr skal have en Ende, dette ogsaa; man kan mærke Digteren føler det her, hvor hans poetiske Energi begynder at slappes. Han har bortskudt alle sine Pile. — Slutningen af «Huldregaverne» er da forfattet for Finalens Skyld, og derfor temmelig mat. — Efterat Ole er kommen til det Resultat, at Bacchos' Verden vel er virkelig, men kun lidet skikket til at føre En til det Sande og Skjønne, giver han sig til at være Tigger. Og, for ikke at lade nogen Stilling uforsøgt, lader han sig tilsidst optage mellem Røvere, — vel at mærke romantiske Røvere. — Endelig kommer han til Syvsovernes Hule, hvor han bortsover 200 Aar. Vaagen, vender han tilbage til den gamle Scene for sine første Oplevelser. Dog; ingen kjender ham. Kun Gjenstanden for hans Ungdomskjærlighed, Grevens Datter Camilla, lever endnu, 300 Aar gammel. Men hun véd Foryngelsesordet for dem begge. De blive gifte, og leve lykkeligt med hinanden. Folk i Omegnen sige rigtignok, det er et Par latterlige

gamle Ægtefolk, som kalde sig selv for unge. Men derom bryde de sig kun lidt. —

Som sagt, Slutningen er mislykket; men ellers staar dette Æventyr i *første* Række af Ingemanns Værker. Derfor har jeg dvælet saa længe ved det. Thi det fortjener at kjendes. De Voxne læse ikke mere Ingemanns Æventyr, og de, som endnu læse dem, Børnene, forstaa ikke dette. — Man ser, det savner ikke Malice. Navnlig er Digterens Fremstilling af hans æsthetiske Antagonist givet i en Form, hvorved denne maatte kjendes af Alle; Noget, der absolut maa stemples som literær Taktløshed. Ikke desto mindre — Lidenskaben bringer Ingemanns Digterindividualitet for Lyset. Hans Lammeblidhed, denne hvide Uld, man ynder at lægge som Ramme om hans konventionelle Kontrafej, klæder ham ikke nær saa godt.

I „Huldregaverne" fremtræder Ingemann som *rén* Romantiker. I mange af hans Arbejder er det, som Digteren ikke rigtig tør vedstaa sin poetiske Trosbekjendelse; men her, hvor Forbitrelsen rører op fra Dybet af hans Hjærte, her se vi, hvad der ligger paa Bunden. Og jeg véd i det Hele taget ikke, om der er noget andet Arbejde af dem mellem danske Digtere, man i fortrinlig Grad kunde kalde Romantikere, (Schack-Staffeldt, Grundtvig, Hauch, Søtoft), hvori Retningens Fane saa aabent udfoldes? — Vi finde

da ogsaa i «Huldregaverne» Romantikkens store Skjødesynder ligge klart for Dagen: dens Virkelighedssky, dens bristende Evne til at stille sig i Forhold til Samfundet, som det nu en Gang er; dens Mangel paa Bevidsthed om Jordlivets ubønhørlige Realitet. Vi have Romantikken her med dens fantastiske Flaneri, dens Overspændelser og Extravagancer, samt dens kunstneriske Ufuldkommenheder. Hvem f. Ex. uden en Romantiker af den rette Slags kunde driste sig til, som Forfatteren af «Huldregaverne», at give en Sammenligning mellem et Menneske og et Dyr, ellers anvendt som Skjældsord, udvortes Virkelighed? — Om end vor Selvilluderingsevne udfører sit største Kunststykke, saa naar den dog ikke til, blot med nogen som helst tilnærmelsesvis Realitet, at forestille os en lille vims Kavallér i en skinnende brun Kjole som Ørentvist. — Men paa den anden Side; hvem tør nægte, at Romantikken i sin Polemik mod den *flade* Realisme altid vil beholde Overtaget? — Saaledes ogsaa her. Ingemann har ikke lært saa lidt af sin Mester Hoffmann. Denne, som var en ægte Kunstnernatur, og tvungen for Subsistensens Skyld til tre Fjerdedele af Dagen at sidde i Retten, bøjet over Akter, hævnede sig ved Resten af Døgnet fantastisk-humoristisk at spille Boldt med Berlinerfilistrene. Ogsaa Ingemann gjorde her et ikke uheldigt Forsøg paa at lege poetisk Himmelspræt.

med dansk Pedanteri og spidsborgerlig Selvtillidsfylde. — Hvor tilbøjelige ere vi dog ikke Alle til at ansé den bitte Del af Verden, som vi med et ringe Antal højst mangelfulde Sanser formaa at sætte os i Rapport til, for den egentlige, den eneste, den værende? — Jeg hører, En og Anden paa positivistisk Vis indvende: «nu vel, vi kjende jo ingen anden; hvad vedkommer den Del af Verden os, som vi ikke kjende, og endnu ikke kan kjende?» — Men dertil maa svares: fordi vi ikke kan raade i en anden Verden end den, vor positive Erkjendelse kan omfatte, har dog den øvrige Del af det Existerende ikke ophørt at være til, og vi skulde sandelig i hvert Tilfælde nok faa dets Indvirkning at mærke. Havde den menneskelige Bevidsthed kunnet regere Historiens Løb, havde Verden sikkert ikke set ud, som den nu gjør. Bestandig krydses jo vore Planer af det Ukjendte i Tilværelsen. Det er det Faktum, Romantikken atter og atter har peget paa, og dette turde være én af dens Fortjenester. I ethvert ægte romantisk Digterværk vil man altid finde Spor af denne Erkjendelse, saaledes ogsaa i det paagjældende. —

Forat denne Ingemanns romantiske Apologi ikke skulde forfejle sin Adresse, havde Digteren indledet den med en Prolog, der forestiller «Jokum Toldbetjent ved Literaturstadens nedslagne Bom». Stakkelen klager gudsjammerlig over sin

kritiske Tjenestes Besværligheder; men den er jo nødvendig, højst nødvendig for

„var her ikke Smagstold og Aandspoliti.
vilde her blive et smukt Anarki.
Snart vilde man Skrifttorvet oversvømme
med Elskov og alt saadant sygeligt Kram
der gjør Menneskeslægten forfærdelig Skam.
I Stedet for nyttig aandelig Føde
man vilde os lutter Mystik paanøde,
og vælte vore ædle Forstandskister om
med Baller af gammeldags Kristendom.
Nej derfor bevare os Smagskomissionen
og de Deputerte for Kløgt-Religionen“.

Medens den literære Konsumtionsbetjent larmenterer og ræsonnerer, løber Ole Navnløs ham forbi med sit Manuskript, og springer over den lukte Bom ind i Literaturstaden. Forgjæves raaber Jokum Gevalt!

„Stop ham Betjenter!
Ha, den Streg skal han faa betalt med Renter.
Han er jo alt inde med samt sit Kram —
jeg brister af Harm — jeg forgaar af Skam —
Skal nu jeg ikke af Galde krepere,
maa Lavet hele hans Aand konfiskere“.

Det Lav, hvortil her alluderes, var, som man kan begribe, Redaktionen af «Maanedsskrift for Literatur». Efterser man Navnene paa dennes Medlemmer, træffer man visselig nogle af Tidens bedste Hoveder og mest ansete Videnskabsmænd. Først og fremmest Hans Kristan Ørsted, dernæst frisindede Mænd som Clausen og Nathan David.

en gjennemdannet Jurist som Kolderup-Rosenvinge og den klassiske Filologis opgaaende Stjærne J. N. Madvig, men ogsaa en latterlig Universitetspedant som F. C. Petersen («Trompetersen») og en skarp, men énsidig og gnaven Kritiker som Kr. Molbech. Dog disses Indflydelse har vel ikke vejet stort. Værre var det, at dette kritiske Maanedsskrift ikke havde nogen passende Modvægt indenfor den øvrige Tidsskriftliteratur, saa at dets Domme ansaas for inappelable. Det fik da ogsaa mer end én literær Brøde paa sin Samvittighed, f. Ex. Madvigs kluntede Angreb paa Novellen, «Min Broders Levned», i hvilken der dog forekommer saa mange Geniglimt. En Recension, der efter en Vens Sigende i høj Grad svækkede Carl Baggers Forfattermod. — Naar derfor Ingemann protesterede mod hint literære Tribunals absolute Avtoritet var det ikke uden Berettigelse.

Man blev ham imidlertid ikke Svar skyldig. Maanedsskriftets ledende Aand, H. C. Ørsted, var strax i det første Hæfte parat med en Anmeldelse af «Huldregaverne». Denne Anmeldelse fylder ikke mindre end 21 store Oktavsider; men gaar aldeles ikke ind paa Bogens æsthetiske Værd; den holder sig kun til dens Aand. Derfor tør den gjælde for den ældre romantiske Skoles Meningsudtalelse om den yngre. Den ældre romantiske Skole (Ørsted—Oehlenschläger—Mynster) havde efterhaanden formidlet der 18de Aarhun-

dredes Bevidsthed med det 19des; og dens Utilfredshed med, at de Yngre nu vil «overforbedre» denne Vinding, er Kjærnen i Ørsteds Indsigelse. Han knurrer mod Tieck og dennes Anskuelsesfæller, som ville gjøre Kunsten til Geniets Sag og Videnskaben til en død Forstandsmekanisme. Han holder paa, at Tro og Viden ere rundne af samme Rod, og finder det uforsvarligt at paadutte Videnskabsmanden Antikristelighed endsige Atheisme. Paa den anden Side protesterer han mod Ingemanns Fremhæven af, at det er nødvendigt at have en Aabenbaring som den absolute Rettesnor for al Forsken og Kunst, og paaviser med Rette Faren ved en saadan Theori, der vil føre til Inkvisition og Jesuitisme. Det 18de Aarhundrede har begaaet en Fejl ved at forkaste alt, hvad det ikke forstod; men derfor bør man ikke gaa til den anden Yderlighed og holde paa Alt, hvad man ikke begriber. Fordi Oplysningens Mænd behandlede hele Middelalderens Trosindhold som Obskurantisme, er der ingen Grund for de «Overdannede» til at gjøre sig til Sagførere for Pavedom, Fevdalisme og hele Middelalderens mørke Overtro.

Ogsaa paa den legale Videnskabs Vegne følte Ørsted sig noget fornærmet. Ingemann havde angrebet Universitetsdisputatserne og Doktorafhandlingerne med en højst bohémienagtig Kaadhed, og det var aabenbart, at han vilde Professoriet til

Livs. — Ikke desto mindre fik vor Digter netop fra én af Medlemmerne af selve det lærde Kollegium den bedste Haandsrækning.

Det var *Frederik Kristian Sibbern*, Professor i Filosofi ved Kjøbenhavns Universitet. Han skrev ham et langt, aabent Brev til i Anledning af „Huldregaverne". Denne Digter i en Filosofkappe, denne religiøse Tvivler, dette grublende Hoved med det varme Hjærte, følte sig tiltrukket af hin ingemannske Digtning ligesom Elektriciteten af den metalliske Spids. Som man siger, det skal forholde sig med kvindlige Epistler, at Grunden til deres Afsendelse indeholdes i Efterskriften, saaledes ogsaa her. Han kjender en Mand, siger Brevskriveren, der, skjønt han er Præst og forstaar at tale meget bevægeligt om Bønnens Væsentlighed, dog, naar han er kommen hjem, kaster sig, ikke paa Knæ, nej, paa en Stol og siger: hjælp min Vantro Herre, og klager for sig selv over, at der nu er gaaet Aar hen, i hvilke han ikke har bedet en eneste Gang. Han er langtfra at miskjende Indsigtens, Fornuftovervejelsens og den grundende Betragtnings Værd. Men han føler, *at der vil Andet til**). „Undertiden vaagne nu hos ham dybe Erindringer fra hans Ungdomstid, da ogsaa *han* laa ved Algodheds evige, naaderige Barm og følte et Verdenshjerte

*) Dette lader S. trykke med spærret Skrift.

banke mod sit. Men da jamrer han paa ny. — Hvor ofte, fortæller han Brevets Afsender, er han gaaet ind hos en fattig Husmandskone, og har, medens han talte med hende, taget en af de gamle Bøger ned, som stod paa hendes Bogbrædt, og følt en inderlig Glæde ved de Guldpunkter, der lynede frem af det brede masseagtige Foredrag i disse Skrifter. Hvor ofte, naar han kom i Samtale med en slig gammel Kone, har han ikke maattet ihukomme Schillers Ord: «Hvad de Forstandiges Forstand ikke begriber, det øver det barnlige Gemyt i Enfold». Hvor tit har han ikke følt den dybeste Ærbødighed for en saadan Kvinde, naar han erfor, at «hendes og hendes Børns Salighedssag hørte netop lige saa simpelt hen med til hendes Hverdagsarbejde og Søndagsforfriskelse som noget Andet, og at hun passede den med samme trolige Omsorg og Kjærlighed som sin Væv og sine Faar. Stod jeg, har han en Gang sagt til Brevskriveren, ikke i saadanne Øjeblikke for Himmeriges aabne Døre? *Vidste* jeg ikke dette meget vel? Følte jeg det ikke ogsaa i en vis Forstand? Hvorfor saa jeg det da ikke med Virkelighedens fulde Kraft, hvorfor følte jeg det ikke med Hjærtets hele Fylde? Hvorfor forekom det mig, som stod jeg endnu kun i én af de ufejede og urensede Forgaarde til Himmerige? Kunde jeg ikke meget vel mindes den Tid, da alt Saadant anderledes fyldigt forvandlede sig til

Virkelighed i mig? — Jeg véd af Erfaring, at naar man har den rette Mosesstav i Haanden, da kan man slaa Kilder ud af Jorddiger og Grøvter, saa vel som af Klipper. Hvorfor fandt jeg saa sjælden Mosesstaven i min Haand, og naar jeg fandt den, eller saa Livsvandene af sig selv pible frem for mine Øjne, stod jeg da ikke ofte foran dem som en Tantalus? — Se, skriver Brevets Afsender til Digteren, denne Mand har nylig læst deres „Huldregaver", og han ser mig nu aldrig uden han med en Mine, som dybt bevæger mig, tager fra Siden fat paa min Haand og siger: „Øjensalve, blot et lille Fingerdyp af Ole Navnløses Øjensalve, Hr. Professor — som om det blot kostede mig en Efterskrift i et Brev til *Dem* at skaffe ham den". — Med denne dybe sympathetiske Forstaaelse af Poesien i Ingemanns didaktiske Æventyr, maa man vel kunne fatte, med hvilke Øjne Filosof-Digteren ser det.

I Anledning af Literaturmaanedsskriftets Anmeldelse replicerede Ingemann med en lille Pjece, knap et Ark stor, „*Oplysninger til Huldregaverne*". Har man Æventyret i frisk Minde, gjør denne Antikritik et temmelig fadt Indtryk. Paa hver Side er Digteren overordentlig ivrig efter at fralægge sig enhver nøjere Forbindelse med Æventyrets Helt. Han har ikke villet skildre sig selv i Ole Navnløses Person; det er uforsvarligt og ubegribeligt, at man vil tillægge *ham* dennes

Karakter og Meninger. Han billiger ingenlunde altid Oles Handlinger, ej heller sympathiserer han med hans Extravagancer; tvært imod; de forekomme ham selv ofte baade overdrevne og latterlige. Hensigten med hans Bog er blot at skildre tvende modsatte Extremer i Aandens Væsen: den prosaiske Realisme, den krasse Naturalisme paa den ene og den yderliggaaende Idealisme paa den anden Side. Tenderer han mod nogen af disse aandelige Retninger, saa indrømmer han gjærne, at det er den sidste, som den formentlig mere poetiske; dog er han ikke i Et og Alt uenig med den førstes Repræsentanter o. s. v. o. s. v. — Ingemann, som i enkelte af sine Skrifter bifalder en vis barnagtig-fantastisk Lyst til at slaa ret drabelig fra sig, viser af og til selv nogen Mangel paa virkelig moralsk Mod. At Ole Navnløs ikke ligefrem kongruerer med Digteren, at dennes Skikkelse i visse Henseender minder om den af Ingemann beundrede Hofmann, er forhen bemærket; men at Oles Sindelag og Holdning i alt Væsentligt har Digterens Samstemning, ligesom han visselig er hans Hjærtes Barn, derom kan der ikke være to Meninger. Hvortil da denne ængstelige Forlegenhed, ved at stilles ved Siden af sin Æventyrhelt, eller Iver for at hindre, at han slaas sammen med ham? — Det gjør et ligeartet Indtryk, naar man i et Selskab ser den ene af to „Venner“ tage Afstand fra den anden, saa snart

hín mærker, at denne bliver til Spot for en frejdig Udtalelse af Anskuelser, de ellers begge ere enige i at hylde.

I Literaturmaanedsskriftets Duplik siges da ogsaa ganske tørt og redeligt: «I Henseende til Æventyrets Aand og Tendens mene vi ikke at have gjort os skyldige i nogen Misforstaaelse. Den Personlighed, som dèr giver slip paa al Fornuft, opnaar det høieste Maal: Visdom og Lyksalighed. Den, som forestiller den Vise deri, vil, at al Videnskab skal være bygget paa en Aabenbaring, *der kun forstaas ved Tradition.* De, som ikke forsmaa Fornuften, fremstilles dels som Dyr, dels som Djævle. Er Fornuftfjendskab og Uvilje mod Videnskaben som saadan ikke det, der karakteriserer denne Digtning, saa befinde vi os virkelig i en Misforstaaelse. Vil man derimod paastaa, at Forfatteren ikke har ment det saa ilde, saa tilstaa vi det gjærne, og ville med Glæde se en frimodigere Erklæring herover, end han har givet i de saakaldte «Oplysninger». —

Imidlertid var Peter Hjort listet frem med sit kritiske Projektil, og havde faaet «Kjøbenhavnsposten» til at udsende det, medens han selv trak sig tilbage under det vel dækkende Navn «Mening». Det er en spids, skarp, tit rammende, undertiden partisk og uretfærdig Recension og i sidste Tilfælde skydende over Maalet, men i Et og Alt lignende sin Forfatter. Hjort var

ganske sikkert et kritisk Talent, og den væsentlige Del af hans Forfattervirksomhed gik da ogsaa op i Kritik; men hans koleriske Naturel savnede aldeles det sympathetiske Element*), og hans smaalige Ærgjerrighed drev ham stadig til at hige efter at gjøre Virkning i Øjeblikket. Derfor gjorde hans Kritik som oftest ingen Nytte og efterlader heller ikke nu, trods al det Rigtige, der kan findes deri, noget Indtryk. Hertil kommer noget Svigefuldt, der altid er uadskilleligt fra, hvad han skriver. Saaledes beskylder han Digteren i Recensionens 4. Afdeling, der bærer Overskriften «Vantro», for at lide heraf; «thi», siger han, «at tro paa, at Forsynet har skjænket os Forstand, for at lede os, ikke for at vildlede os, det holde vi for at være en almindelig Menneskepligt, og Fornægteren af denne Tro kunne vi med Rette kalde en *Vantroende*». En lille Krigslist: Recensenten vil ved dette frygtede Ords Klang dels vildlede Læseren dels overrumple den stakkels Ingemann, der mindst af alt ventede sig stemplet som Kjætter. Umiddelbart herefter udraaber Hjort med snurrig Pathos: «Hadets Sprog være langt fra denne Tale!». Det bringer uvilkaarlig En til at imaginere sig, en Kat, der under For-

*) Dette Element, som Georg Brandes besidder i saa høj Grad, og som derfor tit gjør hans Kritik saa positiv og betagende, altid instruktiv.

følgelsen af en Mus rejser sig paa Taa, lægger Forpoten paa Brystet og forsikrer Publikum, at den virkelig ikke har det mindste Ondt i Sinde mod det lille Dyr, — Pokker tro den! — Ellers er der gode Bemærkninger i Hjorts Anmeldelse. Træffende karakteriserer han Forfatteren til «Huldregaverne» som «en Grundtvigianer i religiøs Absolutisme med Lindbergsk Determinérthed.» Ikke uden Grund anker han paa Mangel af symbolsk Enhed i Æventyret, saa at «det Subjektive, som skulde indklædes i den poetiske Fortælling, ligger aldeles nøgent». Ingemanns Satire, siger han, er ikke fin nok, som hans Spot ikke er djærv nok. Digterens Forsøg paa at latterliggjøre sine æsthetiske Antagonister løber saaledes ikke saa sjældent ud i plump Karrikeren. Saaledes hedder det i «Huldregaverne» S. 77 om et æsthetisk Lag: «En ung genialsk Mand af overordentlig Corpulence havde med stærk og kraftig Fantasi og med megen Natur, Sandhed og Gehalt anskueliggjort Ideen om en Flæskeskinke, saa at Tænderne løb i Vand paa de fleste Tilhørere». Hvem i al Verden, siger Hjort, skulle disse Jordklumper, der udskydes som Vittighedspile, vel ramme? — Eller er f. Ex. Blegsotsmetoden i «Varners poetiske Vandringer» retfærdiggjort derved, at Hr. Ingemann lader Ord falde som: «et solidt og livsfriskt Digt; aller-

sundeste 'Frembringelser i de nyeste Sprog; de nyeste og fedeste Smagsværker» o. s. v.? —

Medens Hjort slaar løs paa Ingemann, bebrejder han denne, at han ikke vil tage efter, hvad han siger. Det er jo saare forstaaeligt, at en slig Behandling blot egnede sig til at gyde Olie i Ilden hos den altid barnlig heftige Digter. Som Svar paa Hjorts Recension og Literaturmaanedsskriftets Anmeldelse af «Oplysningerne» udgav da Ingemann et Supplement til disse, nemlig Satiren «*Opstanden i Literaturstaden*, dramatisk Epilog til Ole Navnløses Levneds-Æventyr, trykt som Manuskript for Fjender». Her optræder «den æsthetiske Ven», bekjendt fra «Huldregaverne», ophidset og fortvivlet over, at Publikum ikke vil lade sig tale til Rette, men finder Behag i at lade sig smitte «af denne usunde Poesi og rent bedærver sin aandelige Mave». Men hvad skal han ogsaa til syvende og sidst sige om dette Tøjeri, dette Æventyr; det er jo umuligt «at sige noget Klogt om dette Galskab!» I denne Kattepine kommer Dr. Stagefyr ham til Hjælp, og foreslaar ham blandt mange andre diaboliske Methoder, hvorpaa han kan komme Forfatteren til Livs, at anvende Dr. Pérs:

„Pust Dig op
som Filosof! Tag Munden dygtig fuld
af nytysk Kunstsnak med lidt Sandhed i!
Anvend det siden, som Du har Talent til,

og sig: hvor jeg ej føler og begejstres,
er andre Folks Begejstring Raseri!
Lær Kunsten, med et Slags Manér, at — *stange*,
og studs forbavset, naar man kalder det
Manér de boeuf; sig: „*Sandhed var mit Formaal*“
med samt Poetens „*virkelig Hæder!*“ *)
Bryd ej dig om Modsigelsen! kald Digtet
du vil nedrive; først „*i mange Maader
et Mesterstykke!*“ **); indrøm først den Digter
„*en fri og rig Indbildningskraft*“ ***), hvem siden
du netop denne Evne vil frakjende!
Naar Du vil stange, gjør et lille Fodskrab!
Lad som Du vil *forsvare* den, Du puffer
og frels saaledes Din Samvittighed
som filosofisk og human — Stangbuh!

Den æsthetiske Ven:

Nej kjære Doktor! *Pérmethoden* har man
saa tit udlét, og selv De den jo spotter:
det nytter ej at *pere* (!) mer paa Prent . . . .“

Endelig bliver man enig om at holde sig l «*Forfatterens Person*»; thi det gjælder om at ıa en Kjætter brændt og slæbt «til Skafottet ıed Triumf». Men i vore humane og tolerante 'age er et saadant Forehavende odiøst; det maa ene komme an paa Maaden, man gjør det paa, m det skal lykkes. I saa Henseende siger 'r. Stagefyr:

*) Athene, Juliheftet 1815, 107.
**) Smst. 95.
***) Smst. 107.

„Alt kan man paastaa, ser I, kun ej plumpt,
lidt Finhed maa der til. Síg for Exempel
ej ligefrem: han mangler *Fantasi!*
— mindst naar han allerstærkest fantaserer
og næsten gjør Jer gale — Nej forsigtig!
Síg: Fantasi han mangler vel ej ganske;
men den er ej storartet, grandios,
den er som oftest kun Fantasteri.'
Nægt ej ham *Følelse*! det gaar ej an —
men kald det Føleri! det gaar strax bedre.
og deri vil I sikkert finde Medhold
hos vrantne Pebersvende, satte Folk,
udbrændte Libertinerhjærter — —
som holde mer af Steg end af Poemer
og Elskovssværmerier.“

Man skal «springe over og lægge til» Forfatterens Ord, alt eftersom det gjøres behov; man skal frækt beskylde, og fremsætte Magtsprog; men fremfor Alt skal man stædig holde fast ved sin Dom. Sin Ærgrelse bør man skjule i et fornemt Smil, og saa blot «lyve jævnt med selvtillidsfuld Mine», for at imponere Læserne.

Saaledes instrueret, vil den æsthetiske Ven ile hjem til sit Skrivebord; da træder Ole Navnløs ham i Vejen, og søger at bringe ham til Raison. Først efterat dette har víst sig forgjæves, henvender Ole sig til det læsende Publikum:

„Du, som har læst mit sære Liv og Levned
med aabent Øje for dets Grundbetydning
og uden Harme over al min Spas
med Ufornuften, som mig selv tit hilded!

Du, som med frigjort Sind kan skue Aanden
igjennem Støvet af de Formens Pjalter,
jeg dristig kasted om iblandt hverandre
. . . . , ... Tillad mig
en lille Spøg endnu til Afsked! -- Se!
Her staar endnu den Smagens Cisebom,
den jammerlige Pind, man egenmægtig
har sat for Porten til vor Aande-Fristad.
At man helt nemt kan springe over den,
— naar man vil finde sig i at udskjældes
af Gjækkene, der selv indbilde sig,
at de al Smag og Visdom har forpagtet —
det har jeg víst. Nu vil jeg sprænge Bommen
trods Laas og Lænke. Stadens gamle Vaaben
med Eders Hjælp jeg vil paa ny oprejse,
til Trods for alle Jochum-Toldbetjenter
og alle Aandsdespoter. — Haand paa Værket!

Han sprænger Literaturstadens Cisebom. Med 'et *læsende Publikums* Hjælp befæster han over 'orten den literære Fristads gamle gjenopfriskede 'aaben: en Fugl, der udflyver af sit Bur over en Iob Trofæer, bestaaende af sønderbrudte æsthe-iske Skoleferler, literariske Rangforordninger ıg Toldruller, selvgjorte literære Polititegn etc. ıed Motto: Das Reich der Nichtigkeiten wird ergehn.

Jochum Toldbetjent kommer fortvivlet styr-ende ind med en Strikke i Haanden i den faste ßeslutning at hænge sig, «da nu Smags-Toldvæsenet r ruineret, og Selv-Assurance-Societetet opløst». ,ucifer er strax ved Haanden for at tilegne sig .ans Sjæl som sin lovlige Ejendom:

„... det gjælder at passe rigtig paa;
hans Aand kan jeg tænke er af de smaa.“

Men han venter forgjæves. Den Hængte opgiver ikke Aanden: «Han skulde dog ikke være lutter Krop», og Lucifer rusker i Jochum; da falder Masken og Parykken tilligemed — en uhyre forloren Hjærne af ham. Ærgerlig udbryder Djævlen:

„Nu har jeg da aldrig i mine Dage
til sligt fordømt Snyderi set Mage!
Det kalder jeg at tage selv Fanden ved Næsen.
Mer vented jeg dog af det kritiske Væsen:
hvor den nyeste Visdom var drevet saa vidt,
jeg haabed dog ogsaa at høste lidt.
Faar hele Compagniet nu slige Nykker
for Sjæle jeg henter kun her — Parykker!“

Lucifer maa da fare tomhændet bort. Men en Epilogus skærer Jochum ned og gjengiver ham sit Skinliv, da «han dog selv har lidt Morskab af det, Stakkel! og skader Ingen stort dermed». Da den literære Toldbetjent derpaa slaar Øjnene op, udbryder Digteren:

„Saa blev vor Spøg med ham dog ikke tragisk,
og Smagens Cisebom ej værre Galge
for denne stakkels Posekiger selv,
end for den Poesi, han konfiskerer.
Paa Digterlivets og Poetens Vegne
jeg frit tør raabe: *vore Fjender leve!*
Saa længe deres Færd er selvsyg Afmagt,
de selv i deres latterlige Tomhed
maa tjene os som Stof til lystig Spøg.“ —

Her har man da Ingemann i Panser og Plade. At det er et Barn, som svinger et polemisk Sværd, der er det for tungt, sés snart; og man kommer uvilkaarligt til at smile ad Ingemanns Ytring i «Tilbageblikket»: «Det kom til aabenbart Brud mellem mig og hint anmassende kritiske Tribunal, idet jeg satirisk blottede dette Coteris aandelig-oligarkiske Tendens og hele vor æsthetiske Kritiks Uvæsen»; — thi Justitiarius saa vel som alle Bisidderne i hin literære Højesteret sade lige saa urokkede i deres Værdighed *efter* det ingemannske Angreb som *før;* ikke et Vindpust rørte de olympiske Lokker i deres Parykker. Ingemanns to Pjeser foranledigede blot «Maanedsskriftet for Literatur» («Maaneds*skriget mod Literatur*» havde Ingemann kaldt det) til den spydige Bemærkning, at «Vrede var et kort Raseri». — Men for Digteren selv blev denne Kamp af Vigtighed. Den tvang ham til at markere sit Standpunkt, den viste ham, som den han *var* og *blev*: en sikker Tilhænger af den kirkelige Anskuelse i Danmark og Grundtvigs aandelige Medstrider. Ingen falder paa at tillægge Ingemann nogen filosofisk Distinktionsevne eller Færdighed i den dialektiske Fægtekunst; i saa Henseende stod hans Modstandere, P. Hjort og H. C. Ørsted langt over ham. Men ikke desto mindre var hans Kulturstade langt klarere og konsekventere end disse Schellingianeres, der mente at kunne gjøre

Middelalderens Tankespring om igjen og forsone den positive Religions Dogmer med Videnskaben. Ingemann saa meget rigtig, at den moderne Filosofi maatte føre til Fornægtelsen af den gamle Theos. —

For hans literære Livs Vedkommende var denne Fejde — den eneste, han nogen Sinde førte — af stor Betydning. «Et helt Aar», siger han, «blev min Lyksalighed og Fred forstyrret: men det var dog en gavnlig og psychologisk nødvendig Kamp for min aandelige Frihed og Selvstændighed. Først da jeg i denne Strid havde givet min Indignation og, den i tyve Aar tilbagetrængte, Retfærdighedsfølelse Luft, kunde jeg atter med Rolighed fortsætte min poetiske Virksomhed.»

VIII.

Senere historiske Romaner.

I Aaret 1833 udkom „*Kong Erik og de Fredløse*" med et Tilegnelsesdigt til Frederik den 6tes Dronning, Marie Sofie Frederikke, „den danske Kongesagas fortroligste Forskerinde, den historiske Digtnings ophøjede Velynderinde". Ingemanns historiske Romaner havde, som vi vide, fundet Vej til Hove, og der været Gjenstand for den største Interesse. Det var jo forstaaeligt: den Aand, som udtalte sig derigjennem, var saa loyal og national, at den absolut maatte tiltale den dansksindede og patriarkalske Kongefamilie. Ogsaa denne ny Roman maatte falde i dens Smag; Handlingen drejede sig om, hvorledes en retsindig og veltænkende Konge søgte at befæste sin arvede Trone mod selvgode og ordensfjendske Undersaatter, og bygge det Land med Lov, som oprørske Komplotter havde stræbt at underminere. Der var noget antirevolutionært i Ingemanns „Kong Erik og de Fredløse", som aabenbart maatte tiltale et skikkeligt Restavrationskongedømme.

Hvad Digterens personlige Forhold til sit

Æmne angaar, saa er det min Formening, at han her valgte con amore. Hvad kunde dog mere stemme overéns med *hans* Opfattelse af Ridderskabets Idé end denne Ridderdrot, der søger at forme sin Optræden efter det Ideal, Minnesangerne havde fremstillet af en ret Konge, der lever og dør som en Don Quixote sans peur et sans reproche? —

Kong Erik Menved repræsenterer en Tid, hvor Naiveteten er forsvunden. Riddervæsenet er sat paa Skruer. Man *er* ikke længere en ridderlig Natur; man *vil* for enhver Pris være det. Man har læst sig en Rus til i en eller anden Ridderbog, og søger nu at gjøre Figur som Kong Artus eller én af hans Mænd fra Taffelrunden. Der er meget Theatervæsen i alt dette, og Erik Eriksøn spiller en Hovedrolle. Vel tør det ikke betvivles, at han har været en upartisk Dommer i de nordtyske Stæders Tvistligheder; men han har ogsaa ønsket at blive rost derfor. Han vil efterligne sin Oldefader Valdemar Sejr. Men medens denne var en virkelig kraftig og stor Aand, der ved sin blotte Personlighed sammenholdt et vidtstrakt og i geografisk Henseende uheldig sammensat Rige, kan Erik Eriksøn ikke en Gang holde sammen paa det, han har modtaget i Arv, og begynder med det usalige Pantsætteri, som hans Broder Kristoffer sørgelig fuldender. Der er noget Fantastisk, Overspændt og Hult i det

Meste, han foretager sig. Selv hin berømte Turnering ved Rostock, hvor han og hans Venner boede i guld- og purpursmykkede Telte, hvor Brønde sprang med Vin og Mjød, hvor et helt Bjærg af Havre var opkastet for Hestene, hvor 100 Væbnere bleve slagne til Riddere og modtog kostbare Graaværkskapper, Sværd og danske Gangere til Gave, hvor Heinrich Frauenlob besang „Kong Erik den Ærerige, hvis Ord vare som smilende Blomsterkranse, og hvis Ros svævede for Fyrsterne som en Ørn", hvor man efter 4 Ugers Fest knælende takkede ham for „en Herlighed, der ikke forhen var sét" — selv dette har som glimrende Kunstrytterpræstationer sin mørke Bagside; — hjemme var hans Folk nærved at dø af Sult.

Og nu Toget til Sverig, der ogsaa skulde være noget hidtil Usét og aldeles Overvældende — 2500 jernklædte Ryttere og Tusender af danske og tyske Krigere til Fods; — det er næppe begyndt, før det ender med Mytteri og Opløsning, hvilket igjen medfører usle Fredsvilkaar. Man havde hverken taget Aarstiden eller de stedlige Forhold i det Land, hvor man skulde rykke frem, med i Betragtning. — Endelig Processen mod Jens Grand! Først lader Kongen ved raa og underfundig Vold den mægtige Prælat gribe, dernæst sætter han ham i Fængsel, hvor han pines med umenneskelig Grusomhed, saa Kjødet raadner af

hans Ben. Erkebispen vil imidlertid ikke slutte Forlig med Kongen, «om man saa vilde sønderskære ham Led for Led». Kongen er ogsaa meget standhaftig i sin Vilje. Modigt vil han trodse Kirkens Straf. Men da Grand er flygtet, og Interdiktet i Jubelaaret 1300 hviler over Danmark, skriver Kongen til Paven: «Jeg beder Eders Hellighed paa det allerydmygste, at I værdiges naadig at antage mig, for at Riget ikke skal forstyrres og hele Folket forgaa. De ere Faar; hvad have de gjort? Jeg beder, at Petri Sværd maa stikkes i Skeden, og at Kristi Statholder, eller snarere Kristus selv, vil læge sin Tjeners Øre. Hvad Eders Hellighed lægger paa mine Skuldre skal jeg bære, hvor tungt det end monne være. Hvad mere? — Tal Herre, Din Tjener hører!» — Det kan man kalde at begynde som en Løve og ende som et Faar! —

— Men Erik Menved bliver i Rollen til det Sidste. I Aaret 1319 staar han, iklædt al sin kongelige Pragt, i et kostbart Telt paa Meklenborgs Kyst og modtager de tyske Fyrsters Hylding; en Højhedsanerkjendelse, der havde mere formel end reel Betydning. Derpaa rejser han hjem — forat dø. Et sørgeligt, ensomt Dødsleje: hans Hustru var gaaet i Kloster af Sorg over deres Børns Død, hans Broder var bleven en Forræder. «Tag ham ikke til Eders Konge», var hans sidste Ord. — Bonden, der var bleven tryk-

ket af haarde Skatter, var ham kun lidet god; og den jyske Almue ligefrem hadede ham, efterat han havde tilføjet dem et svært Nederlag og tvunget dem til at opføre sine befæstede Borge som Værn mod de oprørske Herremænd. Tilnavnet Menved betyder næppe en Ed eller Mands Vid, som man har villet forklare det, snarere noget Lignende som Utyske. —

Læseren véd, at vor Digter, end ikke stænkvis, skildrer Kong Erik Menveds Karakter saaledes. Ingemann var vel ikke blind for hans tomme Glimrelyst; men han dækker den med Kjærlighedens Kaabe. Den Erik Eriksøn, vi kjender fra Ingemanns tredje historiske Roman, er, trods enkelte Smaafejl, en højst tiltalende Skikkelse: han holder vel over sin Værdighed og Kongeret, men først og fremmest over, hvad hans Sammvittighed tilsiger ham; og denne Sammvittighed er klar og ren som et Spejl. Ingemanns Kong Erik Menved er, hvad man i Attenhundrede og halvtredserne plejede at kalde „et alvorligt Menneske", en Mand til Haand og Mund, en Herre af Ja og Nej, en oprigtig Kristen, der ikke vil miste den ringeste Del af sin Ære for Gud, om han endogsaa derved kunde opnaa al Verdens Herlighed. Hvor sympathisere vi ikke med denne Ingemanns Yndlingskonge i hans sørgelige og brydsomme Kamp mod Faderens Drabsmænd! Han har svoret i hin skrækkelige St. Cæcilie Nat, da Kong Erik

Glipping blev ombragt, at hævne hans skændige Mord; han har lagt sin Barnehaand paa Faderens blodige Bryst og gjentaget denne Ed, og han vil holde den trods al Verdens Aristokrater og hele Kleresiets jesuitiske Rænker. Hvor yde vi ham ikke vor Deltagelse i Forholdet til hans skumle, nederdrægtige Broder, Kristoffer, især dér hvor Kong Eriks Tillid til «Junkerens» Æresord bliver troløst misbrugt af denne (saaledes f. Ex. efter Indtagelsen af Kallundborg Slot), eller hvor hans Broderkjærlighed kommer i Strid med, hvad Ridderloven byder (som da Kongen dækker Junker Kristoffers overskaarne Diskdug, Symbolet paa hans Æresløshed, med sin Bordbrikke)! — Vi gjør det, eller rettere sagt, vi gjorde det, da vi som 13aars Drenge eller 19aars Ynglinge læste disse Bøger for første og sidste Gang; vi gjorde det, fordi Digteren har udstyret denne Kongeskikkelse saa rigt, som hans Sympathi evner det. Bestandig følges den af hans beundrende Blik. Thi hvem kan tvivle om, at Ingemann selv er Aage Johnsen, denne i Historien ellers saa lidet bekjendte Mand*); hvem gjenkjender ikke det ingemannske Personlighedsideal i denne ridderlige Drømmer, *han*, der dels for sin Konges, dels for det

*) Han hed egentlig Aage Jonæsøn, blev banlyst af Jens Grand, og tilbød den trodsige Erkebisp Forlig paa Kongens Vegne — det er nok det Meste man véd om ham.

farefulde Æventyrs Skyld ikke kan lade være at vove sig gjennem den underjordiske Gang til Kallundborg Slot, og i det rædsomme Mørke brydes med den vilde Rømningsmand. Den trofaste Aage, der vover Livet for Kong Erik, da denne nærmer sig den frygtelige Falddør; og i det Øjeblik, han tror, er hans sidste, byder Farvel til sit Hjærtes lønlige Kjærlighed. Vi tør antage, vor Digter i et lignende Tilfælde vilde have handlet ligedan. Disse pligttro, godlidende og æresfølende Drømmere træffe vi ikke saa sjældent i Ingemanns Skrifter, saaledes Kandidat Lange i «Kristen Bloks Ungdomsstreger» og Magister Stæhr i «Landsbybørnene; Digteren behandler dem altid med særlig Venlighed. Tillader han os end en Gang imellem at smile lidt af deres kejtede Væsen, saa sørger han dog for, at dette aldrig geraader dem til nogen Forklejnelse. —

Sand æsthetisk Værdi har imidlertid hverken Skildringen af Kongen eller Drost Aage. Den Figur, der i «Kong Erik og de Fredløse» er lykkedes Ingemann bedst er, som i «Valdemar Sejr», *en Kvindeskikkelse*, Marsk Stigs ældste Datter, *Jomfru Magrethe*. — Man har indtil for kort siden ikke troet paa disse Døtres historiske Virkelighed; men et fundet Pavebrev fra Slutningen af d. 13de Aarh. har stadfæstet den. Tidlig var Ingemanns Interesse bleven vakt for de skyldløse Pigebørn, der maatte lide for, hvad Faderen havde

forbrudt; et af hans smukkeste Ungdomsdigte handler, som bekjendt, om deres sørgelige Skæbne. Men for Ingemann, som for alle gode Mennesker, var der kun et kort Stykke Vej fra Sympathien til Hjærtet, og ligesom Digteren i «Valdemar Sejr» havde erklæret sig for Prinsessen af Bøhmerland, saaledes har han her i al Hemmelighed tilstaaet Marsk Stigs ældste Datter sin Kjærlighed, idet han har ladet sit alter Ego, Aage Johnsen, blive forelsket i hende. Forat Jomfru Magrethes rene, fromme Karaktér skulde lyse desto mere frem, har han ved hendes Side stillet Søsteren, Jomfru Ulrikke, Erik Glippings Slegfreddatter med den voldførte Fru Ingeborg. Ulrikke er koket. lunefuld og, som alle letsindige unge Kvinder, fuld af svimlende Højhedsplaner; hun er baade den ældre stille Søsters stadige Kjærlighed og stadige Bekymring. Ængstelig vaager denne over, at Ulrikke ikke faar den grufulde Hemmelighed, der er knyttet til hendes Fødsel, at vide, og bestandig strider hun, under al deres Hjemløshed, for, at Brødens Forbandelse ikke skal faa Magt i det flygtige Barns Sind:

„Den Ældste tog den Yngste ved Hand
og de fore vide om Verden". — —

Ved Juletider 1834 afsluttede Ingemann sin historiske Romancyklus med «Prins Otto af Dan-

mark og hans Samtid». Som hans første historiske Roman var den bedste i Rækken, saaledes er hans sidste den svageste. Ingemann havde arbejdet altfor feber-ivrig, til at han ikke *nu* skulde være træt; Digtformen forekom ham desuden «noget udslidt». Men, dette uansét, kunde det heller ikke være Andet end, at denne Danmarks Opløsnings- og Oprejsningstid maatte unddrage sig at skildres af en Pen som hans. Overgangsperiodens blandede, stærkt komplicerede Karakterer laa jo slet ikke for vor Digter: klare, usammensatte Naturer, sublim Enfold og from Kvindelighed mægtede han at skildre; mandig Heltemod og lysende Bedrifter henrykte ham til Barnets overdrevne Begejstring; men Nydannelsens Personligheder forstod han ikke at skatte, og Kittet, der sammenkliner Stenene i Historiens Bygning, havde han intet Blik for. Det var da paa Forhaand at vente, at den, Ingemann agtede at vælge til sin Helt i Kristoffer Pantsætters og Valdemar Atterdags Periode, vilde være ham, som med en rask Daad tilsyneladende gjorde Tingen fix og færdig, og ikke ham, der møjsommelig lagde Stykke til Stykke, for atter at faa noget Helt ud af det Ituslagne og Sønderbrudte. *Det var at vente, at han vilde vælge Niels Ebbesen til sin Helt, og ikke Valdemar Kristoffersen.* Niels Ebbesens Bedrift var romantisk, Valdemars saa virkelighedstung som mulig. Der hørte Dumdristighed til, med 60 Mand

at vove sig ind i en By, hvor der laa Fjender i tusendvis, for at fælde deres kloge og aarvaagne Høvding; men der hørte en uudtømmelig Taalmodighed og aldrig trættet Energi til, i Løbet af en Menneskealder og mer, at tilbytte og tilkæmpe sig, tildiplomatisere, tilkjøbe og tilliste sig det ene lille Stykke af Danmarks Rige efter det andet. Valdemar Atterdag ligner den vævre Bæk, der trodsende alle Hindringer baner sig frem tildet store Elveløb; kan den ikke komme den lige Vej, snor den sig udenom, standses den i Dag, har den fundet en Udvej i Morgen. Det er muligt, at man har taget fejl af denne Konges Mundheld: «Atterdag» (cfr. Jørgensens Afhandling i Historisk Aarbog for 1878); men sjældent har et Tilnavn passet bedre for en Mand.

Alligevel blev Valdemar Atterdag aldrig Folkets Helt; thi Folket er et Barn, som griber efter det Virkningsfulde og hurtig Fremglimtende. Sikkert nok er det, at en Knude ikke kan løses paa anden Maade end ved møjsommeligt at pille den op; men den, der hugger den over, er dog ganske anderledes vis paa Publikums højlydte Bifald. — Ingemann har da atter her truffet Folkets Smag og talt til dets Hjærte, da han gjorde dets Yndlingshelt fra den kongeløse Tid i Danmark til sin. — — Men — er det nu ogsaa den rigtige Niels Ebbesen, Digteren her har skildret, eller er det en fantastisk Figur, og kun det? —

Vi have, som bekjendt, en ypperlig Vise fra Middelalderen, der besynger Væbneren fra Nørreris, som i det mindste *synes* ikke at være digtet saa meget længe efter Katastrofen havde fundet Sted. Den Niels Ebbesen her skildres, ser lidt anderledes ud end den Ingemannske. Han er først og fremmest *ægte jysk*: i Begyndelsen forsigtig og ordknap, saa gaaende uden om, tilsidst flammende op som Ild, man ikke formaar at kvæle. Man ser ham først jævn, med astadig Høflighed træde frem for Greven (det er aabenbart hans Mening at bekæmpe sit Sind); derpaa undvigende dennes ransagende Spørgsmaal; men endelig, tirret ved den forhadte Spørgers mistænksomme Blik, undsigende ham paa Livet. — I første Linje er Niels Ebbesen den ilsindede, uafhængighedslystne, kjække, jyske Herremand:

„Det er saa Skik i Danmark
haver været fra gamle Dage:
den Svend, som ej længer tjene vil,
han maa Orlov tage. — —

Her er Ingen tilsammen viet
uden Munken og hans Kappe,
Hofmand rider og Hofmand bier,
hvem han vil tjene til Takke“; —

det er netop Sagen; og det vilde være korrekt, om man vilde anerkjende dette som Løsensord for hele denne Menneskealder. I dette Svar have vi den danske Ridder fra Marsk Stigs til

Niels Ebbesens Dage. Det er vor nationale Adelsmand fra d. 13de Sekels sidste og det 14des første Periode: han vil være sin egen Herre, han føler sig som Konge, naar han sidder i sin Saddel; forsøger nogen paa at dominere ham eller forfordele ham, er denne Mand en Tyran, som skal fældes, enten han nu hedder Erik Kristoffersen og kalder sig Konge af Danmark, eller Gerhard, Greve af Rendsborg og Jyllands Panthaver. — Som bekjendt, formente Niels Ebbesen sig forurettet af Greven ved Voldgiftskjendelsen i en Ejendomsstrid. Og man tør være overbevist om, at Niels ikke har glemt det. Man véd, hvorledes Bonden indtil vore Dage har holdt fast ved hver Fodsbred Jord, han havde arvet fra sine Fædre: blot han mente en Mergelgrav var hans, kunde han føre, om det skulde være, otte Processer derom. Men den gamle danske Herremands sædvanlige Maade at tænke paa, er i vore Dage bleven Bondens.

Niels Ebbesen har været en djærv Jyde, der ikke har været bange for at føre et Hug mod den Mand, han holdt for Jyllands Despot; men den ham tilføjede Fornærmelse har *ogsaa* ført hans Haand. At han imidlertid stiller sig i Spidsen for den jyske Almuerejsning, da Forbitrelsen bryder frem efter Grevens Drab, er Konsekvensen af hans Daad. Lad os bevare Niels Ebbesen i venligt Minde, fordi han ved et rask Choc gav

Anledning til, at Danmark kunde blive befriet; men lad os ikke glemme, at det var Valdemar Atterdag, der overfilede dets Lænker og gjengav det dets gamle Ære; og til denne Mand staar alle Danske i den dybeste Taknemlighedsgjæld.

Dog dette vil vor Digter ingenlunde anerkjende. Han er forud indtagen mod Valdemar Atterdag, og skildrer ham saa usympathetisk som mulig. Ingemanns alter ego i denne Roman, Svend Trøst, en lidt friskfyrsagtig Udgave af Karl af Rise, fatter Uvilje mod den unge Junker, lige strax han ser ham. Da han efter Kristoffer II's Død træffer ham hos Markgreven af Brandenburg, mindes han, at «han i sin Tid har set ham flygte fra Slaget paa Lohede med sin saarede Fader, medens hans ene Broder var fangen, og den anden laa dødelig saaret. Prinsen var den Gang en halvvoxen Dreng og flygtede næsten med samme letsindige Mine, som han nu red paa Jagt i sin ny stadselige Sørgedragt . . . . . ««Han kommer til at ligne Faderen bandsat undtagen i Surmuleriet, sé om han ikke har den samme listige Pliren med det venstre Øjenlaag. Nej, da holder jeg paa Junker Otto: i hans aabne stille Øjne kan man strax se, hvad han mener, hvad enten han er vred eller mild. Du kan tro, han har dennes Hjærte ti Gange, om ogsaa denne Junker har lidt mere Sned i Panden»». — Ingemann har nemlig ved Siden af den unge Valdemar stillet én af

sine Idealskikkelser, Kristoffers næstældste Søn, «sin Moders udtrykte Billede», hvorved Valdemars lidet priselige Egenskaber erholder en endnu stærkere Understregning. Denne Junker Otto véd den positive Historie intet Andet om end, at han meget fusentastagtig indlod sig i Slag med den krigskyndige Grev Gert, blev slagen og aandssvækket i sit derpaa følgende Fængsel. Da han skulde pensioneres anstændig, fik Broderen ham, i Anledning af Salget af Estland til Marieridderne, optaget i Ordenen. Medlemspladsen i dette hellige Broderskab har rimeligvis skaffet ham Ingemanns Sympathi, og Nødvendigheden af at pryde sin Roman med et kongeligt Navn — i modsat Tilfælde skulde den nemlig have heddet «Niels Ebbesen» — har tilskyndet Digteren til at sætte Ottos Navn paa Titelbladet og trænge dennes digtede Person frem i Forgrunden. — Men med denne Idealfigurs Fratræden fra Skuepladsen og Valdemar IV's Indgriben i Danmarks Skæbne erklærer Ingemann ós gjennem Svend Trøsts Mund, «at nu er Hjærterne tagne ud af Danmarks Skjold og smaa Slangehoveder sat i Stedet».

Skildringen af Niels Ebbesen er da givet i Overénsstemmelse hermed. — Jo mere Valdemar Atterdag blev funden for let, des mere maatte «Ridderen fra Nørreris» befindes gedigen og vægtfuld. Ingemanns Niels Ebbesen er en from Ridder og en grunddansk Patriot, hvem *Danmarks*

Gjenoprejsning er eneste Formaal. At fuldbyrde en personlig Hævn paa Greven, kunde aldrig komme *denne* Niels Ebbesen i Tanker: hans dybe Harme over, at Grevens Voldgift i hin Arvesag er falden ud til Modpartens Fordel, er *ikke* grundet i Egoisme, men i Følelsen af, «at nu gjælder Lov og Ret ikke mere i gamle Danmark». Ja han er fuld af Bekymring over, at Folk maaske vilde sige, naar han nu fælder Tyrannen, at dette er sket af private Grunde. Dog, Gud kjender hans Samvittighed. — Valdemar Atterdag maa da ogsaa høre ilde, fordi han skiller sin Sag fra Niels Ebbesen og dennes Standsfæller, og lover ved Forliget i Lybek ikke at tage ham under sin Beskyttelse. Det er efter Ingemanns Mening et Kneb mellem Valdemars mange, hvorved han drejer af fra sin Pligt, forat svinge sig op paa Tronen. — Sagen var dog sikkert en hel anden.

Den store Kongeværldetanke, som først faar en fuld værdig Repræsentant her hjemme i Valdemar Atterdag, havde ulmet, gjæret og fremglimtet i hele Kristoffer I's Æt. Slægtens sidste mærkelige Skud glemte ikke, hvad Kleresiet og Aristokratiet i Danmark havde øvet mod hans Forfædre, og han maa, saa synes det, have været fuldt og fast besluttet paa at holde de stormodige Herrer Stangen. Hvor godt disse egentlig mente det med Rigsénheden, fremgaar klarlig af Kristoffer den 2dens Haandfæstning: uforsvarlig letsindig var

det, at den jammerlige Prins underskrev den; men samvittighedsløst var det, at det danske Riges Adel kunde concipere og forelægge en saadan; og at det var danske Mænd, der gjorde det, fremgaar af Artiklen, der protesterer mod, at Tyskere maa optages i Kongens Raad. Var det ikke, som visse Aagerkarle bære sig ad, der laaner en forgjældet Arving Penge, skjønt de véd, han ikke kan betale; blot for langsomt at kunne suge ham ud? — Hvor rimeligt, at Valdemar Kristoffersøn ikke vilde have noget med den danske Adel at skaffe, ja han saa sine og Rigsénhedens Fjender i dem og støttede sig ligesom sin Farbroder Erik Menved fornemmelig til tyske Alliancer. Vistnok var dette ikke til Held for den danske Nationalitet som saadan — det skal indrømmes; men det var nødvendigt for Rigsénhedens Befæstelse og Bevarelse. For denne havde imidlertid den gamle danske Adel ingen ret Sans. Den var sikkert meget national, men til Gjengjæld lidet patriotisk. — Og Grunden til, at de danske Suveræner efter 1660 maatte søge Statens Piller i en indvandret, fremmed eller af dem selv skabt Adel, turde forklares ud af samme historiske Kjendsgjerning. Saa mange Haandfæstninger, saa mange Opløsningsakter. —

Ikke desto mindre er den Ingemannske Opfattelse af Niels Ebbesen, støttet af flere grundtvigianske Historieskrivere, vedblevet at være den

folkelige. Man gjenkjender den endnu i den nyeste plastiske Fremstilling af Væbneren fra Nørreriis. — —

Som Ingemanns nationalhistoriske Billedrække begyndte med et Slags Rimkrønike saaledes — det havde han nu sat sig i Hovedet — skulde den ogsaa sluttes. Men da det Hele efter hans barnlige optimistiske Sind helst maatte ende lykkeligt, og han jo ikke kunde forsone sig med Valdemar Atterdag, besluttede han at springe de 25 sidste Aar af denne Konges Regering over, og skildre hans Datters, Unionsdronningens, Periode. Thi i denne gik efter hans Formening først den længe formørkede danske Æressol atter op i gylden Glans.

I Aaret 1836 udkom da „*Dronning Margrethe*", et historisk Digt. Men dette var saare mislykket, og hører ubetinget til vor Forfatters svageste Frembringelser. Under Læsningen har man bestandig Følelsen af, at det er et Arbejde, Digteren har *bestilt* hos sig selv. Versene ere hist og her saa maadelige, at de staar langt under, hvad hans mer og mer øvede Talent ellers mægter at producere; de optrædende Personer bevæge sig mekanisk efter de Traade, som ende mellem Digterens Fingre; og Skildringens Hovedmotiv er behandlet i den fadeste Art. „Den store Unionstanke", staar skrevet paa Himlen mellem Nordlys for oven og nordiske Stjærnebilleder for neden;

Norges og Danmarks Helgener, St. Olaf og St. Knud, vier den. Niels Ebbesens Aand gaar igjen i Ivar Lykke, „den rolige, djærve, jyske Ridder", der sejrer ved Falkjøping over Kong Albrechts tyske Lejesvende. Denne er skildret som en sort Slyngel, der bortfører og skænder Nonner, og i sin Fortvivlelse haaner de himmelske Varsler. Det Hele ender med, at Danske, Norske og Svenske falde hinanden i Armene:

„Margrethe staar paa Kalmar Borg;
der er stor Fryd og Gammen
forglemt er alle Sjæles Sorg,
hvor Alle smelte sammen". — —

Det gjør navnlig i vore Dage et uendelig flovt Indtryk at læse om dette Slutningstableau, *nu* da man er bleven klar over, at Margrethes „Kalmarunion" var en rén monarkistisk Idé og aldeles ikke har noget med senere skandinaviske Fantasier at skaffe. Hvorledes Margrethe har set ud, vides ikke, hendes Gravbillede er sikkert en fri Komposition; men at hun, efter sit Indre at dømme, er den avtokratiske Valdemar Atterdags Datter, synes at være ubestrideligt. Det Beundringsværdige hos denne Kvinde skyldes netop det, hun har tilfælles med Faderen: *han* brød den danske Adels Opposition, *hun* knækkede den svenske Adels. Ingen har forstaaet at tumle den som Margrethe Valdemarsdatter. Hun var opdragen af den hellige Brittas Datter, og nærede allerede

af den Grund Ærbødighed for Gejstligheden; men hun begavede den ogsaa rigelig, fordi hun vidste, at Venskabet med Kleresiet forøgede hendes Myndighed lige overfor Folket. Det er urigtigt at underskyde en tavs Kjærlighed til Abbeden i Soer som delvis Aarsag til denne Hengivenhed; og noget Saadant hentydes der til i Ingemanns Digt. Det er ogsaa ukorrekt, naar det her formenes, at danske, norske og svenske Hjærter smeltede sammen ved Dronningmoderens Barm, tvært imod: Margrethe var saa ivrig efter at gjøre sin Myndighed gjældende i Naborigerne og fremtrængte i den Grad det danske Element, paa det norsk-svenskes Bekostning, at Klagerne over hendes Styrelse blev højtlydende. Nordmændene tiltroede hende, hvad Rygtet fortalte, at hun havde myrdet sin Søn for selv at kunne komme til at regere, og Svenskerne kaldte hende «en yderst gjerrig Kvinde, der bragte Riget i en ussel Tilstand»; hendes Fogeder udskjældtes for «Tyranner, hvis Grusomheder vilde mindes evigt». Margrethes ny Unionsstat var da ogsaa en skjør Organisme, paa hvis Bevarelse, Danmark ødede sine bedste Kræfter, ja maaske forløftede sig.

Saaledes skærer da det kritiske Virkelighedslys atter her gjennem Digtningens blaa Taager. — —

Ingemanns bedste historiske Digtning turde da næppe blive den, hvor han efter poetisk Godtykke lader sin Fantasi skalte og valte med de

historiske Fakta, men den, hvorved han fortsætter den historiske Folkelegende, og hjærtelig forstaaende gaar ind i dens Aand. Skjønt han selv formente, at hans «Rimkrønike» om Valdemar den Store vilde blive det af hans Arbejder, som længst vilde overleve ham, er der dog Fare for, at denne om ikke lang Tid vil være antikveret og betragtes som f. Ex. Prams «Stærkodder» nu om Stunder. Derimod tror jeg — saa vist som den nationale Aand er vaagen i Danmark — at Ingemanns Digt «Holger Danske», der udkom 1837, Aaret efter «Dronning Margrethe», vil holde sig længe. — Men da dette efter hele sin Form maa henregnes til hans lyriske Poesier, og vi i det følgende Kapittel ønske at gjøre disse til Gjenstand for vor Betragtning, opsætte vi foreløbig at udtale os om denne Cyklus af Romancer og lyriske Digte.

Skulle vi sluttelig fælde en kulturhistorisk Dom om den Del af Ingemanns Digtning, vi i VI og VIII Kapittel have dvælet ved, og navnlig over hans Kongekrøniker i Prosa, vilde denne naturligvis komme til at lyde helt anderledes end de Bemærkninger, som vi i æsthetisk og kritisk Henseende have fremsat. — En literær dannet og historisk kyndig Mand ryster paa Hovedet, naar han efter en Menneskealders Forløb atter aabner

disse Bøger og udbryder uvilkaarligt: „Hvor er det dog muligt, at jeg i sin Tid har kunnet sværme saa stærkt for dette her, saa jeg mere end én Gang tilsidesatte mine Skolepensa for denne Læsning; hvor er det muligt at jeg har kunnet fylde mig med slig aandelig Føde?" — Ja, Kjære, hvad er Grunden til, at Barnet lister sig til at tømme Moderens Syltetøjskrukke paa den øverste Spiskammerhylde, skjønt han véd han faar Skjænd og desuden udsætter sig for at falde ned og slaa sig et Hul i Nakken? Hvad er Grunden til at Drengen med Livsfare gaar ud paa den sveje Gren forat gribe efter det røde Æble i Toppen af Træet? — Grunden er den, at Barnet og Drengen *trænger* til Frugtsødmen; deres Konstitutioner fordre den, den er et vigtigt og nødvendigt Stof for Udviklingen af deres Organismer. Forbyd dem den; deres Natur skal nok selv forlange den.

Og Folket, det trofaste, store, friske Barn, det vil alle Dage fordre den Art aandelige Føde; dets Aand, dets Hjærte vil altid modtage mægtige Bidrag til sin Udvikling derigjennem. Tro endelig ikke Du faar Gaardmanden til at læse „Adam Homo", eller Snedkersvenden til at gjøre sig bekjendt med Schacks „Fantasterne". Disse brave Folk ville ikke forstaa Skuespil som Hertzs „Ninon", eller Edvard Brandes' „Et Besøg". De ville helst læse „Noget, som virkelig er skét", og igjen

helst, «hvad der fortælles at være sket» i deres egen Hjemstavn. Dertil maa det være: «stort og ædelt»; Mændene skulle være «raske, tapre og højmodige», Kvinderne «kyske og kjønne.» Men alt dette ville de finde hos vor Ingemann. *Hans* Romaner læser Bonden ovre i Jylland, naar Fjælevognen lunter langsomt frem gjennem Vejens sandede Spor; af *hans* Romaner gjemmer Sømanden én eller to paa Bunden af sin Skibskiste, naar han skal paa de lange Rejser; *hans* Romaner læser den trofaste Slesviger, og mindes med et Suk, at han nu er skilt fra det Land, hvori «disse Konger have hersket».

Og kommer der en Tid, hvor de Voxne lade Ingemanns Romaner ligge; *Børnene* ville *ikke* svigte dem, men endnu længe med spændt Opmærksomhed lytte til dem. Thi som deres smaa Maver undertiden trænge til Æbler og Syltetøj, saaledes trænge deres smaa Hjærner ikke saa sjælden til den Slags Føde. Den aandelige Udvikling gaar nemlig ikke altid for sig ad Positivisternes snorlige Vej. — — I saa Henseende kan jeg ikke lade være at mindes, hvad jeg saa' for et Par Aar siden. Den Gang tilbragte jeg af og til nogle Aftentimer i en af vore talentfuldeste nordiske Virkelighedsdigteres Familiekreds. Naar Lampen blev tændt i den hyggelige Vinterstue, flokkedes Børnene altid om Faderen, for at faa ham til at læse højt. En Bog med rød,

„componeret" Ryg blev lagt paa Divanbordet. Jeg kjendte godt fra gamle Dage disse Riddere, disse Lanser og Skjolde i Bogguld: det var én af Ingemanns historiske Romaner. De elskværdige Børn saa med længselsfulde Miner hen paa Faderen. Selv ansaa han sikkerlig disse Bøger for noget „gruligt Stads"; men han læste dem alligevel; thi han holdt af sine Børn. — En Stund rakte da, for de Smaas Skyld, den ny Tid den gamle forsonende Haanden.

IX.

Ingemann som lyrisk Digter.

En Ven af mig, der blandt sine Undervisningsfag har dansk Literaturhistorie, fortalte mig, at han en Gang i en Kursustime paa given Anledning havde sagt til sine Elever: «Den danske Literatur er saa rig paa lyrisk Digtning, at den besidder lige saa mange ægte Lyrikere som den tyske; og dog ere vore Naboer — hvad vel næppe tør bestrides — et overordentlig poetisk Folk». Men pludselig kom han i Tanker om, at Tyskland havde 20 Gange saa mange Indbyggere som Danmark, og af Frygt for, at hans patriotiske Lyst til at rose Fædrelandet paa det fjendtligsindede Nabefolks Bekostning havde bragt ham til at gaa Sandheden for nær, skyndte han sig at tilføje: «Jeg mener naturlig forholdsvis!» — Efter Timens Slutning regnede han dog efter og kom efter sit Sigende til det for ham selv forbavsende Resultat, at hans første Udtalelse: det lille Danmarks Ligestillethed med det store intelligente Tyskland i Rigdom paa ægte lyriske Digtere, var rigtig nok.

Jeg har ikke prøvet min Vens Paastand. Men jeg skulde dog tro (hvor underligt det end maa forekomme en Literaturkyndig), at han ikke har ganske Uret; ja hvad mere er, det er et Spørgsmaal, om vor lyriske Digtning, under en Prøve, ikke vil vise sig nok saa vægtfyldig som den tyske! —

Lyrikken vælder allerede stærkt frem i vore Romancer fra den yngre Middelalder, disse vidunderlige urfriske Digtninger, som allerede for mange Aar tilbage vakte Tyskernes Opmærksomhed (Vilhelm Grimm, Heine o. fl.). Vel rinder denne Visedigtning sagtere i Reformationstiden og det 17de Aarh., men den ophører dog ikke, og endelig i Slutningen af det 17de Aarhundrede har den et saa mærkeligt Fænomen at opvise som Jørgen Sorterups Heltesange. Men da har allerede Kingo slaaet sit Psalmeorgel an. Og næppe er Sorterup død, før den moderne danske Lyriks Fader, Fyenboen Ambrosius Stub, fødes til Verden. Fra ham lige op til Holger Drachmann have vi en Række Lyrikere af første Rang.

Der er mange Strænge paa den danske Lyra: dybe, højtklingende, sødttonende, brusende og mildt lydende. Der er Toner for den ewaldianske Odes Ørneflugt; der er Christian Wintherske Fløjte- og Lokketoner, der er længselsvækkende Bølgetoner som Schack-Staffeldts,

og kilderislende som Bødtchers; der er Basuntoner som Grundtvigs, og Toner som Sommervindens, naar den i sene Aftentimer, hvor Alt er rosafarvet af den nedgaaende Sols Straaler, mildt kruser Søens Flade og bevæger Træernes Løv. Det er Toner fra den Ingemannske Stræng.

Det er hans bedste, hans lifligste Toner.

At han har forsøgt at anslaa andre, véd jeg; men disse forekommer mig undertiden at være mislydende, af og til skurrende, nogle med latterlig, andre med hæslig Dissonnans. — Til disse sidste regner jeg alle hans Spøgelsefortællinger, paa Vers, alle hans Huhuromancer. Saaledes strax i hans første Ungdomsdigte: „Dødssejleren“, hvor den unge Pige flakker omkring paa Havet for at finde sin Fæstemand, der er dragen til Bretland, og til sidst bliver optaget af det sorte Skyggevrag, hvor hendes døde Brudgom er om Bord. Dernæst den i Bürgers Manér, men uden hans Talent, digtede „Korsridderen“, som forøvrigt tydelig er skrevet i den agtværdige Hensigt at udtale Fordømmelse over enhver Handling, der udøves i Kristendommens Navn, men ikke i dens Aand. — Saa „Næssegreven“, der melder om en Voldsmand paa Møen, som levede højt af de myrdede Skibbrudnes Gods, men til sidst knustes mod Klinten, da han vovede at opløfte sin Røverhaand mod et gyldent Krucifix, han saa, en strandet Pilegrim trykke til sit Bryst.

„. . . . .
han hyled og styrted mod Klippen død,
og Hjærnen rundt om paa Havet flød" (!) —

Den Spøgelsemusik, som en af vore ældre Tonekunstnere (Krøyer, tror jeg) har komponeret hertil, og som synes at være et Forsøg paa at harmonisere Ulvetuden og Ugleskrig, gjør denne Romance, om mulig, endnu mere komisk. — Saa er der i «Procne», «Nattevandrerinden», lige slet i sproglig som i formel Henseende, der paa en saare ubehjælpsom Maade søger at hævde den noget antikirkelige Lære, «at intet nok saa nært Blodslægtskab tør hindre Sjæles Elskov». — Dernæst «Pokalen» af «Julegave», hvor en kokotteagtig Præstedatter dør af Rædsel, idet en Benradhaand, under hendes natlige Orgier, pludselig slukker Lysene i Stuen. — Til samme literære Kategori hører Grev Alonsos Hævnromance i «Blanca» og flere andre.

Jeg tilstaar, naar Ingemann synger i den Dur, saa minder han mig paa en ubehagelig Maade om de bekjendte Visekræmmere paa Provinsbyernes Markeder, der foredrage deres selvlavede Poesier, illustrerede paa de oprullede Lærreder: Billeder, hvis kunstneriske Grulighed fuldstændig svare til den moralske do., som deres Viser i Reglen forsøge at skildre. — Vist nok staar dette skrigende Røde og skorstensagtige Sorte, dette andemadagtige Grønne og liglagenagtige

Hvide, hvori Ingemann ved en saadan Lejlighed dypper sin Pensel, i en vis Correspondance med den Kjendsgjerning, at han i mange Henseender er en rent folkelig Digter; men han er dog paa den anden Side for fin en Aand til, at han behøver at nedlade sig til at benytte den Slags nuanceløse Maling og grelle Farver.

Heldigvis forsvinder denne Huha-Poesi mere og mere, jo længere han kommer frem paa sin Digterbane. Den fædrelandske Romance træder efterhaanden i Forgrunden. — Ingemanns Patriotisme var oprigtig, udrunden, som den var, af Sympathi med vort lille Fødeland, som *da* blødte under en almindelig evropæisk Retsløshedstilstand. Man trængte til at vende Blikket bort fra det sørgelige Nærværende og suge Haab af Fortidens Bedrifter. Selv siger vor Digter i en Henvendelse «til den fædrelandske Klio» (Historiens Muse) skrevet i det skæbnesvangre Aar 1814:

„O kunde saa med Tiderne fortrolig
min Sanggudinde! Du fra Dit Aarhundred fly
og til en bedre Oldtid ty
og paa en bedre Fremtid vente rolig!
. . . .
Da skulde Du ej se med Kval og Harm
Dit skyldfri Fædreland med Helvedslanger kæmpe,
. . . .
men rolig, som Din Søster hist, der skuer
paa de henfarne Tiders Gang,
ved hendes Haand Du skulde højt i Sang
til Danmarks Pris udaande Dine Luer!“

Hvem mærker ikke her den voxende Digter-
raa, som senere fik et saa varmt og virknings-
dt Udslag i de historiske Digte og Romaner,
fandt et gribende Udtryk i den første lyriske
ofe af „Valdemar den Store“:

„Stig op af Graven, Du Slægt som døde!
Forkynd Dit Fald og afmal Din Brøde!
Advar os for Udslettelsens Dom
og vis os, hvorfra Din Frelse kom!
Men I, som lyste i Tider dunkle,
som klare Nordlys ved Midnat funkle!
I store Aander, som over Jord
med Frelsens evige Banner fór,
der Herren mægtig sin Haand udstrakte
og Folkeaanden til Liv gjenvakte!
lys atter for os fra natlig Tid,
I Aandekæmper i Herrens Strid! —
Og blunder atter i Blødheds Drømme
mit Fødeland ved de dybe Strømme —
hvad heller raser i blinde Lyst
forvildet Slægt mod sit eget Bryst —
da ryster Sjælen og vækker Aanden
og styrker Hjærtet og ruster Haanden
til dansk og stor og til herlig Id,
til Danmarks Frelse i Nødens Tid!“ —

Det er denne inderlige Patriotisme, der har
t ham Sangene om Tordenskjold, Hvitfeldt,
rt Adeler og *Kristen Barnekov* paa Tunge,
lken sidste med sit anskuelige Billede af
lmarkrigens Barskhed og danske Adelsmænds

Tapperhed*) sikkert vil overleve mange af Ingemanns øvrige Digte, med hvor megen Føje end den historiske Kritik har angrebet Traditionen om Barnekovs Opofrelse. — Ogsaa *Ligsangen over Frederik VI*, der har laant sin Tone fra Visen om Dronning Dagmars Død, maa nævnes mellem vor Digters skjønneste, fædrelandske Romancer. Hvor tarvelig en Konge Frederik VI end var, saa var hans gode Vilje dog hævet over enhver Tvivl, og hans Hjærte, til at dele Ondt og Godt med sit Folk, prøvet gjennem mer end et halvt Aarhundrede**). Hvor hengivne de Danske vare deres gamle Konge, saa man, som bekjendt, ved hans Død; og man véd, at Digterne kappedes om at besynge ham. Heiberg, H. C. Andersen, Blicher og H. P. Holst skreve alle værdifulde Sørgekvad til hans Ære: Holsts vandt Prisen; men Ingemanns var ubestridelig det bedste, ja turde endogsaa (i æsthetisk Henseende) staa over Elegien ved en anden dansk Dròts Jordefærd, der ligesom Frederik VI havde mindre Evne end Vilje til at gjøre sit Folk lykkeligt, og der-

*) „I Kalmarkrigen faldt Blomsten af den danske Adel,“ siger Bording.

**) Hans Optræden 1807 bliver rigtig nok altid et mørkt Punkt; men den godtroende Kronprins har aabenbart aldeles mistet Besindelsen ved den uventede, engelske Nederdrægtighed. Og med Ho'det har han tabt Modet.

for tog dets Taknemmelighed med sig i Graven: jeg mener Evalds berømte Sørgekantate over Frederik V*). —

Dog sit mest karakteriske Udtryk i Romanceform fik Ingemanns Patriotisme i Digtcyklen „*Holger Danske*", der med Hensyn til Idé og Affattelsestid ligesom afslutter de historiske Romaner og Digte.

Dette Æmne maatte, saa at sige af sig selv, drage vor Digter til sig. Var hín gamle Krønike fra d. 16de Aarhundredes Begyndelse (paa hvis Titelblad man ser et tarveligt Træsnit af en brynjeklædt Riddersmand med et uhyre Sværd i Haanden) ikke et Slags literærhistorisk Forsvar for hans egen Historie-Digtning? — Hvad Ingemann havde forsøgt i sine Romaner, det havde vor Literaturs Fader, Kristiern Pedersen, forsøgt med Bearbejdelsen af den gamle franske Ridderroman, „Ogier le Dannoys, duc de Danemarche", nemlig: at fremstille en dansk Helt i et poetisk Klædebon, saa han blev lystelig at læse om for det Folk, af

*) Ogsaa Kredsen „Sjællands Kjøbstæder" og den paabegyndte „Jyllands Kjøbstæder" maa regnes med til denne Gruppe i hans Digtning. Hvert af disse mindre Digte er at betragte som en Sangkrønike i Miniature. Det var Ingemanns Mening, at de ved festlige Lejligheder skulde anvendes. for jævnlig at minde Borgerne om, hvad Fortjenester Deres By havde indlagt sig i Fædrelandets Udviklingsgang, og derved anspore dem til patriotisk Id.

hvilket han var udsprungen, og en Vækker af dets nationale Æresfølelse. Og den brave Lundekannik havde haft Glæde af sit møjefulde Arbejde. Ingen Bog, hans Flid har bragt for Lyset, ikke en Gang Saxo, har i den Grad vundet Indgang hos hele det store Folk. Endnu i det sidste Decennium af det uromantiske 18de Aarh., hvor Præsterne vexelvís snakkede om Kartoffelavl og Borgerdyd fra Prækestolen, var «Olger Danskes Krønike», efter den kyndige Nyerups Sigende, Almuens almindeligste og mest yndede Morskabsbog; den fandtes næsten i hver anden Bondehytte og forelæstes hyppig paa Helligaftenerne, under Humleplukning eller ved Kartegilder. Og hvilken Glæde har den — i det mindste for en Menneskealder siden — ikke forskaffet danske Børn? — Den, der skriver disse Linjer, erindrer endnu, med hvilken længselsfuld Attraa han i Pogeskolen imødesaa det Øjeblik, hvor han efter Lektiernes Overhøring fik Tilladelse til at læse i «Holger Danske».

Nu véd enhver Dannet, at hin gamle Folkebog er aldeles uhistorisk. Allerede i Midten af forrige Aarhundrede begyndte det at knibe med at fastholde Holger Danske som nationalhistorisk Personlighed (Pontoppidan d. Y: Vestigia Danorum extra Dania). Maaske er det Navnet Dacia, der har forvildet Opfattelsen. Thi vel var dette vort Fædrelands Navn paa Middelalderens Latin;

men som bekjendt nævnedes ogsaa en gammel romersk Provins saaledes, der omtrent svarer til det nuværende Rumænien. Dette turde maaske være Holgers Fødested. — Dog nok herom! Selv om Historiograferne én Gang for alle have sat denne Sagnperson ud af Historien og lukket Videnskabens Dør forsvarlig til for ham, vil dog «Holger Danske» aldrig blive lukket ude af Folkets Fantasi-Bevidsthed. Endnu den Dag i Dag spøger jo hans Navn overalt mellem danske Lokaliteter. Det danske, saa vel som ethvert Folk, maa have sin Sagnheros, hvortil det knytter sit Haab og sine Tanker om Storhed og Daad. Hebræerne have deres Messias, Britterne deres Artus og hans Taffelrunde, Frankerne deres Carolus Magnus, vi vor Holger Danske. — Ingemann forstod saa fuldt som Nogen denne Reflex af Folkeaandens Higen. Selv saa han i hín gamle Bog fra Bondens Hylde det uforfalskede Ideal af en Riddersmand fra Middelalderen: Djærv, stolt, altid beredt til Kamp for Æren; saaledes maatte en af Carl den Stores Paladiner have været. Vel vare Holger Danskes Bedrifter Herkules Arbejder; men det bragte ikke den naive Digters Tro paa den gamle Nationalheros til at vakle, medens han udarbejdede sine Sange om ham. Strax i den første lader han sin Holger sige:

„Hvert Barn mit Navn skulde kjende;
dog Mænd skulde tro, den Mand var ej til,
hvis Ry fór til Verdens Ende!“

Mærker vi ikke her Digterens Smil ved Tanken om den kritiske Forstands taabelige Fornægtelse af hans Helts Existens? — Men Holger kan trøste sig: „han lever i Danskens Hjærte og Sind og paa Folkets Tunge"; han har en Plads i Poesiens Verden, som er friere og rummeligere end den, han kunde faa i Historien. Ingemann tror paa sin Helt; deraf den Friskhed, hvormed han skildrer ham. Men, da det Plumpe og Drøje kun lidet tiltalte ham, saa har han ladet dette blive liggende i den gamle Almuebog, og blot bibeholdt det Raske og Ridderlige. Saaledes spiller Holgers Forhold til Jomfru Gloriant en fremtrædende Rolle i hans Digt. Ædelmodig afstaar Holger den Skjønne, der var hans Sejrspris, til Fyrst Carvel, som hun elsker. Og dog var Gloriant den dejligste Kvinde, Kæmpen havde set: den religiøse Hymnes Rythmer ere ikke for gode til at frembære hendes Pris. — Holgers Ridderord er ham det Helligste og Dyrebareste af Alt: da han en Gang har brudt det og svelter i Hungerstaarnet, er det ikke Sulten der plager ham, men Bevidstheden om Overtrædelsen af hans Løfte.

Af og til høre vi Digterens egen Røst fra hans Helts Læber saaledes f. Ex. i den bekjendte smukke Strofe:

„Vil Dansken i Verden fægte, men dølger Aasyn og Navn
jeg véd hans Navn ej er ægte, jeg tager ham ej i Favn".

Og der hvor Holger (i liden Overénsstemmelse med middelalderlig Sædvane) udtaler sin Respekt for den Hedning, der vover noget fór sin Tro, men sin Foragt for den Kristne, hos hvem den kun findes i Munden. — Holgers Forhold til Morgana, der kun indtager en liden Plads i Krøniken, breder sig naturligvis stærkt i Ingemanns Digt. Og naar det i femte Afsnit „Gjenoplivelsen" fortælles, hvorledes Holger paa Morganas Trylleø tager Oberon, Alfekongen, paa Skjødet, og dennes lille Dronning, Titania, udbreder sit regnbufarvede Slør for ham, saa forekommer det os, at vi ikke længere har med den gamle Sagnhelt at gjøre, men med Digteren selv. — —

Af en hel anden Art er den lyriske Digtcyklus, „*Ahasverus*" eller „*Blade af Jerusalem Skomagers Lommebog*". — Ogsaa her udtaler Ingemann, at han har valgt en typisk Repræsentant for et Folk til Digtningsæmne; men Hovedpersonen staar dog i et langt mere udmiddelbart Forhold til Digteren selv end Holger Danske i den nys omtalte Sangkreds.

Ingemann tog sin Tilflugt til samme Middel, som Goethe og mange andre Digtere før og efter ham: han *digtede* sig ud af en eller anden pínagtig Stemning, som Modgang og Krænkelse havde skabt i hans Sind. — Molbechs og hín literære Højesterets Dom over hans Digterværd og poetiske Methode kunde han vanskelig komme

ud over; heller ikke Hjorts eller Hejbergs Polemik faldt det ham let at glemme. Ingemanns Digtning var altid en Hjærtets Aabenbarelse, en Del af ham selv. Han kunde vel taale Modsigelse og Kritik fra Venners og Meningsfællers Side; men udsendte man sine literære Spydigheder mod de Punkter i hans Værker, som han formente vare hellige og uangribelige, blev han irriteret og bitter. Vist nok kunde han trøste sig med det store Publikums Sympathi og Bifald; dog også Publikums Mening havde han erfaret var variabel. Den Læsekreds, som nu løftede hans Romaner til Skyerne, havde rystet Tilskuerpladsen med Bifaldsklap, da i sin Tid hans Tragedier bleve opførte; — hvem tænkte nu mere paa «Blanca»? — Som sandhedskjærlig og trofast Karaktér, maatte det i høj Grad være Ingemann imod, saaledes at være et Spil for de skiftende Meninger; som religiøs Natur maatte han snart faa Øjet op for, at Menneskenes Domme vare som Vindens Gang, snart blæste den fra Vest, snart fra Øst, ingen højere Lov styrede dens Retning. Og naar vor Digter kastede sit Blik paa Tidernes Udvikling, hvor øjnede han da et Punkt, hvor han trygt kunde hvile? Landflygtig flakkede hans Tanke om i Verdenshistoriens Labyrinth, som hin evige Vandrer i Sagnet, der intet Sted kan finde den Fred, han inderlig længes efter. Hos den fantasifulde Digtér antog denne Stemning efterhaanden

Billedet af den virkelige Ahasverus. Han saa ham med det af Verdensforagt forstenede Ansigt, han hørte ham ironisere over Livets bagvendte Forhold og de menneskelige Idealers Varighed; han forstod og følte sammen med ham den Harme og Vemod, der greb ham ved Sammenligningen af hans nuværende Stammefæller med Folket fra det gamle Testamente. Ingemann, den ivrige Bibellæser, der havde fundet Kjærlighedens højeste Udtryk i «Sangenes Sang», følte sit Hjærte slaa i Takt med den gamle Israelits, naar denne i salomonske Udtryk mindedes og priste sin Ungdoms Brud; og han, Digteren med Barnetroen, forstod Jødens sønlige Ærefrygt for Jehovahs Fadervælde. Men navnlig forstod han i sin mørke tungsindige Stemning Ahasverus, naar denne med «Prædikeren» i det gamle Testamente udtalte, at alt er Forfængelighed under Solen, og intet nyt.

Tordenvejret i Staden.

„Fra Skolen løber Barnet glad;
højt støjer Drengevrimlen.
Jeg stille staar i fremmed Stad;
jeg stirrer op mod Himlen.

Guds Lyn jeg ser med hellig Gru:
jeg skjælver for hans Torden:
„„Jehovas Røst i Skymulm nu
henruller over Jorden.

Mod Dybet styrter Dagens Helt:
I Knæ Solenglen segner.
Hist Stjærnemoder i sit Telt
for Herrens Vrede blegner"".

„„Aa Snak! Vorherre bli'er ej vred""
— de kristne Drenge skrige —
„„det tordner kun, og Sol gaar ned,
og Maanen vil opstige.

Staa Jøde! staa paa dine Ben!
Vi skal Fysik dig lære:
ej et elektrisk Fænomen
Vorherres Røst kan være"". —

Ingemann, der saa godt som nogen Romantiker kjendte Ensomhedens Kval, fatter ogsaa i saa Henseende Ahasverus hemmelige Vé. Paa Havet lader den evig omflakkende Gamle en Taare falde ved Tanken om, at han er den eneste af Passagererne om Bord, der ikke har et Hjem at sejle til. Styrmanden tror, at han er bange for Vandet: et Element, som Jøderne af deres Fjender beskyldes for at sky. Han klapper ham paa Skuldren:

„Du drukner ikke Jøde! vær kun tapper!" — — —

Men tag Eder i Agt I Kristne, der snakke saa meget om Kjærlighed og dog ere fulde af Had mod Hedning og Jøde. I tro, at I ere retfærdiggjorte, saa Himmerigs Port strax vil oplades for Eder. Husk paa, hvorledes det gik med Jehovahs *eget* Folk:

„Det Folk, som var den Højestes Tolk.
maa fredløs, som jeg, omvanke.
Gaar *saa* det med Herrens udkaarne Folk —
hvor vil det gaa med de Andre! — —
— — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — —

De slide, de slæbe, de betle for Brød:
for Livet de trælle til deres Død.

I Livsbekymring de sig nedsænke;
men paa *Livet* — har de ej Tid at tænke. — —

Jeg saa paa Menneskenes Færd;
jeg saa al Verdens Id:
den var mig intet Haansmil værd
med al dens Larm og Strid.

Jeg hørte Menneskenes Ord;
jeg Daarers Røst fornam:
som Bjælders Klang hvert Ord henfor,
som Hyrdehundens Glam.

Jeg saa, hvad deres Vise skrev.
jeg hørte Døgnets Sang;
en Lyd kun i mit Øre blev,
og den som Spot mig klang“. — — — — —

«Ahasverus» vil altid høre til Ingemanns paaagtelsesværdige Arbejder. Det gjælder om denne Digtkreds som om «Huldregaverne», at en Digterlidenskab, som trængte til at skaffe sig Luft, har frembragt den*); den turde derfor fremfor

*) „Ildfangen i mit Hjærte
laa lænket i tusend Aar;
med Bjærgevægt af Smerte
min Sjæl dog ej forgaar“.

mange af hans andre Frembringelser besidde Noget af det, som er ham individuellest og ejendommeligst. Thi naar Lidenskaben bundfælder, finde vi altid mellem Slakkerne noget af Personlighedens ægte Guld.

«Ahasverus» danner Overgangsledet mellem Ingemanns objektive og subjektive Lyrik, det middelbare og umiddelbare Udtryk for hans Stemning.

Skulde man karakterisere denne sidste, da sker det maaské bedst, ved at stille ham lige over for hans Modpol mellem danske Lyrikere, *Emil Aarestrup*. Interessant vilde det være, om der forelaa nogen Udtalelse fra denne om Ingemann eller omvendt; dog det er mig ikke bekjendt. — Yderpunkterne berøre hinanden, saaledes ogsaa her: begge ere de gjennemdanske. Men hertil kommer, at de desforuden have ét Grundtræk tilfælles: *det Naive* nemlig. — Der kan være erotiske Digtere, hvorom det gjælder, at den Elskov, de besynge, er dulgt, tilsløret, skamfuld: de skjule deres Udbrud af Attraa og Forlængsel under glimrende Symboler, de indhylle den i en farvestraalende, men for Øjet uigjennemtrængelig Dragt. Deres Digte ere som en elskovssyg Kvindes lidenskabelige Fodtryk, medens hendes øvrige Person indtager den kon-

entionelle Holdning. — Der er fuldt op af den
lags Erotik hos Kristian Winther. — Aarestrups
r derimod at ligne ved et sundhedsblomstrende,
ivsberuset Barn. Det slaar sin Kolbøtte paa
len frodige, saftgrønne Plæne, leende og over-
nodig, og tænker intet ondt derved. Som en
Blomst, der bærer sin Støvvej til Skue, har det
Intet at skjule. — Er Blomsten og Barnet ikke
uskyldige? —

Men der er andre Børn; det er de stille, fromme Smaaskabninger. De ere fødte bly, Skamfølelsen indfinder sig tidlig hos dem. I deres mildt lysende Øjne er der intet Begjær; de ere trofaste, taalsomme og troende. Ikke desto mindre sættes deres Taalmod tit paa Prøve. Der er saa meget Hæsligt og Løgnagtigt i Verden, som de slet ikke kunne forstaa; og de fatte tit ikke, at Andre ikke tænke som de. Det er det, man kalder deres „Begrænsning". — Et saadant Barn var Ingemanns lyriske Muse.

Medens hans diametrale Modsætning i den danske Poesi elskede Jorden, og skriver et skjønt Digt til dennes Pris, formaaede kun Ingemann delvis at finde sig til Rette paa denne Klode; for ham var det blot en Station paa Evighedens Vej, en Indgangsport til noget langt Herligere. Medens Elskov var Gjenstand for Aarestrups Kvad først og sidst: „Sig mig", udraaber han,

„hvad skal vel Skjaldens Toner
forherlige mér end det,
som altid er og var
det Lifligste Mænd og Koner,
henreves af med Ret?. —
Du, hulde Musa, svar!“ —.

saa er *Besiddelsen* ikke det Første, Ingemann attraar, men *Trofasthed.* I den Kjæde af Kjærligheds Digte, hvori han har eftersunget Højsangen, er det Salomons Troløshed og Vellyst, der forspilder ham den hengivelsesfulde Sulamiths Kjærlighed. -- Medens Aarestrup ser paa Naturen med en Malers og Naturalists Henrykkelse, hyller Ingemann den ind i sin Fantasis Slør: den høstgule Skov bliver ham den aldrende Guldbrud, der under de evige Stjærners Skin rolig ser Afslutningen paa sit Liv i Møde. En knækket Rosenknop besynger han, som kunde den være en ung Pige, der tidlig havde bøjet sit Hoved i Dødens Søvn. Græshoppen imaginerer han sig som første Violinist i Alfekongens Hofkapel, o. s. fr. — At se paa Naturen med dens *egne* Øjne, falder ham ikke ind.

Og saaledes gaar det ham ogsaa med den menneskelige Virkelighed. Sjældent eller aldrig træffer man en saa sand og gribende Realisme som i *Omløberens Sang ved Forældrenes Dør.* I et længere Digt, „Visekræmmeren paa Markedet“, begynder han ret virkelighedstro at beskrive en Fantasts første Sammenstød med det jærnhaarde

Liv: Som Yngling løber denne fra Mesterlektien med Kæresten under Armen og Violinen paa Ryggen. *Hun* er et ungt Barn, der lige som *han* indbilder sig, at Verden staar deres romantiske Kjærlighed aaben. Men næppe have de sat deres Fod paa Skuden, der skal føre dem bort fra Hjemmet, før Skipperen, som er en brutal Skurk, gjennemskuer Forholdet; og da de præsentere sig for ham som Mand og Kone, erklærer han, «at Tøjten skal s'gu være hans», og hendes saakaldte Mand skal faa Lov til at tjene ham som Skibsdreng. Den stakkels Pige dør af Mishandling og Sorg; og hendes Elsker griber den første den bedste Lejlighed til at desertere. Nu skulde man tro, at vor Digter maatte have Interesse af, at udføre sin romantiske Vagabonds senere Skæbne i samme Stil; men nej! — Han lader ham flakke Verden om paa Kryds og tværs; lader ham træffe Jerusalems Skomager, som forærer ham Fortunatus' Pung, og Peter Schlemihl, der overlader ham sine Syvmilestøvler. Og i den Manér fortsættes. —

Sikkert, skal Ingemanns Lyrik vejes paa den *udvortes* Virkeligheds Vægtskaal, da bliver den altfor let og vipper op mod Skyerne og Stjærnehimlen med. Den, som vil glædes ved plastisk og malerisk Opfattelse af Menneskene, Livet og Naturen, han gaa til Mesteren Aarestrup, og han vil tilfredsstilles.

Dog med al Aarestrups Glæde ved det Sanseligtskjønne, ved Jordens Yppighed og Kjærlighedens Lyst, trods hans yndefulde Skildring af det nordiske Familielivs Hygge*) og den danske Naturs Sommerfrodighed, saa kan der dog indtræde mørke Fortvivlelsens Perioder, hvorunder vi se den livskjære Digter med et helt andet Fysionomi end det vante. Det lykkedes ham ikke altid at „bortsove" de store Sjælespørgsmaal: *hvorfra*, *hvorfor*, *hvorhen*, om end den dunbladede, slankgrenede Bøg strakte sin „Skygge" nok saa skærmende og sval ud over ham. Der kom Øjeblikke, hvor „Ligklokkerne" lød for hans Øren, og da udbrød han til sine Venner:

„Naar fandtes hvad I søgte?
Sig, naar blev Maalet truffet?
Hvem har — svar mig oprigtig —
hvem har ej Livet skuffet?

Hvo naaede til de Egne,
hvor Sandhedskilden strømmer?
Hvo føler ej lysvaagen,
med Gysen at han drømmer?

Hvo venter ej — nedhugget,
lemlæstet og forblødet —
i Kamp mod Livets Kvaler
med Længsel Naadestødet?"

*) Kfr. hans uforlignelige Digte til Hjemmet under hans Udenlandsrejse, de legende Børn, Torsten og Trine o. fl.

Saadanne Øjeblikke kom aldrig for Ingemann: «For ham stod», som én af hans Venner mellem Præsterne træffende har sagt, «altid Udsigten aaben til Evighedens gyldne Morgenrøde». — Ingemanns Tro var uforfalsket: som Barn den naive Gudfadertro, som Voxen den dybe Følelse og Tilegnelse af Forsoningsdogmet. Hans religiøse Udvikling var sund og naturlig: ingen voldsomme indre Brydninger og Storme, ingen vild Omflakken paa Tvivlens Bølger; hans Tro behøvede ikke dette; den voxede ud af hans fromme Sjæls Dyb. Og var vor Digters Tro end ikke tilkæmpet og staalhærdet i Skepticismens Ild, saa var den til Gjengjæld heller ikke forbitret eller fanatisk, endnu mindre forceret og skruet. Naar Ingemann lod sin religiøse Følelse stige paa Psalmevingen, da var det ikke «i Embedsmedfør». Som Lægmand skyldte han ingen Regnskab for sin Tro, det var et rent, uinteresseret Motiv, der drev ham til at sjunge: Deraf den Hjærtelighed og Oprigtighed, som lyser os i Møde selv fra de Psalmer, der ikke indeholde originale Tanker.

Beskedent karakteriserer han selv sin hymnologiske Digtning i Begyndelsen af Højmessepsalmen for 13de Søndag e. Trinitatis:

„Frelser, jeg gjentage maa
Ordet som mig helligt rørte!“

Men det er allerede længe bekjendt og ubestridt, at Ingemann indtager en selvstændig Plads i den danske Kirkes rige Psalmeliteratur. — Oftest sammenligner man ham med Brorson, men dette er ukorrekt og kommer af, at man ved at ligne Grundtvig med Kingo uvilkaarlig kommer til at parallelisere hans hymnologiske Supplement med Brorson. Denne og Ingemann ere dog ikke saa lidt forskjellige. Hvor højt end Brorson maa skattes, var han dog sin Tids Barn: han er langtfra fri for at være smittet af Pietismens Hængehovedsyge. Sligt var Ingemann en erklæret Modstander af. Dernæst var ogsaa den smægtende Sanselighed, som hist og her kommer frem i den brorsonske Digtning*), helt fremmed for Ingemanns religiøse Følelse. Det, der giver den ingemannske Psalmedigtning sit Præg, er dels en andagtsfuld Betragtning af de kristelige Dogmer, dels en barnlig Hengivelse i Guds Faderkjærlighed og Tillid til hans Førelse. Sjældent løfter hans Sjæl sig i en saa lidenskabelig Smerte, som den der kan fornemmes i Psalmen: «Jesu græder, Verden lér . . .» Det, der er éns for alle hans Hymner, er det aabne Sind, hvor Lyset tør skinne overalt, den milde Trostrang, der ikke fordømmer

*) Sé f. Ex. Arlauds Udg. S, 172.
„Jeg ligger ved Jesu hans Bryster saa tæt
og bliver af Kjærlighed drukken og mæt“.

Anderledestænkende, den fordringsløse Ydmyghed, som ikke skuffer sig selv:

„Til Martyrkronens Straaler ej
jeg løfte tør mit Øje;
mit skjulte Kors paa stille Vej
ser Gud dog i det Høje“.
(St. Stephans Dag.)

Saa sidder man en Aften ved sit Arbejdsbord, forat foretage et Udvalg af Ingemanns Digte. Det er sent, og man er ikke fri for at være noget sløv og trættet af at have gjennempløjet den store Masse Digte, hvoraf (det skal ikke nægtes) mange ikke hæve sig over Jævnmaalet af, hvad der kan fordres af en efteroehlenschlägersk Digter. Man havde forment, at der var Mere at optage i en lyrisk Anthologi af Ingemann. Man vejer og vrager og ender til sidst misfornøjet i den Tanke, at Publikum ikke altid synes bedst om det, som netop falder i Ens egen Smag. — Saa kommer man til den lille Afdeling Morgen- og Aftensange. «Ja af dem skal naturligvis Størstedelen optages. Ingemanns Morgen- og Aftensange ere jo Alle enige om at sætte højt». Man har ikke læst dem i mange Aar; men man kjender dem jo, har i sin Tid oven i Kjøbet haft dem for til Udenadslæsning i Skolen. Ikke desto mindre kaster man dog et flygtigt Blik paa dem, inden

man lukker Bindet. — Men saa pludselig begynder man at læse rigtig. «Hvor de dog fængsler En, disse gamle Sange, som to Generationers Børn nu atter og atter have sjunget. Vist har man kjendt dem; men det er dog en forunderlig Friskhed og Glans hvormed de nu atter træde frem for En». — Saa glider en fugtig Taage henover Ens Øje. «Det er godt ingen er i Stuen; Sligt klæder ikke, naar man har naat Mandsalderen». —

«Hvad er det dog, der bevæger En saa stærkt og uforklarligt? — Sin Barnetro har man dog forlængst maattet opgive, og kan ikke mere vende tilbage til den».

Det er *det Oprindelige*, der findes i hele denne Række af Ingemanns Digte. Naar han skildrer os, hvorledes «Lysets Genius gaar gjennem Himlens Porte, og alle Nattens sorte Skygger flygte for hans Glans», og hvorledes Morgenens Engel længes efter «at favne Alverdens glade Vrimmel i sin Kaabes Straaleflor»; naar han synger om «det guldtækte Slot i Vesterled, bag hvis Volde af Rosenskyer Solen gaar ned hver Aften»; naar han taler til os om «Nattehimlen, gjennem hvis Slør Guds milde Stjærneøje ser ned til Høje som til Ringe, til Fuglen paa Kviste som til det forladte Barn», og trøster os med, at Verdens Fader selv har taget Plads «ved Skabningens store Vugge», — da røres vi dybt og glemmer, at der er Dogmatik til i Verden; thi saaledes som

Digteren her i Inspirationsøjeblikket har set paa det, man til daglig Brug kalder Gry og Kvæld, saaledes har Menneskeslægten i svundne Aarhundreder under dette Syn forestillet sig Forholdet til det højeste Væsen, og saaledes ser ethvert Barneblik endnu paa hint naturlige Fænomen. Vor Følelse ledes, ved som Voxne atter at læse disse ingemannske Sange, uvilkaarlig tilbage til den Urkilde, hvorfra den i Livets Morgen er fremvældet; og med vor moderne Bevidsthed og rationelle Naturkundskab forekomme vi os selv i Læsningens Øjeblik fattige lige overfor al den barnlige Fylde i Fantasien og Inderlighed i Opfattelsen, som strømmer os i Møde herfra.

Disse *Morgen-* „*og Aftensange*", er det Uforgængelige i den ingemannske Digtning. Skulde Tiden ville bortskylle hans Æventyr, hans historiske Romaner, ja maaske endog forgribe sig paa hans Psalmer — denne Perlesnor af primitive Poesier vil dens ødelæggende Haand ikke have nogen Magt over.

X.

Det ingemannske Hus. — Mange Venner, én Fjende. — Tidsrøret.

Gjennem alle de efterreformatoriske Tidsperioder i vort Fædrelands Udvikling har den Tanke gjort sig gjældende, at stille Universitetet en Højskole ved Siden, hvis Fag og Undervisningsmethode ikke gik i bestemt skolastisk Retning. De unge Adelsmænds pengeødende og sundhedsspildende Udenlandsrejser, gav Kristian IV Ideen til Sorø ridderlige Akademi; og da dette nedlagdes, fik det en Slags Fortsættelse i Kjøbenhavn, i Overénsstemmelse med Enevældens Tendens til at have et vaagent Øje med den magtberøvede Adels Ungdom. Dog denne Anstalt var saa godt som dødfødt; og 1747 oprettedes atter det adelige Akademi i Sorø. Holberg, der som bekjendt havde begavet det rigt, lovede sig, hvilket man ser af hans „Gejstlige og verdslige Stat", meget af denne Institution. Under dygtige Overhofmestre og talentfulde Lærere fik det ogsaa strax en betydelig Blomstringsperiode. Men ved det 18de Aarhundredes Slutning hjemsøgtes ogsaa *det* af Tæringssot; og da Akademiets smukke Rokoko-

bygning brændte 1813, blev ingen Akademist derfor husvild.

Det var som den anti-skolastiske Videnskabelighed ikke ret vilde trives paa den gamle Klostergrund.

Ikke desto mindre gjenoprettedes Akademiet atter 10 Aar efter i Forbindelse med en lærd Skole og Opdragelsesanstalt, og 1827 blev den ny, i stiv, kold, symmetrisk Stil opførte, Akademibygning indviet.

Meningen med et soransk Akademi i Enevældens sidste Periode, var aabenbart at søge i tre Retninger: For det Første skulde den unge danske Adel have en Skole, hvor den kunde uddannes i de Videnskaber, som passede til dens Stand; og en saadan Skole maatte helst være beliggende i Nærheden af en lille By, der kun i ringe Grad mægtede at stimulere junkerlige Tilbøjeligheder. Dernæst ønskede man at have en Undervisningsanstalt, som særlig uddannede til Overtagelsen af juridiske og civile Embeder. Og endelig ønskede man (under den begyndende Følelse af Realkundskabs Nødvendighed for Ungdommen) en Højskole, hvor Realia kunde indrømmes en jævnbyrdig Plads med Humaniora. Naar et ungt Menneske var bleven Student fra Akademiets Skole, gik han over til dette; og efter et Forelæsningskursus paa tre Halvaar, kunde han indstille sig til en Prøve, der gav ham samme

Rang ved Kjøbenhavns Universitet, som de, der her havde taget den saakaldte 2den Examen.

Det egentlig Ny i Tanken, som laa til Grund for det Hele: at danne et Slags Overgangsled mellem den lærde Skole og Universitetet, og forhindre, at den fra Tvangsbaandene pludselig Løsslupne opførte sig altfor grønskollingeagtig, naar han kom til Universitetsstaden, var i og for sig sund og fornuftig; og de i Begyndelsen af Halvtredserne oprettede Gymnasier have mer eller mindre laant deres Idé fra Sorø Akademi. — Alligevel mislykkedes dette Foretagende for tredje Gang.

Grunden hertil maa vistnok søges i den kjøbenhavnske Højskoles Jalousie paa sin mindre, men vel udstyrede Rivalinde. Kun Disciple fra Sorø lærde Skole fik Lov til at absolvere deres 2den Examen ved Akademiet, andre Skolers Dimittender ikke; disse maatte og *skulde* underkaste sig anden Examen ved Universitetet. Og dog var den soranske Prøve langt rigere paa Fag, ligesom den ogsaa kostede ½ Aar længere Forberedelsestid. Navnlig vare Fordringerne i levende Sprog langt større; og i Historie med Statistik samt i Naturvidenskaberne opgaves der ikke saa lidt mere.

Akademiets Lærerkræfter vare gjennemgaaende ypperlige: Alt hvad der af videnskabelig Dygtighed ikke var Brug for ved Kjøbenhavns Universitet

gik i Reglen til Sorø. Herhen kom den unge Naturforsker (senere bekjendte Digter) Hauch fra hín Udenlandsrejse, hvor hans videnskabelige Iver havde gjort ham til Krøbling; herhen den udmærkede tyske Filolog og filosofisk dannede Peter Hjort; herhen den dygtige Mineralog og Botaniker Jakob Hornemann Bredsdorff; herhen „Tylvtens" skarpeste Hoved, den stringente Tænker Christian Lütken, som Professor i Filosofi; herhen Magister H. F. J. Estrup, der har skrevet den bedste universalhistoriske Lærebog, som endnu haves i dansk Literatur. Her ansattes efterhaanden Mænd som Wilster, Wegner, Steenstrup og Bojesen. Alle de Nævnte besad alsidig og grundig Dannelse, og mellem deres unævnte Kolleger var der næppe nogen, som ikke formaaede at fyldestgjøre de Fordringer, der turde stilles til ham som Faglærer.

Men da Akademisternes Antal gjennemgaaende var ringe, og det ikke var sjældent, at dette forholdt sig til Lektorernes Tal som 1 : 2 for ikke at sige 1 : 3, mente vedkommende Avtoriteter, at denne Maade at opdrage Statstjenere paa, var altfor kostbar; og saa nedlagde man Akademiet. —

Naar jeg har sagt, at Akademiets Lærerkræfter i visse Henseender vare ypperlige, som Regel respektable, da maa det tilstaas, at vor Digter (naar det kom højt) kun kunde henregnes til de sidste. Ingemann holdt nok af at snakke om Videnskab; men ingen var mindre Videnskabs-

mand end han. De Ledetraade, han anvendte ved sine Lektioner (Rahbeks Stilistik og Rosteds Rhetorik), vare forslidte og antikverede, og han havde hverken Lyst eller Evne til at tilvejebringe et nyt Forelæsningsapparat. Uagtet hans Fag var Dansk, kunde han dog saa lidt Oldnordisk, at det ikke var ham muligt at læse Knytlingasaga paa egen Haand. N. M. Petersens Sproghistorie forekom ham altfor svær at gjennemstudere; og endnu 20 Aar efter hans Tiltrædelse af Lektoratet kan han skrive bekjendte gammelnorske Skjaldenavne fejl. Som han qva historisk Romanforfatter maatte hjælpe sig med den grundtvigske Saxo, saaledes maa han, naar han skal danne sig et Begreb om den største oldnordiske Historieskriver, ty til Vennens meget fri Gjengivelse af Snorre. Til den ældre Edda har han Finn Magnussens Oversættelse, og indtil 1832, hvor Grundtvigs «Nordens Sindbilledsprog» udkommer, benytter han ogsaa hin Forskers Mythologi.

Men heller ikke i Foredragene over nyere dansk-norsk Literaturhistorie formaaede Ingemann at fængsle sine Tilhørere, og ingen, selv af dem, der endnu bevare Interesse for Literaturen, erindrer i saa Henseende at have modtaget Vink og opklarende Vejledning af ham. Endog hans Oplæsning af Digterværkerne var, paa Grund af hans Organ, uheldig. — Man kunde da ogsaa en Gang imellem høre det Udraab af de halvvoxne Drenge

og unge Mennesker: „Pøh (Ingemanns Øgenavn) har intet Hoved!" —

Ikke desto mindre er det et samstemmigt Vidnesbyrd, at Ingemanns Timer paa Akademiet saa vel som i Skolens øverste Klasser altid forløb uden Uordner. — Manden virkede ved sin *Personlighed.*

Det er ikke altid de kundskabsrigeste Lærere, der staar højest i Gunst hos den undervisningsnydende Ungdom. De Egenskaber, som Drenge og Ynglinge mest skatte hos deres Vejledere, er naturlig Elskværdighed, Humor og Frihed for Pedanteri. Og disse Sider traadte stærkt frem i Ingemanns Karaktér. Den Sentimentalitet, som, man sikkert altfor ofte har raabt paa, var ham ejendommelig, kom — derom tør man være overbevist — aldrig frem under hans Examination eller Foredrag. Hans naturlige Takt sagde ham, at Intet ligger Ungdommen fjærnere end Følsomhed. Ja selv ganske almindelig Følelse, som han vistnok besad til Overflod, har han ikke ruttet med. „Det er ikke min Manér", skriver han til Vennen Schorn*), at bære Følelser synderlig til Skue; jeg lader den borgerlige Verden og det daglige Liv have sin Tale for sig selv". Har

*) Til denne I's. Ungdomsven foreligge adskillige hidtil utrykte Breve, som godhedsfuldt ere blevne stillede til min Disposition.

Ingemanns Undervisning end haft noget overfladisk ved sig; tør er han aldrig bleven. Have end hans Foredrag ikke været fri for det Taagede og Vidtsvævende; systematisk-kjedsommelig har han aldrig været. Den venlige, gemytlige Maade, hvorpaa hans kjærlige Sind opfattede Alting, har sjældent tilladt ham at blive irriteret eller bitter paa Eleverne; den korrexende Skolemester har ligget fjærnt fra ham. Selv naar de soranske Skoledrenges Streger gik ud over, hvad han selv satte Pris paa af sit Eje, er Utilfredsheden paa hans Ansigt bleven ombyttet med et Smil, naar Sagens komiske Side er bleven ham afdækket. Et ypperligt Exempel i saa Henseende er daværende Adjunkt (nu Geheimeraad) Wegeners Brev til Ingemann, efterat W. har optaget Forhør over nogle smaa Delinkventer, som have ramponeret Borde og Bænke og ituslaaet Ruderne i et Lysthus paa Fru Borchs (nu Ingemanns) Ø, som Digteren havde i Livsfæste fra Akademiet. Drengene have leget „Røvere og Soldater", og skjønt Wegener var bekjendt som en stræng Inspektør, har han dog i dette Tilfælde ikke kunnet lade være at more sig over Smaafyrenes Bekjendelser om, hvorledes det gik til i denne varme Bataille, og aflægger nu Ingemann, efter hans Anmodning om at undersøge de begaaede Uordner, Rapport herom i komisk krigshistorisk Stil. Ingemann morer sig saa kostelig herover, at han

ikke kan bare sig for at svare Adjunkten paa samme Maade. Saaledes slaas det Hele hen i en godmodig Spøg. Den Ingemanns Lysthus tilføjede Molestering erstattes, og Drengene bøde for deres Optøjer med en lille Advarsel. Dette fandt Sted 1829. — 1857, da jeg gik i Sorø Skole, erindrer jeg, at nogle lystige Fyre mellem mine Kammerater paa en Pinseudflugt i Næsbyholm Skove havde fundet den skjulte Indgang til en Pavillon og rumsteret lidt derinde, dog uden at gjøre nogen som helst Skade. Man havde klaget til Rektor Bojesen; og nu blev der gjort en Pokkers Skandale ud af denne ubetydelige Drengestreg: «Hine Elever havde draget Skam over Sorø Akademies Skole; begaaet Indbrud!» etc. etc. Lang Stuearrest blev dekreteret Synderne; i et helt Aar maatte de ikke sætte deres Fod i paagjældende Skove; ja deres Smule Kaadhed, fandt man, stemplede dem som slette Subjekter. — Men Bojesen holdt ogsaa Disciplin, ved at skræmme Eleverne; Ingemann ved sin Vennesælhed og sit godmodige Lune.

Et andet lille Træk har Kammerherre Bille meddelt mig fra sin Sorøtid. — Da Ingemann fungerede som Direktor, hændte det, at de fra Skolen til Akademiet demitterede Studenter i Glæden over deres ny Værdighed havde holdt et vel støjende Rusgilde. De mange Skaaler havde gjort dem øre og kaade, de havde tumlet

omkring ved Søen, trukket Støvlerne af hinanden og kastet dem i Vandet etc. Tilsidst havde de hjemsøgt den lille Bys Hovedgade, forstyrret de brave Lektorers og Adjunkters Søvn, og forarget skikkelige Borgere ved at flytte deres Skilter. Finalen var opført paa Torvet, hvor «den mest overkjørte» af Russerne var bleven placeret ligeoverfor Byens Nattepoliti, Vægteren, og en Flaske Vin hensat imellem dem til broderlig Deling. Næste Dag vaagnede man med «Tømmermænd» og Fortrydelse; og, da man blev tilsagt at møde hos Direktor, kom ogsaa Ængstelse, for at miste sine Stipendier, til. Direktor paatalte da ogsaa alvorlig det Skete og idømte Vedkommende en Mulkt. Men nu mægtede Digteren ikke længer at holde paa den strænge Mine. Med smaaleende Ansigt vendte han sig henimod den værste af Spektakkelmagerne, og hviskede: «Naa, var det da saa morsomt!» Det var umuligt for Forfatteren til «Kristen Bloks Ungdomsstreger» at være dydig indigneret over den Slags Kommers. —

Ingemann hørte heller ikke til de Lærere, som afspærre sig for sine Elever eller ryster dem af sig som en Plage, naar Skoletiden er endt. Der var en permanent Gjæstfrihed i hans Hus alle de 40 Aar, han og hans Hustru beboede det. Alle vare velkomne, Store som Smaa. —

Dette Hus er af Ydre bekjendt viden om ved Harders smukke Tegning. Det var én af de

Pavilloner, som flankerede det gamle Akademi og overstod dets Brand. Her boede i sin Tid Andreas Schytte, den ansete Prosaist og Forfatter til «Staternes Regering», her Fr. Pal.-Müllers Svigerfader, Prof. hist. & eloqventiae Borch; nu er det Bolig for Digteren Michael Rosing. Men Ingemanns Navn vil det dog altid vedblivende bære. — Det var til dette Hjem han en Skjærsommerdag 1822 førte sin lykkelige Brud, efterat de først vare blevne viede af deres Onkel Præsten i Hyllested, og om Aftenen «paa Landsby Vis under Sang danset ud af Pige- og Ungkarlelavet og ind i Mændenes og Konernes Lav» *). Huset var som skabt til dette fordringsløse Par, og de fandt sig snart til Rette. I Oktober samme Aar skriver den 33aarige Ægtemand et muntert Brev til Schorn med Opfordring til at besøge sig: «Kunde Du en Gang overraske os og træde lige ind til os, naar vi ventede Dig mindst! I denne Tid var der god Lejlighed dertil, da der intet Hegn er om vor Have, og til Sommer skal jeg en Gang imellem lade Havelaagen staa paa Klem for det samme. Gak saa kun lige til Havestuedøren, som Du vist finder aaben. Hvis Du derpaa gaar ligefrem, kommer Du til Lucies Malerstue, hvor hun

*) Brev til Schorn af 11. Aug. 1822. Man erindre de smukke *Folkedansviser*, I. skrev paa sine ældre Dage (Sml. Skr. IV, 8.). At han under Udarbejdelsen af disse har mindet sig sin egen Bryllupsglæde, er sandsynligt.

maaske sidder foran Stafeliet; men gaar Du til Højre, kommer Du til vor herregaardsagtige, syv Alen høje Dagligstue, hvor Vínranken snor sig om Ruderne, og Middagssolen skinner muntert og venligt ind til os. Naar Du dér har udhvilet Dig og faaet Noget at leve af, begynde vi strax at trække afsted med Dig, forat vise Dig alle vore Herligheder. I Forstuen maa Du ikke støde Dig, der er temmelig mørkt; men jeg springer foran op paa min store Studere-Kvistsal, hvor jeg formodentlig stopper min Pibe, og beklager Din Uvidenskabelighed i denne Post. Blandt de øvrige Kvistværelser behage Du nu selv at udvælge Dit Sove- og Studerekammer. Og nu maa vi ned i Haven, hvor Du i Lindealleen kan høre min Æolsharpe, betragte Udsigten over Søen, og, om Du vil, gjøre en lille Udvandring til Filosofgangen og Skoven. — Men min Gaard og Udhusene har Du jo ikke set endnu! Se dér er Stald til Dine Heste — dér er Brændehus (og afsides dér 2 vel indrettede Priveter til Din Tjeneste). — Nu kan vi gaa ind gjennem Kjøkkenet, om Du vil — Vandet i Posten dér duer ikke; men til Thévand skal Du faa af Fraterbrønden derude, hvor det gamle Kloster stod. — Nu er nok Kaffen paa Bordet, og Lucie skænder, fordi vi ere blevne saa længe borte. — — Sé nu er Du hjemme her, tænker jeg, — kom nu, naar Du vil og kan. Det stille Liv hernede er ret baade efter Lucies

og mit Sind. *Hun* maler flittig, mens *jeg* skriver Lovsange for Eleverne; og hver 6te Morgen staar jeg op Kl. 5, forat synge med».

Og som Digteren her skildrer Forholdene i sit venlig-tarvelige Hjem, saaledes forblev de, indtil de to unge Folk vare blevne gamle og graa, blot med den lille Forskjel, at Ingemann flyttede sit Arbejdsbord ned i Havestuen. Det var her han i de senere Aar modtog sine Gjæster. De, som havde ventet sig en slank, sværmerisk, genert Romantiker — og det havde de Fleste, naar de kun kjendte Digteren af hans Skrifter — bleve ikke lidt forundrede ved i Stedet for at træffe en knap middelhøj Mand med et venligt Smil og et humoristisk Blink i Øjet, der modtog dem med den huslige Pibe i Haanden, og strax slog ind i en gemytlig Passiartone. Kun naar man lod Blikket strejfe omkring i den lille Stue og saa Portrætter af bekjendte Mænd, fornemmelig Digtere, bedække Væggene (ja Dørene, fra øverst til nederst), fik man Indtrykket af, at her færdedes en Mand, som kun nødig syslede med Hverdagstanker. Midt paa den ene Dør hang et stort Billede af Ingemanns tyske Ven og Aandsbroder Fouqué, længere borte Hoffmann, Schiller og mange Andre. — Saa samtalte man, altid let og naturligt. Ingemann hørte ikke til disse fordringsfulde Berømtheder, der strax slaa ind paa, hvad *de* helst tale om, og øjeblikkelig paaprakke Andre

deres Mening. Vilde man absolut tale med ham om hans Skrifter, var han villig dertil; men aldrig slog han af sig selv ind derpaa eller var nervøst afficeret under Diskussionen. Skjønt heller ikke *han* var fri for Digternes almindelige Skjødesynd: at sætte sin Muses Fostre højere, end de fortjente; lærte dog hans naturlige Blyhed ham en Takt, der virkede velgjørende paa den, han talte med. Og paa den anden Side talte han gjærne med Andre om *deres* Interesser. Troede han at opdage skjulte Anlæg hos en Yngre, der ikke selv havde Tillid til dem, var han altid ivrig efter at frede om og opmuntre dem. Mer end én kunstnerisk og poetisk Aand har han forstaaet at oplyse om sig selv. Saaledes tager man næppe fejl, naar man paastaar, at Ingemann ikke har bidraget lidt til, at den soranske Student Vermehren gav efter for sit Kald, og fik Lejlighed til at skjænke den danske Malerkunst sit lødige Talents Frugter. —

Ved Siden af Ingemanns senere Arbejdsværelse var den store, lyse Dagligstue, som han omtaler i det anførte Brev. Her blev efterhaanden Fruens Malerier ophængte: Blomstermalerier og bibelske Stykker i Mængde. Det var — for ikke at stikke Noget under Stolen — noget slemt Smøreri til Hobe. Disse spidsnæsede Kristusfysionomier med huldsalige Smil, disse Apostelfigurer med flove Udtryk i Ansigterne og disse

Børn med fordrejede Miner, — Alt som oftést skævt og bagvendt — det var grimt at se paa. «Men hendes Blomster», sagde jeg en Gang til den dygtige Blomstermalerinde, Frk. Neergaard, «kunne ikke de passere?» — «Nej», svarede hun, «de ere lige saa unaturlige som hendes Figurer». — Var der nogen Retning, som gjorde sig gjældende i den Art Kunst, Fru Ingemann præsterede, maatte det være den slette, byzantinske. Den lader i ethvert Tilfælde til at have været hendes Ideal. — Men hun var standhaftig i sin Malemaade. Da en Gang en yngre realistisk Kunstner — naturligvis uden at tilsidesætte det Hensyn, han skyldte Husets Frue — dadlede det stive, stereotype Udtryk i hendes Kristusskikkelsers Øjne, svarede hun: «Vent blot, til jeg faar malt Glanslyset!» Saaledes opfattede hun dette Fænomen, som hidrører fra en ren mekanisk Aarsag, og ikke staar i noget som helst Forhold til Personlighedens indre Liv. — Da Thorvaldsen en Gang besøgte Ingemann, og traadte ind i hans Hustrus Atelier, var ålt dette Fortegnede, Forvredne, unaturlig Tynde og Stive ikke til at udholde for ham; uvilkaarlig greb han Kridtet, rettede og omkalfatrede til Fruens største Forbavselse og Forargelse. Nej, *det* kunde hun aldeles ikke med. Selv Ingemann, som hun dog satte saa højt, og hvis Mening i mange Henseender var hende saa afgjørende, havde ingen Indflydelse

i hendes Malerstue. «Er det Ben dog ikke noget for langt, Lucie?» — «Nej, kjære Bernhard, det kan det umuligt være: jeg har gjentagne Gange maalt det». — «Det forekommer mig, at det Barn dér er lige ved at falde ud af Maleriet?» — «Ingenlunde, det er netop malt saaledes i sin Leg, forat det ligesom uforvarende kan falde Frelseren i Armene». — Og saa satte hun sig atter ned ved Staffeliet, arbejdede og stred med den Kunst, som hun dog aldrig fattede. Eller hun læste store franske og tyske Værker om Malerkunsten med et Udbytte — der var mindre end Intet. Stakkels Fru Ingemann! om denne hendes resultatløse Id maatte man rigtig nok udbryde: «Skjønne spildte Kræfter!» —

Og dog, der kunde komme Øjeblikke, hvor man saa det Hele anderledes. En af de faa Aftener, jeg har tilbragt i det ingemannske Hus, stod jeg i hin høje Dagligstue med Fruen, der viste mig sine Malerier. Skjønt næsten blottet for Kunstsans og 17 Aar gammel, havde jeg dog et bestemt Indtryk af, at *dette* var noget græsseligt Noget. Desuden var jeg forud indtaget mod hendes Produktion ved mine Kammeraters «vittige» Beklagelser over, «at gl. Ingemann skulde kaste alle de Penge bort til Pensler og Farver». Nylig havde vi set og beundret Marstrands Portræt af den gamle Digter. Dog dette tiltalte ikke hans Kone. «Mon» (tænkte jeg) «Du da synes

bedre om Dit eget dér hænger; dér ligner han en gammel Tørvebonde, som er rød i Ansigtet af Drik». — Vi kom til de bibelske Billeder. Uvilkaarligt vendte jeg mig halvt bort, og saa i Stedet for paa hende, der forklarede dem. Hun var den Gang en gammel Dame paa 68; men hvor var ikke det blege Ansigt endnu fint, Øjnene smukke og udtryksfulde! En Silkehue bedækkede hendes Hoved, kun lidt tyndt, graat Haar traadte frem ved Siderne, et venligt, troskyldigt Smil vibrerede om de smalle Læber. Hendes Dragt mindede noget om Moden paa Kejserinde Josefines Tid, men var ellers skaaret efter hendes eget ejendommelige Mønster. Hun talte paa en mild, beskeden Maade; Ordene faldt distinkt, men stille. — — — Og jeg glemte Billederne paa Dagligstuevæggen for de Billeder, hun tegnede med sine Ord. Hvor vare ikke hendes Motiver poesirige og fromme; hvor havde hun dog ikke stræbt at indtage i sin Sjæl Alt, hvad hun i sit Liv havde set af Rent og Kjærligt! Ja den Billedsal, som hendes Sjæls Vægge dannede, *den* havde hun malet fuld af de skjønneste Malerier; her var det godt at vanke omkring og skue. Men i den udvortes Verden dér svigtede Haanden og Øjet. —

Fru Ingemann var en nobel Aand og saa fri for Affektation, som nogen Kvinde kan være. Naar hun vilde have Havens Plankeværk farvet himmelblaat og dets Spidser formede og malede

som hvide Liljer, saa var det, fordi hun i sin Naivetet ikke kunde forstaa, at det, hun selv fandt smukt, maatte forekomme Andre som Smagløshed og romantisk Skaberi. Naar hun i en Reconvalescensperiode aflagde Besøg i Byen paa et Æsel, som Ingemann førte ved Tøjlen, saa lo vel en eller anden lille Provinsfrøken bag sin Vindueskjærm, i Følelsen af sin egen Naturlighed lige overfor Fru Ingemanns «paatagede Væsen», men glemte, at der er Intet, der drives mere Affektation med end netop den saa meget anpriste «Naturlighed». Og Fru Ingemann tænkte altfor godt om Alle, til at hun skulde tro, Nogen tænkte ondt om hende. Den usynlige Mur, der højnede sig om hendes Sind, holdt alle Malicens Pileskud borte, og bevarede det i sin Blidhed. —

Men med Eftertryk maa det fremhæves, at Ingemanns medfødte Tendens mod det Hyperidealistiske har i Samlivet med hans Hustru faaet en stærkere Udvikling, end det for hans Digtergenius i det Hele taget var tjenligt. Det Skjælmske og Humoristiske, som ikke sjældent smiler frem i hans Poesi, har ved den indirekte Paavirkning af hendes karaktérfaste Væsen*) stadig maattet

*) Fru Ingemann besad trods sit sarte Udseende og sin skrøbelige Konstitution, et betydeligt Mod. Hendes ungdommelige Æventyr, fortalt i 3dje Kap., er et Vidnesbyrd herom; et andet lille Exempel vil jeg her anføre. — Da Lektor Molbech (Broder til Historikeren og Sprog-

indrømme det Humant-Sentimentale og Religiøst-Middelalderlige en større og større Plads. En Hustru af et andet Naturel, men med lige saa ren en Vilje som Lucie Mandix, havde utvivlsomt gjort ham lige saa lykkelig, men desforuden bragt Trivsel til de jordgrønne Spirer i hans Indre.

Fru Ingemann var af Naturen et Hjemmemenneske; Ingemann derimod holdt nok af at komme ud og besad selskabelige Anlæg. Navnlig flokkedes altid Kvinderne om ham, hvor han var. «Ingemann og Damerne!» sagde Kristian Wilster, og nikkede med et sarkastisk Smil. «Hils for Alting den kjære Ingemann», sagde Hoffets

forskeren) var bleven sindssyg og undertiden viste sig rent ustyrlig, tillod man ham ikke desto mindre at gaa frit omkring. En Gang Ingemann og Pigen var ude, og Fruen med en ganske ung Veninde, der ogsaa malte, sad i sit Atelier, kom Molbech ind med vanvittige Miner. Fru Ingemann viste dog ikke Tegn paa Uro, men vedblev at male. Efterat det forstyrrede Menneske havde bekikket en hel Del, greb han til sidst en skarp Kniv, der laa paa Bordet og sagde med et uhyggeligt Smil: „det kunde dog være morsomt at se, hvilken Virkning et saadant blankt Knivsblad vilde gjøre paa bløde Halse“. „Jeg skjælvede“ fortalte den unge Pige, fra hvis Mund, som gammel Dame, jeg har Historien; men Fru Ingemann lod sig ikke i ringeste Maade afficere. Hendes urokkelige Ro gjorde til sidst sin Virkning paa den Gale, og han lagde Kniven fra sig.

Damer til Wegener, naar han under et Ophold i Kjøbenhavn som kgl. Historiograf indfandt sig ved Hove. «Og síg ham, at jeg schmachter — smægter efter en ny Ròman», tilføjede Dronning Caroline Amalie.

Dog Mændene vare ogsaa Ingemanns Venner, og mange nærede stor Hengivenhed for ham. — Blandt hans Kolleger stod den dygtige og hæderlige Lütken med sin kritiske, stræng-filosofiske Dannelse ham for fjærn, til at nogen egentlig Omgang mellem dem var mulig. Men hans gamle Ven, *Mag. Estrup*, og *Wegener* satte megen Pris paa hans elskværdige Personlighed, skjønt de rystede paa Hovedet af hans romantiske Historik. Langt nærmere stod *Hauch* Ingemann, og han saa vel som hans aandslivlige Hustru aflagde hyppig Besøg i Akademiets østre Pavillon. Vel differerede Hauchs pantheistiske Religøsitet ikke lidet fra Ingemanns orthodoxe; men saa vare de paa den anden Side fuldstændig enige i at betragte Poesien som et Kald, der burde være helligt for dens Dyrkere. Og Fruerne kom, trods deres meget forskjellige Naturel, udmærket godt ud af det med hinanden. Intet turde maaske være et større Vidnesbyrd om Fru Ingemanns sanddru Væsen, end at en Kvinde, som *Fru Hauch*, der har et skarpt Øje for alt Affekteret og Paaklistret, skatter hende højt.

Ogsaa med *Lektor Rothes* stod Ingemanns paa den venskabeligste Fod. Den elegante, fransk-

dannede Rothe var den eneste af Ingemanns Kolleger, der efter Akademiets Nedlæggelse forblev i Sorø. Da Digteren døde, var han altid dennes Enke tjentsvillig til Rede.

Skjønt *Kristian Wilster*, Lektor i Græsk ved Akademiet til 1840, egentlig havde et fremtrædende Hang til Railleri og, sin Animositet mod Heiberg uagtet, til heibergsk Spydighed, var han og Ingemann, fra hvis Natur disse Egenskaber laa fjærnt, dog de bedste Venner. Da en heftig Brystsyge tidlig bortrev Wilster, blev Ingemann derfor hans Familie en trofast Støtte: Wilsters efterladte Hustru fandt i ham en Ven, hun kunde søge Raad hos og samtale med, og hans Børn ikke alene en kjærlig Vejleder, men ogsaa en omsorgsfuld Forøger af deres smaa Glæder. Aldrig glemte Ingemann nogen Juleaften (forinden han holdt den ham saa kjære Fest i sit Hjem) at smykke Julebordet for Wilsters Børn.

Der var blot én i Sorø, som Ingemann aldrig forsonede sig med, det var *Peter Hjort*. «Min anden mærkelige Antagonist» — siger Ingemann i sit «Tilbageblik» — «var Baggesens heftige Angriber, Dr. Peter Hjort, en skarp, men smaalig Dialektiker uden store Overblik, med haard Hud paa Sjælen og med en saadan Dristighed som Renommist og Forfægter af sine Meninger, at ingen nok saa bidende og træffende Spot endnu har bragt ham til Tavshed. Han

mangler hverken Dygtighed eller Forstand, men i høj Grad Følelse, Takt, Beskedenhed og alsidig poetisk Aand». — Denne Karakteristik slaar i det Hele taget til. — To større Kontraster end Hjort og Ingemann kunde vel ikke godt tænkes. Den stille, venlige, idyllisk-romantiske Ingemann; og Peter Hjort, helt optaget af verdslige Spørgsmaal, smaalig Bagtrappeagitation og vims Kritikaklen. Hín aaben og sympathetisk; denne underfundig og egoistisk. Hjort, skjønt dygtig, vækkende Lærer, kun lidet anlagt til Videnskabsmandens brydsomme og isolerende Gjerning, men snusende til alle Videnskaber, en Polyhistor i det 19de Aarhundrede; altid var han oppe i Dagens brændende filosofiske, æsthetiske, pædagogiske og politiske Spørgsmaal, altid satte han sine kundskabsrige Embedsbrødre i Bevægelse med smaa hurtige Sedler, der i muligste Hast skulde besvares; — Ingemann i sit rolige Kammer derimod syslede ene og uden Støj med sit Arbejde; hvad der end maatte kunne indvendes mod dettes Værd, turde han dog frit paastaa, at hvad han producerede, var hans eget, hans ejendommelige Aands og Flids Resultat. — Hjort ilede med en saa ilfærdig Vigtighed afsted paa Tidens Hjul, at han i Virkeligheden glemte, at det, som hører Momentet til, ogsaa mister sin Betydning med Momentet; — Ingemann var stadig fuldt optaget af Livet for Evigheden, saa optaget, at han for det

ɜste glemte at mærke, om han havde Jord der Fødderne.

Man kan tænke sig, at Forholdet mellem disse Kolleger maatte være noget nær som mellem ɪt og Hund; og det indsés, hvor vanskeligt det ɪatte falde den Ene at yde den Anden Retfærdig-d. Dog tør det ikke nægtes, at Hjort undertiden Forholdet til Ingemann tillod sig, hvad der ikke r en Gentleman værdigt. — Den Maade, hvor-a han i sine „Kritiske Bidrag" vil forsvare sin ɜtydige Anmelderfærd mod Ingemann, da de gge opholdt sig i Udlandet, er i og for sig islig nok; men værre forekommer et Tilfælde samme Art mig at være, som er mig meddelt stadfæstet af paalidelige Hjemmelsmænd. I An-dning af en Artikel mod I., som Hjort efter Natur Sædvane havde skrevet anonymt, blev han plud-lig bange for, at vedkommende Redaktør af Ufor-ʒtighed kunde komme til at afsløre hans Ube-ɜvnthed, og sendte derfor i al Ilsomhed et Bud til øbenhavn, der skulde forhindre at dette skete. peditionen gik efter Ønske, og nu modtog Hjort ɜd smilende Behag den trohjærtige Ingemanns ɪandtryk og Undskyldning paa Sorø Gade, fordi gteren formente, at han havde gjort Hjort Uret ɪt tiltro *ham* Artiklen. Da Hjort senere mødte ɪuch, kunde han ikke bare sig for at med-le denne det Passerede. Med et listig-fiffigt

Smil tilhviskede han ham: «Ingemann er gaaet i Fælden!»

Den «underjordiske» Færd var ogsaa den der lykkedes Hjort bedst; Ingemann yndede Dagslyset*).

Man kan forstaa, at to saa diametral modsatte Naturer ikke befandt sig vel under samme Tag. De undgik da ogsaa hinanden saa meget som muligt. Saa' Ingemann Hjorts Hat hænge i Entréen til det Hus, hvor han agtede at aflægge Besøg, forlod han det strax; og Hjort paa sin Side mødte ikke til de Lærerforsamlinger, der holdtes under Ingemanns Forsæde som Direktor.

Alligevel er det psychologisk forklarligt, at Ingemann har haft mere Plage af Hjorts Nærhed end denne af Ingemanns. Hjort har været «en Pæl i Ingemanns Kjød», en Snog i hans soranske Paradis. At han dog alligevel med sin sensible Natur har kunnet taale dette Kollegaskab i Længden uden at blive bitter og irritabel, vidner i mere end én Henseende til hans Fordel. —

Blandt Vennerne *udenfor* Sorø var *Kristian Bredahl* vel den, der var Ingemann nærmest baade med Hensyn til den Vejlængde, der adskilte dem og den Sympathi, som sammenknyttede dem.

*) Kfr. en Artikkel i Dagbl. 21. Oktbr. 1884, som Geheimeraad Wegener i en Samtale betegnede for mig som fuld, paalidelig Historie i Modsætning til andre Skildringer af Hjort.

Man ser af dette Venskabsforhold, hvad der saa ofte frembyder sig for Ens Iagttagelse i Livet, at det i Grunden ikke saa meget er de samme Meninger, Anskuelser og Formaal, der sammenbinde Sjælene eller gjøre Venskaber mulige, som det er gjensidig Højagtelse og Respekt for hinandens Personlighed. Fælles Parti, fælles Samfundssag, fælles Interesser kunne blot interimistisk forene Menneskene: saa gjør en Nuanceforskjel ig gjældende, saa indvirker forandrede Livsvilaar, saa sniger — og det er det Værste til at kille — Misundelse sig ind i Forholdet. Men ærer man Ærbødighed for hinandens Karaktér, g er denne Ærbødighed styrket ved gjentagne røver, saa voxer Venskabet Aar for Aar. — ette var Tilfældet her: Bredahl, Filosoffen i ondekofte, Præsteskabets Fjende, *han* elskede Roantikeren, den sværmeriske Kristen. Den manig-tungsindige Satiriker, der mer end de Fleste f sine Tidsfæller havde haft Mod til at skue og ege paa Usselhederne i denne Verden, der aldrig od sig narre af fromme Lader, og hvis barske ægervæsen ellers saa lidt harmonerede med lød Følsomhed, erklærede min Hjemmelsmand*): Ingemann! han er det bedste Menneske paa orden — han har ingen Fejl, min Far!» — Og

*) Maleren Vermehren, der har skjænket os hans kaaktérfulde Portræt.

det hører med til Ingemanns uvisnelige Fortjenester, at denne, det 18de Aarh.s Ætling med Shakespeareblikket, ikke bukkede under for det Blyaag Gigtsygdomme, Næringssorger og Mangel paa Anerkjendelse havde lagt paa hans Skuldre. Kneb det for Bredahl med Smaasummer til Folkeløn o. A. var Ingemann altid den venlige Laangiver. Om at minde Skyldneren, var der aldrig Tale. «Hvert Nytaar satte Ingemann Rektor og Lærere i Skat» — som han spøgefuldt skriver*) — «til Bredahls Existens». Rimeligvis var det Udbyttet af denne Kollekt, han tilstillede Vennen «paa den anden Side Søen» under den delikat-humoristiske Form: «Afbetaling paa Resthonorar for «dramatiske Scener»» **).

Der var da ogsaa Stads efter fattig Lejlighed paa det lille Damsgaard, naar Ingemann kom i Besøg. Bredahls Døtre pyntede op, lavede Æresport o. s. v. Bekjendt er det smukke literære Mindesmærke, Ingemann satte Vennen i sin «Levnedsbog» efter dennes Død, et Mindesmærke, hvis Beretnings Troværdighed sikkert bør være uomtvistet; hvad næppe tør gjælde om det sidestillede for C. N. Rosenkilde***). —

*) Til Schorn, utrykt Brev af Dcbr. 1845.

**) Bredahls Hovedværk i 6 Dele.

***) Rosenkildes mesterlig-realistiske Skildring af den gamle Hører Høffding i Slagelse turde i Sammenligning

Ingemann synes i det Hele taget i alle bekjendte Forhold at have været en trofast og fordringsløs Ven. Det er aabenbart, at han ikke, som f. Ex. H. C. Andersen, har søgt de Venskaber, der vare mest anseelige i social Henseende, men med ærlig Velvilje omfattet Alle, som kom ham venligt i Møde, eller sympathiserede med hans Digtnings Retning. Ikke det mindst smukke Træk i den ingemannske Correspondance (den trykte som den utrykte) er den stedsevarende Interesse, han viser i og for sig ubetydelige Mennesker, og det af ingen anden Grund end, at han fra sin tidligste Tid har staaet i et almindelig venskabeligt Forhold til dem. — Det undrer os derfor at se ham pludselig afbryde Brevvexlingen med sin allerintimeste Ungdomsven *Carl Luno*, den Mand, der mer end nogen Anden havde været Gjenstand for den tyveaarige Digters varmeste Hjærteudgydelser, hos hvem han havde fundet Forstaaelse og Støtte, da tærende Sygdom og svære Sjælsanspændelser truede med at drage ham ned i en tidlig Grav: den Mand, til hvem „Varners" fingerede Breve ere addresserede. —

Da Luno lærte Ingemann at kjende, var hans sociale Stilling langt heldigere end den brystsyge unge Students. Skjønt selv ikke mere end Stu-

---

med Ingemanns af samme Person afgive et Bevis paa, hvor fantastisk-uvirkeligt Ingemann undertiden kunde opfatte.

dent, havde han opnaaet en Fuldmægtigplads i den dansk-norske Brandforsikring under Cancelliet; da Ingemann udgav sin første Digtsamling tog *han* juridisk Examen og blev Kontorchef; 4 Aar efter «virkelig Cancelliraad». Ingemann synes altid at have fundet gjæstfri Modtagelse hos Carl Luno. Da han er paa Udenlandsrejse skriver han jævnlig til Vennen, siger, han længes efter hans gode Tobak og Konjak, og minder om de varme Sommerdage, han travede ud til Trongaarden, Lunos Opholdssted, og strax forfriskede sit af Støv og Hede udmattede spinkle Korpus med at «knække Halsen paa en af de sorte Flasker». Luno meddeler paa sin Side Ingemann alle de Nyheder, som kunne interessere ham, og ordner velvilligt hans Pengesager for ham. — Lidt efter lidt begynder dog Tonen i hans Breve at nedstemmes noget. «Nu, min kjæreste Bernhard! hvorledes jeg lever? — I Grunden slet . . . . Naar det ikke var for mine Kjæres Skyld, brød jeg mig ikke mere om Verden, end at jeg jo med Glæde hvert Øjeblik var villig til at forlade den; og saligt vilde det være, om vi saadan tilsammen paa en net lille Baad kunne glide ud af den jo før jo heller. Dog, ønskede Du først at nyde Hjemkomstens Glæde, før vi samledes hos Charon, vilde jeg ogsaa gjærne bie 1 Aars Tid efter Dig, Men hermed frygter jeg og, er Din Glæde forbi, naar Du skal tænke paa at skaffe Mad og Drikke,

Hus og Dyner og meget Andet, saa bliver vist Din utaalmodige Aand katholsk i Hovedet, hvad den ikke alt er det i Hjærtet. Jeg skulde sagtens trøste Dig og snakke godt for Dig, men jeg er ikke stemt dertil — og sandt at sige, ser Du derfor saa sjælden Brev fra mig. Jeg indeslutter Dig jævnlig i mine Bønner, tænker ofte og med Vémod paa Dig og vor Vandring sammen gjennem Livet, og takker inderlig Gud, som førte os sammen med Broderfølelse for hinanden. Du, som farer Verden rundt, ser og nyder saa meget Skjønt, og som for Øjeblikket kun har Hjemvé at kæmpe med, kunde dog gjærne tilgive mig min Tavshed og opmuntre mig ved Din Overflod». — Ingemann svarer saa fra Rom, til hvilken han er kommen tilbage fra den henrivende Neapelsrejse med Familien Bügel: «Hovedet i Vejret, gamle tro Ven, det er endnu ikke Tid at være livstræt — naar plejer Du at hænge med Hovedet? — Dit Brev om den ravgale, nichtswürdige Verden og den nette lille Baad, hvorpaa Du vil glide ud af den jo før jo heller og tage mig med efter et Aars Forløb, naar Hus- og Dynesorger gjør mig gal i Hovedet — det Brev har gjort mig melankolsk her i to Dage, men det skal Fanden være længer — nu er jeg lystig igjen, og med Baaden har det god Tid . . . . det er dog en kostelig Ting med dette Liv, og jeg bander ikke denne Verden, den være saa ravgal

som den vil — den er dog et stort poetisk Værk, og vi ville ikke forhutle os den selv ved at recensere den». — Efterat han i Mellemtiden har modtaget et endnu mismodigere Brev fra Luno, skriver han 4 Maaneder efter i en mere alvorlig Tone: «Gud holde sin Haand over os og dem, vi have kjære! Jeg vil haabe Alting er godt, naar Du faar dette Brev. Men enten Du nu er glad eller bedrøvet, maa dette Brev erindre Dig om, at Du har en Ven i de Fremmedes Land, som i Glæde og Smerte er Dig tro og inderlig hengiven. Naar jeg siger Dig dette, som Du i 10 Aar har vidst, (Brevet er skrevet Septbr. 1819), bliver jeg selv saa bevæget derover, at jeg er nærved at græde som et Barn. Naar vi er sammen, siger jeg Dig det kun sjælden; men Du véd det jo nok — og heller ikke nu behøvedes nogen Venskabsforsikring mellem os; men jeg føler Trang til at gjentage Dig, hvad vi begge ret vel véd. Du har dog ikke troet mig lunken, og ment, jeg kunde glemme gamle Venner for den ny og fremmede Verden? — — — — Gud velsigne Dig! Vær frisk og vel til Mode og lad os glæde os til et ret langt og lykkeligt Samliv». — «Disse Ord» siger den omhyggelige og kyndige Udgiver af Ingemanns Breve, «kom til at staa i en sørgelig Modsætning til Virkeligheden. Da Ingemann vendte tilbage fra sin Udenlandsrejse, med Hjertet fuldt ogsaa for sin Ungdomsven, da faldt der en Skygge

hen over Lunos Liv, og fra den Tid findes ingen Breve opbevarede mellem Vennerne».

Hvad var det for en Skygge? — Det er ikke af Nysgjerrighed, man søger at efterforske dette. Carl Luno har spillet en altfor stor Rolle i vor Digters Ungdomsliv, til at det ikke skulde være os vigtigt i en Levnedstegning af ham, at faa Aarsagen til dette Brud at vide. —

Saa finder man da, at Luno «ved Lands-Over- samt Hof- og Stadsrettens Dom 29 Juni 1820 blev fradømt sit Embede og hans Rangbestalling tre Maaneder derefter kasseret». Gaar man derefter Overrettens Protokoller efter, finder man under angivne Datum følgende Dom: «Tiltalte Cancellieraad Carl Luno aktioneres for at have forvansket en Del de danske Kjøbstæders og den norske almindelige Brandforsikring tilhørende Penge i alt 15,457 Rdr. 64¾ ß Sedler og Tegn, hvilke han i Følge sin Stilling som Chef for et Brandforsikrings Contor havde i Hænde . . . . Tiltalte har forklaret, at der i Begyndelsen af Aaret 1814 blev i Anledning af Krigsurolighederne fra Amtsstuerne paa hin Side Bæltet inddraget en betydelig Sum, hvoraf han, efterat disse Penge fra Collegiet vare til ham afleverede, deraf paa sin Bopæl har haft omtr. 10,000 Rdr. for sammesteds at have i Forvaring; men at de dér ere blevne ham frastjaalne, hvilket gav Anledning til, at han, der ikke vovede at aabenbare dette, har senere

ved Spekulationer med Kontorets Penge søgt at tilvejebringe det Tabte, hvorved han har tilsat det Øvrige og bevirket den Stilling, hvori han nu befinder sig. — Da der imidlertid intet Bevis er for, at Tiltalte ved Tyveri er fravendt de Penge, han foregiver derved at have mistet, og der ikke en Gang er Noget til Formodning herfor, hvorimod den Omstændighed, at han i saa lang Tid har fortiet det, taler imod ham, saa . . . . kjendes for Ret: Tiltalte bør have sit Embede forbrudt og betale til det kgl. danske Cancelli 15,457 Rdr. 64³/₄ ß i Sedler og Tegn, samt hvis han ikke bemeldte sin Gjæld kan betale eller derfor stille vedbørlig Kavtion hensættes til Arbejde i Kjøbenhavns Fæstning, indtil han enten har afbetalt Gjælden eller ved Døden afgaar».

Stakkels Luno! Tiderne vare saaledes, at den ene Embedsmand efter den anden blev grebet i Kassemangel! —

Dog, han rejste sig igjen. Det var en Mand, der fortjente at blive hjulpen. Sin juridiske Ære havde han tabt; men sine Medborgeres Agtelse vandt han atter. Da han maatte opgive sin collegiale Løbebane, tog han resolut fat paa Landvæsenet; kjøbte Nygaard i Rødovre Sogn paa Kjøbenhavns Amt, og blev en frugtbar agronomisk Forfatter, forlagde og redigerede selv en landoekonomisk Tidende, der udkom ugentlig, og

skrev en Mængde større og smaa Artikler i samme Retning.

Men Venskabet med Ingemann stod efter den Tid nær Frysepunktet; ja ikke en Gang da Luno døde, 40 Aar efter at Dommen var overgaaet ham, mindedes Ingemann den Ven med en Verslinie, som han havde tilskrevet i et Exemplar af „de sorte Riddere“:

„og om hele Verden Dig forlod,
skal mit Venskab uforandret blive“.

Jeg har ikke fordulgt de Mangler, jeg mener at finde ved Ingemanns poetiske Arbejder, og skal heller ikke her — hvor højt jeg end sætter ham som Personlighed — afholde mig fra at udtale, at hans Karaktér ved denne Lejlighed forekommer mig at frembyde et svagt Punkt. Grunden til, at Ingemann, den Trofasteste blandt de Trofaste, trods givne Løfter, som ellers ikke plejede at være Mundsvejr hos *ham*, her har svigtet den ulykkelige Ven, kan alene søges i en medfødt Afsky, han maa have næret for Alt, hvad der var kriminaliter fordømmeligt. Men en slig Modbydelighedsfølelse er altid i Forholdet til en Ven, som oven i Kjøbet viser Viljesstyrke i Nederlaget, filistrøs, set fra et idealt Standpunkt, og dadelværdig, set fra et kristeligt. Vil man være en Jesu Kristi Discipel, vogte man sig vel, forat vende Ansigtet bort dér, hvor en Broder ligger

slagen paa Livets Vej, og Præst og Dommer gaar hovedrystende forbi. —

Dog som ingen Regel er uden Undtagelse. saaledes kunne jo selv de bedste Mennesker ikke frikjendes for i visse Øjeblikke af deres Liv, at have víst Mangel paa moralsk Mod, eller fornægtet dér, hvor de skulde bekjende. —

Derimod mener jeg der maa protesteres mod den af Svend Grundtvig hævdede Paastand*), at Ingemann frygtede for at «bekjende» i Forholdet til hans Fader, d. v. s. vilde ikke vedkjende sig deres Venskab. Ingemann undgik, siger Svend Grundtvig, at omtale hans Fader i Brevene til sine mange Korrespondenter, lod kun undtagelsesvis de Digte, han skrev privat til ham, trykke, tog ham aldrig offentlig i Forsvar o. s. v.

Der er ingen Tvivl om, at Grundtvigs Venskab for Ingemann er ærlig ment, og tit har det faaet et varmt og fuldt Udtryk, ikke alene i Breve. men, som vi have set, baade i polemiske Defensionsindlæg og Digte. Alligevel kan man nok forstaa, at Ingemann i dette Forhold maatte vise sig lidt tilbageholden. Hvor stor en religiøs-poetisk Aand Grundtvig end var; den taktfulde Form var ikke hans Sag. Hans stadige Pegen paa det Kvindlige i Ingemanns Digternaturel kan have

*) Se Fortalen til Brevvexlingen mellem Ingemann og Grundtvig.

fundet Sted i god Tro; men det maa dog ikke have været Ingemann behageligt atter og atter at se *det* fremdraget, som Hejberg og hans Eftersnakkere havde spottet med. Den Skaal,. Grundtvig udbragte for Ingemann ved Oehlenschlägers Jubilæum, hvori han sammenligner Hædersgjæsten med Brage, og Ingemann med Ydun, taler om „Guldharpen i Brages Haand" og „Guldæblerne i Yduns Skjød", stiller „Digterinden" Ingemann som Supplement ved Siden af „Digteren" Oehlenschläger, — er baade vel ment og smukt følt fra Grundtvigs Side; men om Ingemann, hvis han havde været nærværende ved Festen, havde modtaget denne Skaal med ublandet Glæde, turde dog være et Spørgsmaal. — En anden Grund til, at Ingemann trods sin Venskabsfølelse for Grundtvig altid holdt sig et halvt Skridt borte fra ham, var det Buldrende ved hans Optræden og hans hastige Fremfærd, hvorved han ofte kom til at drage Sværdet dér, hvor han helst burde have holdt det i Skeden. — Men hertil kom i det sidste Decennium af Ingemanns Levetid dennes Fortørnelse over, at Grundtvig saa hastig kunde forvinde Tabet af sin første Hustru, Ingemanns Legesøster og Barndomsveninde, Elisabeth Blicher. Da Grundtvig, samme Aar som denne døde, indgik et nyt Ægteskab, sagde Ingemann til Fru Wilster i Sorø: „Jeg har skrevet til ham, at *vi* ikke kunde faa i Hovedet, hvad *han* har faaet i

Hjærtet». Disse Ord staa temmelig afdæmpede i den nævnte Brevvexlings Nr. 137; men mundtlig bleve de udtalte med stor Forargelse. — Grundtvigs samtidige Rigsdagsvirksomhed faldt heller ikke i hans gamle Vens Smag. — Efterhaanden fik *Jakob Peter Mynster* mer og mer at betyde for Ingemann: der var Noget i dennes Sind, som korresponderede med hins Nolimetangere-Tro. — Hvor megen Interesse Ingemann nærede for Grundtvigianere som Peter Kristian Kierkegaard i Pedersborg og Ferdinand Fenger i Liunge; visse Grundtvigianeres Extravagancer forekom ham — som jeg af Erfaring véd — højst latterlige. —

Naar det ingemannske Hus omtales, saa maa en jævnlig Gjæst ikke glemmes, det er *H. C. Andersen.* — Ogsaa for denne Digter har det ingemannske Hus spillet en betydelig Rolle. — Det er jo bekjendt at H. C. Andersen trængte til megen Ros og megen Opmuntring. «At han var grumme forfængelig», er jo til Trivialitet gjentagen, ikke mindst af dem, der selv lide stærkt af denne Svaghed. Det var i H. C. Andersens Tid conventionelt «at vise Beskedenhed». Denne Brug er senere opgiven, og det er et Spørgsmaal, om H. C. Andersens Forfængelighed nu vilde synes saa grel ved Siden af visse yngre Digteres. Nok; Meget kan have bidraget til at nære denne Forfængelighed: hans Fødsel under fattige og trykkende Vilkaar, en halvfordrukken Moder, med

hvem Sønnen havde saa lidt som muligt tilfælles, en højst uheldig Skikkelse og temmelig Grimhed, hvilket Alt stod i det mest tragi-komiske Misforhold til hans poetiske Attraa mod det Fine og det Skjønne, og saa tilsidst den Omstændighed, at, skjønt den ægte Digterild brændte ham i Hjærtet, brugte den dog saa uforholdsmæssig lang Tid, inden den slog ud i klar Flamme.

Den stakkels Digteryngling var sat i Skole under en Mand med Talent og Kundskaber, men brutal og kynisk*). Lang, opløben, sygelig, var H. C. Andersen Gjenstand for de meget yngre Kammeraters Latter, for Rektor Mejslings ubarmhjærtige Spot og haarde Tiltale. «Naar Andersen var oppe», fortalte en Gang en af hans slagelosianske Skolekammerater mig, «rystede hele Bænken; saa angst var han». — Det var da en stor Trøst for ham om Søndagen at vandre til Sorø til de venlige Ingemanns, der forstod ham og toge sig af ham, uden at forkjæle ham. Mærkeligt nok er det første Brev i H. C. Andersens vidtløftige Correspondance stilet til «Hr Ingemann». Den unge æventyrlystne Odensianer har «vovet sig til Hovedstaden, skjønt han er blottet for Alt» og beder Ingemann, der den Gang endnu ikke kan være kommen til Sorø, om han maa deklamere nogle Scener og Digte for ham

*) Cfr. Thortsens Brevvexling i hans Efterl. Smaaskrifter.

og vise ham en Tragedie og nogle Vers». H. C. Andersens Dannelsesstandpunkt den Gang fremgaar af hans Orthografi, som ikke godt kan være værre. — En hemmelig Sympathi drog strax disse ligeartede Digternaturer til hinanden.

Det er næppe for meget sagt, at var Collins Hus Nr. 1 for H. C. Andersen, saa var Ingemanns Nr. 2. Oppe paa ét af de smaa Kvistværelser med den skjønne, i Skovene sig fortonende Udsigt fuldendte han sin «Improvisator», den første af hans Romaner, der gjorde almindelig Lykke. — Andersen var næppe altid behagelig at have til Gjæst: hans Sygelighed, Pirrelighed og Lunefuldhed kunde sikkert nok af og til støde hans brave Vært og Værtinde. Som et Exempel mellem flere kan anføres en Gang, han var stærkt forkølet, og Fru Ingemann (efter bedste Skjøn) havde lavet ham en Drik af Honning og andre Ingredientser; en Medicin, den utaalmodige Digter erklærede, smagte «som stødt Væggetøj». Men man bar over med hans Svagheder og gav hans Selvinteresserthed al den Plads, den forlangte. — Hvor gjæstfrit Huset end var, havde det dog ikke Rum til Mange paa én Gang. Sligt satte dog Andersen Pris paa, forat han kunde være Centrum i en saa stor Cirkel som mulig. Naar man da under et Besøg af Andersen flokkedes i Pavillonens smaa Stuer, forsvandt Ingemann altid

godmodigt mellem de Mange, forat Interessen saa lidt som mulig skulde bortdrages fra hans yngre Ven.

Der er imidlertid ingen Tvivl om, at Andersen gjengjældte den venlige Opmærksomhed, der vistes ham, med saa megen Taknemmelighed, som *han* raadede over. Baade sandt og smukt skriver han om det ingemannske Hus i sit «Livs Æventyr»: «Der gives Mennesker, i hvis Omgivelse man ligesom bliver bedre. Det Bitre fordunster, og hele Verden faar en Solglans, der egentlig udgaar fra det hyggelige Hjem». — Og i et af de Smaavers, som han var en Mester i at improvisere, har han udtryksfuldt malet den ingemannske Idyl:

„„Danevang ved grønne Bred
med den blanke Vove".
Al uskyldig Kjærlighed
højt hans Navn skal love.
Maanen skinner rund og stor
over Mark og Mose,
midt i Skovens Stilhed gror
Poesiens Rose".

Ja vist nok! — Men denne Idyl havde som alle Idyller i Verden sine Graavejrsdage; og der kom Øjeblikke, hvor Graavejrssiden særlig frembød sig.

Lidt over 3 Aar efter Ingemanns Ankomst til Sorø sendte han Vennen Theodor Schorn paa

en trist Oktoberdag følgende Brev: „Dit venlige Brev var mig særdeles kjærkomment, og det saa meget mere, som jeg her paa den énsomme Klostergrund nu sjælden sér Brev fra Nogen, naar jeg undtager min Svigerfader. Undertiden naar Vejret er mørkt og taaget, beklager jeg mig over, at jeg ingen Venner har mere, og da synes jeg, at jeg er glemt af hele den Del af Verden, som ligger udenfor min Husdør. Men jeg véd da nok, at Du og et Par andre veltænkende Personer en Gang imellem huske paa, at jeg er til, om jeg endogsaa Intet hører fra dem. Og Mere kan man i Grunden ikke forlange i en Verden, hvor adskillige Millioner Aander indeslutte sig i adskillige Millioner Nøddeskaller, som de kalde Hus og Hjem, Familie, Videnskab, Kunst, Embede etc. etc.; men som der med al Kristenkjærlighed, dog ikke er synderlig Forbindelse og Enhed imellem, undtagen naar der en Gang imellem kommer en fysisk eller aandelig Jordrystelse og styrter dem Alle i Hob, i hvilket Tilfælde da rigtig nok Pluraliteten slaas, til de faa Fred og Ro igjen i deres Nøddeskaller". —

Dette periodiske Mismod, denne Følelse af Forladthed og Isolérthed synes især at have overvældet Ingemann i Slutningen af Trediverne, da en Veninde af ham, *Fru Christiane v. Rosenørn*, havde forladt Sorø, efterat hendes Søn, for hvis Skyld hun havde taget Ophold her, var bleven

dimitteret fra Akademiet. Om denne Dame har jeg erholdt den Meddelelse fra en Mand, hvis intellektuelle Udvikling og fremragende, sociale Stilling gjennem et langt Liv gjør ham særlig skikket til at vurdere Mennesker, «at *han* ikke har truffet nogen Kvinde, hvis Dannelse og ædle Sind, han vilde sætte højere». «Der skal i hendes Væsen», siger Victor Heise, som har besørget hendes og Ingemanns Correspondance udgivet, «have været noget meget Primitivt og særdeles Forfriskende» *). Fru Rosenørns Sans for romantisk Poesi var den almindelige hos dannede Kvinder, hvis Ungdom falder i første Halvdel af vort Aarhundrede; men hendes Interesse for Astronomi og Naturvidenskab var noget ualmindeligt hos Damer af hendes Stand. Da Alexander Humboldt en Gang, i sin Konges Følge, besøgte det danske Hof var hun med Undtagelse af Kristian VIII den eneste her, som kunde samtale med den berømte Kosmolog om hans Videnskab.

Hos denne Dame havde Ingemann fundet en Sangbund for sine digteriske Ideer og poetiske Anskuelser; *hun* samstemmede med ham i hans Betragtning af Menneskelivet og Historien**); *hun* havde været hans Vejlederske paa Himlens

*) Sé den for dette Afsnit i Ingemanns Liv meget orienterende Indledning.

**) Brev Nr. 10.

store Halvkugle, og havde givet den første Anledning til, at han forsøgte at læse sin Religionsfilosofi ud af hine tusend tindrende Punkters Forhold til hinanden. — Da Fru Rosenørn var rejst til Hovedstaden med sin Søn, og Ingemanns Hustru stadig led af hyppig tilbagevendende Ildebefindende, følte Digteren sig tit meget nedtrykt. Hertil kom, at han som ældst ansat Lektor under den daværende Direktor Waages Sæde i Ritualkommissionen maatte overtage dennes Funktioner. Stadig klager han i Brevene til Fru Rosenørn over, at han til dette Hverv savner den fornødne administrative og pædagogiske Koldblodighed; men da han ikke kan blive fritagen derfor, tør han ikke lade sig mærke dermed. Den soranske Luft bekommer ham ikke længer vel: hans Tanke kredser bestandig om Muligheden af, at erholde en Ansættelse i Kjøbenhavn, «Intelligensens Sæde», eller han haaber paa, at kunne gjøre en Romerrejse. I det fjortende Brev stiger hans Mismod til sørgmodig Bitterhed: den Sympathi, hvormed han omtaler sine ældre og yngre Kollegers indsnævrede og henvisnende Existens, som kvæler deres Evner og Anlæg, aabenbarer os hans egen nervøse Utilfredshed. — Da Kristian VIII 1841 var i Sorø ytrede han ved Synet af Egnens Naturskjønhed, «at hvis han var Digter saa vilde han opslaa sin Bolig her». Dette kan dog Inge-

ıann ikke være enig med ham i: han skriver
ogle Strofer kaldet „Digterliv i Sorø".

„Havde Kongen til stille Digtning Ro,
i det stille Sorø vilde han bo
mellem Søer og susende Skove".
Her Fortid sig spejler i Mindets Sø;
her tier Larmen fra Verdens Ø
og Livoceanets Vove.

Her er Fred til den stille Digtnings Id;
her er Ro til Forsknings kjærlige Flid;
her jeg priste mit Lod blandt Skjalde:
her sad jeg som Fuglen paa grønne Gren;
fast tyve Somre mig svandt som én; —
jeg sang i de Vintre alle.

Men nu kommer min egen Vinter snart,
og jeg længes nu efter Havet svart,
hvor det bruser med stærkere Strømme.
Fast Verden blev mig en fremmed Ø;
og Hjærtet smelter ved stille Sø,
mens Sangen blev Fortids-Drømme.

Skal jeg skue de gamle Tiders Høst
og blandt Fremtids Sønner hæve min Røst,
maa jeg bort fra min Ensomheds Skove.
Fra Drømmenes venlige, stille Sø
mig kalde Røster fra Verdens Ø
og Livsoceanets Vove.

Jeg maa høre de fjærne Bølgers Brag,
der bortrulle Stordaads-Tidernes Vrag;
jeg maa se, hvad der ej gik til Grunde.
Med graanende Vinger i gyldne Sky
maa Svanen flyve mod Morgengry
hen over de dybe Sunde.

Jeg maa lytte til Tidens Luftningsstrøm;
jeg maa se, om Folkets Liv var en Drøm,
som jeg saa det i Mindernes Kilde.
Og vorder det Gamle da ungt en Gang,
saa skal jeg sjunge min Svanesang
i Morgenstraaler fuldmilde". —

Det var dog godt, at Ingemanns Bur var stænget; det kunde ellers let have gaaet den gamle Sanger, som hín Fugl, der efter mange Aars Forløb fik sin Frihed — og saa blev et Offer for sine Artsfællers Næb. —

Den Slægt, der var voxet op i hín Snés Aar, Ingemann havde været i Sorø, var en hel anden end den, der havde grædt over «Blanca» eller fordybet sig i Schellings romantiske Pantheisme. Hegel havde rejst den logiske Idés Fane, og hans Spekulation var her i Landet bleven introduceret af Ingemanns gamle Antagonist Heiberg, som nylig havde udgivet «Persevs», hvor de unge Højrehegelianere havde givet Møde. Skolens Venstre havde begyndt sit kritiske Nedbrydningsværk i Tyskland, og havde ogsaa her sine Repræsentanter som Fr. Bech og Hans Brøchner, der netop paa den Tid gav sig til at oversætte Strausz' Dogmatik. Den poesielskende Ungdom var underkastet byronske Impulser, og her som i Tyskland satte de jødiske Forfattere, Börne og Heine, trediveaarige Samfundsreformatorers Sind i Bevægelse.

Samkvemmet med andre Mennesker var dog Ingemann fór kjært til, at han ikke skulde sætte sig i Rapport til dette Røre. Det var ham ikke muligt at lukke sig ude fra Verden saaledes som hans Hustru. (Blot at mindes om Tidens Gang var *hende* i den Grad imod, at hun stækkede Slaghammeren paa sit Stueur, saa den slog lydløst i Luften). Kunde Ingemann end ikke komme ud af sit Bur, vilde han dog slaa sine Triller saa lydeligt bag Vinduesruden, at det skulde høres udenfor. Dramaerne «Renegaten» og «Salomons Ring», den lyriske Digtcyklus «Kjærlighed og Politik», Æventyret «de fire Rubiner» og Fortællingen «den stumme Frøken», alle fremkomne i Tidsrummet 1839—50, indeholde mangfoldige Vidnesbyrd om hans Stemning lige overfor hín Periodes Bevægelser og hans Skjøn af deres Betydning. Dog gjøres der kun i Æventyret et Digterforsøg paa, at fremkomme med et positivt Bidrag til Løsningen af Tidens Opgaver; de øvrige Arbejder ere rent negative.

Man kan ikke sige, at disse Tidsrørets Fostre høre til Digterens daarligere Præstationer; men de ramme dog langtfra Hovedet paa Sømmet. Ingemanns poetiske Divinationsevne har gjort ham det muligt, formelt at tilegne sig Tidens Ideer; men han har ikke mægtet at træde i noget reelt Forhold til dem, d. v. s. fattet deres dybeste Grund. Hvor skulde ogsaa *han*, der trods sine tarvelige

Ungdomsvilkaar aldrig havde kjendt til Sult eller Nød, have kunnet leve sig ind i Socialismens eller Communismens Idé? Hvorledes skulde *han*, den lykkelige Digter, for hvem Alt, trods lidt Polemik, havde føjet sig heldigt, *han*, den fromme Mand, i hvis Nærhed sjælden noget Uretfærdigt var sket, hvorledes skulde *han* finde særdeles Anledning til at tvivle paa en retfærdig Guds Styrelse af Verden og Førelse af Menneskene til det Bedste? — Ingemann havde aldrig og fik aldrig lært at kjende Sjælens fortvivlende Søgen efter Retfærdigheden i Tilværelsen; denne Søgen, der er Verdenssmertens egentlige Aarsag. Derfor er hans Opfattelse af Byronianismen i «den stumme Frøken» (Jægermesteren) og i «Kjærlighed og Politik» (XXIV) borneret, og hans Bedømmelse af de radikale Jøders Angreb paa det bestaaende Samfund ubillig. I Heinrich Heine og «det unge Tyskland» saa Ingemann ikke Andet end en Flok æsthetiske Flanører og karaktérløse Reflexionsmagere, som blot snakkede om Samfundets Brøst forat behage sig selv; men som, naar det kom til Stykket, i Grunden ikke havde Andet end deres egne lumpne Interesser i Sigte. — Forat skamme den jødiske «*Renegat* Zadok» ud, stiller han ham ved Siden af en troende Musselmand, den idealistiske «Sultan Selim». Ved et Tilfælde redder Zadok dennes Liv, og overøses nu med Velgjerninger. Imponeret ved Renegatens flotte Dia-

lektik, lader Sultanen ham stige fra et Ærestrin til et andet, og slutter med at se i ham sin eneste og bedste Ven. Men Zadok belønner hans Velgjerninger med at fralokke ham hans Elskede og sende ham selv i Landflygtighed. Efterat have usurperet Magten, vil Renegaten nu realisere sit filosofiske Ideal: Individets Frihed. Men for at opnaa dette, nødes han til at benytte sig af de mest desperat-despotiske Midler. Saaledes bliver da hans Praxis den mest parodierende Illustration til hans egne Theorier. — Ingemann, som mér end én Gang havde víst sympathetisk Interesse for Afspejlingen af de gammeltestamentlige Jøders Liv i de nu existerendes (f. Ex. i „den gamle Rabbin"), forstod ikke den moderne, evropæiskdannede Jødes Betydning for vor Tid. Disse Spinozas Ætlinger var ham imod som Vildskud og svampagtige Udvæxter paa den gamle jødiske Stamme.

Og som Ingemann ikke fatter den berettigede Side af den moderne Jødes kritiske Stilling lige overfor det nuværende Samfund, saaledes er ogsaa Byronianismens Oprindelse saa temmelig skjult for hans Blik. Byrons Digtning strømmer fra to Kilder: Had til Samfundshykleriet og en ædel Frihedstrang, blandet med en bitter-vemodig Følelse af, at Menneskeheden dels mangler Vilje dels Evne til at virkeliggjøre Frihedens Mønsterbilled. Ingemann ser fornemmelig paa Affektationen deri, som

ganske vist er og maa være Retningens Slagskygge. For ham er alle Byronianere til Hobe «nogle affekterte Karle», der absolut «maa have ført et vildt Liv i deres Ungdom, og senere se en fredløs Alderdom i Møde». Var det dog ikke tænkeligt, at Mange af disse tvært imod vare voxede op i Tro og Tillid til Samfundsvedtægt og offentlig Mening, og som saadan netop havde ført «et højst respektabelt Liv» i deres Ungdom; men at de have eller mene at have erfaret, at det Meste er Skin uden Virkelighed og derfor bittert-ubarmhjærtigt blotte Konveniensens Hulhed og Tomhed. — Ingemanns Byronianer ler «med Haan», «hans Ansigt er stolt og trodsigt med et Udtrykt af slet skjult Fortvivlelse», altid gaar han «med et lille Bind af Yndlingsdigteren i Lommen», og føler sig «genialsk-dæmonisk, naar han siger noget rigtig Bittert» — det er næsten lejebibliotheksromantisk. Da «Jægermesteren» i «*den stumme Frøken*» gaar i Krig, kæmper modigt og bliver haardt saaret, bruges der om Mandens Sind den maliciøs-filistrøse Metafor, at nu lignede det mere end nogen Tid «det Indre af en lukt Snustobakdaase». Forfatteren foreholder os alvorligt, at «Afgrundens Magter skal Ingen ustraffet mane ind i sig, forat bilde sig ind, man er aandrig og interessant i sin Hulhed og Gudforladthed!» — Da «Jægermesteren næsten er ganske opløst og udhulet», lader Forfatteren ham omvende til Kri-

stendommen af en lødsladt Straffefange (der altid gaar med „Troen", d. e. „Luthers Katekismus", i Lommen) og en gammel Bonde, der har kjendt ham fra Dreng og nu i hans Nødstand opleder de Bibelsteder, som passer for ham. — Hvor godtkjøbs denne Omvendelse er, sér Enhver.

Ogsaa den hegelske Filosofi, som i Fyrrernes Begyndelse endnu var ny, opfatter Ingemann fra sin Karikaturside. Dens Repræsentant i Digtcyklen „*Kjærlighed og Politik*", den unge Dr. Filip rangler med hegelske Kunstord uden at fatte deres Betydning. — Som Mosætning til moderne Vísmænd optræder i „*Salomons Ring*" den østerlandske Drot, som Herredømmet over Naturens Kræfter var skjænket. Dog selv han, Bæreren af „Lys-Magien", strander paa det store Spørgsmaal om Liv og Død, og falder i den nihilistiske Nekromant Sihrtschins Vold, af hvis dæmoniske Fortryllelse kun *Gudsordet* kan udrive ham. —

Med mere Velvilje end Tidens aandelige og sociale, betragtede Ingemann dens politiske Røre. Han har en bestemt Følelse af, at Bevægelse er Naturens Lov. „Selv Solen er ikke fix", siger han i et lille Digt; „men bevæger sig bestandig fremad om et usynligt Verdenscentrum". Dog var ogsaa her den fem og halvtredsindstyveaarige Romantiker ængstelig for, at Fremskridtet skulde finde Sted paa Bekostning af ædlere Livsinteresser, som let kunde blive tilsidesatte. Den unge for-

elskede Maler Albert befinder sig en Aften i Klubben „det unge Evropa" og hvisker „i overgiven ironisk Stemning" til sig selv:

„Om Vaarglæden Fuglene sjunge
endnu efter gammel Skik.
De Gamle saa lidt som de Unge
har Anelse om Politik.

Ej Droslens fløjtende Toner
har med Kulturen holdt Skridt:
om Communer og Constitutioner
véd Nattergalen kun lidt.

De er gammeldags conservative:
de drømme kun om Poesi.
Hvor Alménaanden kommer til Live,
er al den Misere forbi."

Medens Albert sværmer for Dr. Filips smukke Søster Agnes uden synderligt Haab, har hendes Broder en anden ulykkelig Kjærlighed:

„Hans Blik er mat, hans Kind er hvid;
han stirrer i Lampens Lue —
„Ak! mine Drømmes gyldne Tid!
saa skal jeg ret aldrig Dig skue!

Ulykkelig han elsker — ak!
hans Suk har alt Dødningtonen:
han sidder i sin sorte Frak
og sukker for — Konstitutionen.

Den megen Tale om Politik, om „Almén-vellet, Finanserne, Trykkefrihedslov, Realskoler,

Told og Consumtion», som endogsaa afgav Æmnet for Staldkarles og Lakejers Conversation, kan vor Forfatter ikke lade være at raillere med («Patrioten Claus»: Romanc., Sange og Æventyrd. VIII, 259) og han samstemmer sikkert med den gamle Generals «Ne qvid nimis!»

„Politik er ret bleven Mode —
Gud give den nu dog holdt Munden;
Man kan faa for Meget af det Gode,
sagde Bonden —
han fik Møglæsset over sit Ho'de".

I det Mindste er dette Epigram for meget i den ingemannske Vittighedsstil, til det ikke skulde være talt ham ud af Munden.

Digteren advarer mod «Allemands-Regimentet efter Krop-Flertalssystemet» *) og det altfor snare Fremskridt:

„De planted Frihedstræet
lystig paa Tron-Ruinen;
men over Bastillens Aske
de dansed til — Guillotinen,
Nu lider det godt sagde Drengen, Hestene løb løbsk".

Hertil kom desuden Ingemanns store Hengivenhed for Christian VIII. Hans alter Ego i «den stumme Frøken» Theologen Carl siger til sin Ven Gustav i Januar 1848 i Anledning af Christian VIII's dødelige Sygdom: «I alle de

*) „De fire Rubiner" 103.

Aarhundreder, den oldenburgske Stamme har regeret, har intet saa klogt Hoved baaret Danmarks Krone*). Pas paa, lever han blot 10 Aar endnu, bliver han os maaske en Valdemar Atterdag». — Endelig forstaas det af sig selv, at en Mand med Ingemanns Grundanskuelse i alle Tilfælde maatte hævde den legitime Regerings Avtoritet. «Enhver saakaldt Demonstration af en Hob egenmægtige Undersaatter, siger den brave Pastor Holm (anf. St.) «har jeg et Navn til, som jeg nødig vil udsige». «Hvad vilde De gjøre i Regeringens Sted, min Fader, hvis det blev til Andet end Snak med det store Optog?» spurgte Carl. «Jeg takker Gud, at det ikke er mit Kald, og at jeg ikke har det Ansvar!» sagde Præsten med stræng Alvor. «Med al den Frejdighed og al den Kjærlighed til Folket, jeg tiltror mig, ser jeg dog ingen anden Udvej, naar de, som skal adlyde, vil regere, end den Brug af den lovlige Magt, hvorfor nu Kronprinsen af Preussen er saa afskyet og forhadt». «De kunde lade skyde paa en ubevæbnet Folkehob — selv paa uskyldige Børn og Kvinder?» «Om jeg *kunde* det, véd jeg ikke; men var det mit lovlige Kald, *kunde* jeg det, naar baade de Skyldige og Uskyldige først alvorligt vare advarede. Ellers kunde jo en Flok ubevæbnede Drenge aller-

*) Machiavellisten, Christian II, faldt naturligvis ikke i Ingemanns Smag.

ikrest afvæbne Landets og Tronens Forsvarere — ›g det talrigste Parti hver Dag omstyrte det Betaaende». Carl betragtede sin milde og sagtnodige Plejefader med Forundring. «En saadan Strænghed havde jeg ikke tiltroet Dem», sagde ıan; «de fleste unge Mennesker vilde kalde det Despoti — blodig Uret mod Folkefriheden. Det er grueligt at tænke paa — *og dog maa jeg i Princippet give Dem Ret*». —

Men spørger man Ingemann, hvorledes mener *Du* da Menneskeheden bør føres frem mod det Frihedsideal, som alle Dage har lokket den til at udvikle sine bedste Evner og Kræfter, saa varer han os med — et Æventyr.

Dette «*de fire Rubiner*» staar imidlertid i æsthetisk Henseende betydeligt under det literærpolemiske «Huldregaverne», og i filosofisk Henseende er det endnu ringere. Det Hele er en mørk Talen i Billeder, en Allegori, hvis langt og tyndt udspundne Traad til sidst brister. Alt det fantastiske Flitterstads kan ikke bøde paa Indholdets Magerhed, og Dunkelheden kan ikke skjule Mangelen paa Dybde. At Digteren heller ikke selv har været klar over, hvad han egentlig vilde meddele os, viser den Efterskrift, han senere har ladet følge; den hører til de Nøgler, som ikke mægte at oplukke de Døre, de skulle passe til. — Hele Æventyrfabelens Moral turde indskrænke sig til Følgende: ikke Rigdommen, ikke

den letfærdige Skjønhed, ikke den raa Kraft mægter at befri den syge Frihed*) fra sin Tryllesøvn; kun det fromme Gemyt, der i Tro, Haab og Kjærlighed, overvinder alle Fristelser og Farer, formaar det. Kun den barnetroende Yngling, der fatter Fortidens Idé**) og hører Fremtidens hviskende Røst***), faar Held til at hente Frøet i Paradishaven, hvoraf Frihedstræet *alene* kan fremvoxe. — Altsammen meget smukt og sandt i *Ingemanns* Mund; men for os Andre en Trivialitet og af liden praktisk Fylde. — Datidens liberale Presse modtog da ogsaa disse digteriske Instruktioner med et Smil og erklærede, at den fandt sig lidet fristet til at oplede «de enkelte Tankeknappenaale, der muligvís kunde være i denne Fantasiens Høstak».

«De fire Rubiner» maa være udarbejdet i Tidsrummet 1847—48. — Hvilke Tanker der strømmede gjennem Ingemanns Sind under Ligklokkeklangen for Christian VIII, høre vi i Novellen «den stumme Frøken»: «Det var ham som disse Sørgeklokker ringede en hel ny Tidsalder frem, i hvis Billede han saa meget Stort og Herligt, men ingen Fred — intet stille indre Liv og intet af den Romantik og den Drømmenes Poesi, hvori han hidtil havde fundet sin Lyksalighed».

*) „Prinsesse Miranda" i Æventyret.

**) „Den gamle Stenkonges Land".

***) „Gudmund" i „Tilblivelsens Land".

Og det var vist nok kommet saaledes for
gemann. Eller hans Stilling var muligvis bleven
dnu tristere; maaske som hans svenske Aands-
ende *Atterboms*, hvis Sind stadig forbitredes
der det unge Sverrigs Angreb paa ham selv
den aandelige Retning, han repræsenterede.

Da udbrød den slesvigske Treaarskrig og
andrede med ét Ryk Chancerne for Meget
Mange her i Danmark, derimellem ogsaa
vor Digter.

XI.

Sidste Leveaar og Digtning.

Otte og fyrre! Hvilke Minder indeholder ikke dette Aar for dem, der have oplevet det? — Den heltemodige Kamp for Slesvig, lysende Sejrvindinger, den fri Statsforfatning, Danskhedens Gjenopvækkelse, en ny Periode af vor Historie, — Alt dette tager sin Begyndelse her. — Det bringer næsten Lindring at *skulle* tænke paa den Tid i det Øjeblik, disse Linjer nedskrives; hvor man ikke véd, om den næste Dag bringer Borgerkrig, Revolution eller hvad der er endnu værre. — 1848, 49, 50: herlige begejstrede Dage for den, som da var ung; løftende og stolte Dage for den Gamle; skjønne og uforglemmelige Dage for Barnet: Danebrogsflag, svingende Huer, glade Krigeransigter, Illumination og Fester for de Hjemkomne; varme Haandtryk, glade Smil, og aabne Arme. Men fremfor Alt, uskrømtet Broderlighed og ærlig Danskhed. Kun én Tanke opfyldte Alles Sind: Fædrelandets Bevarelse; kun ét Hjærte slog i Alle: Deltagelse for de Stridende og Lidende; kun én Glæde og én Sorg sammenknyttede Alle.

Bevæggrundene, der satte Sympathien, Op-
:elsen og Modet i Gang, vare vel ikke altid de
nme: Bonden kæmpede for Konge og Land, Stu-
nten for den vundne Constitution, Herregaards-
ytten for den danske Stats Integritet mod Ulov-
hed og Oprør, Officeren for Fanen; men det
ld, der fulgte de danske Vaaben tillod ikke
ningsdifferenserne at gjøre sig gjældende, og
ierten over et Nederlag var fælles for Alle saa
l som Jubelen over en Sejr. —

Dog strax efter Kristian den Ottendes Død,
r indtraf i Aarets første Maaned, var Stem-
igen mørk, og ikke mindst i Sorø, hvor man
: nylig havde modtaget og takket for den kgl.
solution med Hensyn til Akademiets Reform.
lde den ny Regjering stadfæste, hvad den gamle
vde besluttet? — Hertil kom de truende Ud-
ter i den politiske Verden: Februarrevolutionen
Proletarrejsningen i Evropas store Hovedstæder
aatte forekomme de fleste Mænd af den Slægt,
ortil Ingemann hørte, som «Galskab». —

Saa udbrød den slesvig-holstenske Insurrek-
n. — De Haansord, som Olshausen slyngede
le den danske Nation i Ansigtet, vakte dyb og
nindelig Harme, Ingemanns Blod bragte den
Kog:

„Staar Du luehed blandt Landsmænd
og Du tror, Du staar blandt Snemænd!
Ser Du ingen Øjne tindre,
ser Du ingen Kinder gløde
ved de Tanker, ved de Toner,
ved de Ord fra Aandens Dybder
som Dig gribe og henrive? —
Kald dog ikke dorsk dit Folk!

Flammen, som Du ej opdager
i de stille, havblaa Øjne,
paa de sundhedsrøde Kinder
uden febervilde Gløden —
Ilden, som Du tror er slukket,
naar med Ord fra Aandens Dybder
Tanker svinge sig paa Toner
over store Fædres Grave, —

Den sig skjuler under Sneen
dybt i Nordens Hjærtekamre;
den kan blusse op og tindre
i de stille, havblaa Øjne;
den kan brænde i Din Frændes
milde, sundhedsrøde Kinder,
naar *ét* Ord fra Hadets Læber
kalder Folket „*dorskt* og *sløvt*". —

Og da dæmpes ikke Flammen,
atter skjult i Hjærtekamret,
førend gjenfødt Sejrssangen
jubler over Fædres Grav". —

Men lige saa stor var Forbitrelsen over d
forræderiske Avgustenborgeres Løgne og Edsbru
Navnlig var Ingemanns ærlige Hjærte oprørt he

over, og han skaaner ikke Hertugen og Prinsen af Nör i sine Skrifter fra hin Tid, til Trods for at de vare Brødre til hans Velynderinde, den af ham saa højtskattede Caroline Amalie. — «Men de to smukke Herrer, som har saa megen Skyld i alle de Ulykker, og som vi jo ogsaa har revet Ordenstegnene af Brystet, hvor kan det være, at Ingen har faaet Sigte paa dem?», spurgte Frk. Trap. «Det hyttede de sig nok for!», svarede Gustav. «En af dem vovede sig dog ind blandt de danske Krøblinger paa Lazarettet». — Ej, ej, ham saa' Du da Gustav! Han saa vel ud som den onde Samvittighed selv?». — «Det maatte han ønske — saa kunde han dog faa lidt Sandhed at se, naar han bandt sit Halsbind, og maaske selv ønske, det var en Hampesnor. Jeg saa ham for Resten ikke. Jeg havde nok af at høre den hule Løgn i hans Generalstemme. Han talte meget prægtige Ord om Friheden og det store Fædreland til nogle stakkels lemlæstede Slesvigere, der skar Tænder og forbandede ham med samt hans Broder og de kielske Professorer. Jeg lukkede mine Øjne og skammede mig ved Tanken om, at den Karl kunde faa det frække Indfald at tale sit Modersmaal og kalde mig Landsmand. Jeg fik mig ellers en dygtig Latter, saa snart han var ude af Døren», tilføjede Gustav noget mindre bitter, «det kom mig akkurat for, som jeg havde

hørt en maadelig indstuderet Replik af en Parodi paa Vilhelm Tell»» *). —

Med den største Interesse følger den 60aarige Digter Krigsbegivenhederne. Hans Hovedkorrespondent i saa Henseende var Kaptejn Ernst Wilster, Broder til Ingemanns soranske Veninde, Digteren Wilsters Enke. Der var Grundtræk i «den lille Wilsters» Naturel, der i høj Grad harmonerede med Ingemanns; saaledes den naive Frejdighed og den gemytlige Aabenhjærtighed, som var ejendommelig for dem begge. Det Forcerede og det Ostentatoriske, som undertiden kom frem i Ernst Wilsters Optræden, var Ingemann for lidt psykologisk fintfølende til at lade sig støde af. Han fandt det i sin Orden, at Wilster ikke alene handlede, men ogsaa ræsonnerede, talte, gik, stod og spiste som Soldat, og at han ikke et Øjeblik glemte det, «der sømmede sig en Militær». (Gjør Ingemanns digteriske Personligheder Andet, i Romanerne saa vel som i Fortællingerne? — Her synes det at være en Umulighed, Nogen kan føle, tale eller handle alménmenneskeligt. Ens Væremaade retter sig altid efter den Stilling, man indtager i Samfundet eller Aandens Verden; bestandig bærer man sit Skilt paa sig: er man forlovet, kan man til Stadighed ikke bestille Andet end smile til sin Forlovede og trykke

*) „Den stumme Frøken" III.

hendes Haand; er man spekulativ Theolog og har skrevet en Afhandling om den hellige Jomfru, er det en ren Umulighed, at man et Øjeblik kan faa dette Æmne ud af sine Tanker; er man Læge maa man strax være parat til at udlede et Fænomen, der vækker almindelig Forbavselse, af de trivielleste naturlige Aarsager o. s. fr. At selv ivrige Fagfolk og Embedsmænd ogsaa en Gang imellem kan føle og handle som Mennesker, falder Ingemann sjældent ind). — Men for at komme tilbage til Ingemanns Ven, Ernst Wilster, saa er der aldrig Nogen, der har nægtet, at denne, trods sit Tapperheds-Pedanteri, var en overordentlig modig og brav Soldat. — Ingemann læser da ogsaa hans Breve med stor Henrykkelse, og beklager, at han som Olding ikke kan være nærværende i Slagtummelen. Han maa nøjes med at skrive Kampsange og omgive sig med Gjenstande, der passe til Tiden. Hos Akademiets Gymnastiklærer, Krigsassessor Prehn, forhenværende Vagtmester i Garden, faar han en skarpt sleben Huggert; den lægger han paa sit Bord med en gammel restavreret Rytterpistol. Den tapre Landsoldat pryder hans Kakkelovnsskjærm*.

Skjønt Aviserne ikke altid indeholdt sikre Efterretninger, slugtes de dog i den lille Pavillon ved Søen med den patriotiske Hunger, som de

*) Mundtlig Meddelelse.

var éns for Alle. De første Affærer vare jo fulde af Haab; men saa kom Slaget ved Slesvig. «Det blev en stille, alvorsfuld Paasketid for Danmark efter det store otte Timers Slag mod Preussens og det halve Tysklands forenede Hærskarer. Hin første Paaskedag, d. 23. April 1848 staar med uudslettelig Blodskrift i Evropas Historie til liden Ære for de Magter, der styrtede sig over et lille, fredeligt Folk, for at understøtte et æreløst Oprør; men Blodskriften staar ogsaa til Vidnesbyrd om, at Dansken endnu ikke viger et Skridt tilbage for Overmagten, før det er betegnet med Blod» *). — Endnu mere knugende og uudholdelig var Jobsposten om Eckernfördeulykken. «At Tabet af to Krigsskibe kunde virke saa rystende paa et helt Folk, vil maaske for en følgende Slægt synes besynderligt; men at dette vist nok blodige og betydelige Tab for Danmark, som kun skyldes Vind og Strøm og en Haandfuld oprørske Artillerister i vort eget Land, kunde betragtes som et hæderligt, vundet Søslag og fejres med Jubel og Illuminationer over det halve Tyskland, vil synes ubegribeligt. Denne Begivenhed gjennemrystede hver Dansk som et ødelæggende Jordskjælv fra det Havdyb, der altid tilforn var Danskens Vej til Ros og Magt. Heller ikke denne Gang havde Modet svigtet eller Æren lidt; men det

*) Den stumme Frøken II, 6.

stolte Dannebrog var dog streget, og det for nogle usle Kanoner fra et Par Oprørsskanser. Folkets Stolthed var krænket. Forbitrelsen mod den æreløse Fjende var grænseløs. Der var næppe saa gammel en Mand eller saa ung en Dreng i Danmark, som jo fornam, hvad der uhyggeligt gjennemlynede Folkets Nerver. Det var hverken Frygt eller Bæven — det var vel Gru over det store blodige Menneskeoffer, uden begribelig Hensigt; men det var langt mere bitter Harme over Slethedens øjeblikkelige, dæmoniske Lykke, end Sorg over Tabet og det spildte Blod. Af Menneskemagt følte man sig ikke her ydmyget. Ménedernes Skadefryd, Landsforrædernes og deres Hjælperes Jubelskrig kunde man foragte, knust var Modet lige saa lidt som den gamle Søkrigerhæder var plettet; men der var ligesom udfaldet en Ædelstén af Danmarks Palladium. Her var intet tabt Slag mod en hæderlig Fjende at sørge over. Det var en Flok Forbrydere, der i Pagt med de blinde, troløse Elementer havde saaret den hildede Kæmpe».

Dog, den Splint fra det søndersprængte Linjeskib, som havde ramt Ingemanns Hjærte, «glemte han næsten over det danske Hurra fra Frederits». Nu begyndte de lyse Sejrsdage at kaste deres Solglans over det danske Folks Sind. Under Vaabenstilstanden, der fulgte kort efter, medens de tyske Tropper trak sig ud af Landet, kunde

de ikke i Krigen déltagende faa Lejlighed til at hilse paa deres hjempermitterede brave Landsmænd. I Sorø var Marschstationen ved Møllehuset ved Kongevejen. Der var da altid samlet en Skare Unge og Gamle fra Byen, Borgere, Akademilærere og Elever. For Ingemann nærede de unge Officerer en sand Begejstring. Man udbragte Toaster for ham, og erklærede, at hans Digte og Romaner havde tændt den første patriotiske Gnist hos Krigere og Befalingsmænd; han, den gamle Digter, havde *sin* Del i de vundne Sejre og dem, man endnu haabede at vinde. Glad skriver Ingemann i Septbr. til N. F. S. Grundtvig (der for nylig havde skrevet et Krønikerim om «Bernhard Ingemann», som begynder: «Og det var ungen Svegder»): «I den senere Tid har det undertiden forekommet mig, at jeg intet Fremtidsliv havde at se hen efter i denne Verden, eftersom jeg ingen levende Udsending har til Livets Fortsættelse i næste Slægt. Om Papir-Børn skal blive til Andet end Fidibusser, vil jo komme an paa den Ild og Aande, de komme i Berøring med. Dog *denne* Tid maa have lært os, at Familien, Gud ske Lov, er stor i Danmark af den Rod og Stamme, vi regne os til; og har Du ladet mig arve Svegders Liv og Lykke, vil jeg ogsaa vente lykkelige Arvinger, uden Hensyn paa den lige Linje i Slægtskabet». — —

Opvækkelsen i Folket gjør Ingemann frugt-

bar. I de 3 Aar 1850—52 skriver han ikke mindre end 4 ny Noveller, en stor Fortælling („den stumme Frøken") og en Nutidsroman i 4 Dele, („Landsbybørnene"). Novellen „*Skolekammeraterne*" er den mindst heldige af disse Frembringelser, kun en saare tarvelig Efterligning af et hoffmannsk Natstykke; „*de sidste Herrer til Gervansborg*", en Nemesisfortælling om Fyrster af Augustenborgernes Art; „*Araberen i Konstantinopel*", et yndigt lille orientalsk Maaneskinsbillede. Men den største af Novellerne, „*Kristen Bloks Ungdomsstreger*", er den mest vellykkede. Her har Ingemann ofret én af sine Yndlingsskikkelser, den romantiske Vagabond, der fører Krig mod borgerligt Filisteri og autoritetsmæssig Nederdrægtighed, sit bedste Lune. Der er et leende Hjærte i al denne Løjer og Kommers, som vidner om den graahaarede Digters umistelige, gode Humør. — En mere formfuldendt Composition er dog „den stumme Frøken". Vi have fremført Indvendinger mod Skildringen af én af Hovedpersonerne, Jægermesteren nemlig. Heller ikke en anden, Skildringen af Ultragrundtvigianeren Staal, er dadelfri: Ingemann overdriver her, og denne nordiske Kæmpe af den latterlige Skikkelse har kun Interesse, for saa vidt vi se Digteren tage Afstand fra den extravagante Nationalisme, hans gamle Ven Grundtvig samtidig prækede i sit Ugeblad

«Danskeren» *). Sikrere er Fortællingens andre Personligheder tegnede. Billederne af den gamle Sognepræst, Mag. Holm, og hans Plejesøn Carl, ere udførte med mest sympathetisk Haand, og der er næppe Tvivl om, at Ingemann undertiden lægger dem sin Hjærtens Mening i Munden. Hvor lidt Præsten end har tilovers for de avgustenborgske «Ménedere», er han dog altid parat til at tage «den ædle tyske Nation» i Forsvar, og Schiller er hans Yndling mellem Digterne. Smukt advarer den gamle Patriot mod, at hovmode sig for meget af sine Sejre, og raader til Ydmyghed under al denne Medgang. — Og det havde maaske ikke været saa ilde, om man havde taget den fromme Digters Raad (paa den gamle Præsts Læber) til Følge: med lidt mere Beskedenhed og alvorlig Selverkjendelse kunde muligvis det skæbnesvangre Fire og treds være undgaaet. —

Der er Episoder og Situationer i Fortællingen «den stumme Frøken», som tyder paa en mere fremskreden Evne til Karaktérskildring og Virkelighedsopfattelse **) end den, vi kjende fra Ingemanns historiske Romaner. Og dette er ingen Tilfældighed. Hans følgende Produktion «Lands-

*) „Grundtvig gaar altfor vidt“, hedder det gjentagne Gange i Brevene til Fru Rosenørn.

**) Se f. Ex. om Forholdene paa Holmen S. 215—19.

bybørnene» viste, at Digteren trods sine 63 Aar endnu var perfektibel paa dette Omraade.

Som Oehlenschläger begyndte med et Aladdinsdrama, saaledes slutter Ingemann med en Aladdinsroman. «*Landsbybørnene*» handler om Lykkebarnet, født under fattige og trange Kaar, der ender som den rige, verdensberømte Virtuos og Musikscenens Konge. Det Æventyrlige spiller da ogsaa en stor Rolle i Bogen, lige fra det Øjeblik den gamle Moer Marie forærer Anton sin troldomsagtige Rap-Dig-Kjæp, indtil den unge Kunstner optræder som Guldgraver i Californien. Antons Fløjtetourné gjennem Evropa vrimler af romanagtige Begivenheder. De to sidste Dele, hvor Helten færdes paa fremmed Grund, er i det Hele de svageste. Men de to første, hvor vi bevæge os paa hjemlig Jord, ere fulde af slaaende Livstræk og Skildringer, som turde give Ingemann Plads mellem vore bedste Humorister. Grunden til den Virkning, første Halvdel af «Landsbybørnene» gjør paa os, maa da ogsaa søges i, at Ingemann for første og sidste Gang øser rundeligt af det virkelige Livs Væld. *At tegne efter Model* faldt ham ellers sjældent ind. (Peter Hjort mener, at Amtmand Stemann i Sorø har afgivet Forbilledet for Grev Albert af Nordalbingien. Men den haardhudede Hjort anede vist næppe, — hvad jeg føler mig ovebevist om — at *han selv* har staaet Model til én af de meget faa ikke-

historiske Personligheder, Ingemann har søgt at skildre, nemlig Ærkedegn Arnfred i «Valdemar Sejr»). — I «Landsbybørnene» skildrer Ingemann efter Naturen. Anton Knudsen saaledes kunde vel formenes at være en mindre selvsyg og mere elskværdig Udgave af Ingemanns Protegé H. C. Andersen. Men de to ypperlige Figurer, *Stadsmusikant Skade* og *Postmester Hemmert*, ere bestemte slaglosianske Originaler fra Begyndelsen af Aarhundredet*), og bekjendt er det, at Componisten Weyses Personlighed har afgivet væsenlige Motiver til Skildringen af *den gamle Professor X***). — Men Ingemanns lange Liv har ogsaa paa det Sidste lært ham at *iagttage*. Det er f. Ex. et fint Træk, at det naive Kunstneræmne Anton først gjennem den ondskabsfulde Railleur Kvists Stiklerier bliver sig bevidst, at han elsker Mine Kyng. Pigebarnet Lises Skinsyge paa denne, da hun hører, at Anton nu spiller paa den smukke Ibenholts Fløjte, han har faaet af Byfogedens Datter, og har glemt den simple Hyldefløjte, hun

*) Om Postmesteren forlød endnu for 30 Aar siden, at han i sin Tid var den Eneste i den lille Provinsby, som kunde Engelsk. Imidlertid var hans Udtale saa slet, at en Englænder, der rejste gjennem Slagelse, umuligt kunde forstaa ham. Man maatte da tage sin Tilflugt til en sort Væggetavle; og nu converserede man ved Hjælp af Kridtet, som det synes, til begge Parters Tilfredshed.

**) Cfr. Weyses Biograf, Berggrens, Taksigelsesbrev til Ingemann.

har givet ham, medens de begge vare Børn, er ogsaa fremstillet med ægte Naturlighed. Mødet mellem den henrettede Barnemorderskes ulykkelige Moder og den respektable Justitsraad Kyng er ligeledes af stor Virkning og Sanddruhed. (Dette, at den socialt højt stillede unge Mands Fjasen med en stakkels Tjenestepige kan tænde Brand i hendes Blod, og *han* paa den Maade blive den egentlige Aarsag til hendes Fald og Forbrydelse uden just tilsyneladende at have Del deri — er en Alvorssætning, som man ikke mindst i vore Tider, hvor den erotiske Leg spiller Hovedrollen i den digteriske Fremstilling af Kjærligheden, men hvor *Følgerne* glemmes eller helst lades uomtalte, kunde have godt af at mindes). Kokotten Kathrines Omslag fra Løsagtighed til Hellighed og Mormonisme er ogsaa psykologisk korrekt. Sét og saare anskuelig er Fremstillingen af det aristokratiske Selskab hos Grev Høghs. Fuldendt er Tegningen af Professor X. Antons Bedrøvelse over, at denne kalder ham «Majestæt», er skildret med elskværdigt Humor, og den gamle X's Overgang fra Ironi til Alvor*) med sympathetisk Forstaaelse. Men mesterlig i komisk Henseende er Stadsmusikant Skade, der spiller for de brasilianske Højheder**). —

*) II, 81.

**) Denne Scene har sin tragiske Contrast i Kiellands Violinist i „Else".

«Landsbybørnene» gjorde megen og fortjent Lykke. — Men fra nu af (1852) til hans Død (1862) er Ingemanns Anseelse som Forfatter i det Hele taget i stærk Stigen. — Og hertil bidrog mange Aarsager.

Oehlenschläger var død i Begyndelsen af 1850. Ingemann havde med al Agtelse for hans overordentlige Digterbegavelse, tidlig taget bestemt Afstand fra ham. Naturligt, at hans kraftige og farvestraalende Sensualisme maatte være Ingemann imod; og dertil kom, at denne aabenbart maa have forsét sig paa Oehlenschlägers Forfængelighed. Ingemann vides kun én Gang, at have besøgt ham, og dette Besøg gav ikke Anledning til noget som helst venskabeligt Forhold. Nu da Digterkongen var borte, saa man sig omkring efter En, der kunde arve hans Krone, og man var ikke ganske utilbøjelig til at række Ingemann den. At Aladdins af Ædelstene funklende, tunge, gyldne, brede Krone faldt den lille blege Romantiker helt ned paa Skuldrene, synes man ikke ret at have haft Blik for. «Tyskerne havde deres Goethe og Schiller, vi havde vores Oehlenschläger og Ingemann»: det var Halvtredsernes populære Æsthetik. — Hertil kom, at Ingemann trods sin Velynder Christian den Ottendes Død stadig vedblev at være i Yndest ved Hove. Frederik den Syvende, som havde megen Interesse for Danmarks Oldtid og Middelalder, var paa den anden Side

for indolent, til alvorlig at sætte sig ind i de dertil hørende Kildeskrifter; men Ingemanns historiske Romaner vare let tilgængelige; og Kongen satte til sidst saa megen Pris paa dem, at han ikke var langt fra at agte dem lige med virkelig Historie. Kongens Forkjærlighed meddelte sig efterhaanden til hele det store Folk, der holdt af ham.

Dog denne Sympathi var kun en enkelt Grund. — Styrken af den nationale Strøm, der gik over Danmark efter den lykkelige slesvigske Treaarskrig kjender den Slægt, som er født i Slutningen af Halvtredserne næppe. Den Slægt har indsuget Danskhed og Sans for dansk Poesi og Historie saa at sige med Modermælken. Før den Tid var man maaské dansk af Natur, sjælden af Bevidsthed. Krigen bragte os vor Nationalitet til Bevidsthed. Vi søgte tilbage til vor Historie og vore nationale Sagn. Saa traf vi da paa Ingemanns „Holger Danske", og i vor Historieskrivnings tomme Rum paa Romanerne. Var vor hæderlige Kamp mod det store Tyskland ikke en Reflex af Valdemar Sejrs Kamp mod Kejseren? — Var Niels Ebbesens Daad, som Ingemann havde tegnet den, ikke i inderlig Overénstemmelse med vort Fødelands ridderlige Sejr over Rendsborgerdragen? — Hvilken vigtig Rolle Ingemanns „Kongebøger" spillede under Slesvigs voldelige Degermanisering, er i Alles Minde.

Det var den nationale Strøm; nu den religiøse. — Grundtvig var den dannede Almenhed for djærv og samtidig for plat, dertil for ejendommelig orthodox; Kierkegaard for ubarmhjærtig i sin kristelige Fordring. Hos Ingemann fandt man Orthodoxien dulcificeret og Fordringen blidnet. Man var med i det religiøse Opsving; men sad man under Ingemanns Vinger, vidste man, at man aldrig i Troslidenskab steg saa højt, at man svimlede, eller at man aldrig kom Katholicismens Sol saa nær, — hvad virkelig hændtes enkelte konsekvente Grundtvigianere — at man blev draget ind i dens Kreds.

Dog ogsaa Grundtvigs voxende Tilhængerskare holdt paa Ingemann. Var deres Mester «en As», saa var hans Ungdomsven «en Vane», det var en afgjort Sag; og Aser og Vaner havde jo i Tidernes Morgen sluttet et fast, ubrødeligt Venskab mod Vantroens Jættekløgt og Muspels galliske Funker. Den dannede Grundtvigianer læste ikke alene Ingemanns historiske Romaner og «Rainald Underbarnet» med Tro og Andagt; «Holger Danske» hørte til Højskolernes Yndlingssange; og med Ingemanns «*Guds Fred*» sluttedes Aftenens Foredrag. Ja selv «de sorte Riddere» blev, takket være den Interesse, Grundtvig havde næret derfor paa sit Livs Vendepunkt, læst og atter læst af hans Disciple; saa at dette Feberdigt to Aar før

Ingemanns Død kunde oplægges — mirabile dictu — for tredje Gang.

Alle disse forskjellige Interesser og Stemninger slog sammen i en stor Berømmelsesbølge, der løftede Ingemann og bar ham saa højt oppe i Folkets Yndest, som nogen dansk Digter nogen Tid har været. —

Det skal siges til Ingemanns Ros, at han evnede at bære alt dette Bifald, som vilde have gjort de fleste Andre øre. Selv en vennesæl og kjærlig Aand, gjorde Imødekommenhed og venlig Forstaaelse ham godt; men han ansaa ikke, som saa mangen anden Digter, Publikums Yndest for et Rov, der paa enhver mulig Maade skulde nydes og udbyttes. En poetisk Kollega vilde rimeligvis i hans Sted i den stigende Afsætning af de historiske Romaner og Digte set en Opfordring til at klemme paa med den Art Frembringelser; ikke saaledes Ingemann. Skjønt han efter sin Afsked og Akademiets Nedlæggelse 1849 besad et Otium som ingen Tid før, var det efter Udgivelsen af „Landsbybørnene" 1852, saa godt som udelukkende *religiøse Æmner*, han var optaget af og anvendte sin digteriske Arbejdskraft paa i sit Livs sidste Decennium. Saa godt som hele hans Digtning drejer sig i dette Tidsrum om, hvad *han* ansaa for „det ene Fornødne". I „*Confirmationsgave 1854*", ogsaa kaldet „Følgeblade til Luthers lille Katekismus", „gaar han

atter til Præsten», og søger selvstændig at klare sig Troens Elementer; i «*Tankebreve fra en Afdød* 1855» stræber han speculativt at sætte sig ind i Mellemtilstanden efter Døden; i «*Guldæblet*» søger han at skue Salighedens Vej; og i den lyriske Digtrække «*Blik paa det Første og Sidste*» leverer han en lille Dogmatik paa Vers.

Det var under Sysselsættelsen med det første af disse Arbejder, at det overdroges ham at gjennemse den ny «*Psalmebog til Kirke- og Husandagt*». Tiderne havde forandret sig, og nu en Menneskealder efter Balles Død ansaa man den Psalmebog, der var fremkommen under hans Avspicier, for uværdig til sin Titel: evangelisk-kristelig. — Ingemann tog med levende Interesse fat paa dette Værk, til hvilket Roskilde Præstekonvent havde leveret Forarbejdet, og fuldførte det med en Energi, man ikke skulde have ventet hos en Olding. Han begyndte i Foraaret 1854 og var allerede i Høsten samme Aar færdig med at revidere de 570 Psalmer. — Vor Landskirke har anerkjendt dette Arbejde; thi vel har det erholdt et Tillæg; men Fremkomsten af et saadant i Aarenes Løb var baade forudset og ønsket af Ingemann. «Troen og det Opbyggelige» var ham Hovedformaalet, antikvariske og æsthetiske Hensyn, det sekundære; saa meget mere maa det fra et literærhistorisk Synspunkt paaskjønnes,

at han alligevel fik saa Meget af det Gamle med*).

Ét Punkt var ham dog særlig svært at komme over, nemlig den gammel-lutherske og ny-grundtvigske bogstavrette Opfattelse af den tredje Trosartikkels Lære om Legemets Opstandelse. At „*Liget*" igjen skulde opstaa, var Ingemann næsten en Vederstyggelighed. Det ny Legeme, den kristne Kirkes Credo talte om, maatte efter *hans*

*) Ofte er Revisor modig nok lige overfor de Psalmer, Konventet har optaget, og hugger rask løs paa det Kalkpuds, den vexlende Tid har paasat dem; men undertiden tør han dog ikke gaa udenfor det af Konventet Antagne. Saaledes f. Ex. Brorsons Mesterpsalme: „Den yndigste Rose er funden". Her er af 11 Strofer de 3 bortskaarne. Lad være at 1ste Linje i 10de Strofe: „Min Rose mig smykker og pryder" er vel pietistisk udvortes og kristelig stadsende, saa er til Gjengjæld Strofe 5 et skjønt Vers og passer fortræffeligt i Helheden:

„Saa blomstrer Guds Kirke med Ære
og yndige Frugter kan bære;
thi Jesus dens Grøde opliver
og Vædske i Væxterne giver".

Og Strofe 3:

„Som Tidsler ej mere kan due
end kastes i brændende Lue,
saa tjente ej Verden til andet,
end vorde ved Ilden forbandet",

et Vers, som ingenlunde kan undværes for det Følgendes Skyld, og hvis Metaforer ganske er i ægte, gammel-kristelig Aand. Men Sligt var baade Ingemann og de moderne Præster for stærkt.

Formening udvikle sig af den gjennem Mellemtilstandens Oplevelser lutrede Sjæl. Og denne Anskuelse vender han atter og atter til i sine sidste Breve; den indtager en fremtrædende Plads i hans efter Døden udgivne «Digte med religiøs Tendens». Allerede i «Følgeblade til Luthers lille Katekismus», der dog var bestemt for Confirmander, siger han i Verskommentaren til den tredje Artikkel:

„Med Gru de levende Døde
begrov deres Døde her,
hos Sjælen, som saa de Levendes Land,
er Livskongen evig nær.

Jeg tror paa Ordet fra Korset;
og griber mig Dødens Blund,
udødelig Sjæl ej sover i Muld
og venter paa Livets Stund.

Den samme Dag jeg mit Øje
har lukket med Herrens Prís;
han tænker paa *mig* — jeg hører hans Røst —
er med ham i Paradís.

Og under Livstræets Skygge
udfolder sig *evig Sans:*
kun Øjet med uforkrænkeligt Blik
ej dør i Guds Straalers Glans.

En Gang Guds Billed fuldendes,
min Sjæl har Pavlun helt ny:
Forklarelsen sker — *Opstandelsens* Dag
oprinder med saligt Gry!" —

Hans Ven Grundtvig, for hvem Trosordet ved Daaben mere og mere blev Ordet fra vor Herres egen Læbe, den kristne Kirkes uomvæltelige Grundstén, led ikke dette Forsøg paa Bortforklaring. Men den lyse, kvindligt sansende ingemannske Digteraand var det ikke muligt at forsone sig med «Liglugten, der strømmer ud fra den gamle Kirkes mørke Kapeller», selv «om han paa sine gamle Dage skulde blive udskreget som Kætter».

Derfor var der nu ingen Fare; Beundringen for Ingemann var i stadig Stigen, og hans Bøger var i Hænderne paa Alle: Børn og Oldinge, Formuende og Fattige, Almuesfolk og Dannede. I Sorø, hans Opholdssted, var han Gjenstand for en sand Veneration, ikke alene mellem Byens og Omegnens Beboere, men ogsaa mellem Akademiskolens Lærere og Ungdom.

For os Drenge var Ingemann det Eneste som var Tabu i den lille Verden, som laa indenfor vort Kjendskabs Kreds. Ellers var der ikke den Person, Kvinde eller Mand i Sorø og flere Miles Omkreds, som vor kaade Mund ikke fandt Tilfredsstillelse ved at flænge i; men *Ingemann* var (som efter en hemmelig Aftale eller tavs Overénskomst) uantastelig. Naar jeg nu tænker tilbage paa den Tid, forekommer dette mig i

Grunden besynderligt; thi man skal længe lede om Skoledrenge, som vare mindre sentimentale og mindre blødagtige end de soranske i 50'erne. Man holdt den strængeste Justits indbyrdes, og gjengjældte den haarde Disciplin med et grundigt Had. Man var Intelligens-Aristokrater og ringeagtede — saare latterligt! — paa det Dybeste de skikkelige Borgere i Byen. Det var En magtpaaliggende at opføre sig kavallérmæssigt paa Akademiballerne; men til daglig Brug var man trodsig, raa og ubarmhjærtig. At yde Nogen Hyldest uden dem, man blev tvungen til at vise en saadan, faldt Ingen ind. Og dog mindes jeg, at vi en eller anden Aften om Sommeren, naar vi vendte hjem fra vore Udflugter gjennem Skoven. hvor (under Smøgningen af den forbudne Tobak paa Græsbænken) Lærerne vare blevne syndig kritiserte, kunde faa det Indfald at stille os op foran Ingemanns lille Pavillon og i Kor synge én af hans smukke Aftensange. Naar vi i Filosofgangen (hvor han med den baade som Sol- og Regnskærm tjenende Paraply under Armen rokkede sin daglige Tur) saa hans lille, af Alderen krumbøjede Skikkelse og det venlige, blege Ansigt med det graahvide Haar udslaget over Kappekraven, hilste vi usædvanlig venligt og ærbødigt. inden vi endnu vare komne ham paa Siden. Ja man kunde — hvad der ellers ansaas for en Umulighed — overhøre Middagsklokken, naar man

sad fordybet i hans Romaner, og (hvad der var endnu mærkeligere) man fik Absolution af Vedkommende som for et Tilfælde, der krævede Undtagelser fra Loven. — —

Jeg husker endnu temmelig grant d. 28 Mai 1859, Ingemanns 70aarige Fødselsdag, da de unge Piger havde indsamlet til et Guldhorn, de vilde overrække ham som Tak for, hvad han havde været for den danske Kvinde. — Det var en dejlig Dag. — Ubegribeligt nok! Rektor Bojesens strænge Opdragelsesprincipper havde ikke tilladt ham at give os fri hele Dagen; men paa Fru Ingemanns Forbøn fik vi det dog; og vi var da med fra tidlig Morgen til sén Aften.

I den gryende, klare Vaarmorgen var der Røre nede ved det lille hvide Hus med det rødteglede Mansardtag: det var Ingemanns soranske Venner, der smykkede hans Bolig med Kranse og Blomsterguirlander. Noget efter kom en Flok Børn fra Byen og vækkede ham med en af hans Morgensange. — Uagtet vi Knægte nok vare i Feststemning, erindrer jeg dog, vi havde Møje med at holde vore Bemærkninger og Smaalatteren tilbage: velskolede som vi vare af Peter Heise, mente vi at have nogen Forstand paa Noder, Takt og Pavser; men „Ungernes" Sang gik mellem hinanden, som den bedst kunde. Den Gamle var imidlertid vel fornøjet med denne uskyldige

Morgenkoncert. Han var kommen op; gik glad omkring og trykkede de smaa Hænder.

En halvanden Time efter stillede vi. For første Gang faldt Tvang og god Vilje sammen. Provst *Jens Paludan-Müller*, Digterens Broder og Ingemanns særdeles Ven fra den Tid, han opholdt sig som Adjunkt ved Skolen, havde skrevet en Sang, som vi skulde afsynge til en Weysesk Melodi. Ingemann, hans (over al den Stads barnlig henrykte) Hustru og et Par af deres Slægtninge lyttede til fra den lille Terasse i den af vildtvoxende Blomster og Bladplanter overgroede Have:

Der staar et Hus ved Soro Sø,
hegnet af grønne Ranker,
hvorom der Tale gik paa Ø
og langs ad Bjærge og Banker.
Hver Sommer klar sig om det slaar
Skygger af høje Linde,
mens Aftenstjærnens Hilsen naar
dets ædle Herre derinde.

Bag Løvet har dets brudte Tag
spejdende tit vi funden
og mødt Dig selv fra Dag til Dag
paa Vandring ude i Lunden.
Vor Morgen- og vor Aftenbøn
lagde Du os paa Tunge;
og altid glad i Skoven grøn
til Fest Du gik med de Unge.

Dig ejer vel det ganske Nord,
nævner dit Navn med Ære,
hos os Du bygger dog og bor,
Soraner vilde Du være.

Det faldne Klosters gamle Ry
rejste Du op af Gruset,
saa atter Mindets Morgengry
sin Lyskrans drog omkring Huset.

Og Husets Børn maa da vel og
Hilsen og Bud Dig bringe,
saa Sangens Røst og Hjærtesprog
i Skovens Gjenlyd kan klinge. —
Og ser ej længer Solen Du
gløde mod Aftenstunden,
fortælle skal vi da endnu
om Jubelfesten i Lunden.

Den gamle Digter var med blottet Hoved traadt hen til Havestakittet; nu gik Rektor ham ærbødig i Møde. Jeg erindrer, at jeg, som ellers ikke elskede vor Skoles Styrer, alligevel, naar han talte ved festlige Lejligheder, følte mig stolt af, at den Mand var min Rektor. Naar han (hvad daglig hændte) skændte paa os, kunde han tit forsnakke sig pudsigt*); men naar han, efterat have forberedt sig, optraadte paa solenne Dage

*) En Gang husker jeg saaledes, at én af mine Kammerater havde solgt et Sengetæppe, der var hans Ejendom, for at forskaffe sig en glad Aften. Sagen blev af den Inspektionshavende meldt til Bojesen, der nu holdt Fyren en lang Straffepræken. Da Forseelsen „naturligvís“ aabnede et langt Perspektiv for Vedkommendes Liv, hvor man til Slut saa sorte Forbrydelser optaarne sig, endte Rektor sin Tale med de Ord: „Ja ja — vi mødes nok en Gang i Tugthuset!“

som Skolens Repræsentant, viste han sig som en Mand, der med Frugt havde studeret de gamle Grækere, og som en dygtig Lærling af Johan Ludvig Heiberg: saa klart, velordnet og sluttet var hans Foredrag. Dette var ogsaa Tilfældet hin Dag, og Ingemanns Takkesvar, som trods sin Velmenthed var uklart og kluntet, bidrog i høj Grad paa Grund af Kontrasten til at fremhæve Bojesens Tale. Et Øjeblik, erindrer jeg tydelig, vaklede jeg i min ellers klippefaste Beundring for de historiske Romaners Forfatter. —

Opad Formiddagen fandt Festens egentlige Hovedhandling Sted.

Oppe fra Akademiets Vestibule, hvor Fønix-fuglen prangede over Indgangsdøren og Herodots, Homers, Platons og Evklids Statuer traadte frem fra Væggens Nicher, kom en Skare unge Piger med den smukke Helene Roed, Malerens Datter, i Spidsen. Som de bevægede sig hen over den store grønne Plæne, med det ubedækkede Haar skinnende i Majdagens Sol og klædte i blaa, hvide, røde og gule Florkjoler, lignede de et Kor af Foraarets Nympher, der droge til den gamle Digters idylliske Hus bag de nys udsprungne Lindetræer, for at bringe ham deres Hilsen. — Ogsaa til dette Kor havde Jens Paludan-Müller forfattet en skjøn Sang, og Peter Hejse omslynget den med en bølgende Melodi fuld af Sødme og Vaarglæde:

Nu sidder den gamle Sanger
i Lunden og hviler ud,
har Alt, hvad hans Hjærte forlanger:
sin Harpe, sin Ungdomsbrud.
Ej Kransen i hvide Lokker
har mistet sit grønne Blad,
end Folket sig lyttende flokker
omkring ham i sluttet Rad. —

Og ud til den gamle Sanger
de Guldhornet bar i Lund,
hvor Tanker han sidder og fanger
med Himlen i Øjets Grund.
Og mens han det frejdig tømmer,
mens Draaberne trille ned,
af Bægeret lifligt udstrømmer
Erindringens Herlighed.

I Skarevís frem de bruse
hans Harpes og Hjærtes Børn,
som Fuglenes Flokke, der suse
i Vejret fra Busk og Tjørn.
De maa ham vel Fader kalde
det brogede Digterkor,
hans Hjærte jo slog i dem alle,
i alle hans Tanker bor.

Kong Valdemars Mænd de knejste
og hilste med Vaabengny.
Jomfruerne blussende rejste
sig mod ham og nejed bly.
Med Salomon fjærnt fra Østen
den evige Vandrer kom.
Som Stormen med Efteraarsrøsten
gik Holger i Kredsen om.

Og Guldet han hørte klinge,
saa Sangene lød igjen,
som Folkenes Tunger skal bringe
til kommende Tider hen.
De tusende Barnestemmer
med Morgen- og Aftensang
han dybt i sit Hjærte fornemmer
derinde fra Hornets Klang.

Og Toner af Psalmer lyde
der ud fra dets gyldne Bund,
som Englenes Røster, der byde
Velkommen i Morgenstund;
og Straaler af alle Drømme
med Haab og Forlængsel i
sig samle derinde og strømme
forjættende ham forbi.

Saa rig under Aftenskygger
han skuer sin Herlighed,
mens luende Purpuret bygger
sit Guldslot i Vesterled,
til Natten sig sammen drager
og Evighedsharpen klang,
da frejdig sit Guldhorn han tager
og tømmer det sidste Gang. —

Nu blev Drikkehornet afdækket og overrakt den Gamle. Det var sjælden skjønt og forfærdiget af det fineste Guld; det hvilede i gjennembrudt Arbejde af drevet Sølv og var rigt besat med Diamanter, Rubiner og Smaragder; Foden dannedes af fem Underjordiske, paa Siderne fandtes Figurer af Valdemar den Store, Valdemar Sejr, Dronning Dagmar, Bisp Absalon, Niels Ebbesen o. fl. Alle-

goriske Fremstillinger slyngede sig gjennem det Hele, og i Guldet var der ridset Tegninger, medens Randen bar Ingemanns Navnetræk. — Præsten P. Bojsen, Grundtvigs Svigersøn, var Giverindernes Ordfører; hans sorte Kjole og Hat, synes jeg, stak underligt af mod Pigeflokkens Blomsterfarver, og hans Theologholdning mod deres gratiøse Bevægelser; men da han begyndte at tale kom der en Klang i hans Stemme, som vandt En. Var der over vor Rektors Tale en hejbergsk Gentillesses Præcision; var der over denne Mand en ejendommelig grundtvigsk Inderlighed. „Kjære Ingemann!", sagde han, „vi komme her i Manges Navn rundt om fra det hele Land, fra Vesterhav til Øresund, fra Skagen til Dannevirke — og betydningsfuldt er det, maaske mest fra den sidste Landsdel, Stridsæblet — i Mænds og Kvinders, gamles og unges Navn — mest af de sidste — forat bringe Dem paa denne Højtidsdag vor Hilsen og Tak for Alt, hvad De har været og er for det danske Folk. Og denne Tak have vi ved Kunstnerens Haand søgt at nedlægge i dette Guldhorn, som vi skulle bede Dem at modtage i Kjærlighed, som det er givet af inderlig Taknemlighed; saa de har kappedes, de Mange, om at være med at fylde det — En for „nu ringer alle Klokker mod Sky", en Anden for „nu titte til hinanden, de favre Blomster smaa", en Tredie for „Valdemar og hans Mænd", en Fjerde for

«Holger Danske» o. s. v. — til det blev overfyldt, før vi vidste af det, blev egentlig et Overflødighedshorn, at det med sit røde Guld, draget op af «de Underjordiske», maatte være Dem et lille dagligt Minde, ej blot om de mange Smaa, som hver Gang De ser til Bunds i Guldhornet, titte op deraf og smile til den kjære Ingemann — men om den Kjærlighed, hvormed De under hver en Morgen- og Aftensang, gjemmes i det danske Folks Hjærte! — Gud velsigne Dem og Deres kjære trofaste Hustru, han gjøre Aftenstunden lykkelig for Dem, ja Deres sidste Dag til den allerbedste!» —

Ingemann var ellers ikke den, der yndede at vise Andre sine Følelser; men her holdt det haardt for ham at trænge sin indre Bevægelse tilbage; kun med Møje fik han Takkeordene frem.

Saa gik man ind i Huset. Storstuen kunde næppe rumme Alle dem, som vare velkomne. Johannisbergervin, som Kong Christian VIII i sin Tid havde bragt med fra Rhinegnene, var sendt fra Enkedronningen til hendes soranske Yndlings Jubelfest. Fyldt med denne kostelige Drue, gik Guldhornet om; og da Alle havde drukket deraf, oplæste Bojsen et Lykønskningsdigt fra sin Svigerfader til hans gamle Digterfrænde. Herpaa svarede Ingemann, bestandig inderlig bevæget, med: «*Tak til Venner i Danmark*».

„Med Pas til lange Rejse *glad* jeg staar
paa Vejen til den store Banegaard,
hvor Toget ventes, som fra Jorden kører;
thi det er Venners Røst jeg trindt mig hører.

Lykønskningsordet er et dulgt *Farvel!*
dets milde Alvor fylder Sind og Sjæl;
det vidner om, at mine Dages Strøm
ej blot henrulled som en liflig Drøm,
men bar dog med mig over Skær og Grunde
et Skib med Frugt til Havn ved grønne Lunde.

Det Skib var ej bestemt til Orlogskampe,
det fo'r ej frem med Bulder, Brag og Dampe;
ved Alfarvejen, hvor man stred om Plads,
det stille gled, som Baad til Lystsejlads,
og førte gode Venner om paa Søen
til Romantikkens Lund paa Sangfugløen.

Ved Roret — derfor Gud jeg takker glad! —
som Færgemand med frejdigt Sind jeg sad
ved hendes Side, i hvis Blik jeg saa,
hvor Lykkens Ø og Paradiset laa.

Jeg peged tit paa gamle Mindesmærker
om længst henfarne Tiders Manddomsværker
og deri fandt endnu til denne Dag
med venligt Sind de Rejsende Behag.
De saa med mig, at hvad vi drømte om
med Virkeligheds Magt tilbagekom;
selv gamle Holger Danske kom igjen,
og Folket kjendte glad sin fuldtro Ven.

Men naar nu Færgemanden graanet staar
som Jubelolding her i friske Vaar,
saa er det ikke ham, der skyldes Løn.
Men Kransen, skjøn og frisk og foraarsgrøn

tilhører Folkeaanden, som har givet
ham og hver Skjald, der sang om Folkelivet,
det Stof til Sang, det Liv i Sagn og Sage,
der laa i Folkets Sjæl fra gamle Dage.

Saa flyv da, som elektrisk Gnist fra Soer
paa Tanketraad mit Jubeloldings-Ord!
Flyv! hils hver Sjæl, som glæded mig i Dag!
Bring Tak med Klang fra Hjærtets Pulseslag.
Den Tonestræng, rig Kjærlighed forgylder,
sin Klang blandt Danske *Danmarks* Sangbund skylder:
den over Folkehjærtets Dyb var spændt,
kun *derved* blev den hørt og set og kjendt.
Men derfor *Danmarks Folk* skal Kransen bære
med Tak og Prís, med Kjærlighed og Ære!" — — —

Da H. C. Andersen blev fejret af sine Venner paa sin 70aarige Fødseldag, sagde han: «Jeg er Dem saa taknemlig; og Taknemlighed er Hjærtets Hukommelse». Det var smukt. Men smukkere var det, da Ingemann paa sin Jubeldag tog den Krans, Folket havde rakt ham, og atter satte den paa Folkets Hoved. — —

Nu rejste man sig, forat give Plads for Andre, der ventede paa Lejlighed til at træde indenfor. Bestandig strømmede Folk frem og tilbage: man skulde se det gamle Fødselsdagsbarn, trykke hans Haand, hilse paa hans Hustru, beundre Guldhornet; Alle havde jo Dél i denne Gave. — Og de Gamles Øjne lyste af Lykke og Glæde.

Saa kom der en Deputation fra Bønder i Pedersborg og Liunge, der skulde «takke Kon-

ferensraad Ingemann for alle de gode og smukke Bøger, han havde skrevet for dem»; saa en Deputation fra Thorkildstrup Sogn, hans Barndomshjem, med en herlig Vase, en af de første smukke Frembringelser fra Bings og Grøndahls Fabrik, med Indskrift: «Korsets og Danebrogs beaandede Sanger, Bernhard Severin Ingemann f. i Thorkildstrup Præstegaard d. 28 Maj 1789, sit Fædrelands og sin Fødestavns Ære». Saa kom der Udsendinge fra Akademiets Lærere med Ingemanns gamle Kollega, August Rothe, i Spidsen, og bad om Tilladelse til at lade ham portrættere, for at hans Billede kunde ophænges i deres Læseværelse mellem Holbergs og Ove Mallings; et Ønske, der som bekjendt senere blev mer end fyldestgjort ved Marstrands skjønne, sanddru Billede af Digteroldingen; et Billede som nu er bleven saare populært. —

Aldrig havde der været saa Mange i det beskedne, lille Digterhjem. — —

Hurtig gled Timerne hen. Skjøndt man endnu var et Stykke fra Sommersolhverv, havde Dagen næsten været varm. Aftenen kom med mild, lunken Luft, en tynd, graahvid Dis hvilede over Søen, og den sene Vaarsol udgød sit matrøde Skær over Træernes Toppe. — Da kom der et langt Fakkeltog oppe fra Sorø By. Heller ikke *den* vilde staa tilbage paa en Dag, hvor Alle kappedes om at hædre den Mand, der havde givet

dens Uanseelighed Ry, og som smukkest havde besunget den mellem «Sjællands Kjøbstæder». Da en Sang af Skuespiller Vilhelm Holst var afsunget, udtalte Ingemann, «at i de 37 Aar, han nu havde bot i Sorø, var han voxet sammen med Egnen og Byen; mægtig havde dens Minder og Natur indvirket paa hans Digterliv og givet det sin Farve. Kunde han leve sit lykkelige Liv om igjen, vilde han ikke vælge noget andet Hjem end det kjære Sorø». — Og disse Ord vare sikkert talte ud af den ærlige Digters Hjærte. Misstemningen fra Begyndelsen af Fyrrerne var helt bortdunstet fra hans Sind: hvad han havde drømt, var jo bleven til Virkelighed; hvad han havde digtet, havde jo baaret Frugt; den Forstaaelse, han i sin Tid havde sukket efter, var jo opnaaet. Hans gamle Ven Grundtvigs skjønne Ord om «Svegder Ingemann»:

„Han blæser i Skovhornet,
saa Blomster ham forstaa,
og hvor han gaar, der vrimler det
af dem og Fugle smaa.

Af Æventyr Bedrifter
paa Marken fødes skal,
alt som af Kæmpevisens Klang
der blev en Hjærteskjald“ —

disse Ord vare jo nu opfyldte paa ham og Folket. —

— Og Faklerne slukkedes. Man skiltes efterhaanden, glade ved at have været [illegible] t ved en

Vorherre baade for det Liv, som henfarer og det, som varer ved. At det er den samme Livstraad, som løber fort med forskjellig Farve og intet Øjeblik standses eller afbrydes, er jeg vis paa — den fortsatte Udvikling til alle Dages Ende ligeledes». — —

I Slutningen af Februar 1862 begyndte Oldingen dog tydelig at skrante, og efter én af sine daglige Spadsereture kom han træt og udmattet hjem. Alligevel vilde han dog ikke ængste sin Hustru med nogen Dødsanelse, og da hans Gudsøn, Akademilæge Wilster, besøgte ham næste Dag, erklærede han paa dennes Forespørgsel, at han intet fejlede. Samme Dags Eftermiddag var det dog han for Husets Veninde, Professorinde Rothe, reciterede Digtet «den hemmelighedsfulde Port». Dette blev, mærkeligt nok, hans sidste Sang. De følgende Dage var han sengeliggende og kunde hverken faa Søvn eller Lindring for sine Smerter. Først da betroede han sin Hustru, at han antog, at hans Livs Ende stundede til. Lægen havde heller ikke noget Haab om hans Helbredelse.

«Da Solen paa hans sidste Dag her i Verden», fortæller Udgiveren af hans efterladte Arbejder, «var ved at gaa ned, lod han Gardinet trække fra Vinduet, for endnu én Gang herneden at se Solens Glans fra Himmelen. Selve den nedgaaende Sol kunde ses fra Sydvest, da Vin-

i 1861, meddelte Ingemann ham, at han havde haft et kort Sygdomsanfald af en Art, han forhen aldrig havde kjendt til. «Det er maaske et Forbud paa Døden», sagde han, «dog hvad gjør det?» — Selv besøgte jeg ham 14 Dage før hans Endeligt; men han var rolig, venlig, gjæstfri som altid, ridderlig-artig mod sin Hustru, talte som sædvanlig Lidet om sig selv, Mest om Venner og Bekjendte. Ingen kunde mærke det Mindste paa ham. Men i Grunden var han opfyldt af Tanken om, at være «parat til den store Rejsefærd». Allerede i Oktbr. 1861 havde han skrevet til Theodor Schorn: «Jeg drømte en Nat i forrige Maaned, at min Seng rev sig løs og blev til et Slags aaben Vaggon, der droges af et usynligt Lokomotiv udover Jorden. Jeg sad oprejst med en bladrig Bøgegren i min højre Haand og viftede mit Farvel til de grønne Skove og det store Hav og alle gode Venner. «Jeg vil forsvinde, jeg vil flyve», raabte jeg og svingede Grenen. Men saa blev jeg med ét beklemt om Hjærtet og rakte den venstre Haand tilbage efter *Lucie*. — «Tal til mig!» sagde jeg med halvkvalt Stemme; — men hun tav. Jeg greb dog hendes Haand syntes mig; men den var vaad — hun laa stille og græd — syntes mig — og jeg vaagnede. — Det var dog en ganske kjøn Drøm og maaske et Vink om at være rejsefærdig. Jeg er forøvrigt, Gud ske Lov, baade frisk og livsglad — og takker

Vorherre baade for det Liv, som henfarer og det, som varer ved. At det er den samme Livstraad, som løber fort med forskjellig Farve og intet Øjeblik standses eller afbrydes, er jeg vis paa — den fortsatte Udvikling til alle Dages Ende ligeledes». — —

I Slutningen af Februar 1862 begyndte Oldingen dog tydelig at skrante, og efter én af sine daglige Spadsereture kom han træt og udmattet hjem. Alligevel vilde han dog ikke ængste sin Hustru med nogen Dødsanelse, og da hans Gudsøn, Akademilæge Wilster, besøgte ham næste Dag, erklærede han paa dennes Forespørgsel, at han intet fejlede. Samme Dags Eftermiddag var det dog han for Husets Veninde, Professorinde Rothe, reciterede Digtet «den hemmelighedsfulde Port». Dette blev, mærkeligt nok, hans sidste Sang. De følgende Dage var han sengeliggende og kunde hverken faa Søvn eller Lindring for sine Smerter. Først da betroede han sin Hustru, at han antog, at hans Livs Ende stundede til. Lægen havde heller ikke noget Haab om hans Helbredelse.

«Da Solen paa hans sidste Dag her i Verden», fortæller Udgiveren af hans efterladte Arbejder, «var ved at gaa ned, lod han Gardinet trække fra Vinduet, for endnu én Gang herneden at se Solens Glans fra Himmelen. Selve den nedgaaende Sol kunde ses fra Sydvest, da Vin-

duet vendte mod Syd, men kunde dog ikke ses af Ingemann, saaledes som han laa med Ansigtet mod Sydost; men han kunde se dens Gjenskin. Da man beklagede, at han kun kunde se Gjenskinnet, sagde han med et Smil: ««Jeg er godt fornøjet med hvad jeg saa»», og lod Gardinet atter trække ned». —

„Lig Solen farer Livet hen
gaar til Forklaringskysten.
Med Glans opdukker Sol igjen
fra Paradiset i Østen". —

«Om Aftenen, da han var ene med sin Kone, tog han hendes Haand op til sig, og da hun omfavnede ham, lagde han sin Haand paa hendes Hoved og velsignede hende. Da Lægen derefter kom, gik hun om paa den anden Side af Sengen, for at Lægen kunde være ham nærmere. Efter nogen Tids Forløb lod Lægen hende igjen bytte Plads med sig, idet han ytrede til hende: «Han sér efter Dem!» Hun lagde nu begge sine Hænder om hans højre Haand, som laa til den Side. Pigen, som i det samme saa, at Ingemann bevægede sin venstre Haand hen imod sin Kone, hjalp ham at flytte den. Han nikkede derfor mildt til Pigen, medens hans Kone greb Haanden. — Tænkte han paa Rejsedrømmen? — De vedbleve kjærligt at se paa hinanden; men han talte ikke mere, laa tavs, hengiven, stille, saa stille, at der ikke var nogen Bevægelse at se paa hans

Ansigt, og intet Suk hørtes. Dr. Wilster sagde, at der ikke havde været nogen Dødskamp; aldrig havde han set et saa roligt Endeligt. Den Døendes Øje brast ikke, hvorfor endnu en halv Time efter at Livet var udslukt hans Hustru endnu formente, at han saa paa hende. Kun Lægen bemærkede Dødsøjeblikket; men han kunde ikke beslutte sig til, ved at gjøre hende opmærksom derpaa, at berøve hende den halve Times sørgmodige Lykke». —

Da Budskabet om Ingemanns Død bares ud over Danmark, vakte det almindelig Bedrøvelse. Johan Ludvig Hejberg*), der for to Aar siden var død, var kun bleven erindret af Enkelte i de ældre Intelligenskredse: han havde overlevet sin Popularitet; ja selv Kjøbenhavnernes Beundring var bleven ham berøvet af de nationalliberale Presseorganer, hvem han havde opbragt ved sit royalistisk-konservative Sindelag. — Ingemanns Bortgang voldte næsten Landesorg. Store Digtere (Grundtvig, Hauch, H. C. Andersen) som smaa (Claudius Rosenhoff, Andreas Munch, Jens Paludan-Müller) sang ham Afskedskvad; men i det

*) Ingemann ansaa J. L. Hejberg for Ophavsmand til og Repræsentant for den „Lattertid", der indtil Krigens Udbrud 1848 „i 20 Aar havde huseret i Danmark".

Hele taget var der ikke den lille Provinsavis, som ikke havde en Nekrolog eller et Sørgedigt over Folkets Yndling. Tit lød det kjønt:

„En flygtende Tone fra Strængene fôr,
og Gjenlyden flyver saa vide om Nord,
saa stille vémodig, saa bævende smuk,
saa underlig blid som en Aftenvinds Suk!

Den kommer saa sagte, naar Solen gaar ned,
og synger, mens Øjet bedugges derved,
og hvad den fortæller med bævende Røst,
det lægger sig tungt om det bankende Bryst. — —"

undertiden trohjærtigt énfoldigt:

„Han var saa kjærlig, han var saa klog;
han skrev saa dejligt i Danmarks Bog — —".

altid var det inderlig velmént og følt. —

Jeg mindes hín Aften, det blev bekjendt mellem Sorø Akademis Elever, at gamle Ingemann var død. Ingen «var rask paa det» *den* Aften; og Ingen skammede sig over, at han var bedrøvet. Næste Dag kom alle rímsmedende Penne i Bevægelse. Af de 8 eller 12 Skilling vi fik i «Ugepenge» skød vi sammen til en Krans og blev enig om (efter fattig Lejlighed) at pryde den med en Sølvplade, hvorpaa stod indgravet: «Farvel fra Sorø Akademis Elever».

Jeg husker Jordefærdsdagen: en Dag i Eftervinteren 1862. Solen skinnede smukt henover den hvide Sne. Man vilde uhyre gjærne med i

Sørgekoret; hvis det ikke kunde opnaas, da imellem de Elever, som gik foran hans Kiste. —

Aldrig havde det lille Sorø set et saa stort Følge: Uniformer, Præstekjoler, Lægmænd og Civile mellem hverandre. Der var Celebriteter som Wegner, H. N. Clausen, Lehmann, Monrad, H. C. Andersen, Peter Kierkegaard, Steenstrup, Birkedal, Peter Rørdam; der var Repræsentanter for vore fyrstelige Familier, Udsendte fra Walkendorfs Collegium og Studenterforeningen og Hindholm Højskole, en Mængde Bønder, Folkethingsmanden fra Sorø, Alberti, Akademiets Lærere og Embedsmænd, Borgere fra Byen, fra Slagelse; ja selv fra Fyen og Slesvig kom der Folk, der «vilde følge gamle Ingemann».

Oppe i Akademiets Vestibule, hvorfra Guldhornsbærerinderne hin varme lyse Majdag for henved 3 Aar siden vare gaaede til Digterens Hus, der samledes nu paa den klare, kolde Vinterdag, hvem der kunde faa Plads af hans Ligfølge. Saa gik det store Tog til Kirken, hvor Domorganist Mathison-Hansen (i Heises Fraværelse) præluderede paa Orglet. Nu istemmede Drengekoret: «Bliv hos os naar Dagen helder»; dog uvilkaarlig deltog saa godt som alle Tilstedeværende i Sangen. Mange Præster havde haft Lyst til at tale ved *denne* Kiste; men Grundtvigianerne veg for deres højt ansete Biskop Kierkegaard, Mynsterianerne for Ingemanns Ven, den forhenværende Sogne-

præst i Sorø, Dr. Fr. Zeuthen, Henrik Steffens Søstersøn. — Saa talte da disse to Mænd; den ene sindrigt, med sublime Lignelser, den anden ud af sit fine, stilfærdige, religiøse Gemyt. Under Afsyngelsen af Korsfarersangen: „Dejlig er Jorden, prægtig er Guds Himmel", førtes Kisten ud af Kirken. Glahn forrettede Jordpaakastelsen efter at have citeret et Par Vers af det endnu ubekjendte „*den hemmelighedsfulde Port*". — Det rørte og greb selv de Mindste af os. —

Saa blev Kisten sænket ned paa en yndig Plet bag Høg'ernes Gravkapel lige overfor Ingemanns Bolig.

Min Læser erindrer maaské det Sted i „Landsbybørnene", hvor de gamle, brave Møllerfolks Lig efter Mordet beskrives. I den Anledning siger Hønsekræmmerens Hustru til sin Mand: „. . . Kunde jeg dø saaledes en Gang i samme Øjeblik som Du, med Din Haand i min og Dit trofaste Ansigt vendt mod mig i Døden — saa vilde min udødelige Sjæl takke Vorherre for en saadan Bortgang til ham". Det er rimeligt, at Ingemann her har lagt den brave Kone i Munden, hvad der var hans Hjærtes stille Ønske. — Dette skulde dog ikke gaa i Opfyldelse: *Ingemanns Hustru* overlevede ham endnu næsten i sex Aar.

Det var strænge Tider for den gamle, svage Frue: hun var næsten helt døv og halv blind. Ikke desto mindre viste hun sig i disse Lidelsernes og Savnets Dage, som det hun altid havde været: den sjælsstærke Kvinde. Skjønt tit fuld af Smerter og sengeliggende, var hun dog mild og venlig mod Enhver, der saa til hende, og glad, naar hun fattede deres Tale. Børn var hun dog altid gladest ved. — Forkjærligheden for den røde Farve, som havde fulgt hende fra de tidligste Aar, bevarede hun til det sidste: forærede man hende et Æble, kunde hun vedblive at dreje det, til den rødmussede Side kom frem; kom et Barn med et rødt Tørklæde, kunde hun med Velbehag stryge ned derad; og besøgte en Dame hende med en Rose paa Hatten, nikkede hun dobbelt venlig til Besøgerinden. — Altid var de Ord, som faldt fra hendes Læber, haabfulde og kjærlige.

Med datterlig Omhu plejedes hun af den trofaste Pige *Sofie*, til hvis Omsorg hendes Ægtefælle i sine sidste Dage gjentagende havde betroet hende. „Ingemanns Sofie", bør bevares i taknemmelig Erindring af Alle, der havde den gamle Digter og hans ædle Hustru kjær. Hun var Alt for den syge Frue: forstod hendes Gestus, hendes Miner og udtalte hendes Tanker.

Viktor Hejse, Fru Ingemanns Sjælesørger,

der troværdigt har skildret hendes sidste Dage *) fortæller: «En af de Ting, Sofie havde hjulpet Fru Ingemann med gjennem flere Aar, var Indkjøbet af Gaver til de mange Fattige, som hver Juleaften kom til hendes Julebord. Man gav altid i Forvejen Sofie et lille Vink om, hvad man trængte til. Den sidste Jul ventede de Fattige imidlertid Intet; thi Fruen maatte allerede paa 8de Uge holde Sengen. Ikke desto mindre havde hun faaet sit Julebord dækket, da den hellige Aften kom; og nu var det rørende at se, hvorledes hun anstrængte de matte Hænder for at række Enhver sin Gave».

Ogsaa *hendes* Død var let. Man lagde hende i Kisten i en simpel, hvid Dragt og stillede den hen under det Billede, hun altid selv havde sat mest Pris paa: Kristus, der taler fra Skyen til den bodfærdige Synder.

Da hun blev begravet, sang fra Grenen foroven den lille Fugl «Slid-din-Tiden», som Ingemann har skrevet sit smukke Digt om **). —

*) Vilhelm Møller: Flyvende Blade.
**) Sé „Huldregaverne“.

XII.

Reaktionen mod Romantikken. — Ingemanns Digterværd.

Samme Aar og næppe en Maaned efter at Ingemann havde modtaget de danske Kvinders Gave, udaandede ved et tysk Bad en Mand, der kort før sin Død ved Udgivelsen af en eneste Bog havde sat sig et mærkeligt og uforgængeligt Mindesmærke i den dansk-poetiske Literatur. Manden var *Hans Egede Schack*, Bogen var «Fantasterne». Denne Fortælling, som udkom anonymt, hører til de literære Værker, som ere mere berømte end læste. Oplagt to Gange, har Forlæggeren lige saa ofte maattet nedsætte dens Pris. Det er ganske vist heller ingen Bog for det store, halvdannede Publikum, dertil er den for fint skrevet og for alvorlig.

«*Fantasterne*» er en Række skarpe og sikre psykologiske Iagttagelser, og Resultatet af et ærligt og desillusioneret Liv. Man mærker, at Forfatteren har levet som en honnet Mand, uden derfor at falde i Spidsborgerlighedens Scylla, har tænkt og handlet selvstændigt, uden derfor at blive indsuget af Selvovervurderingens Charybdis.

Egede Schack var en Mand, der havde tilbagelagt den for unge dannede Danske sædvanlige Løbebane. Han var bleven Student, Candidat, havde deltaget i Studenterforeningslivet, og holdt sine første Taler dér; men han havde ikke ladet sig smitte af det akademiske Pedanteris Opblæsthed, som var ejendommelig for hine, det intelligente Bourgeoisies gyldne Dage. Som ung juridisk Candidat havde han været saa heldig at kunne opholde sig længere Tid udenfor Danmark mellem et Folk, det svenske nemlig, som i det mindste er lige saa forskjelligt fra det danske, som det tyske Folk er det. Tidlig fik han en videre Horisont end den snævre kjøbenhavnske. Saa mødte strax Livets kraftige Virkelighed ham. Har han haft noget Anlæg til at blive en Drømmer, saa er han bleven revet ud deraf ved Martsbevægelsen i otte og fyrre. Trods sit svagelige Helbred gik han med i Krigen, avancerede til Underofficér; og efter at han som saadan havde taget sin Afsked, deltog han med Iver i vort unge politiske Liv. Han var en virkelig Liberal og stemte paa den grundlovgivende Rigsforsamling, af hvilken han var Medlem, for den almindelige Valgret; som oprigtig Demokrat sluttede han sig til Bondevennernes Parti, og som billigtænkende Patriot talte han, til mange Ejderdanskes Forargelse, kraftig for Slesvigs Deling. Men Partimand kunde han dog aldrig blive, dertil var han

for aandelig uafhængighedslysten, og brouillerede derfor til sidst med sine Meningsfæller.

Gid man havde kjendt denne Mand; man havde da vistnok kjendt én af de Allerbedste mellem sine Landsmænd! — Thi i dette spinkle, udtærede Legeme boede der en sjælden sandhedskjærlig Sjæl, og bag dette jævne Ansigt med det halvt sygelige, halvt humoristiske Smil og de nærsynede Øjne straalede en klar Aand. Egede Schak besad de danske Kardinaldyder: Uvilje mod alt paataget Væsen og et skarpt Blik for al forloren Aandrighed: Prækestolens Salvelse og den oklokratiske Veltalenheds Blomster vare for ham lige uægte. Han vidste, at i den officielle Verden sælger man tit Flitterstads for ægte Guld, og at Menneskene blive bedragne, fordi de fortjene og ønske at blive det. Sikkert mér end én Gang overvældet af Lede for det moderne borgerlige Selskab, har han attraaet at lukke sig inde i en poetisk-idealsk Existens*); dog paa den anden Side har, troligt nok, hans Sky for alt Fantasteri holdt ham tilbage derfra.

Man kommer uvilkaarlig til at smile, naar man ser denne humoristisk-ironiske og sygeligtungsindige Filosof ende i Ægteskabets lykkelige Havn og som „virkelig Justitsraad", Ridder af

*) Han foreslog M. Goldsmith at danne et lille Selskab, der skulde leve paa græsk Vís.

Nordstjærneordenen etc.; men saaledes ironiserer Livet selv tit over Ironikerne.

Det er denne Mand, der udsender det første skarpe Projektil mod Romantikken her i Danmark.

Uegentlig kalder han sin Bog en Fortælling. En Fortælling har Handling, denne ingen; snarere maatte den vel kaldes en psykologisk Roman. Der opleves i den Intet i den udvortes Verden, der foregaar Intet; men det er i sin Orden; thi, siger Forfatteren med Føje, en Fantast handler ikke, han drømmer kun og udvikler sig gjennem Fantasier. — Bogens Hovedpersoner ere to unge Fyre, som Tidens Luft, det landlige Stilleliv og heldige materielle Vilkaar successivt have udviklet til Illusionsmagere. Fantasiens Evne, som altid er rigest til Stede i den tidlige Ungdom, har hos dem faaet en unaturlig Røgt, idet Fantasteriet hos den Ene driver den samme sygelige Tilbøjelighed hos den Anden i Vejret. De leve i de Romaner, de selv digte; gjennemgaa Statskalenderen, forat fantasere sig ind i destingverede Stillinger; bilde sig ind at foretage Opdagelsesrejser til fremmede Lande, idet de tale, som om de virkelig paa deres Rideture saa, hvad de kun have læst om i Rejsebeskrivelser. De ere to veritable Quixoter paa 13 à 14 Aar, medens Sancho Panzas Rolle malgré lui overtages af Drengen paa Herregaarden, Thomas, hvis snart bondesnu snart snusfornuftige Spørgsmaal med deres erfa-

ringsmæssige Tunghed truer med at sønderrive de to Romantikeres fine Væv og kunstige Spind. De to Fantasusdyrkere blive til sidst Studenter; men de mere bevægede Omgivelser, hvorunder de nu leve, gjør ingen Virkning paa dem; i den Grad have deres selvfostrede Illusioner indkrustet deres Sjæle. De tænke heller ikke paa at befri sig fra Hylstret. Den ene af dem, Kristian, fortsætter paa den gamle Vís; den anden, Konrad, gjør en ulykkelig Forelskelse endnu mere virkelighedssky. — Lejlighedsvis skitseres det kvindlige, romantisk-religiøse Fantasteri med stor Sikkerhed: vi se, at Vrangen deraf er det kokette Selvbehag. —

De to unge Menneskers bestandige Sejlen omkring paa Illusionernes Hav begynder imidlertid at blive farligt for dem. Den evige Fantaseren har virket paa dem som den stadige Indsprøjtning paa Morfinisten; deres Hjærner ere syge, og de ere ikke langt fra Afsindets Malstrøm. Kristian gribes virkelig ogsaa af den frygtelige Hvirvel og ender paa et Galehus; Konrad kæmper sig med stor Anstrængelse bort derfra og kommer endelig oven Vande igjen. Denne Arbejden sig bort fra Fantasiverdenens hundredarmede Polyp, der, saa snart han har frigjort sig for dens ene Fangearm, omslynger ham med den anden, er skildret med enestaaende Dygtighed. Overalt bærer Bogen Præg af den selvstændige Aand, der

gjennem Avtopsi og Selvopdragelse er kommet til sine psykologiske Resultater.

Sproget i „Fantasterne" er meget mærkeligt; thi skjønt jeg ikke erindrer et eneste Ord heri, som kan kaldes Forfatternes Fabrikat — med Undtagelse af et komisk-illustrerende, som han lægger en Læge af den gamle Skole i Munden: at det unge Menneske maa vogte sig for „at blive bortskjørtet af disse meget rare, men meget forskruede Damer" — saa har jeg dog sjælden læst en Bog, hvor Forfatteren bedre forstod at gjøre Sprogets sædvanlige Ord til sine egne. Det ligger deri, at Egede Schack først fornemmer, dernæst tænker og saa skriver: hver Linje, hvert Ord er som det var skabt og formet af Sansningen selv.

Bogen gjorde som sagt mere Opsigt end Lykke. Vel „blev der et Par i Slutningen"; men der var slet ikke noget rigtig Romanagtigt ved det Hele. Slet ingen moralske Sentenser, slet ingen ædle Sjæle — ikke en eneste! — slet ingen (og det var det Allerværste) pikante Forhold eller ahnede Obscoeniteter. Bestandig havde man en Følelse af, at Bogens Forfatter saa paa En med sit spydig-humoristiske Smil og hviskede: De te fabula narratur; det er Dig min Fortælling handler om, kjære Læser eller „elskværdige Læserinde".

Desuden var det i religiøst strømmende Tider „Fantasterne" udkom. Man savnede Troens Gjen-

nembrud i det af Fantasien vildførte Sind; man syntes ikke rigtig om, at den ene af Hovedpersonerne frelses i Kraft af *det Sunde*, som trods alle Fantasiens Overskylninger er bleven tilbage i hans Natur; man vilde se anspændte Sjælskampe, og man saa blot et Menneske, der faldt og rejste sig, for atter at falde og atter rejse sig og saa fremdeles, til han endelig blev staaende paa sine Ben. Man saa Selvopholdelsesdriften her; men man sporede ikke Naadevirkningerne; altsaa dømte man: „„Fantasterne» er en fra Tidens Materialisme hidrørende Forherligelse af det Middelmaadige».

Og dog havde denne Bog trods sin ironiske Form sagt et vægtigt og mandigt Ord, som man til alle Tider og ikke mindst i den paagjældende havde godt af at tage til Følge.

Men Egede Schack døde halv upaaagtet i det fremmede Land: kun Nysgjerrigheden bekymrede sig om Anonymens Navn. Hans klassiske Værk maatte, som meddelt, snart sælges til nedsat Pris af Forlæggeren. — — —

Skulde Ingemann have haft denne Bog i Haanden? — Næppe. Han læste den Gang ikke meget Nyt, men forberedte sin „*Levnedsbog*». Men i hvert Tilfælde: at han skulde have syntes om den, er ikke rimeligt, om den end paa den anden Side ikke vilde have manglet Interesse for ham. Fra Hoffmann var han altfor vant

til Dobbeltlivet i Fantasiens og Virkelighedens Verden, til at Drengenes Fantasileg ikke skulde have moret ham. Men var han kommen til tredje Afsnit, hvor Fantasidjævlen til sidst stikker Hestefoden frem, da havde han sikkert følt sig stødt. At Bogen skulde være en Mine anlagt blandt Andet mod *hans* Virksomhedskreds og Tilhængerflok, vilde imidlertid aldrig et Øjeblik være faldet ham ind. Saaledes opfattede heller Ingen den. Ingemann var til sin Død i Besiddelse af det danske Folks stigende Højagtelse. Den Piedestal, hvorpaa man havde stillet ham efter Guldhornsgaven, forblev urystet til hans Død. Og da hans „Levnedsbog" derefter udkom, var der ikke to Meninger om, at dette Arbejde paa en skjøn Maade afspejlede de Egenskaber, man altid havde sat mest Pris paa hos den afdøde Digter. At et Nationalmonument burde oprejses for ham og vilde blive det, derom følte man sig overbevist*). — Nu ere 23 Aar gaaede, og endnu er et saadant ikke bragt paa Tale, og vil ikke blive det for det Første.

Lykkelige Digter; han overlevede ikke sin Berømmelse! — — —

Den nationale Bølge, som hævede Ingemann saa højt i otte og fyrre og de følgende Aar,

*) Sé Indbydelsen til det lille Gravmonument af 24 Marts 1862.

den sænkede ham lige saa dybt i *fire og treds*. — Man udtalte det vel ikke; men man mente det. De Forjættelser, hans Digtning efter den almindelige Anskuelse havde indeholdt om den danske Sankt Jørgens Sejr over «Dragen fra Syd», bleve ikke opfyldte. Man gjorde vel ikke Digteren personlig ansvarlig for de lidte Nederlag og de smertelige Tab; men i Stilhed gav man *hans* Inspirationer Skyld for, at Folket havde indladt sig paa vovsomme Foretagender, og ikke baaret Frygt for den Kamp, der uundgaaelig medfulgte. Vel var man langtfra at ville fordømme Romantikken og dens Aand; men der var dog Enkelte, for hvem det Fingerpeg, der var givet ved Schacks Værk, ikke var spildt. Ja en literær Kritiker, der paa hin Tid blandt nogle Yngre gjaldt for det lyseste Hoved indenfor sit Fags Omraade, var endogsaa i den Grad skudt i «Fantasterne", at han i Tide og Utide fik Fantasteriet ind med i sine æsthetiske Undersøgelser, saaledes at det blev for ham, hvad Carl den Førstes Hoved blev for Mr. Dick i David Copperfield. Denne Kritiker fandt Fantasteriet som det dybest til Grundliggende hos Shakespeares «Kong Lear» (!), som det fremtrædende Karaktérpræg hos Forfatteren Rahbek (!!) o. s. v.*) — Det var næsten for Meget af det Gode. —

*) Sé „Dramaturgisk Kritik" af Clemens Petersen og „Det Gamle og det Ny ved Oehlenschlägers Fremtræden" af samme Forfatter.

Den Aand, der raadede her i Landet i Tidsrummet 1864—71, kunde sikkert ikke kaldes uromantisk, saa vist som den havde faaet sin stærkeste Grundfarve af den Forfatter, som kan kaldes Romantikkens Spir, eller den Spids, hvori Romantikken løber op herhjemme, Søren Kierkegaard nemlig. Den ældre danske Romantiks Repræsentanter forstod imidlertid *ikke* Søren Kierkegaard og fornægtede (som det saa ofte gaar) deres egen Konsekvens. For Ingemann er han ikke Andet end «en Sofist, en Taskenspiller, der gjør Kokelorum med Sandhed og Kristendom, idet han lader den vise sig og forsvinde under sine Kapsler». Ja Angrebene paa Mynster (Lessings Discipel og Schleiermachers Aandsfrænde) henriver endogsaa den gamle romantiske Digter til de voldsomste Udbrud af Harme*). — — Desto bedre mener man at fatte Kirkegaard *efter* 1864. Den ny Universitetsfilosofi i hint Tidsrum er baseret paa ham, og dens Kamp mod den gjældende theologiske Dogmatik til dels motiveret af Kirkegaards «Afsluttende videnskabelige Efterskrift». — Den gejstlige Praxis har et vist Præg. et let Anstrøg af det kierkegaardske, og bestandig henpege de helst hørte Talere (Rudolf Frimodt f. Ex.) til den kierkegaardske «Fordring». Men navnlig har Kierkegaard en høj Kurs mellem den

*) Se Brevene 244 og 245 i Hejses Udgave.

yngre akademiske Ungdom. Det bliver nu Mode at være en alvorlig Mand, en ret «Alvorsmand». Man gjør Figur med Inderlighed: Alvor i Holdning og Miner, Inderlighed i Stemmen, Puritanisme i Klædedragt. Man er som besat af den kierkegaardske Raaben paa Viljekraft, hvorved forstaas Individets Mod til at beslutte, Energi til at udføre sine Beslutninger og Evne til selv at kunne raade for sin Handlings Betingelser. Endog en saa sund Digternatur som Bjørnstjerne Bjørnson sidder op mellem alt dette Viljeskavalleri: «Du maa gaa Dig Morgenture i Beslutningernes friske Luft» etc. Inderlighed, Alvor, egen Kraft og alle mulige ethiske Dyder ligger nu Folk paa Tungen som Hegels filosofiske Kunstord i Slutningen af Trediverne og Begyndelsen af Fyrrerne. I Stedet for at se vor ulykkelige Krig som et Resultat af et lille Folks Overvurdering af sine Kræfter og som en naturlig Følge af to Stormagters Massevirkning og Vaabendygtighed, søger man Aarsagen til Danmarks Nederlag i Folkets Mangel paa Tro til sin gode Sag, i Savnet af Begejstring og Offervillighed. I 1864 projekterer Studenterforeningen at gjøre sit Rusgilde til en Alvorsfest. Man tænke sig «Russer», pur unge Mennesker, der løste fra Skolens trange, strammende Baand, netop i høj Grad trænge til Oplivelse af deres naturlige Munterhed! — Man var i det Hele taget *alvorlig til Affektation* i hine

Dage. Man snakkede meget om Viljens Hævdelse og et Liv grundlagt paa en «staalsat Ethik»; men naar disse skjønne Theorier skulde anvendes i Praxis, saa endte det tit ynkeligt. —

Det er disse Forhold, man maa have in mente, naar man med rolig Objektivitet vil bedømme *Georg Brandes' Optræden i Efteraaret 1871.*

Frankrigs uventede Nederlag lige overfor det forhadte Tyskland havde fyldt Sindene med Skuffelse, Utilfredshed og Sorg. Saadanne Stemninger gjør klartskuende; selv ukritiske Naturer blive under saadanne Omstændigheder seende. Man begreb nu først ret, at vore Officerer og Krigere havde gjort næsten mer end deres Pligt i 1864, og ikke, som det dengang dominerende Parti paastod, víst Mangel paa Mod og Begejstring. Naar det mægtige Frankrig med sine uforfærdede Befalingsmænd og Soldater maatte bukke under i Kamp med det jævnbyrdige Tyskland, saa var det intet Under det 20 Gange mindre Danmark gjorde det samme. Før havde det altid hedt, at «Vorherre ikke kunde undvære Danmark», eller, «at vel var vi et lille Folk; men Evropas Folks Øjne vare (ved nærmere betegnede Lejligheder) beundrende henvendte paa os». Nu da vi saa, hvor lidt vi vejede paa den evropæiske Vægtskaal, ophørte (i det Mindste de Fornuftige imellem os) at delirere nationalt: uden at opgive Haabet

om vort Folks Fremtid, indsaa vi vor Lidenhed og vor Ringhed. Den usunde Patriotismes Taage lettede; vi fik Blikket op for andre Folkeslags Existens og Krav paa at hævde *deres* nationale Ejendommelighed. Og endelig; vi begyndte at fornemme, at der raadede flere og andre Love i Tilværelsen end netop *de* moralske, vi formente, Alt og Alle maatte bøje sig for; vi fik en Ahnelse om, at hvad der er Ret eller Uret ofte afhænger af de Øjne, hvormed disse Begreber sés. — Det var disse Følelser efter det tyske Kejserdømmes Oprettelse Januar 1871, der frembragte en bølgende Gæring i den danske Nation; ny Tanker og Ideer væltede sig i Folkets Dyb; de trængte til et Krater. —

Henrik Hertz siger i et af sine Digte fra 1835, idet han henvender sig til sine æsthetiske Meningsfæller:

„Jeg (véd, at) her i Landet
er Alt som sammenklistret,
at Publikum er blandet,
og Trængselen forbistret.

At man iblandt maa sprænge
en Mine mellem Hoben,
blot forat se saa længe
om Himmelen er aaben“.

At Georg Brandes var hínt Krater, at han sprængte denne Mine; deri ligger hans Betydning.

Han kunde det, fordi han trods Nogen havde været med i Kulturbevægelsen fra Slutningen af Halvtredserne gjennem Tredserne: før han blev Brøchners Elev, havde han været Rasmus Nielsens, før han traadte i Discipelforhold til denne, havde han været Søren Kierkegaards enthusiastiske Beundrer, og følt sig mægtigt greben af hans religiøse Skrifter. Han formaaede det; fordi han, skjønt højt skattende dansk Sprog og Literatur og ivrig dansksindet, alligevel som Jøde evnede at stille sig udenfor den nationale Tryllekreds. Han kunde vove dette Forsøg; fordi han med sin glimrende akademiske Fortid var saa distingveret i vort Samfund som en ung Videnskabsdyrker kan være. Da Louis Pio optraadte som Socialdemokratiets Fører herhjemme, vidste man intet Andet om ham end, at han som Dreng havde maattet forlade Metropolitanskolen, og senere havde tjent i Hæren og under Postvæsenet; da Georg Brandes samme Aar optraadte, vidste man, at han med Udmærkelse havde taget Universitetsgraderne, og af den gamle Hædersmand Hauch var antaget for selvskreven til hans Eftermand*). — Derfor strømmede man med Forventning til den

*) „Saa længe jeg har været her ved Universitetet", sagde Hauch ved Georg Brandes' Disputats, „har der ikke været nogen Studerende, der har besiddet en saa rig Begavelse i det Fag, jeg docerer, som *De*" (Hauch havde *da* været Professor i henved tyve Aar).

unge Doktors Katheder, da han vendte hjem fra sin Udenlandsrejse i det bevægede Aar 1871.

Hans Forelæsninger om den franske Emigrantliteratur ere motiverede af Hettners: det 18de Aarhundredes Literaturhistorie. Ligesom denne havde paavíst den nyere Humanismes Gang gjennem Evropas Kulturlande ligefra Newton op til Goethe, saaledes er det Georg Brandes' Hensigt at efterforske den romantiske Bevægelse fra Rousseau over Byron til „det unge Tyskland". Heller ikke hans Methode var egentlig original, eftersom den allerede før ham var udgrundet og anvendt af St. Beuve og Taine. Dog disse Forfattere vare i hvert Tilfælde ny for os den Gang, og, at de nu ikke længer ere det, skyldes navnlig ham. — Men hans Stil var hans egen; gjennemglødet, som den var, af Begejstring for den moderne Aand og overalt fulgt af en sikker Sprogtakt, der baade viste omhyggelig Studium og en Hørelse, som kun Kjærligheden til Æmnet kan forfine. Og Formen var hans egen, snart plastisk klar, snart kunstfuld ciseleret, overalt røbende den gjennemdannede Æsthetiker. Og hvad han mente, hvad han følte, var glasklart som Vandet i en Bjærgkrystal. — Hans Foredrag, som Alt, hvad han senere har skrevet, har været en *Protest mod Romantikken.* — Dog dette var den literær-historiske Side af hans Optræden, dens stærke sociale Virkning beroede paa, at han nævnte ny Navne, ud-

pegede ny Baner, tvang sine Læsere og Tilhørere hen mod ny Synspunkter. Han erklærede, at en Literaturs Friskhed beroede paa, at moralske, filosofiske og Samfundsspørgsmaal optoges til offentlig Diskussion i dens Frembringelser; og hvor meget man end i Begyndelsen spottede med denne Paastand, har det dog víst sig, at Alt i den danske, norske og svenske Bogavl, som besidder Livsfrodighed og Fremtid, har optaget og realiseret hans Forslag. Han paastod, at enhver Tid fik sit Præg af de Kræfter, der rørte sig stærkest i den, og at Literaturen ikke længer maatte bedømmes æsthetisk, men historisk; og han gav herved den historiske Forskning hos os et nyt Sving. Han var en Modstander af Idealismen, fordi den almindeliggjør og saaledes hæver Fremstillingen op i Abstraktionens Sfære. Han stræbte ud over det Typiske hen til det Individuelle og Personlige, fordi han elskede det Haandgribelige. Han vilde det Konkrete, fordi det er fuldt af Varme, Farve og Liv; han skyede dets Modsætning, fordi Idealets Himmel, trods al sin Klarhed, er kølig og ubevægelig.

For saa vidt var Alt godt. — Og den Ros skal vel Historien unde ham, at han har anvist ny Kulturjord til Opdyrkning og sat mangfoldige aandelige Kræfter i Bevægelse, saa vel i sit Fødeland som i Broderrigerne. Har han end ikke evnet at skabe ny Ideer eller formulere et nyt

Intelligens-Program, saa har han dog baaret mange af Evropas Tanker til os, og skaffet Ørenlyd for endnu flere.

Men paa den anden Side kan det ikke nægtes, at langtfra Alt, hvad der er voxet frem under hans Paavirkninger og er dækket af hans Vinger, henhøre til det, hvortil vi trænge, til det, som skal bære Livet frem og styrke Karaktererne. Ikke alle ny digteriske Frembringelser have en saadan Klangægthed, ere saa nobel-simpelt niellerede, som hans Broders Skuespil og Alexander Kiellands Romaner. At Poesien ikke skal være tendensiøs, er rigtig nok; men den skal lige saa lidt lefle med andre Kunstarter. Og i mange af de seneste Aars Digterværker vil man træffe paa en *Farvekultus* og en Anstrængelse forat bringe det Maleriske ind i Poesien, der sikkert ikke kan være den til Baade, fordi det er dens Natur imod.

Dette Hang til at dvæle ved den pittoreske Linje, ved Farve- og Lysvirkning og overanspænde Pennen til at gjøre Penslens Gjerning, hænger imidlertid sammen med en sygelig og abnorm Retning indenfor vor moderne Literatur, den nemlig: blot at søge Sindets Tilfredsstillelse ved det Skjønne som saadant, ved det sanseligt Behagelige eller det nervøst Stimulerende. At søge det Sande, har man opgivet, det Gode betragtes blot i sin Relativitet, at formulere dets Grundtanker anses for Daarskab. Derfor hengiver

man sig til æsthetiske Kontemplationer, svømmer hen i erotiske Fantasier eller behager sig selv og Sympathifæller ved sensualistiske Udpenslinger. Men Sligt har aldrig været Tegn paa en Literaturs Friskhed; tværtimod, bliver det Koket-Pikante Mode, da tyder det paa en sikker Decadence.

Dernæst er Georg Brandes og hans Meningsfællers *Holdning lige overfor det Religiøse*, efter vor Mening, ikke ganske forsvarlig. Vi tænke ikke paa den ny Literaturs Skildringer af Præster, Theologer og (saakaldte) kristelige Existenser; ingenlunde, hverken Præster eller „Andægtige" have nogen Sinde været sakrosankte i Poesiens Verden og bør heller ikke *nu* være det: har den officielle Kristendom *ikke andet* Grundlag end det den kan hente fra Conveniensen, bør den sikkert være prisgivet Satiren. — *Men man vogte sig dog vel for at skære Alt og Alle over én Kam!* — Og den brandesianske Polemik bestaar nu ikke deri: videnskabelig at granske de positive Religioner eller drøfte Dogmehistorien; aldeles ikke: det overlader man Andre, eller skænker det højst en raillerende Sidebemærkning. Den Ting betragter man som sig aldeles uvedkommende*).

Men dette vil hævne sig. Thi lige saa lidt

*) Man drage sig den Ligegyldighed til Minde, hvormed den paaagtelsesværdige „*Theodorus*"literatur er bleven behandlet fra den Side.

som det Religiøse under nogen som helst Form er Noget, der er dalet ned fra Himlen, lige saa sikkert er det fostret af Naturens centraleste Kræfter og rundet af Livets dybeste Kilder. Det Religiøse er en vigtig Bestanddel af den Luft, hvori Menneskehedens Aandedræt ene kan finde Sted. Vil man tage det Religiøse bort, bidrager man til Livets Kvælning.

Hvad nu *Ingemann* angaar, saa er ingen af de ældre Digtere under den ny Bevægelse falden mer i Kurs hos de Dannede end han; og vel at mærke ikke alene hos Realister og Modernister, men ogsaa hos Theologerne og de Kirkeligsindede. Da det ny aandelige Choc fandt Sted, var Ingemann den Første, man ofrede. Man har nu trukket sig tilbage til formentlig bedre befæstede Forskansninger. Ja selv nogle Grundtvigianere er Ingemann ikke længer stærk nok, og man anker, støttet paa Sv. Grundtvigs Fortale til Faderens og Ingemanns Brevvexling, over, at han modløst svigtede sin ældre Ven i dennes aandelige Kampe. Jeg har tidligere imødegaaet denne Dadel og skal yderligere bemærke, at Venskabet mellem Ingemann og Grundtvig afgjort var indledet af den Sidste, og blandt Andet af den Grund vedligeholdt af den Første, at han følte sig i Taknemlighedsgjæld til Grundtvig for den Iver, hvor-

med han havde taget hans Parti mod „Lattertidens Fader", den to Aar yngre Johan Ludvig Hejberg. Men at Grundtvigs „Kølleslag" just altid var den sarte Ingemanns Øre til Behag, og at hans Fortolkninger ikke altid fandt en Beundrer i den mindre hensynsløse Ven, derom kan ingen Kjender af den ingemannske Literatur tvivle. Dog, hvorledes det nu end forholder sig med Ingemanns Forhold til Grundtvig og Grundtvigianerne, mindre klædeligt forekommer det os at være, at enkelte Toneangivende i den statskirkelige Verden lejlighedsvis uden mindste Betænkning ringeagter, hvad de før har stillet højt, og kaster Vrag paa en Forfatter, hvis Skrifters Aand dog i Tidernes Løb har erobret saa mange Sjæle for deres Interesser. — At den moderne Intelligens har vundet et skærpet kritisk Standpunkt lige overfor Ingemanns Forfattervirksomhed, og at Ultra-Naturalisterne sætte ham overordentlig lavt, er blot en ligefrem Konsekvens af deres Standpunkt. —

Ingemanns Digterværd, formene vi dog, vil blive staaende i Tiderne og først falde med Sproget.

At han *ikke* er nogen Digter *af første Rang*, som man i det sidste Decennium af hans Levetid vilde gjøre ham til, at han, hvor Oehlenschläger beklæder Tronsædet, kun kan faa Plads paa Tronens Trin, det er en æsthetisk Sandhed, som Tyveaaret efter hans Død for stedse har slaaet

fast, og som ikke vil kunne rokkes af nogen fremtidig Literaturfortolkning. Men heller Ingen vil hverken nu eller i Fremtiden faa Lov til at ignorere ham som Dusinpoet. —

Ingemanns Fejl ligger hverken i Mangel paa uinteresseret Hengivelse i sin Kunst, i Brist paa Sandhedsstræben eller i, at han ikke er optaget af sit Stof. Han havde fuldt op af Fantasi, besad en rig Kombinationsevne, sin Form havde han uddannet næsten virtuosmæssig. Ingemanns store Brøst bestaar først og fremmest deri, at han manglede det, som Nutiden saa rosværdig tilstræber og energisk uddanner, nemlig Virkelighedsbegreb, Natursans, Evne til at se og kritisk Prøvelse af selve Observationsapparatet. — — *Opvoxet som Alles Kælebarn under Præstegaardsidyllens stille Solskin, derpaa frastødt af Spidsborgerlighedens Uhygge og det pedantiske Skolelivs Babarisme i en lille By, saa skræmmet tilbage i sig selv af fremmede Ransmænds brutale Overfald paa hans Fædreland og Vidne til Napoleons egoistiske og idéforladte Magtstræv, dernæst streifende omkring i Evropas Kulturlande paa en Tid, hvor alle reaktionære Aander havde Dominiet i Literaturen, endelig bosat for Livstid i en gammel Klosterby og gift med en Kvinde af stor Bravhed, men virkelighedssky langt mere end han selv og, paa den anden Side, af større Karaktérstyrke* — maatte han, stødt frem af alle disse Livsbetin-

gelser, *langt mere blive Fantasiens end Tankens Digter, langt mere det indre end det ydre Livs Besynger.*

Men *det indre Liv* kræver ogsaa sin Skjald. Maaske trænge vi ikke saa stærkt til det for Øjeblikket; vi trænge vel mer til at faa Øjnene op og se at finde os til Rette i Verden. Vi maa i Kast med Livsmagterne, lade vort Værd undersøge paa Realiteternes haarde Prøvesten. Vi maa stille os i Forhold til Alménhedens store Opgaver, ikke være bange for at overtage en Rolle, den være nu den første eller den syvende, i Virkelighedens store Skuespil, og bidrage vort til, at Knuden kan blive løst. Vi bør gjøre Alt dette; vi ere forpligtede i saa Henseende — vist nok! Men dølge for mig selv, kan jeg ikke, at ogsaa *herimod* vil der en Gang i Medfør af Historiens Lov komme en Reaktion. Det vil ske, at det bliver Individet for trangt indenfor den lille Tilværelseskreds, hvor Livet har sat det. De mere fint følende Sjæle vil ækles ved det Jag efter Subsistensmidler, efter borgerlig Ære og Anseelse, høje Stillinger, luxuriøs og ubekymret Levemaade, som allerede nu driver mange Mennesker bort fra dem selv og lader Enkelte synke dybt i deres Selvagtelse. Man vil føle sig snøret af Samfundets Line, der vil presses mer og mere ved de stadig fremmyldrende Levelystne, og ligesom de Rejsende i Ørkenen sover med deres Vandblærer i Favnen,

›r ikke en Draabe skal blive deres tørstige Med-
ȝjsende til Del, saaledes ville Livets Goder mer
g mere blive betragtede som et Rov. — Under
ıadanne Forhold ville de Bedre mellem Menne-
ɛene føle en uimodstaaelig Trang til at skyde
en hemmelige Dør i deres Indre op, det skjulte
ukke, der fører ind til Sjælens stille Lande, hvor
ın Personligheden raader og alene *den.* Mod
e Skatte, som dér findes, vil den ydre Verdens
ære for lidet at agte; og af den Skjønhed, som
ér tilfredsstiller deres Blik, vil den, der laaner
n Glans af det udvortes Syn, kun være en svag
eflex. Kommer den Tid — og den Tid vil
fter Udviklingslovens Følgeorden sikkert komme,
ɀ vil ogsaa Ingemann, den uskrømtede Inderlig-
eds Digter og det indre Livs Lovpriser, atter
ɔmme i Yndest. — Indtil da ville Børnene og
ønderne trofast huse ham, som den jomfruelige
›rd Fremtidens Grøde. —

Større end Ingemanns æsthetiske Værd turde
ɔg maaske hans ikke strax iøjnefaldende Betyd-
ng for Fremtidens Forhold være. Jeg mener
ɜt Tilskud, han ubevidst har ydet til *Kvinde-*
gens nuværende Stilling. — Eller skulde det
aaske være en Paradox, at Ingemann ved sin
ilde, kvindlige Poesi, som en Gang stod saa
ɔjt anskreven hos det intelligente Publikum (og
esten lige saa meget i Mændenes som i Kvin-
ɛrnes Gunst) har aabnet det stærkere Kjøns Øje

for det svageres berettigede Fordringer, og at den ingemannske Digtning ligesom har slaaet en Bro over det aandelige Svælg, der til for kort Tid siden har været befæstet mellem Kvinden og Manden. Kvindesagens utrættede Advokat, Camilla Collett, erklærede mig en Gang, at hendes Kjønsfællers Stilling lige overfor Mændene i Danmark var langt tryggere og selvstændigere end i nogen af Nabolandene. Det siger Noget i *hendes* Mund. Men er det saa, skulde den ingemannske Digtning være aldeles uden Andel heri? — Jeg tror det ikke. —

Dog en Ting maa i hvert Tilfælde staa fast — *Ingemanns Betydning for Kulturlivet i Danmark og til Dels Norge i første Halvdel af dette Aarhundrede* er af en saadan Art, at næppe Nogen kan studere Stemningernes, Sædernes og Aandsstrømningernes Historie i disse Lande i den nævnte Periode uden at tage særdeles Hensyn til hans Skrifter. — Det var et sandt Ord, der lød fra den gamle Mands Læber, da han hjærtegreben takkede for de Æresbevisninger, som bleve ham til Del paa hans 70aarige Byrdsdag. Med sikker Intuition blev han i hínt løftede Øjeblik vâr, at hans Harpe havde været spændt over Danmarks Hjærtedyb, og at det danske Folk havde været den Bund, som havde givet hans Strænge Klangevne. Han har gjennem sit lange Liv i store Tidsrum været *Almênfølelsens Organ* herhjemme,

og hans Hjærte har stedse slaaet i Takt med Nationens. — Og netop fordi han har været dette paa sin uskyldige, uinteresserede Maade, ere hans Værker trods alle deres virkelige og forméntlige Mangler ofte saa tiltrækkende for den Dannede og altid lønnende for Literærhistorikeren at gjøre sig bekjendt med.

DIGTE AF ING

„Hvad Vorherre vil have ud af os, skal vi kun sé, vi kan blive til, enten det er stort eller smaat".

„Landsbybørnene".

Haabet.

Der dandser en Pige for hver Mands Dør,
Hun dandser i lette flagrende Slør;
I Lokkerne bær hun en Krands saa grøn,
Og Pigen og Pigen hun er saa skjøn.

Der dandser en Pige, saa elskelig,
For Konge, for Bonde, for Arm, for Rig,
Og Konge og Bonde og Rig og Arm
Vil gjerne trykke den Mø til sin Barm.

Der sjunger en Pige for hver Mands Dør:
Hun sjunger og dandser i flagrende Slør;
Hun sjunger ved Vugge, hun sjunger ved Grav,
Hun dandser paa Jord, og hun dandser paa Hav.

Hun dandser og sjunger saa elskelig
For Konge, for Bonde, for Arm, for Rig,
Og Alle vil favne den Mø saa væn;
Men naar hun er nærmest, hun flygter igjen.

Om Morgenen sjunger hun blidt for dig,
Og vinker og dandser saa sagtelig;
Alt meer hun mon vinke og sjunge og gaae,
Som Solen mon stige paa Himmelens Blaa.

Ved Middag hun sagtner den flygtige Dands
Og peger alvorlig paa grønne Krands;
Men naar du vil favne den Mø, saa væn,
Hun smiler og sjunger — og flygter igjen.

Saa himmelsk hun nynner ved Aftenstund;
Men fjernere, lettere svæver da hun:
Alt høiere Pigen mon stige og flye —
Og smiler blandt Stjerner bag Nattens Sky.

Borgen.

(Vinteren 1807.)

Blandt taarnede Buer,
Blandt Piller, nedsjunkne af Ælde,
Hvor Hvælvingen truer
At styrte — og knuse sin Vælde,
Hvor iislagte Grave, hvor sneekrandste Vold
End vidne om stridbare Old —

Blandt stolte Ruiner
Af Fædres høit kneisende Haller,
Hvor Stormen nu hviner,
Og Ravnen sin Yngel henkalder;

Hvor Natuglen hyler, hvor Aandernes Dands
Opklares af Blodmaanens Glands —

Hvor graanende Bøge,
Hvor nøgne, bedagede Ege
Med Stormene spøge
Og knarke i rædsomme Lege,
Hvor Vandreren bæver paa eensomme Sti
Og gyser og iler forbi —

Til Støvet, som dækker,
O Oldtid! din Urne, din Hæder,
Til Muld, som opvækker
Stolt Tanken, o Fædre! om Eder —
Did vinked Camoenen med Taarer sin Ven
Og rakte ham Citheren hen.

«O hellige Steder!
O bittre — livsalige Minder!
Hvi svulmer ved Eder
Min Barm, skjøndt en Taare nedrinder».
Saa sang jeg med Veemod, og Hallen gjenklang
Med underfuldt Drøn af min Sang.

Taus lytted jeg længe
Og stirred, og stemte saa sagte
De bævende Strænge;
— Kun skurrende Mislyd de vakte —
Da saae jeg bag Muren en varslende Aand,
Og Citheren sank af min Haand.

Jeg skued, o Under!
En blegnende Olding jeg skued,
Blod randt af hans Vunder,
Halvbristende Øiet end lued:
Ved Foden laa Hjelmen med kobberne Skjold,
Sølvlokken var Vindenes Bold.

Til Sværdet han støtted
De aldrende, kraftfulde Lænder;
Han løfted og knytted
Mod Havet de truende Hænder;
Nu hæved han Blikket, og Liigmaanens Skin
Traf Taaren paa Oldingens Kind.

Dumpt runged en Stemme
Mig huult som fra Graven imøde:
«Kan Sønnerne glemme
At Faderens Vunder end bløde?
Grib Sværdet! og hevn mig! og Niddingen knuus!
Og seir — eller dø paa mit Gruus!»

De trende Børn.

I Kammerset støier den liden Smaadreng
Og banker saa saare paa Døre;
Det hele Huus sysler og ganger i Seng,
Monne ei den liden Dreng høre.

Han banker ved Dag, og han banker ved Nat,
Ret aldrig vorder han stille:
En skrøbelig Skodde for Døren er sat,
Den sprænge saa gjerne han vilde.

Paa Høienloft sidde to Piger smaa,
Saa livlige og saa blide:
Taalmodige stille de sidde maae
Og see gjennem Ruden saa vide.

Naar liden Smaadreng i sit Kammer er fro,
De Smaapiger smile saa saare;
Men naar han banker saa ængstelig paa,
Da fælde de mangen en Taare.

Og Pigerne græde ved Nat og ved Dag,
Naar liden Smaadreng monne sukke;
Han banker og bløder ved hvert et Slag;
Men Ingen vil hannem oplukke.

Og Dette vil jeg sige for sand:
Han længe kan sukke og bløde;
Men naar han paa Døren ei banke kan,
Da haver han blødt sig tildøde.

Og Dette vil jeg sige for sand:
De Smaapiger længe kan sidde,
Og smile og græde, saa længe de kan,
Og see gjennem Ruden saa vide.

Men liden Smaadreng de have saa kjær;
— Thi Søskende monne de være, —
Og naar han i Kammerset lever ei meer,
Ei heller de Søstre er mere.

Og Dette kan jeg end sige for sand:
Naar livløs de trende er vorden —
Da styrter det hele Huus sammen paa Stand
Og synker saa dybt under Jorden.

O! veedst du ikke den liden Drengs Navn
Og hvad de to Smaapiger hedde,
Saa føled du aldrig Sorg eller Savn,
Og aldrig monne du græde.

Torqvato Tasso.

«Kom, Tasso!» — bød Hesperien med Fryd —
«Kom, Digterkonning! og bestig din Trone!
Paa Capitoliet Triumfen nyd!
Modtag af Samtids Haand din Laurbærkrone!»

«O!» — sukked han — «behold din Hæder, Jord!
Ei dine Laurbær var det jeg begjerte;
Men Du, som veed, hvorhen mit Suk henfoer!
Giv Du det Fred, det hede Digterhjerte!»

I Drømme kom et Fredens Sendebud —
En Stemme lød: „gak! søg, og du skal finde!
Til Laurbærkroningen drag hen med Gud!
Og du skal meer end alle Kroner vinde".

Og see! et Lys oprandt for Skjaldens Blik:
Han saae til Himlen, gjorded sine Lænder;
Ad tornet Sti han Længselsgangen gik,
Med Luth og Pilgrimsstav i fromme Hænder.

Han Klosterstaden saae med stille Sind;
Udmattet sank han og til Hvile stunded.
En Broder bar ham i sin Celle ind;
Der under Bøn den Pilgrim sødt henblunded.

Og mens du fletted ham din Krands, o Jord!
Blev Himmelkrandsen om hans Tinding vundet:
Paa Seraphvinger Skjaldens Sjæl henfoer —
Han havde Evighedens Palmer fundet.

— Fred med dig, Tasso! hist en snever Steen
I Klosterkirken kold din Larve gjemmer;
Foruden Minde smuldre dine Been,
Mens sildigst Slægt din milde Aand fornemmer.

„Her" — hvisker den, som fjerne Svaners Sang —
„Lad Tidens Krandse Tidens Seire lønne!
Men paa Afsigelsernes Pilgrimsgang
Gaaer Aandens Søn mod Palmer eviggrønne".

Marsk Stigs Døttre.

Marsk Stig havde blodige Daad fuldbragt,
Som aldrig vil gange af Minde;
Han havde sin Herre og Konning undsagt,
Og dræbt sin Lyksaligheds Fjende;
Nu var han vandret til Fædres Hjem,
For Gud at lægge sit Regnskab frem;
To Døttre bleve tilbage —
De maatte af Dannemark drage.

De havde ei Fader, ei Moder meer,
De havde ei Ven eller Frænde;
Sørgmodig de paa hinanden seer:
«Hvorhen skal vi Arme os vende?
Mon Nogen os huser i fremmede Land?»
Og saa tog den Ældste den Yngste ved Hand,
Paa Kind runde Taarerne stride —
De drog udi Verden den vide.

Saa ginge de Piger til Sverriges Land;
De græd og sørged saa saare.
Kong Byrge han var saa haard en Mand,
Han rørtes ei ved deres Taare.
«Marsk Stig haver fældet min Frænde kjær;
Hvorlunde komme hans Børn nu her?
Tænk aldrig Huusly at finde,
Hvor Eriks Venner er inde.»

«Hvad kunne vi for Konning Eriks Død?
Vi arme, uskyldige Piger!
Forladt vi flygte og søge vort Brød
I fremmede Lande og Riger;
Men Ingen os huser i fremmede Land» —
Og saa tog den Ældste den Yngste ved Hand,
Paa Kind runde Taarerne stride, —
De gik udi Verden saa vide.

Som Maager flye over vildene Strand
Og hvile paa skaldede Stene,
Saa gik de Piger til Klippernes Land,
Den Normannakonning at tjene.
Og Kongen seer paa de Piger smaa:
«To vænere Møer jeg aldrig saae —
I kan dog ei brygge og bage
Med Hænder saa hvide, saa svage?»

«Nei væve vi kunne i Rør og i Lad
Og spinde dig Guldet, hint røde;
Men aldrig bliver vort Hjerte glad
Siden Fader og Moder os døde:
I Dannemark er vi baaren og fød,
Marsk Stig, vor Fader, er bleg i Død;
Men vi fælde Taarer saa stride
Og gaae udi Verden den vide».

Og Kongen dem klapped paa blegen Kind;
  Han bad dem ei sørge, ei græde;
Han monne dem klæde i Skarlagenskind
  Og i Fruerstuen indlede:
«Jeg kjendte jer Fader, den Dannemand —
Han var en Herre til Mund og til Hand;
  Velkomne hans Børn mig ere —
  Nu jeg eders Fader vil være».

Taus sad de Piger ved Væverlist
  Og vov med Guldet, hint røde,
Først Jomfru Maria og Jesum Christ
  Og Fader og Moder, som døde;
Saa vov de Hjort, saa vov de Hind,
Saa vov de dem selv med hviden Kind,
  Saa vov de med Fingre snare
  Guds hellige Engleskare.

Og der de havde det Værk fuldbragt,
  Da var deres Sorrig forsvunden;
Men Øiet tindred saa blegt, saa svagt,
  Som Lampen mod Morgenstunden.
Den Ældste trykte den Yngste i Hand,
Og ginge de til hint bedre Land,
  Hvor Uskylds Taarer, de stride,
  Aftørres af Engle blide.

Bekjendelser.*)

Tidt er jeg glad — dog Sjælen kunde græde;
Thi intet Hjerte deler heelt min Glæde.
Tidt er jeg sorrigfuld — og maa dog lee,
At Ingen skal den bange Taare see.

Tidt elsker jeg — og vil dog gjerne sukke;
Thi Hjertet maa sig taust og strengt tillukke,
Tidt harmes jeg — og dog jeg smile maa;
Thi det er Daarer, som jeg harmes paa.

Tidt er jeg varm, og isner i min Varme;
Thi Verden favner mig med frosne Arme.
Tidt er jeg kold — og rødmer dog derved;
Thi Verden slukker ei min Kjærlighed.

Tidt taler jeg — og vil dog gjerne tie,
Hvor Ordet ei maa Tanken oppebie.
Tidt er jeg stum — og ønsker Tordenrøst,
For at udtømme det beklemte Bryst.

O! du, som ene dele kan min Glæde!
Du, ved hvis Barm jeg turde frit udgræde!
O hvis du kjendte, hvis du elsked mig,
Jeg kunde være som jeg *er* — hos dig.

*) Dette lille Digt er *ikke* „efter det Svenske", hvilket var tilføiet i første Udgave, som et Slags Maske for den i Digtet udtalte subjective Stemning.

Carl den Femtes Sang i Liigkisten.

Ding, dang, Klokkeklang!
Før mig til de Døde!
Lad mig under Bøn og Sang
Sove Søvnen, dyb og lang,
Paa de Bolstre bløde!
Ding, dang, Klokkeklang!
Før mig til de Døde!
— Jeg en Konning var engang,
Riger mig adløde,
Mig en Verden var for trang;
Nu er Kisten mig for lang.
— Ding, dang, Klokkeklang!
Før mig til de Døde!

Tys, tys, sagtelig!
Styr ei mine Drømme!
Lad mig sove sødelig!
Lad mig glemme Jorderig
Og mit Kongedømme!
Tys, tys, sagtelig!
Styr ei mine Drømme!
Ingen mere nævne mig!
Ingen mig berømme!
Seer I ei, jeg ligger Liig?
Er dog ei i Himmerig —
Tys, tys, sagtelig!
Styr ei mine Drømme!

Fort, fort! før mig hen
Til mit Sovekammer!
Lad mig hvile mine Been
Hist, hvor under Hvælvingen
Dødninglampen flammer!
Fort, fort! før mig hen
Til mit Sovekammer!
Verdenskronen tag igjen!
Den er tung af Jammer;
Jeg kan meer ei bære den:
Den er blodig — vask den reen!
— Fort, fort! før mig hen
Til mit Sovekammer!

Tys, tys! und mig Ro!
Und mig Ro i Graven!
Aldrig var jeg sjælefro,
Aldrig havde Hjertet Ro
For de Ormes Gnaven —
Tys, tys, und mig Ro!
Und mig Ro i Graven!
Ormen ene følger tro
Konningen som Slaven —
Ormene i Hjertet boe,
Gnave lystig, gnave fro.
— Tys, tys! und mig Ro!
Und mig Ro i Graven!

Kom, kom, Mægtige!
Til min Fyrrekiste!
Kommer hid! og I skal see
Ham, som mellem Kongerne
Jorden mægtig priste.
Kom, kom, Mægtige!
Til min Fyrrekiste!
Han, som bar de Kroner tre,
Han, som kunde vriste
Sceptret fra den Stærkeste,
Kjæmper nu — o Vee! o Vee!
— Kjæmper nu med Ormene
I den snevre Kiste.

Ding, dang, Klokkeklang!
Lad med Fred den Døde!
Lad ham under Bøn og Sang
Sove Søvnen, dyb og lang,
Paa de Bolstre bløde!
Ding, dang, Klokkeklang!
Lad med Fred den Døde!
— Der en Konning var engang,
Riger ham adløde;
Verden var ham før for trang —
Nu er Kisten ham for lang.
— Ding, dang, Klokkeklang!
Lad med Fred den Døde!

Aarbye Kirkegaard.

(Helliget min henfarne Broder *Søren Ingemanns* *) Ihukommelse).

Hist, hvor Kirkemuren hegner
Om de Dødes Fred,
Hvor det sorte Kors betegner
Fromme Christnes Hvilested;
Der en liden Græstørv gjemmer,
Pralfri, uden Bautasteen,
Mellem Hjordens trætte Lemmer,
Sjælehyrdens Been.

Fremmed Vandringsmand heniler
Ad den Kirkesti,
Spørger ikke, Hvo der hviler,
Vandrer kold den Grav forbi;
Vogt dig, Vandrer! du ei træder
Græsset ned med ublid Fod,
Hvor det stille Savn begræder
Hyrden, from og god!

Men hvis dog en Fremmed spørger:
Siig, hvi staaer du der,
Blege Yngling! taus og sørger?
Hvem har du begravet her?

---

*) Han var Sognepræst i Aarbye, og ligger der begraven med sit eneste Barn i Armen.

Da skal Taaren i mit Øie
  Vidne veemodsfuld og klar,
Mens jeg skuer mod det Høie;
  Det min — *sidste* Broder var.

Og den Fremmede skal høre
  Hyrdens gode Navn,
Og jeg skal hans Hjerte røre
  Ved mit stille, tunge Savn;
Men naar Taaren er henrunden,
  Skal jeg komme fro ihu,
Hvad du *var* i Prøvestunden,
  Hvad din Sjæl er nu.

Her du stod, en Blomst paa Heden,
  Sjælden, skjøn og stor;
Spirende for Evigheden,
  Falmed den paa Jord:
Stormen havde Frøet baaret
  Fra et fremmed Land;
Til et Himmeltræ udkaaret,
  Faldt det her i Sand.

Derfor var det, Blomsten dukked
  Sig saa veemodsfuld;
Derfor den i Stormen sukked,
  Sank i sorten Muld.
Men — jeg veed det — Muldet dækker
  Kun det faldne Løv,

Og en Cherub Blomsten vækker
  Herlig af dens Støv.

Og hvert Aar, naar Vaaren kommer
  Med de Blomster smaa,
Naar den milde, varme Sommer
  Over Gravene mon gaae;
Da skal venlig og fortrolig
  Blaae Kjærminder klynge sig,
Broder! til den snevre Bolig,
  Hvor du hviler dig.

Og i Kirkens stille Skygge
  Skal en Lillie groe
Og med barnlig Uskyld smykke
  Hytten, hvor de Gode boe,
Hvor den lille Pige hviler
  Tryg nu i sin Faders Arm,
Og i Døden til dig smiler,
  Langt fra Verdens Larm. --

Der skal Fredens stille Engel
  Lønlig sætte sig,
Vifte med sin Lilliestængel,
  Mens du sover sødelig;
Og naar Aftenluften svæver
  Gjennem Gravens Blomster hen,
Bøier Lillien sig og bæver,
  Hvisker Engelen:

«Fred med Hyrden! Fred med Eder,
Som han havde kjær!
Ei i Graven om ham leder!
Eders Ven er ikke her.
Søger ikke blandt de Døde
Ham, som lever evig hist!
Græder ei! I ham skal møde
Froe hos Jesum Christ».

Af Varners Vandringer.

Vestvindene.

I Gallop, i Gallop,
Over Stub, over Busk, over Bøgenes Top
Vi Smaadrenge ride.
Vi sidde til Hest
Som vi kunne bedst
Paa de Solstraaler blide;
Og i Huj og i Hast
Vi holde os fast
Paa de Gangere, rappe og hvide.
I Gallop, i Gallop,
Over Stub, over Busk, over Bøgenes Top
Vi fare saa vide.

Vi komme fra Vest,
Som et Lyn gjennem Luft, paa vor skinnende Hest

Vi lystige Drenge,
Med Spil og med Klang,
Og med Spøg og med Sang,
Over Marker og grønnende Enge.
Og paa Mark og paa Eng
Gaae Smaapiger i Flæng
Med Roser paa smilende Kinder;
Vi dem fare forbi:
Her er vi! her er vi!
Kysser Rosen paa Kinden, og svinder.

I skalkagtige Smaa!
Lad os Piger smukt gaae!
— Hvisker Barnet og Barmen tildækker —
Hvorfor sige I ei
Hvem I saae paa jer Vei?
Kommer Vaar? eller mon I os gjækker?

Hun er nær, hvor vi er,
Hun er nær, hun er nær
Den Mø med de blomstrende Kinder,
Som i Aar, som i Fjor,
Som om tusinde Aar
Alle Hjerter fortryllende vinder.
Hun er nær, hvor vi er,
Hun er nær, hun er nær!
Snart hun kommer, den skjønneste Skjønne!
Nu lystig! hop, hop!
I Gallop, i Gallop!

Over Stub, over Busk, over Bøgenes Top!
Snart er Stubben og Buskene grønne.

Bierne.

Surre, surre, sum, sum!
Gamle Sneemand gik sin Vei,
Og i lystig Hurlumhei
Vestenvinde suse.
Solen skinner, Lærken leer —
Hvorfor skal vi sidde der
I de tætte Huse?

Surre, surre, sum, sum!
Her er bedre i det Fri;
Men forgjeves lede vi:
Her er ingen Blade;
Her er ingen Blomster smaa,
Intet Løv at hvile paa,
Ingen Honningfade.

Surre, surre, sum, sum!
Jorden er saa bar, saa tom;
Stakkels Bi for tidlig kom —
Surre, surre, surre!
Stakkels Bier knurre.

Sommergjækkene.

Hvad er det for Knurreri?
Vrantne Blindebukke!

Skal I flyve os forbi,
Murre, brumme, sukke?
Seer nu, hvad I før ei saae!
Her er Blomster, Blade.
Her er Grønt at hvile paa,
Her er Honningfade!

Vi vil ikke gjække Jer:
Se! vi prise Sommer,
Og vor Moder hun er nær,
Vore Søstre kommer;
Lillier og Tusindskjøn,
Roser og Fioler:
Rød og gul og blaa og grøn
Ere deres Kjoler.

De er underveis endnu;
Kom da hid saa længe!
Lille Brummer! kom kun du!
Kommer, Piger! Drenge!
Kan du glæde dig ved Lidt,
Favre Børneskare!
Ind i Busken til os tit!
Vi er Sommernarre.

Varner til sin Elskede.

Du, som, svøbt i Skjønheds Rosenklæde,
Gaaer i jordisk Dragt, en himmelsk Aand!
Du, hvis Øie straaler hellig Glæde!
Elskte! see, mit Liv er i din Haand:

Som en eenlig Lampe svagt det brænder,
Viftende i Nattens Mulm og Slud —
O! beskjærm den huld med dine Hænder!
Eller — sluk den ganske ud!

Kan du elske dette dunkle Øie?
Det har stundom smilet, ofte grædt;
Længe har det stirret mod det Høie
Og om en fortrolig Stjerne ledt.
Mange Stjerner saae det koldt nedblinke,
Ingen, som det kunde tale til —
Ingen saae det sympathetisk vinke;
Derfor dæmped Graad dets Ild.

Kan du elske disse blege Kinder!
Glædens Rose blomstrer ei paa dem:
Kun hos dig jeg Glædens Blomst gjenfinder,
Eller hisset i et bedre Hjem;
See! jeg tabte den i Livets Bølge
Da jeg vaagned af min Morgendrøm:
Derfor maa den blege Yngling følge
Blomsten i den vilde Strøm.

Kan du elske dette hede Hjerte —
Denne mørke Tale i mit Bryst,
Dette Barn, som luller i sin Smerte,
Dette Barn, som græder i sin Lyst?
Kan du elske, hvad jeg ei begriber,
Denne dybe Attraa i min Sjæl,

Som i det Uendelige griber
Uden Maal og Grændseskjel?

— O! saa slyng da dine Rosenkjæder
Om min Harpe, om mit Digterliv!
Væk min Aand til bedre Væsners Glæder
Ved et mægtigt sympathetisk -- Bliv!
Lampen grib, imens endnu den brænder!
See! den vifter saa i Mulm og Slud;
O! beskjærm den huld med dine Hænder!
Eller — sluk den ganske ud!

I Hyllested.

(1813.)

Muntre Lærker slaae —
Tusind Blomster smaa
Titte fra det Grønne —
Hvor de dog er kjønne!
Mon de ikke veed
Vor Lyksalighed?

Gud! hvor er du god!
Du os føle lod
Lærkens Fryd i Luften;
Blomstens Aand i Duften,
Rene Aanders Lyst
Ved hinandens Bryst!

Kirkelammet.

Der ganger et Sagn i Tømmerup By,
Saa underligt er det at høre;
Ved Qvellen her i fortroligt Ly
Til Sagnet jeg Harpen vil røre.

Da Tømmerup Kirke sig hæved i Nord,
De Trolde sig harmed og fnyste;
Paa Stormens Vinger mod Spiret de foer,
De mægted dets Grundvold at ryste.

Tre Gange opreistes det hellige Huus:
Med Vievand Grunden besprængtes;
Tre Gange sank det atter i Gruus:
Af Troldene Korset fortrængtes.

I Sneverriis boede en hellig Mand,
De Skoveremiten ham kaldte;
Om ham de over det hele Land
Saa mange Jertegn fortalte.

Han Værkbrudne læged med Blomsternes Saft;
Han Døde og Blinde helbreded;
Forvildede Sjæle ved Ordets Kraft
Til Frelserens Himmel han leded.

Han kommen var hid fra den hellige Grav,
Saa ydmyg og from i Aanden,
Med Muslingekappe og Pilgrimsstav,
Med en liden Pige ved Haanden.

Det Pigebarn fulgte ham, hvor han gik;
I Skoven hun hos hannem boede;
Hver Morgen hun øste af Kilden hans Drik;
Hver Aften hans Fødder hun toede.

Hun gik ved hans Side; hun sov ved hans Fod;
Af Oldingens Hænder hun spiste:
Og naar han bad, som en Engel hun stod
Og sjungende Frelseren priste.

Med Blomster i guldgule, flagrende Haar,
Med Korset i foldede Hænder,
I hvide Klæder, gik Barnet i Vaar
Til Engen, hvor Sneverriis ender.

Der vogted hun daglig et svanehvidt Lam;
Med det hun smaasnakked og leged;
Den lille Yndling, saa kjælen, saa tam,
I Engen sig tumled og kvæged.

Det Barnets fortrolige Stemme adlød
Paa Eng, som i Oldingens Hytte;
Tidt hviled det Hovedet i hendes Skjød,
For til hendes Sange at lytte.

Tre Vintre Gubben i Hytten sad
Og trøstede Unge og Gamle;
Tre Somre gik Barnet med Lammet, saa glad,
Paa Engen, Smaablomster at samle.

Nu hørtes det Sagn fra Tømmerup By
Om Kirken, som ei kunde bygges;
Til Skoveremiten om Raad de mon tye,
At det hellige Værk maatte lykkes.

Da blegner den Olding om magre Kind:
Han sukker, og tøver at svare.
En Løndom han gjemmer i tankefuldt Sind;
Den maa han nu lydt aabenbare:

«Ei Orm maa nage paa Træets Rod,
Hvis Træet Frugter skal bære:
Uskyldig og reen, som Frelserens Blod,
Hans Kirkes Grundvold maa være.

«Skal Livets Paulun paa Jorden bestaae,
Paa en levende Grund det maa bygges:
Det Døde maa ved sig selv forgaae —
For Frelsen et Offer maa smykkes.

«Et Offerlam har jeg, uskyldigt og hvidt;
Det smykker med festlige Krandse!
En Barnehaand lede til Graven det blidt!
Og fro det paa Veien skal dandse.

«Lad Ingen det røre med Staal eller Haand!
Frivillig i Graven det springe!
See! da skal en hellig, en levende Aand
Paa Offeret Templet fuldbringe».

Saa taled den Gamle. — Med taarefuldt Blik
Den Pigelil Lammet fremledte,
Og krandset, med Barnet det dandsende gik
Didhen, hvor dets Grav de beredte.

Selv sprang det i Hulen; det Pigebarn græd;
Men dog gjennem Taarer hun smiled,
Og kasted Smaablomster i Hvælvingen ned;
Fro Lammet paa Blomsterne hviled.

Tilmuret blev Graven, mens Psalmerne lød,
Og Vievand Grundvolden væded;
Snart Kirken sig reiste, hvor Taarerne flød,
Og Offeret Værket nu freded.

Men sorgfuld i Hytten den Pigelil sad
Hos Gubben i Skoven, og sukked;
Endnu sang hun Psalmer, naar Oldingen bad;
Men aldrig et Øie hun lukked.

Hver Nat stod hun op og paa Stjernerne saae,
Som fjernt over Kirken nedfunkled;
Og saae hun et Lam mellem Buskene gaae,
Blev Øiet af Taarer fordunklet.

Saa sad hun ved Vindvet i Skovhytten der
En høihellig Julenat ene,
Og saae baade Maane og Stjerneskjær
Gjennem Bøgenes rimfrosne Grene.

Og see! — da dandsed for Hyttens Dør
Et Lam, som med Krandse omvundet;
Saa glad ret aldrig hun følte sig før —
Men see! nu var Synet forsvundet.

Dog var det, som Barnet det Vink forstod:
Et Julekvad fro det istemte,
Saa slumred det ind ved den Gamles Fod
Og al sin Kummer forglemte.

Af varslende Drøm den Gamle opfoer —
Død laa ved hans Fødder den Spæde;
I Sneen ved Døren han kjendte de Spor,
Som Kirkelammet mon træde.

Snart Pilgrimmen døde og lagdes i Jord;
Ved Sneverriis hvile hans Bene.
Gudfrygtige Bonde kvæget sig troer,
Naar han beder paa Gravhøiens Stene.

End ganger det Sagn over Land, over By:
— Helt sælsomt det er at fornemme —
Hver Gang der en Kirke skal bygges af ny,
Et *Liv* den i Grunden maa gjemme.

End ganger et Sagn over viden Ø:
— Saa underligt er det at høre —
Hvergang der et lidet Barn skal døe,
Det *Kirkelam* dandser for Døre.

Den manede Brudgom.

Skjøn Anna gaaer for sin Moder at staae:
«Kjær Moder! I lære mig Kort opslaae!»
— Men Ingen sin Skjæbne skal raade.

«Mig lyster saa gjerne at vide for sand,
Hvem jeg skal have til Fæstemand.»
— Men Ingen sin Skjæbne skal raade.

De Konger og Knegte paa Bordet laae;
De beilede baade de store og smaa.

Til Jomfruen gange de ud og ind;
Men som Veir og Vind er de Herrers Sind.

Og Moder taler til Datter saa:
«De Knegte du ikke skal lide paa!

«Men bi til næste St. Hanse-Nat,
Saa skal vi nok faae den rette fat.»

Og det var næste St. Hanse-Nat,
To Bægere blev der paa Bordet sat —

Det ene med Viin det andet med Vand;
Imellem dem stod der en Kniv i Sand.

Og Moder taler til Datter saa:
«Nu læs, min Datter! og agt vel paa!

«Naar Beileren triner ad Muren ind,
Saa drikker han enten Vand eller Viin.

«Hvo Vandet drikker er svigefuld;
Hvo Vinen drikker, er tro som Guld.»

Den Moder skynder af Stuen sig;
Skjøn Jomfruen bæver saa underlig.

Tre Ord hun siger i tausen Nat,
Da aabnes Muren saa vid og brat.

Hr. Haagen indstyrter, bleg som et Liig;
Til Bordet hastig han nærmer sig.

Han griber og tømmer det Bæger med Viin;
Saa lønligt gløder den Jomfru fiin.

Den Foldekniv vrister han ud af Bord —
En Gysen der gjennem skjøn Jomfruen foer.

Af Muren styrter han ud igjen —
Skjøn Anna flyer til sin Moder hen:

«Ak! Moder, hvi har I dog raadt mig det!
Hr. Haagens Gjenfærd har jeg nu seet.

«Og bli'er han mig end saa tro som Guld;
For Dette han bliver mig aldrig huld».

De Beilere kom; de Beilere gik —
Hr. Haagen Jomfruens Hjerte fik.

Skjøn Anna var han saa tro som Guld;
Hun blev ham en Hustru saa vennehuld.

I Aar og Dage de sammen boer;
I Vuggen smiler det lille Noer.

Det lille Barn om i Stuen mon gaae,
Og leger alt med de Killinger smaa.

Og det var atter St. Hanse-Nat;
Hr. Haagen sig havde paa Bænken sat —

Det lille Barn leger med skarpe Kniv,
Og falder og mister sit unge Liv.

Skjøn Anna græder paa lille Barns Liig:
«Ak! visselig, det har jeg voldet dig —

«Den Troldkniv aldrig jeg glemme kan:
Med den har jeg manet min Fæstemand».

Hr. Haagen hører sin Hustrues Ord —
Med stive Øine han bleg opfoer:

«Har du mig voldet den Helvedkval,
Ret aldrig meer jeg dig elske skal.

«Har du mig voldet saa stor en Nød,
Saa haver du koglet dig selv din Død».

— End dampede Kniven af Barnets Blod,
Da dybt den i Moderens Hjerte stod.

Skjøn Annas Blod end paa Staalet flød,
Da voldte det ogsaa Hr. Haagens Død.

Skjøn Annas Moder den Jammer saae:
Tre Liig i Hr. Haagens Gaard der laae.

Skjøn Annas Moder lod grave en Grav:
Hun selv blev lagt der ved Siden af.
— Men Ingen sin Skjæbne skal raade.

Hr. Ebbe.

Hr. Ebbe red ud af Danmarks Land,
  Foer Verden omkring saa vide:
Hr. Ebbe var vorden en fredløs Mand:
  Paa Ingen ham meer kunde lide.

Han havde dandset i Brudehuus,
  Det kunde han aldrig glemme:
Han havde baaret de Brudeblus
  Den sidste Nat, han var hjemme.

Men Bruden hun var hans Fæstemø,
  Og Brudgommen var hans Broder;
For Ebbes Glavind maatte de dø —
  Det saae baade Fader og Moder.

Paa Gangeren foer han af Land saa brat;
Vild Nordvinden efter ham sused;
Af Ven og Frænde han var forladt,
Og Ingen i Verden ham hused.

Hver Nat paa vildene Mark han laa
Og lædsked i Dug sin Tunge;
Ved Siden standed hans Ganger graa
Og hørte Stormene runge.

Og hvergang den paa sin Herre saae,
Den syntes et Suk at drage.
Tre Gange lod Herr Ebbe den gaae;
Tre Gange kom den tilbage.

Hr. Ebbe havde ei Fred paa Jord —
Paa Havbunden vilde han hvile;
Alene han med sin Ganger udfoer,
Lod Stormene Seilet udspile.

Paa Snekken han stod, mellem Himmel og Hav,
Og stirred i Skyen, den vilde;
Det Axelskjærf, ham skjøn Adeluds gav,
Dermed lod han Vindene spille.

Den gyldne Ring, han paa Fingren bar,
Den lod han i Bølgen falde;
Med Ringen nedfaldt en Taare, saa klar —
Det saae de Smaastjerner alle.

Og Roret kasted han ud over Bord,
Dertil sit Skjold, det røde,
Med Sværdet, som voldte hans Broders Mord,
Og hvorfor skjøn Adeluds døde.

For fulde Seil lod han Snekken gaae —
Og styrted i dyben Bølge.
Fra Snekken udsprang hans Ganger graa —
Den vilde sin Herre følge.

Dannevang.

(Fædrelandssang. 1816).

Dannevang, med grønne Bred,
Ved den blanke Vove!
I dit Skiød er Kjærlighed,
Fred i dine Skove.
Fuglen synger høit i Sky
Over Kæmpehøie;
Men i Dalen smiler bly
Vaarfiolens Øie.

Dannevang! din Blomsterarm
Fædrene omslynged;
Kjærligt gløder Sønnens Barm,
Hvor hans Vugge gynged.

I de danske Fædres Spor,
Under Egeskygger,
Der, hvor Troskabsfuglen boer,
Enigheden bygger.

Een er Fader for os her!
Vi har fælles Moder:
Danmark er vor Moder kjær,
Danmarks Søn vor Broder!
Som eet Hjerte, Favn i Favn,
Broderfolket flamme!
Juble høit dit Fadernavn,
Gamle Skjoldungstamme!

Hil dig, Drot! og hil dig, Land
Ved den blanke Vove!
Blomsterøer! grønne Strand!
Lyse Bøgeskove!
Her er Troskabsfuglen graa,
Fædres Høie grønne,
Vennen trofast, Himlen blaa,
Slettens Møer skjønne!

Her er Sang og Harpeklang!
Her er Fryd og Gammen!
Her vi slumre skal engang
Broderligt tilsammen!
Her vi leve skal og døe
Som de Fædre gjæve!
Leve Konge, Ven og Mø!
Gamle Danmark leve!

Til min Fødselsstjerne.

Stjerne! med den milde Flamme,
Med det blege Sølverskjær!
Maa fra dig min Aand nedstamme?
Jeg har dig saa sælsomt kjær:
Tidt du paa min Vei mig følger,
Seer i Øiet mig saa vist,
Som du saae, hvad Sjælen dølger,
Og hvad Gud kun skuer hist.

Mon du veed, hvad Hjertet siger,
Naar jeg selv det ei forstaaer,
Naar den stille Taare stiger
Taus i Øiet og forgaaer?
Ingen det paa Jord udtaled,
Du, o! du det vist forstod:
Mildt din Straale mig husvaled,
Naar al Verden mig forlod.

Lys, som fra min Frelsers Øie,
Trænger Straalen til min Sjæl —
Stille Vandrer i det Høie!
Saae du min Emanuel?
Er det i hans Glands du blinker,
Naar du seer saa fromt herned?
Er det til hans Favn du vinker?
Er det til hans Salighed?

O! jeg fulgte dig saa gjerne!
  Kunde hist jeg med dig gaae!
Er du end den mindste Stjerne,
  Dog din Vei er himmelblaa:
Om din Sol du vandrer stille,
  Gløder i dens Straalers Glands,
Blues ei, for du er lille,
  Smiler fro i Stjernedands.

For den Evige du luer
  Evigt paa din fjerne Vei:
Om dig andre Verdner skuer,
  Det bekymrer dig vist ei;
Naar de større Stjerner funkle,
  Seer du kjærlig til dem hen,
Og vil Skyen dig fordunkle,
  From du smiler gjennem den.

O! lad aldrig af at smile,
  Himmelstraale, paa min Vei!
Tusind Vandrere bortile,
  See din blege Flamme ei;
Dog eet Hjerte du husvaler
  Med dit stille Sølverskjær —
Fødselsstjerne! naar du daler,
  Er engang min Time nær.

Lær mig fromt som du at glede
  I de Straaler, som mig naae

Fra den Sol, hvis Morgenrøde
Først bag Graven skal opstaae!
Lad, som du, mig kjærlig lue!
Lyse stille paa min Sti!
Kan end Verden ei det skue,
Gaaer dens Sværm end koldt forbi!

Dog forgjeves ei du daler,
Fødselsstjerne! ved min Grav:
Jeg, som du, een Sjæl husvaler,
Gud mig her eet Hjerte gav:
Een paa Jord og Een i Himlen
Veed jeg dog min Sjæl har kjær —
. . Hæv dig, Aand! fra Verdensvrimlen!
Flyv! — hensmelt i Stjerneskjær!

Af Rejselyren:

Liden Harpepiges Klage.

Faderløs og moderløs, af Brødrene forladt —
Alle Smaasøstre i Graven nedsat —
Alle tilsammen i Hungerskval død —
Tungere Taare paa Jorden ei flød.

Frændeløs og venneløs i Verden om at gaae —
Sjunge, mens Taarer i Øinene staae —
Smile med Kummer og sjunge for Brød —
Tungere Taare paa Jorden ei flød.

ırpeklang og Glædessang ved fremmed Dør og
Bord —
gen, som hører de bævende Ord —
gen, som veed, hvorfor Kinden er rød —
ıngere Taare paa Jorden ei flød.

øgende og smilende med stille krænket Sind —
appes af fremmede Herre paa Kind —
ıtle om Livet og ønske sig død —
ıngere Taare paa Jorden ei flød.

Lygtemanden.

En Lygtemand en Nat gik ud
For Eventyr at finde;
Han lo ad Taage, lo ad Slud
Og kolde Nattevinde.

Han hopped frisk og vever om:
Kun Lystighed han søgte;
Men hvor den Lygtemand saa kom,
Man troede vist, det spøgte.

Paa Rigi laa et Gjestehus:
Forinden Lyset brændte;
Der Hyrder sad, med Vin i Krus,
Og knap hverandre kjendte.

Om Spøgelser de talte just;
Men nu var Ingen bange:

En Aand, de mente, var et Pust,
  Og de var Karle lange.

Den Lygtemand sprang til dem ind:
  Han hen ad Bordet dandsed;
De Gjester fik saa fromt et Sind,
  Og frække Tunge standsed.

Hver Hyrde til sin Helgen bad,
  Og Ingen saae til Kruset;
Den Lygtemand i Kruset sad
  Og drak sig halv beruset.

Saa raved han ad Bordet hen
  Og tumled fra de Fromme.
Hver Gjest greb til sit Krus igjen;
  Men Krusene var tomme.

Den Lygtemand sprang med sin Rus
  Paa Rigi om saa længe,
Og da han kom til Staffels Hus,
  Gik alle Folk i Senge.

Skjøn Marly slukte Lyset just;
  Men flux det atter brændte:
Saasnart det var paany udpust,
  Den Lygtemand det tændte.

Skjøn Marly tog sin lille Sko
  Og vevre Flamme slukked;

Men nu hun havde ingen Ro,
Hun intet Øie lukked.

Hun følte sig saa luevarm
Fra Foden og til Panden:
En Flamme sad i Marlys Barm,
Og det var — Lygtemanden.

Dæmonen.

(I Neapel).

Hvor Livsfarver spille
Fra Himmel og Jord,
Dæmonen, den vilde,
I Bjergflammen boer.

Saa lystig gaaer Dandsen
Paa himmelske Jord:
I Livsfarveglandsen
Forglemmelsen boer.

Naar Sjælen ei higer
Mod Himmelhjem meer,
Den Bjergtrold opstiger
I Flammen og leer.

Høit Latteren gjalder,
Det skingrer mod Sky —
Til Afgrunden kalder
Den jublende By.

Arnolds Kampkvad.
(Af Valdemar den Store og hans Mænd).

«Høit gjalder Luren, vækker til Dommen —
  Kæmper! slaar Dommedagsslag!
Ravnene skrige — Hævnstund er kommen,
  Kommen Gjengjældelsens Dag!

Blodstænkt, han kommer, Ildgjerningsmanden,
  Trodser den evige Død.
Seer i ei Kainsmærket paa Panden?
  Seer I ei Blodkappen rød?

Meeneed han gjemmer, Snigmord han skjuler,
  Som da han gjæsted Kong Knud.
Seer I hvor Øiet plirer og skuler —
  Ravnen lad hugge det ud!

Husker I Eden? husker I Festen?
  Dannemænd! kom det i Hu!
Meensvoren, kommer Roskildegjæsten —
  Lad ham betale det nu!

Blodgildet lad ham blodig betale!
  Fuldt er Forbandelsens Maal —
Hugormen knug og knus ham i Dvale!
  Udtap hans Edder med Staal!

Høit gjalder Luren, vækker til Dommen —
  Kæmper! slaar Dommedagsslag!
Ravnene skrige — Hævnstund er kommen,
  Kommen Gjengjældelsens Dag!».

Af Ahasverus:

Mit Billede.

De flye mig, naar de mit Aasyn see:
Det ligner en udhugget Sten;
Men nævner jeg mig, de Forstandige lee:
Min Jammer troer ikke Een.

Mit Liv dem tykkes et Sagn, fuldsært,
Mit Billed en mørk Fantasi,
Et Eventyr, Ammen har Børnene lært,
En Drøm, som er længst forbi.

Tidt staaer jeg selv ved den klare Strøm
Og stirrer helt tvivlsomt deri:
Selv tykkes mit Liv mig en underlig Drøm,
Mit Billed — min Sjæls Fantasi.

Østvinden.

g lytter med Lyst, naar det lufter fra Øst;
Den Luftning mest mig husvaler:
n bringer mig Hilsen fra Canaans Kyst,
Og om Sarons Roser den taler.

anatæbleskoven den sused forbi,
Over Ramas Figentrælunde;
n hvisker om Grotten ved Bjergtemplets Sti,
Hvor David og Salomon blunde.

Om Hvilen hist i forjættede Land
  Det toner i Østvindens Susen;
Dog - - Paradisluften henflyer over Strand;
  Men Dybet kun svarer med Brusen.

Barnet.

Barn med kulsort Haar og Øie!
  Nik kun til den gamle Mand!
Seer jeg paa dit Aasyn nøie,
  Rachels Smil jeg mindes kan.

Rachel med de Øine sorte —
  Var det ikke saa hun hed?
Sang hun ei i Zions Porte?
  Ak! jeg selv det meer ei veed.

Blik og Gang jeg husker nøie —
  Navnet ei jeg mindes kan.
Barn med kulsort Haar og Øie!
  Fly ei for den gamle Mand!

Til Solen.

Gamle Yngling! hvor du brænder!
  Jeg er kold; men du er hed —
Mon du Ahasverus kjender?
  Mon du om min Vandring veed?

Meer du saae, end jeg har skuet.
  Gløder dog helt glad endnu;

Dig har Verden bedre huet:
Ret sangvinisk smiler du.

Paa vor sære Tumleklode
Seer du end med Ungdomsild:
Daarer, Vise, Onde, Gode
End du hilser lige mild.

Kold du er dog vist igrunden,
Seer phlegmatisk paa os ned;
Jeg har Heklas Ild i Bunden,
Er maaske kun alt for hed.

Gamle Ven! du blev ei gnaven,
Blev ei træt paa høie Sti.
Vi har lige langt til Graven —
Lær mig din Filosofi!

Til Stjernerne.

I har fulgt mig: I mig kjender;
I mig vise Vei hver Nat;
I var mine fuldtroe Venner;
I kun har mig ei forladt.

Lige smaa endnu I tindre —
Lige store, mener jeg:
Synes her det Store mindre,
Det bekymrer Jer vist ei.

Hvad jeg Stort paa Jord har fundet,
Var for eders Blik vist smaat —
Ak! det er nu Alt forsvundet —
I Jer conservere godt.

Gaaer den hele Jord i Smulder,
Med dens Glæde, med dens Kval —
Bagatel! den Smule Bulder
Naaer ei eders Dandsesal.

Jeg forstaaer Jer, gamle Venner!
Eders Smil er Ironi.
Alt hvad her kan skee, jeg kjender —
Jeg beundrer det — som I.

Hierosolyma est perdita*).

«Hep!» synge nu atter de christne Smaa:
De vide ei, hvad det betyder;
Det Spotords Rædsel mit Øie saae:
Som Israels Dødssuk det lyder.

Fortabt er Jorsal og lagt i Grus!
Ak! det har jeg vidst saa længe.
Sten kun den gamle Jøde af Hus!
Men — syng ei hint Ord, Smaadrenge!

*) ɔ: Jerusalem er tabt (ødelagt); af Begyndelsesbogstaverne i hine tre latinske Ord, antages det berygtede Forfølgelses-Løsen mod Jøderne at være sammensat.

Dødningedandsen.

Med Store og Smaa gaaer Dandsen fuldbrav:
Den Knokkelmand snoer sig behænde;
Med Flikflak han springer fra Grav til Grav;
Ret aldrig hans Dands faaer Ende.

Han griber en Ung, hvor en Gammel han slap;
Han rusker i Foged og Slave;
Han Ridder og Bonde svinger helt rap;
Han valser med Keiser og Pave.

For pyntede Dame han bukker og leer,
Med Junkeren strunk harcellerer;
Sig Herren og Damen helt ynkelig teer;
Der dandses med sære Manerer.

I Hopsavals gaaer det til gamle Musik;
Ei Fløiten og Trommen der mangler,
Den Knokkelmand fløiter, med klapprende Nik;
Han munter med Knoklerne rangler.

Til Hvile han bringer hver dandsende Sjæl;
Fast Ingen ved Dandsen sig glæder:
Den ærlige Knokkelmand griner lidt fæl;
Bleg Bruden ham følger og græder.

Men — udenfor Dandsen en Reisende staaer;
Hans Øie ret aldrig kan græde:
Al Verden bortdandser — tilbage jeg gaaer —
Jeg er glemt i den store Kjæde.

Fredens Rige.

Kom Fredens Fyrste til Krigens Land,
Hvi seer jeg da ei hans Daad?
Hvor leger Barnet med Øglens Tand
Og med Basiliskens Braad?

Hvor lyder Løven Smaadrengens Røst
Og deler Hjordenes Ro?
Hvor hviler Lammet ved Ulvens Bryst,
Og Kiddet ved Parderens Klo?

Hvor boer et retfærdigt Folk under Sol?
Hvor hersker Zebaoths Aand?
Hvor hviler Kongen paa Davids Stol
Med Salomons Spir i Haand?

Høit Ulve skrige om himmelsk Fred
Og myrde hvert Lam paa Jord.
— Paa Basiliskernes Kjærlighed
Det braadstungne Barn ei troer.

Aftensang.

Fred hviler over Land og By,
Ei Verden larmer meer:
Fro smiler Maanen til sin Sky,
Til Stjerne Stjerne seer.

Og Søen blank og rolig staaer
Med Himlen i sin Favn;
Paa Dammen fjerne Vogter gaaer
Og lover Herrens Navn.

Det er saa fredeligt, saa tyst
I Himmel og paa Jord;
Vær ogsaa stille i mit Bryst,
Du Flygtning, som der boer!

Slut Fred, o Hjerte, med hver Sjæl,
Som her dig ei forstaaer!
Se over By og Dal i Kvel
Nu Fredens Engel gaaer.

Som du, han er en Fremmed her:
Til Himlen staaer hans Hu;
Dog i det stille Stjerneskjær
Han dvæler her, som du.

O, lær af ham din Aftensang!
Fred med hver Sjæl paa Jord!
Til samme Himmel gaaer vor Gang,
Adskilles end vort Spor.

Fred med hvert Hjerte, fjern og nær,
Som uden Ro mon slaae!
Fred med de Faa, som mig har kjær,
Og dem, jeg aldrig saae!

Fred med hver Aand, som hader mig!
Den skal mig elske vist,
Naar samlet i Guds Himmerig
Vi ham lovprise hist.

Hans Egede.

Et helligt Kors staaer høit i Nord,
Hvor ingen Sangfugl bygger;
I Sne det staaer paa frosne Jord
Og langt fra Løvsal-Skygger.
Har Lyset døde Jord forladt,
Og isner Himlen selv ved Nat,
Hvor Sjæl og Hjerte gyser —
Fra Bølge-Bjerg af evig Is,
Henpeger mod Guds Paradis
Det Kors ved Nat og lyser.

Med Glands fra Livets Morgenland
I Dødens Midnatszone,
Det viser Vei fra Hvalens Strand
Til Palmeskovens Krone;
Og Øiet, blindt af evig Sne,
Kan Livets grønne Træ dog see,
Hvorom Guds Engle knæle;
Og gjennem dybe Grav af Is
Gaae haabfuldt til Guds Paradis
Med Tro de frelste Sjæle.

Hvo planted hist saa høit i Nord
Den Gren fra Edens Have?
Hvo bar den tro i Hvalens Spor
Hen over Dybets Grave?
Ispolens Søn! hvo gav dig Fred?
Ei steg en Engel til dig ned:
Gud en Apostel sendte;
I Mulm han saae et Folk forladt —
Ham Aanden viste Dag og Nat
Den Vei, kun Døde kjendte.

Og ei han havde Rast og Ro:
Den Vei han maatte følge,
Gik end den over Dødens Bro
Og Fjeld af frosne Bølge.
Ham fulgte Børn og trofast Viv —
I Herrens Haand han gav sit Liv;
Men Aanden ham ledsaged:
Den bar ham over store Grav;
Og bag det dunkle Midnatshav
Han dunkle Kyst opdaged.

I Mulm foer blodig Døds-Harpun
Mod Hval ved vilde Strande;
Paa Kysten stod et Freds-Paulun
Med Lys fra fjerne Lande.
Der hjalp en kjærlig Haand i Nød,
Der lød en salig Trøst i Død:

Der Guds Apostel boede.
Did tyede hver bedrøvet Sjæl
Til Lysets og til Livets Væld
Og haabed, elsked, troede.

Hos Gud nu den Apostel boer;
Hans Sjæl Gud evig glæde!
Hans Mindekvad høit over Jord.
Forløste Sjæle kvæde.
Hans Bautasten er Korset hist,
Som leder til den Herre Christ,
Hvor isnet Sjælen gyser:
Fra Bølge-Bjerg af evig Is
Det peger mod Guds Paradis
Og gjennem Natten lyser.

Menneskets Engle*).

To Engle smaa
Os følge hvor vi gaae:
Usynlig de paa vore Skuldre hvile.
Ved høire Kind
Den Ene titter ind
I Sjæl og Øie, naar vi *kjærligt* smile.

*) Efter en Muhamedaners mundtlige Fortælling til en dansk Reisende i Grækenland (Licent. theologiæ ***Ferdinand Fenger***).

Hver ærlig Id
Han skriver op med Flid;
Hver Tanke, from og god, han tro bevarer.
Hvert Palmeblad
Han strax forsegler glad:
Hver Midnat han til Allah med det farer.

Med strenge Flid
Paa hver uærlig Id
Og paa hver ufrom Tanke *seer* den *Anden*.
Ved venstre Kind
Han seer i Øiet ind
Og læser Brødens dunkle Srift paa Panden.

Hvad Ondt, han saae,
Han strax opskrive maa;
Dog tøver han en Stund med Seglets Gjemme.
Raab til din Gud!
Og Englen sletter ud
Hvad angerfuld du bad din Gud forglemme.

Men vender du
Før Midnat ei din Hu,
Og Angerstaaren ei dit Øie væder —
Dit Syndebrev
Forsegler han, der skrev —
Men — Englen paa din høire Skulder græder.

Af Holger Danske:

Hilsen til Frænderne.

Vær hilset, mit gamle Fædreland!
Du kjender mig vel ei ganske?
Engang jeg var en navnkundig Mand;
De kaldte mig *Holger Danske.*

Med mig drev Lykken et underligt Spil:
Hvert Barn mit Navn skulde kjende;
Dog Mænd skulde troe, den Mand var ei til,
Hvis Ry foer til Verdens Ende.

Mit Liv blev givet et sælsomt Kaar:
Det aldrig i Verden ophører,
Og død kan jeg synes i tusind Aar,
Men dog i Løndom mig rører.

Jeg lever i Danskens Hjerte og Sind,
Jeg lever paa Folkets Tunge.
Kom ei jeg i Verdenskrøniken ind,
Dog Skjaldene om mig sjunge.

Min Aand med Folkets Slægter foer hen;
Dybt slumred den mange Gange.
Med Folket den vaagner og kommer igjen
Med Livet i Daad og Sange.

Mit Navn hver Bonde kjender endnu,
Og glad jeg rækker ham Haanden.
Mit Levnet kommer hver Dansk ihu,
Som glædes ved Folkeaanden.

Du veed det, Landsmand! jeg er ei død:
Med Kraft jeg kommer tilbage;
Jeg er din fuldtroe Hjælper i Nød
Paa Dannemarks gamle Dage.

Holger Danskes Vugge.

Ved Leire græsse nu Faar paa Vold,
Hvor fordum Kæmperne drukke.
Paa Leire stod der et gammelt Skjold;
Det blev Holger Danskes Vugge.

Det gamle Skjold var der Lykke ved:
Det var med Runer indgravet;
Det bar, som Vugge, til Sjølunds Bred
Kong Skjold paa Baad over Havet.

I Vuggen saae jeg paa Bøg og Eg;
De sused ved Borgens Rude.
Fra Marken tog de den gule Neg:
Den blev Holger Danskes Pude.

I Vuggen hørte jeg Harpers Klang
Og Sang om Kæmpernes Seire:
Det var de danske Skjalde, der sang
Om Kæmpedrotter paa Leire.

I Vuggen smelted en Sang mit Bryst,
Lig Havfrustemmer fra Voven:
Det var de danske Jomfruers Røst
Fra Fruersalen i Skoven.

Jeg glemmer aldrig den danske Sang,
Som Kæmper og Jomfruer synge;
Og hvergang jeg hørte Skjoldets Klang —
Jeg hørte min Vugge gynge.

Trylleslottet.

Jeg stod i den venlige Sommerkvel
Paa Fjeldet ved Velsklands Strande.
Et Seil mig vinked et fjernt Farvel
Og dukked i blinkende Vande*).

Jeg stirred efter det hvide Seil;
Det svandt, hvor Solranden lued.
Med Seilet gled over Havets Speil
Den favreste Jomfru, jeg skued.

Men see! hvor Seilet og Solen svandt,
Opsteg en Stad for mit Øie:
Af Bølgen vel tusind Taarne oprandt
Med Kroner og gyldne Fløie.

*) Det er Jomfru Gloriant, som Holger havde elsk der drager bort med sin Brudgom Fyrst Carvel (jvr Olger Danskes Krønike).

Og Staden var et eneste Slot,
Et Slot af tusind Paladser.
De spilled i Guldglands og Himmelblaat,
De himmelstræbende Masser.

Og Slottet stod paa en himmelsk Ø
Paa Bjergets straalende Tinde.
Altanen sig speiled i gløende Sø;
Der stod den deiligste Kvinde.

Saa skjøn var ei Jomfru Gloriant;
Slig Herlighed Jorden ei kjender.
Hun stod i Purpurskyens Gevandt,
Med Krands i vinkende Hænder.

Jeg saae de bølgende Lokkers Strøm,
Det deilige Hoved var bøiet.
Det var som Naturens dybeste Drøm
Var malt den Skjønne i Øiet.

Det var mig som kjendte jeg Synet godt
Alt fra mine Barndomsdrømme.
I Skyen saae jeg *Morganas* Slot;
Det svømmed paa Rosenstrømme.

Med Skyen den Deiliges Billed svandt —
Til Luft blev Taarne og Fløie;
Men herligt af Sjælens Dyb det oprandt,
Hvergang jeg lukte mit Øie.

Keiser Carl.

Saa venlig en Drot jeg aldrig saae
Som Keiser Carl med de Øine blaae;
Men saae jeg Carolus i Harm opgløde,
Jeg før vilde Lybiens Parder møde.

Carolus var stor, dog tilmaade lang;
Om Panden de nødbrune Lokker hang.
Hans Hoved var rundt, hans Øine store;
Paa Ørnevinger hans Tanker fore.

Hans Kind var skarp, mere brun, end rød;
I Spøg han Gangerens Hovsko brød.
I Kraftleg stod han paa høiest Stade
Og løfted en Ridder i Staal og Plade.

I Fyrsternes Raad var Keiseren størst;
Hvad Stort, han saae, ophøied han først.
Han sad blandt Skjalde, Viismænd og Præster,
Og æred hver Tankens og Ordets Mester.

I Dyst var Carl en luende Brand:
Hans Landse nedlyned Hest og Mand;
Sit Sværd han svinged med Seiersglæde,
Og Sværdet gjennemskar Staål som Klæde.

Jeg mange kronede Hoveder saae;
Men alle de var mod Carolus smaa.
Dog Keiserens Krone jeg agted føie
Mod Aanden, jeg saae i den Stores Øie.

De tolv Jævninger.

Tolv Riddere sad ved Keiserens Bord;
Den Trettende med dem i Kamp udfoer.
Saalænge jeg red med de Tolv i Dyst,
Indtil vi delte Hæder og Lyst.

Geert leged med Landser i Dyst fuldsnild;
Stolt *Engeler* red med Sang gjennem Ild.
Naar Hertug *Samson* i Hal indtreen,
Da rysted baade Planker og Steen.

I Dystløb kom Ingen Hr. *Iver* nær;
Berin kunde gribe det flyvende Spær.
Hr. *Bove* oprykked Egen med Rod,
Og *Ottum* svømmed som Fisk i Flod.

Gerin skjød Ørnen i høiest Flugt;
Grev *Wolter* sprængte hver Port, som var lukt.
Hvor Jomfruer nikked bag Gitter og Stang,
Som Fugl over Mur sig *Oliver* svang.

Den største Jævning var from, som stærk:
Turpin bar Pandser og Messesærk;
For Hedningsjælene Bispen bad,
Naar Krop og Hoved han splitted ad.

Den Mindste sad øverst ved Keiserens Bord;
Hans Navn med Ry gjennem Verden foer:
Den mindste Jævning, fuldrask og skjøn,
Var *Roland*, Keiserens Søstersøn.

Naar Roland i Fruerstuen sang,
I Stegerset alle Smaaterner sprang;
Men blæste Roland til Strid paa Lur,
Da gungred i Borgen Port og Mur.

De Jævninger glemmer jeg ingen Stund:
Hin Bisp var en Mand til Haand, som til Mund
Ret aldrig jeg hører et Horn endnu,
Min Sjæl jo kommer Roland ihu.

Ronceval.

Høit paa Pyrenæers Fjelde
Red vi over Sky med Seir.
Maurers Skat vi vandt med Vælde,
Fulgte Hæren med vor Leir.

Ved den store Keisers Side
Holger red med Bannerstang.
Lystig under Bjergelide
Nedenfor os Roland sang.

Ved de sorte Fjeldes Huler
Nys vi red ham glad forbi;
Der han vented Byttets Muler
Paa den snevre Klippesti.

Muler krøb, lig Myrer sorte,
I de dybe Dales Tragt;
Der, ved tvende Rigers Porte,
Ridderskabets Flor holdt Vagt.

Længe Roland blev tilbage
  I det mørke Ronceval.
Skyen fløi, som skumle Drage,
  Over mørke Klippers Dal.

Ei Carolus aned Fare;
  Tryg den høie Keiser lo.
Under lette Ridderskare
  Klappred muntre Hingstes Skoe.

Dæmpet lød der fjerne Toner
  Bag de sorte Klippers Hegn.
Var det vilde Bjerg-Vaskoner?
  Var det falske Maurers Tegn?

Gavalon, fuldsnild og kløgtig,
  Viste Keiserhæren Vei.
Han i Fyrsteraad var dygtig;
  Jævningsnavn han bar dog ei.

Gavalon med skarpe Blikke
  Red min store Keiser næst.
Gavalon jeg troede ikke:
  Han var Maurerkongens Gjest.

Nys han kom med Guld og Slaver
  Fra de Overvundnes Stad.
Rigt behængt med Fjendegaver,
  Han paa Maurerhingsten sad.

Fra de vilde. Baskers Stammer
  Bar han ydmyg Fredens Gren;
Men jeg skimted Hadets Flammer
  I hans hule Øiesteen.

Frem vi red, og tidt jeg lytted:
  Længst forstummed Rolands Sang;
Toget saae jeg ei med Byttet.
  Dybt et Horn fra Dalen klang.

«Herre Keiser! Roland kalder» —
  Gavalon dog listig lo:
«Er det Rolands Horn, der gjalder,
  Er hans unge Hjerte fro.»

Tryg den store Keiser nikked.
  Frem vi red. — Paany det klang.
Blodet mig i Hjernen prikked;
  Bryniens stærke Ringe sprang.

«Roland kalder, Herre Keiser!
  Hør, han ryster Fjeldets Mur!»
Gavalon helt trøstig kneiser:
  «Roland leger kun med Lur.»

Frem vi red. — Jeg lytted længe.
  Stum jeg knuged Banrets Stang;
Blodet vilde Brystet sprænge.
  Roland blæste tredie Gang.

Det gjenlød fra Klippemuren,
  Som en Røst fra Gravens Skjød,
Som han gjennem Fjeldnaturen
  Aanded Varslet om sin Død.

Brat vi vore Hingste vendte;
  Ned mod Ronceval vi foer.
Sværdet os i Haanden brændte;
  Ingen mæled meer et Ord.

Gavalon kun blev tilbage;
  Over ham min Ganger sprang.
Aldrig red jeg Hest saa fage;
  Aldrig blev mig Vei saa lang.

Tidt det klang, som Torden ruller,
  Der hvor Roland havde kaldt.
Tidt vi hørte hule Bulder,
  Som de haarde Klipper faldt.

Røverfolkets vilde Vrimle
  Laae i skyhøi Kløft paa Lur.
Hære hang, lig Rovfuglstimle,
  Paa de sorte Fjeldes Mur.

Ned fra Klippetaarne høie
  Rulled Steen, som Hagl fra Sky.
Dagen sortned for vort Øie;
  Frem vi foer i Brag og Gny.

Aldrig glemmer jeg den Jammer,
Da vi naaede Ronceval:
Slukt var Heltelivets Flammer
I de sorte Klippers Dal.

Lukt var Bispens strenge Øie,
Stum hver Jævnings Høvdingrøst,
Bleg laa mellem Venner høie
Oliver med knuset Bryst.

Dybt begravet under Stene
Laa den halve Keiserhær,
Mellem tvende Klipper ene
Roland laa med Horn og Sværd.

Haanden sig om Sværdet krummed;
Hornet holdt endnu han fast:
Før dets sidste Klang forstummed,
Aaren i hans Pande brast.

Stum den store Keiser blegned;
Alle grued, som det saae.
Ned blandt Liig Carolus segned;
Bleg ved Rolands Bryst han laa.

— Synker Sol og stiger Maane
Over Fjeld og Sø og Dal,
End jeg seer min Keiser daane
Mellem Liig paa Ronceval.

Der, hvor gjennem mørke Dale
  Kilden sprang fra Bjergets Bryst,
Vakte jeg hans Sjæl af Dvale,
  Hørte jeg hans Kæmperøst.

«Hvor er Roland! — brast min Lykke!
  Hvor er Helteskaren stor!
Hvor er Verdensthronens Smykke!
  Hvor er Ridderskabets Flor!

«Hvor er eders Høvdingsstave,
  Samson! Oliver! Gerin!
Hvor er alle mine Brave!
  Hvor er Wolter og Turpin!»

«Ingen meer sit Hoved reiser»
  — Mæled jeg fuldmørk i Hu —
«De er faldne, Herre Keiser!
  Hevnet er de ei endnu.»

Fast han knuged flad min Handske,
  Og jeg blussed ved hans Ord:
«Hevn, ja Hevn! — Med Holger Danske
  Døer først Ridderskabets Flor.»

— Brat Vaskoners vilde Hære
  Styrted ned til Rov paa Val.
Roland hevned vi med Ære:
  Ronceval blev Hevnens Dal.

Der blev Brag ved Klippemuren;
 Der lød Bulder gjennem Dal.
Sværdet klang; men stum var Luren —
 Roland taug paa Ronceval.

Fra min store Keisers Side
 Veg ei Holger Danskes Fod.
Der blev taust ved Midnatstide;
 Maanen speiled sig i Blod.

Dalens Sø laa fjeldomgjærdet;
 Baskerhæren saae vi døe:
De, som ei laae knust for Sværdet,
 Styrted i den aabne Sø.

Holger Danskes Mærke.

I alle de Riger og Lande,
 Hvorhen jeg i Verden foer,
Jeg fegted med aaben Pande
 For hvad jeg for Alvor troer.

En Ørn var mit Hjelme-Mærke;
 Paa Brynien stod Korsets Tegn.
Paa Skjold bar jeg Løverne stærke
 I Hjerternes milde Hegn.

Naar Mænd jeg kasted min Handske,
 Opslog jeg min Ridderhjelm;
De saae, jeg var Holger Danske
 Og ingen formummet Skjelm.

Vil Dansken i Verden fegte,
Men dølger Aasyn og Navn,
Jeg veed, hans Aand er ei ægte --
Jeg tager ham ei i Favn.

Psalmer.

Anden Søndag i Advent.

Højmesse.

(Evang. Luc. 21 C. 25 V. Tegn i Sol og Maane.)

Mel. Vor Gud han er saa fast en Borg.

1.

I Verden er ei Nød saa stor,
Guds Naade dog er større:
Er lukt for mig hver Dør paa Jord,
Staae aabne Himlens Døre.
Min Sjæl, vær ei forsagt!
Du staaer med Gud i Pagt:
Har Verden dig forladt,
Blev Dagen dig til Nat —
Vær trøstig! — Herren lever.

2.

Skeer end i Sol og Maane Tegn,
Frembruser Storm derefter —
Har Jorden ei mod Havet Hegn,
Opreres Himlens Kræfter —

Kom i Orkaners Brag
Alverdens sidste Dag —
Min Sjæl, vær ei forsagt!
Du staaer med Gud i Pagt:
Vær trøstig! — Herren lever.

3.

Forglem ei Pagtens store Ord,
Naar Herrens Time kommer!
Opløft dit Hoved, see fra Jord!
Forbarmer er din Dommer:
I Skyen, herlig, skjøn,
See Guds eenbaarne Søn!
Med Kraft han komme vil:
Forløsning stunder til —
Vær trøstig! — Herren lever,

4.

Vi vente, Herre, paa din Dag;
Den kommer, naar Du byder;
O, naar i Undergangens Brag
Høit Domsbasunen lyder —
Gid, sjælevaagne, da
Vi med Halleluja
Lovprise kan din Magt
Og med vor Gud i Pagt
Udraabe: Herren lever!

Christi Fødselsdag.

(Evang. Luc. 2 C. 1 V.)

Mel: Et lidet Barn saa lysteligt.

1.

Jeg som et Barn mig glæde vil
Og sjunge i det Høie:
Ei Sorg idag paa Jord er til,
Som tør min Sjæl nedbøie.
Idag er fattigst Betler rig;
Et Paradis er Jorden mig —
Til mig Guds Engle kvæde:
Idag er dig en Frelser fød —
Idag al Verdens Sorg er død,
Og fød al Verdens Glæde.

2.

Ei Synd, ei Død i Verden meer
Mig knuge skal og tvinge:
Jeg Naadens Dør oplukket seer;
Min Sjæl har Englevinge.
En Konge blev idag mig fød:
Det lidet Barn paa Moders Skjød
Al Verdens Nød betvinger.
Hans Rige Himmel er og Jord;
Den Konge evig Tro jeg svor,
Og han min Sjæl gav Vinger.

3.

Flyv høit, min Aand, flyv barnefro!
Vær salig i hans Rige!
Med Kjærlighed, med Haab, med Tro,
Hans Kraft skal ei mig svige:
I Klude svøbt, i Krybben lagt,
Det Barn har over Stormen Magt
Og over Havets Bølger:
Ei Jord, ei Luft, ei Ild, ei Vand,
Ei Mørkets Magter røre kan
Den Sjæl, som Herren følger.

4.

Ei Jordens Magt og Klogskab meer
Forblinde skal mit Øie:
Hvor Østens Vise Stjernen seer,
Sig Verdens Konger bøie.
Guds Lys omstraaler fattigst Vraa:
Hos ringe Dyr paa fattigt Straa
Laae Kongen til Guds Rige.
O, viis er Den, som troer paa ham
Eenfoldig Hyrde først fornam,
Hvad Engle kun udsige.

5.

Kom, Høie, Ringe, Store, Smaa!
Eenfoldige med Vise!
Lad os til Jesu Krybbe gaae
Og Verdens Frelser prise!

Forgjeves lyse Stjernen ei!
See, Konger følge Hyrdens Vei!
Hør, Himlens Engle kvæde!
Idag er os en Frelser fød —
Idag al Verdens Sorg er død,
Og fød al Verdens Glæde.

St. Stephans-Dag.

(Evang. Matth. 13 C. 34 V.)

Melodie af Berggreen.

1.

I Glands for Herrens Throne staaer
Guds store Vidners Skare:
Hvo for sin Gud i Døden gaaer,
Skal herliggjort henfare.
Til Martyrkronens Straaler ei
Jeg løfte tør mit Øie;
Mit skjulte Kors paa stille Vei
Seer Gud dog i det Høie.

2.

O Herre! om i Liv og Død
Jeg vidner om dit Rige,
Det skal min Tro i Sorg og Nød,
Min Kjærlighed Dig sige.

Du veier mine Sorger smaa;
Du seer om fromt jeg lider;
Du seer den Kamp, som Ingen saae,
Og om jeg ærlig strider.

3.

O Herre! blev mig Kampen svar,
Og er min Sorg ei liden;
Om her slet ingen Ven jeg har —
Vær Du mig nær i Striden!
Seer ingen Sjæl min bittre Ve,
Men brænder Hadets Lue —
Din Himmel lad mig aaben see!
Din Herlighed jeg skue!

Første Søndag efter Helligtrekongersdag.

(Evang. Luc. 2 C. 42 V. Jesus var tolv Aar gammel.)

Mel. Jesu dine dybe Vunder.

1.

Herre! mod dit Lys jeg stræber:
— Verdens Kløgt har Mørket kjært —
Jesus! dine Barnelæber
Har de Gamle Viisdom lært.
Gaaer til dig med barnligt Sind
From jeg i Guds Tempel ind:
O da vil dit Ord mig røre —
Himmelsk Viisdom skal jeg høre.

2.

Intet veed jeg om Guds Rige,
Lærer jeg det ei af Dig:
Ingen uden Du kan sige
Hvad der evig trøster mig;
Ingen uden Du det veed
Hvad den dybe Evighed
Som en lukket Bog forvarer:
Du, kun Du det aabenbarer.

3.

Intet veed jeg om Guds Naade,
Lærer jeg det ei af Dig:
Uden Dig — en evig Gaade
Vorder Liv og Død for mig.
Lær mig Ordet, som Du veed,
Om den store Kjærlighed,
Om Retfærdighedens Gaade,
Om Guds Rige, om Guds Naade!

4.

O, da skal jeg ufortrøden
Til min Gjerning vandre ud:
Gjennem Livet, gjennem Døden
Lyser Kjærlighedens Gud;
Himmellyset er ei slukt,
Paradiset ei tillukt;
Ei det store Haab skal svige —
Veien veed jeg til Guds Rige.

Langfredag.

Mel. Hvo veed, hvor nær mig er min Ende!

1.

Indhyl dig, Jord, i Sørgeklæder!
Straal ei, o Sol, paa Sorgens Dag!
Grib, Nattens Aand, i dine Kjæder,
Og Jorden ryst med Afgrundsbrag!
Din store Grav, o Dyb, opkast!
Idag det største Hjerte brast.

2.

Det Hjerte brast, som Himlens Rige
Indslutted dybt i salig Fred:
Det gjemte den uendelige,
Den grændseløse Kjærlighed;
Det Jorden bandt til Himlen fast —
Min Frelsers store Hjerte brast.

3.

Sørg, Jord! I Himlens Engle, græder!
Idag er Verdens Lys udslukt;
En Gravsang, Jord og Himmel, kvæder!
Guds store Søn har Øiet lukt:
Hans Øies Lys bandt Mørket fast —
Alverdens store Øie brast.

4.

I Dødens Skyggers Land jeg bygger:
Mit Haab, min Frelser gik herfra;
Mig Verdens Synde-Nat omskygger —
Det tordner over Golgatha:

Min Frelser sidste Ord har sagt.
Hans Aand henfoer. — Det er fuldbragt.

5.

Paa Dødens Træ *han* naglet hænger,
Som bar alt Liv i hellig Haand;
Hans Dødssuk Verden gjennemtrænger —
Henfoer dens Liv? henfoer dens Aand?
Nei, haab, min Sjæl, i dybest Nød!
Bag største Nat er Morgenrød.

Første Paaske-Dag.

Mel. Af Høiheden oprunden er.

1.

Udbryd, hver Sjæl, i Seierssang!
Henover Jord med Himmelklang
Et saligt Budskab toner:
Det store Livets Haab er vist —
Opstanden er den Herre Christ,
Opstanden vor Forsoner.
Livets Konge Døde vækker:
Ham ei dækker
Graven længe —
Han kan Dødens Hule sprænge.

2.

Han er opstanden — Herren brød
Dit Segl, o Grav! din Braad, o Død!
Dit Spir, du Mørkets Rige!
I Syndens Grav min Sjæl var lagt;

Med Herren fra de Døde vakt,
Den skal til Liv opstige:
Herren sprænger alle Grave;
Ei sin Slave
Døden binder —
Stor er Gravens Overvinder.

3.

Han er opstanden. — Du opstaaer,
Du Sædekorn, Gudherren saaer
Til Evighedens Sommer!
Et Tegn er skeet i Prøvens Dal,
Og efter hver Langfredags Kval
En Paaskemorgen kommer:
Himlen lyser — Jorden bæver,
Englen hæver
Gravnats-Dækket —
Herren har de Døde vækket.

4.

Opstandne Herre, Frelser Christ!
Vor store Paaskemorgen hist
Vi gaae med Haab imøde;
O lad da ved din Haand udgaae
Og ved din høire Side staae
Med evigt Liv de Døde!
Herre, let os Valfartsgangen!
Seierssangen
Hist lad tone
Saligt ved din Faders Throne!

Anden Paaske-Dag.

vang. Luc. 24 C. 11 V. Christi Aabenbarelse i Emaus.)

Mel. Søde Jesu! vi er her.

1.

Hørt det har jeg: han opstod —
  Ingen Grav min Frelser gjemmer.
Tvivl ei, Sjæl, med sjunkne Mod!
  Herren ei dit Haab beskæmmer.
Med hans Vidner vil jeg følge:
Dagens Lys kan ei sig dølge.

2.

Herren lyser paa min Vei.
  Ei forblindet Sjæl ham kjender;
Vankelmodig vakler jeg;
  Ordets store Lys han tænder:
Han mig Skrifterne oplader —
Haabets Straale Sjælen bader.

3.

Hvad jeg hører, veed jeg ei,
  Sælsomt dog sig Hjertet rører:
Underfuldt paa Herrens Vei
  Jeg Forjættelserne hører;
Mægtigt Hjertet i mig brænder,
Til jeg den Opstandne kjender.

4.

Herre, lad i hellig Stund
  Taagen falde fra mit Øie!

Aandesynet mig forund —
  Aandesynet fra det Høie!
Staa for Sjælen aabenbaret,
  Salig, hellig og forklaret!

Femte Søndag efter Paaske.

(Evang. Joh. 16 C. 23 V. Beder i Jesu Navn!)

Mel. Hvo ikkun lader Herren raade.

1.

Naar mig den sidste Ven forlader,
  Naar ingen Sjæl mig her forstaaer,
Jeg bede kan: min Gud og Fader!
  Og Bønnen til Guds Himmel naaer.
Har Sjælens Tanke ingen Ord,
I stille Suk den flyer fra Jord.

2.

Hvad dybest sig i Hjertet rører,
  Hvad ingen Tunge nævne kan,
Hvad intet jordisk Øre hører,
  Har Røst i Sjælens stille Land:
Til alle Sjæles Væld det naaer —
Du, Aanders Fader! mig forstaaer.

3.

I Jesu Navn jeg vil udgyde
  Min hele Sjæl, o Gud! i Dig:
Min Bøn i Lovsang skal udbryde,
  Mit Suk i Pris hentabe sig;

Som evigt Haab, o Gud! mit Savn
Til Dig henflyer i Jesu Navn.

Tiende Søndag efter Trinitatis.

(Evang. Luc. 19 C. 41 V. Jesus græder over Jerusalem.)

Melodie af Berggreen.

1.

Jesus græder — Verden leer:
Vanvid sjunger mellem Grave —
Syndens Træl ei Dybet seer;
Døden dandser med sin Slave;
Sjælen sig i Lænker glæder —
Verden leer — men Jesus græder.

2.

Enden kommer! — Vee, o Vee!
Fangne Sjæl, afryst din Lænke!
Kan du Jesu Graad ei see?
Kan du paa din Fred ei tænke?
Græd forgjeves Verdens Dommer —
Vee da Vee, naar Enden kommer!

3.

Jesus græder. Smelt, hvert Bryst!
Vaagn hver syndig Sjæl, som sover!
Bæv, o Verden, i din Lyst!
Dig din Frelser græder over.
Brister, brister, Mørkets Kjæder!
Smelt, hvert Hjerte! — Jesus græder.

Anden Søndag i Advent.

Aftensang.

(Epist. Rom. 5 C. 4 V.)

Taalmodighedens og Trøstens Gud give Eder. at I kun have eet Sind iblandt hverandre efter Jesum Christu paa det I eendrægteligen med een Mund kunne pri Gud, vor Herres Jesu Christi Fader.

Mel. Mig hjertelig nu længes.

1.

Igjennem Nat og Trængsel
Gaaer Sjælens Valfartsgang
Med stille Haab og Længsel,
Med dyb Forventningssang.
Det gjennem Natten luer;
Det lysner gjennem Sky —
Til Broder Broder skuer
Og kjender ham paany.

2.

Vor Nat det Lys oplive,
Som aldrig slukkes ud!
Eet Sind os Alle give
I Trængsel Trøstens Gud!
Eet Hjerte kjærligt lue
I hver Korsdragers Bryst!
Een Gud, til hvem vi skue!
Een Tro, eet Haab, een Trøst!

3.

Een Røst fra tusind Munde!
  Een Aand i Tusinds Røst!
Een Fred, hvortil vi stunde!
  Een Frelsens, Naadens Kyst!
Een Sorg, eet Savn, een Længsel!
  Een Fader her og hist!
Een Udgang af al Trængsel!
  Eet Liv i Jesu Christ!

4.

Saa gaae vi med hverandre
  Den store Pilgrimsgang!
Til Golgatha vi vandre
  I Aand, med Bøn og Sang!
Fra Kors, fra Grav vi stige
  Med salig Lov og Pris
Til den Opstandnes Rige,
  Til Frelsens Paradis!

Forargelsen.

Lad din Vrede ikke optændes mod den Mand, hvis Idræt lykkes, mod den Mand, som begaaer Svig!

(Davids Ps. 37, 7.)

Harmer dig Ondskabens vundne Spil,
Og krænker dig Slethedens Lykke,
Dog spørg ei: hvor er Gjengjældelse til?
Og hvor den Retfærdiges Smykke?

Blomstrer i Verden den golde Sæd,
Og trædes den ægte med Fødder,
Dog sig ei: Løgn har evindelig Fred;
Men visnet er Sandhedens Rødder.

Ondskaben vinder sit Spil med Nag,
Og bitter er Slethedens Glæde.
Det skumle Øie, der haanleer idag,
Tilsidst dog vil bitterligst græde.

Raab ei Gjengjældelsens Time frem!
Nedbed ei fra Himmelen Lynet!
Det farer ned over Synderes Hjem
Og blender med Rædsel dig Synet.

Tænk paa den Slette med Sorg i Sind!
Og bed for de syndige Sjæle!
Gik ingen Synder til Frelseren ind,
Du selv skulde udelukt knæle.

Løfter du Stenen med Retfærds Harm,
Naar Synderens Dommedag kommer,
Kast Stenen ydmyg! grib i din Barm!
Og bed til Forbarmelsens Dommer!

Den Miskundelige.

(Efter Davids 39te Psalme, 6—10.)

Til Himlene rækker din Miskundhed, Gud!
Din Trofasthed naaer dine Skyer;
Din Retfærdshaand over Bjergene ud
Er strakt over Dale og Byer.

Som Himlenes Favn er din Kjærlighed, Gud!
Som Havenes Dyb dine Domme.
Til Frelsen fører du Sjælene ud,
Vil Skabningens Suk ihukomme.

Hvor dyrebar er dog din Miskundhed, Gud!
Hvor Menneskebørnene bygge!
I Mulm er Kjærlighedsvingen bredt ud —
Vi skjule os under dens Skygge.

Du kvæger i Ørken den tørstende Sjæl —
Du bjerger den bævende Due —
Hos Dig er Livets det evige Væld,
Og Lys i dit Lys skal vi skue.

Døden.

Mel. Jeg raaber fast, o Herre!

Op, Synder af din Dvale,
See! han for Døren staaer,
Som skal Guds Dom udtale,
Til Jorderig forgaaer;
See! Livets stærke Fjende,
Den Kæmpe, mørk og kold,
Han vil dig overvinde,
Han æsker Syndens Sold.

Hvormed vil du ham møde?
Hvor er det Sværd paa Jord,
Som Kæmpen kan nedstøde,
For hvem alt Liv henfoer?

Hvor er det Skjold at finde,
Som han ei sønderbrød?
Han stormer frem iblinde:
Det er den blege *Død*.

I Graven har han hjemme,
Der fører han dig hen.
Fra Mulmets dybe Gjemme
Steg Ingen op igjen.
See! Slægterne bortiled,
Bliv Støv! var Støvets Lov,
Og Læben, som nys smiled,
Er Ormens fule Rov.

Foroven Dødens Bolig
Er skjult med Blomster smaa,
Der sjunger Droslen rolig,
Der Sorgen taus mon gaae;
Forinden sidder ene
Forkrænkelsen paa Liig,
Og seer hvor dine Bene
I Muld opløse sig.

— Udrust dig! Fjenden kommer!
Strid nu den gode Strid!
Anraab den store Dommer!
— Hjælp, Gud, for evig Tid!
Lad Sjælen ei forsage!
— Udstrakt er Kæmpens Haand,

O! lad ham ei borttage
Den sønderknuste Aand!

Nei, den indgaaer til Dommen —
Kan den for Gud bestaae,
Da, Død! o vær velkommen!
Du skal ei Seier faae:
Du Livet kan bortrive,
Du Hjertet knuse kan;
Men Herren skal du give
Den Sjæl, som holder Stand.

Dog, Vee! hvo kan bestande?
Skal Lovens Dom bestaae,
Selv Helgenen forbande
Den Stund, han Lyset saae!
Hvo tør sit Aasyn hæve
Mod *ham*, som Tanken veed?
Skal kun den Rene leve,
— Far hen, vor Evighed!

— Fortvivl ei, bange Synder!
See! ved din Side staaer
Den Herre, som forkynder
Dig Liv, naar Alt forgaaer;
Mod Salighedens Fjende
Han rækker dig sit Skjold —
See! du skal overvinde
Den Kæmpe, mørk og kold.

Paa Skjoldet Korset luer,
Malt med din Frelsers Blod;
Om Helved nu dig truer,
Ei synke skal dit Mod.
I Dødens Ormehule
Lad Støvet styrte ned!
For Gud skal Korset skjule
Din Synds Mangfoldighed.

For Dommeren du træde
Med Skjoldet for dit Bryst!
Og Englene skal kvæde
Forbarmelse og Trøst;
Dit Liv er ei udslukket,
Fordømt er ei din Aand,
Din Himmel ei tillukket —
Din Sjæl er i Guds Haand.

Ved Slagelse Klosters Indvielse.

(Den 12te Oktober 1859.)

Kun Herberg-Ly paa Valfartsgang
Er hvert et Hjem paa Jord;
Hver Sjæl dog har saa dyb en Trang
Til Hjem, hvor Freden boer;
Og gik forladt mod dunkle Kvæl
I Verdens Larm en stille Sjæl,
Hvor skjønt, naar sig en Dør oplod,
Hvor Fredens Engel stod!

Af Tidens Skjød en kjærlig Haand
  Her skjulte Skat drog frem;
Her bygged Kjærlighedens Aand
  Et stille Søsterhjem;
Med Kloster-Ro og Klosternavn
  Et Fristed aabner her sin Favn,
Og Søsterskaren drager ind
  Med Herrens Fred i Sind.

Her toner høit for første Gang
  Guds Ord med Lov og Pris,
Med glade Hjerters Takkesang
  For Aandens Paradis.
Det glimter til hvert Hjem paa Jord,
  Hvor Kjærlighed hos Fromhed boer.
— Velsign hver kjærlig Sjæl, o Gud!
  Som her gaaer ind og ud!

Kirkeklokke-Indskrifter.

1.

Jeg ringer for Øren; jeg toner til Sind;
Jeg minder om flygtende Timer:
Tid ringer jeg *ud* kun, men Evighed *ind*,
Og om Himmerigs-Glæden jeg kimer.

2.

Naar Sol staaer op, og naar Sol gaaer ned,
Jeg sjunger om Kamp for Guds Rige;

Jeg sjunger om Herrens Hvile og Fred,
Naar Helligdagssole fremstige.
Naar slukt er din Sol — og din Grav tillukkes,
Jeg sjunger om Solen, som aldrig slukkes.

3.

Naar Verden troer, jeg kun minder om Tid,
Jeg minder om Evigheds Tanker og Id.
Naar Verden siger, jeg ringer for Lig.
Jeg ringer Guds Børn ind i Himmerig.

Børnenes Julesang.

(Musik af Weyse.)

Julen har bragt velsignet Bud;
Nu glædes Gamle og Unge;
Hvad Englene sang i Verden ud,
Nu alle smaa Børn skal sjunge.

Grenen fra Livets Træ staaer skjønt
Med Lys, som Fugle paa Kviste.
Det Barn, som sig glæder fromt og kjønt,
Skal aldrig den Glæde miste.

Glæden er Jordens Gjest idag
Med Himmelkongen, den lille.
Du fattige Spurv! flyv ned fra Tag
Med Duen til Julegilde!

Dands, lille Barn, paa Moders Skjød!
En deilig Dag er oprunden:

Idag blev vor kjære Frelser fød
Og Paradisveien funden.

Frelseren selv var Barn som vi:
Idag han laae i sin Vugge.
Den Have, Guds Engle flyver i,
Vil Jesus for os oplukke.

Himmerigs Konge blandt os boer;
Han Juleglæden os bringer:
Han favner hver Barnesjæl paa Jord
Og lover os Englevinger.

Glade Jul.

Glade Jul! — deilige Jul!
Engle flagre bag Sky i Skjul —
Hid de nu flyve med Paradisgrønt,
Og hvor de see, hvad for Gud er kjønt,
Lønlig iblandt os de gaae.

Julefryd! — evige Fryd!
Budskab bringes med himmelsk Lyd —
Det er de Engle, som Hyrderne saae,
Dengang Vor Herre i Krybben laae —
Evig er Englenes Sang!

Fred paa Jord! — Fryd paa Jord!
Jesusbarnet iblandt os boer.

Englene sjunge om Barnet saa smukt:
Han har os Himmerigs Dør oplukt!
Salig er Englenes Sang!

Salig Fred — himmelsk Fred
Toner Julenat til os ned.
Englene flyve til Store og Smaa,
Sjunge om *ham,* som i Krybben laae —
Fryd dig hver Sjæl, han har frelst!

Valfartssang.

(Til Melodien af en Pilgrimssang fra Middelalderen.)

1.

Deilig er Jorden!
Prægtig er Guds Himmel!
Skjøn er Sjælenes Pilgrimsgang!
Gjennem de favre
Riger paa Jorden
Gaae vi til Paradis med Sang!

2.

Tider skal komme —
Tider skal henrulle —
Slægt skal følge Slægters Gang —
Aldrig forstummer
Tonen fra Himlen,
Sjælenes glade Pilgrimssang.

3.

Englene sang den
Først til Markens Hyrder;
Skjønt fra Sjæl til Sjæl det lød:
Fred over Jorden!
Menneske, fryd dig!
Os er en evig Frelser fød!

Morgensange.

(Musik af Weyse.)

1.

Nu ringer alle Klokker mod Sky;
Det kimer i fjerne Riger.
Hver Søndag Morgen høit paany
Stor Glæde mod Himlen stiger.

Det toner med Lov og Pris og Bøn
Fra Jord mod Paradishaven:
Det var en Søndag Morgen skjøn
Vor Frelser stod op af Graven.

For os han vandred i Gruben ned;
Han gik til de Dødes Rige.
Til Livet med stor Herlighed
Han vilde for os opstige.

Al Verdens Glæde begravet laae;
Nu frydes vi alle Dage:
Den Glæde, Søndagssolen saae,
Den har i Verden ei Mage.

Der sad en Engel paa Gravens Sten
Blandt Lillier i Urtehaven;
Han peged med sin Palmegren,
Hvor Jesus stod op af Graven.

Og der blev Glæde paa Jorderig,
Lig Glæden i Engles Himmel:
Livskongen løfted op med sig
Til Livet sin Børnevrimmel.

Guds Børn skal holde med Engle Bøn
Med Jubel i Paradishaven:
Det var en Søndag Morgen skjøn,
Vor Frelser stod op af Graven.

2.

Lysets Engel gaaer med Glands
Gjennem Himmelporte.
For Guds Engels Straalekrands
Flygter alle Nattens Skygger sorte.

Sol gaaer over Verden ud
Med Guds Lys i Øie:
See! Vor Herres Sendebud
Gaaer paa gyldne Skyer i det Høie.

Englen spreder over Jord
Glandsen fra Guds Himmel;
I sin Kaabes Straaleflor
Favner han Alverdens glade Vrimmel.

Sol seer ind i Slot og Vraa,
Seer paa Drot og Tigger,
Seer til Store, seer til Smaa,
Kysser Barnet, som i Vuggen ligger.

Os han ogsaa favne vil
Englen i det Høie;
Os han ogsaa smiler til
Englen med Guds Himmelglands i Øie.

Os har og Vor Herre kjær:
Ingen Sjæl han glemmer;
I hvert Solglimt Gud er nær
Og vor glade Morgensang fornemmer.

3.

ı vaagne alle Guds Fugle smaa,
e flyve fra Reden og sjunge;
e prise Vor Herre saa godt de formaae;
e takke for Livet og Lyset med fløitende Tunge.

u kviddrer Svalen paa Kirketag,
g Spurven ved Menneskers Huse.
e synge: Godmorgen! de synge: Goddag!
e synge: Gudsfred! Gud skee Lov! og i Luften hensuse.

naafuglenes Sang Vor Herre forstaaer;
an kjender hver Sjæl i sit Rige;
e Fattiges Lovsang han ikke forsmaaer;
an seer, hvad de maalløse Skabninger alle vil sige.

Os seer Du ogsaa, Du kjære Gud!
Du hører vor Røst i din Himmel;
Naar Fuglene flagre af Rederne ud,
Du hører Smaabørnenes Pris i din jublende Vrimmel.

4.

I Østen stiger Solen op:
Den spreder Guld paa Sky,
Gaaer over Hav og Bjergetop,
Gaaer over Land og By.

Den kommer fra den favre Kyst,
Hvor Paradiset laae;
Den bringer Lys og Liv og Lyst
Til Store og til Smaa.

Den hilser os endnu saa smukt
Fra Edens Morgenrød,
Hvor Træet stod med evig Frugt,
Hvor Livets Væld udflød.

Den hilser os fra Livets Hjem,
Hvor størst Guds Lys oprandt
Med Stjernen over Bethlehem,
Som Østens Vise fandt.

Og med Guds Sol udgaaer fra Øst
En himmelsk Glands paa Jord,
Et Glimt fra Paradisets Kyst,
Hvor Livets Abild groer.

Og alle Stjerner neie sig,
Hvor Østens Sol gaaer frem:
Den synes dem hin Stjerne lig,
Der stod ved Bethlehem.

Du Soles Sol fra Bethlehem!
Hav Tak og Lov og Pris
For hvert et Glimt fra Lysets Hjem
Og fra dit Paradis!

5.*)

Gud skee Tak og Lov!
Vi saa deiligt sov:
Barnet laae med varme Kind paa Puden.
Nu, som Fuglen frisk!
Rask som Havets Fisk!
Morgensolen titter gjennem Ruden.

Med hin Glands fra Sky
Kom der Lys i By,
Kom der Glimt af Sol i alle Sjæle.
Alle Haner gol,
Hilsed glad Guds Sol;
Alle vævre Tunger smaa fik Mæle.

Fattig Mand fuldstærk
Gaaer nu til sit Værk;
Rask hver Haand sig rører nu med Glæde.

*) Med særegent Hensyn til Børnene i Asylerne.

Fattig Kone maa
Til sin Dont udgaae,
At de Smaa skal ei for Brødet græde.

Fader gik sin Vei.
Moder see vi ei;
Dog i Nød vi sidde ei tilbage.
Arnens Ild er slukt;
Hjemmets Dør er lukt;
Gud dog sørger for os alle Dage.

Ei den mindste Mus
Savner Tag og Hus;
Fattigst Spurveunge har sin Rede.
Ei den mindste Fugl
Savner Ly og Skjul;
Vi skal heller ei om Fristed lede.

Lystig Hanen gol,
Hilsed glad Guds Sol;
For hver Sjæl er Lys og Lyst oprundet.
Nu, som Fuglen frisk!
Rask som Havets Fisk!
Vi har Kjærligheds-Asylet fundet.

6.

Morgenstund har Guld i Mund:
Morgensol Guds Rigdoms Væld oplukker;
Glad i gyldne Morgenstund
Fattigst Fugl i Straalehavet dukker.

Morgensang.

Morgenglød gjør Kinden rød:
Morgenluft Guds Sundhedsstrøm omsuser:
Livets Væld i Morgenglød
Strømmer ud igjennem Himmelsluser.

Op i friske Morgenstund!
Fryd dig, Sjæl, som Fuglen i det Høie!
Fattigst Sjæl er rig og sund
Med Guds rige Herlighed for Øie.

Nu titte til hinanden de favre Blomster smaa;
De muntre Fugle kalde paa hverandre;
Nu alle Jordens Børn deres Øine opslaae:
Nu Sneglen med Hus paa Ryg vil vandre.

Den kjære Gud og Skaber den mindste Orm er nær:
Han føder Fugl og Markens Lilie klæder:
Dog Menneskenes Børn har han allermest kjær —
Gud aander paa Øiet, naar det græder

Guds Søn var selv et Barn, og paa Krybbestraa
han laae:
Hans Vugge stod paa Jord foruden Gænge.
Guds Himmeriges Fryd har han lovet de Smaa
Og Blomster fra Paradisets Enge.

Guds Søn har os saa kjær; han er Børnevennen stor:
Han bærer Barnet op til Gud paa Armen;

Han Storm og Hav betvang, da han vandred paa
Jord;
Men Børnene leged ham ved Barmen.

O Du, som os velsigned og tog i Favn de Smaa,
En Morgen see vi Dig i Paradiset!
Du lærte os til Gud vore Øine opslaae —
Evindelig være Du lovpriset!

Foraars-Morgensang.

Storken sidder paa Bondens Tag;
Han seer over Mark og Enge.
Det bliver saa deilig en Foraarsdag;
Nu kommer den favre Tid, jeg vented saalænge.

Storken klapprer paa Bondens Tag,
Og Gjøgen kukker i Skoven.
Med Mailøv nu kommer skjøn Valborgs Dag*);
Nu stiger der Pintseglands med Sol over Voven.

Storken flyver fra Bondens Tag;
Han spanker i grønne Enge.
Han kommer som Gjest til skjøn Valborgs Dag;
Han bringer den favre Tid, jeg vented saalænge.

Storken flyver til Høsten bort;
Han kommer igjen ad Aare.
Du Sommerens Gjest! dvæl ikke for kort!
Velkommen du favre Tid, jeg elsker saa saare!

*) Den 1ste Mai.

Aftensange.

(Musik af Weyse.)

1.

Der staaer et Slot i Vesterled,
Tækket med gyldne Skjolde;
Did gaaer hver Aften Solen ned
Bag Rosenskyernes Volde.
Det Slot blev ei med Hænder gjort:
Mageløst staaer det smykket;
Fra Jord til Himmel naaer dets Port;
Vor Herre selv det har bygget.

Fra tusind Taarne funkler Guld;
Porten skinner som Ravet;
Med Straalestøtter underfuld
Sig Borgen speiler i Havet.
Guds Sol gaaer i sit Guldslot ind,
Skinner i Purpurklæder.
I Rosensky paa Borgens Tind
Staaer Lysets Banner med Hæder.

Solenglen svinger Lysets Flag,
Vandrer til fjerne Lande;
Ham følger Liv og Lys og Dag
Bag Nattens brusende Vande.
Lig Solen farer Livet hen,
Gaaer til Forklaringskysten:
Med Glands opdukker Sol igjen
Fra Paradiset i Østen.

2.

Dagen gaaer med raske Fjed;
Dagens Børn maa ile,
Aftenrøden bringer Fred,
Nattens Stjerner Hvile.

Lykken gjækker Store, Smaa,
Leger med Guldtærning.
Lykkeligst at hvile paa
Er fuldendte Gjerning.

Lidt dog Store, Mindre Smaa
Kan tilgavns fuldbringe;
Villien seer Vor Herre paa,
Giver Kraften Vinge.

Lykkens lunefulde Spil
Leger ei med Sjæle:
Alting føies som Gud vil —
Her er trygt at dvæle!

Blomst skal bære Frugt engang,
Høst skal følge Sommer.
Dag er ei saa travl og lang,
Aftenstund dog kommer.

Lad ved Dag kun op og ned
Lykkens Tærning rulle!
Fandt ved Kvæld kun Sjælen Fred,
Gik det som det skulde.

3.

Til vor lille Gjerning ud
Gik vi Smaa fuldglade;
Villien saae den kjære Gud,
Hjalp os som vi bade.
Nu er Dagens Lys udslukt;
Lukt er snart vort Øie.
Giv vor lille Gjerning Frugt,
Fader i det Høie!

Du, som viser Dag og Nat
Sol og Stjerner Veie!
Livets underfulde Skat
Gav Du os i Eie.
I hver Barnesjæl paa Jord
Har Du lagt en Kjærne
Til en Blomst med himmelsk Flor,
Herlig som en Stjerne.

Lad den Kjærne, underfuld,
Voxe i vort Indre,
Naar der skinner Sol paa Muld,
Og naar Stjerner tindre!
Lad det Frø opvoxe smukt
Med din Børnevrimmel,
Til at bære evig Frugt
I din høie Himmel!

4.

I fjerne Kirketaarne hist
Nu Aftenklokkerne ringe.

Snart sover liden Fugl paa Kvist
Med Hovedet under sin Vinge.
Nu samles Frænder kjønt igjen,
Som Fugleunger paa Grene;
Men Den, som har slet ingen Ven,
Han sidder ved Kvæld alene.

Snart ruller ud den stille Nat
Sit Skyggeflor over Himlen.
Og Den, som sidder mest forladt,
Seer op imod Stjernevrimlen;
Og gjennem Himmelsløret ud
Der skinner Øine fuldklare:
Mildt seer den kjære, store Gud
Herned med sin Stjerneskare.

Han seer til sine Børn da vist,
Han seer til Høie og Ringe,
Selv til den lille Fugl paa Kvist
Med Hovedet under sin Vinge.
Til dem, som sove, seer han hen,
Han vugger Fuglenes Grene;
Og Den, som har slet ingen Ven,
Han lader ei sidde ene.

Det Barn, der synes mest forladt,
Gud Fader selv vil bevare:
Han sender i den stille Nat
Til Jorden sin Engleskare.

De sprede deres Vinger ud,
Naar alle Øine sig lukke.
Selv vaager hele Verdens Gud
Ved Skabningens store Vugge.

5.*)

Bliv hos os, naar Dagen helder,
Du kjære Fader og Gud!
Bliv hos os, naar Mørket vælder
Af Nattens Sluser ud!

Henspred over Dal og Høie
Dit Stjerneklædebons Flig!
Saa lukke vi trygt vort Øie
Og slumre sødt hos Dig.

Bliv hos os, og vi vil drømme
Om Englebørnenes Fred;
Din Aand gjennem Himmelstrømme
Vil suse til os ned.

Og Kongen i Livets Rige
Vil favne alle de Smaa.
Paa Englenes Himmelstige
Skal Barnesjæle gaae.

*) „Bliv hos os! thi det er mod Aften og Dagen helder.“

Luc. Ev. 24 Cap. 29 V.

Bliv hos os, naar Dagen helder,
Du kjære Fader og Gud!
Og Paradislyset vælder
Af Nattens Sluser ud.

6.

Den skjønne Jordens Sol gik ned;
Men Stjerneskarerne funkle.
En større Verdens Herlighed
Nedglimter nu i det Dunkle.

Al Verden, som en Kirke stor,
Bag Sky sig hvælver foroven;
I Templets Krog Guds grønne Jord
Er skjult som et Blad fra Skoven.

Paa mindste Blad i største Skov
Har glade Skabninger hjemme;
Hvor Liv sig rører til Guds Lov,
Det mindste han ei vil glemme.

Gud! i din Haand alt Stort er smaat,
Men kjært det Mindste tillige.
Den Barnesjæl er bjerget godt,
Som skjuler sig i dit Rige.

7.

Den store stille Nat gaaer frem,
Med Lys fra Himmelens Sale;
Hvert Lys er Sol for Sjæles Hjem
I høiere Verdners Dale.

I Himmeloceanets Skjød
Neddukker Natten sin Vinge
Med alle Stjernesoles Glød,
Mens Sphærernes Harper klinge.

O, Nat! rul dine Verdner frem
I Oceaner af Himle,
Med Pris til Gud fra Engles Hjem
Og Jorderigs Sjælevrimle!

Guds Fred.

(Musik af Berggreen.)

ksalig, lyksalig hver Sjæl, som har Fred!
g Ingen kjender Dagen, før Solen gaaer ned.

dmorgen! Godmorgen! sang Fuglen paa Kvist;
lt saae han Aftensolen bag Fængselets Rist.

lt dufted, tidt nikked Smaablomster ved Gry;
r Aften laa de knust under Haglveirets Sky.

lt leged Smaabarnet i Morgensol rød;
d Kvæld det laae paa Leiet, saa stille og død.

a Jorden ei lever saa salig en Sjæl,
Lykken kan omskiftes fra Morgen til Kvæld.

ksalig dog Sjælen, som kjender Guds Fred,
ønt Ingen kjender Dagen før Solen gaaer ned!

dmorgen! vi sjunge med Fuglen helt fro,
al selv i mørke Fængsel til Natten vi boe.

Guds Børn kan sig glæde som Blomster ved Gry,
Skal selv de ligge knust under Aftenens Sky.

Som Barn kan jeg frydes i Morgensol rød,
Om ogsaa jeg før Aften er stille og død.

Guds Fred og Godaften! vi sjunge ved Kvæld:
Vor Herre selv bevarer hver flygtende Sjæl.

Lyksalig, lyksalig hver Sjæl, som har Fred!
Guds Fred er Sjælesolen, som aldrig gaaer ned.

Giv Tid.

I Sne staaer Urt og Busk i Skjul;
Det er saa koldt der ude;
Dog synger der en lille Fugl
Paa Kvist ved frosne Rude.

Giv Tid! giv Tid! — den nynner glad
Og ryster de Smaavinger —
Giv Tid! og hver en Kvist faaer Blad;
Giv Tid! — hver Blomst udspringer.

Giv Tid! og Livets Træ bli'er grønt,
Maa Frosten det end kue;
Giv Tid! og hvad du drømte skjønt,
Du skal i Sandhed skue.

Giv Tid! og Aandens Vinterblund
Skal flye for herlig Sommer;
Giv Tid og bi paa Herrens Stund!
— Hans Skjønhedsrige kommer.

Af Skyhimlen.

Taageaanderne.

I faldne Luftrigets Aander
Med Legem af Taagers Dunst!
Ved Kvæld jeg seer eders Færdsel
Og rige Forvandlingskonst.

Ved Jordens Barm I Jer vugge
Med Drøm om en Himmels Lyst;
Med tusind Skikkelsers Flagren
Omsværmer I Dal og Kyst.

I male henfarne Tider
Med Drømmenes Farveskjær:
Det svundne Billed af Jorden
Har Taagernes Alfer kjær.

Ved Nat i Engenes Dampe
I flagre med Sølvdunstflor,
Mens Oldtidssøernes Gjenfærd
I mane af græsgrøn Jord.

Og hvor nu Hjordene græsse
Men Baadene fordum gik,
Der blinke Søer og Damme
For drømmende Vandrers Blik.

Paa Oltidssøernes Bredder,
Hvor Urskoven fordum stod.

Endnu med Oldtidens Minder
I svæve paa luftig Fod.

Og gjennem Ellestubkrattet
I Maanens vexlende Glands
I gjække Vandrerens Øie
Med Glimt af jer Alfedands.

Skyslette-Livet.

Nu kommer Dagen med Straaler fra Øst.
Bort Taagealferne foer.
Nu skabe Dunstkredsens Aander med Lyst
I Luften en Skyslette-Jord.

Trindt seer jeg Striber, lig Øer og Land
Med gyldne Marker i Sky;
De svæve hen over Skovenes Strand
Og over den rødmende By.

Paa Luftens svævende Øgrupper hist
Henglider Alfernes Hær;
De titte ned over Jorden nu vist:
Dens Herlighed har de saa kjær.

De male konstigt paa Skytæppeflor;
De forme flygtige Dunst.
Hvert herligt Billed, de saae paa Jord,
Dem lokker til gjøglende Konst.

Fuldstolt de glædes ved Kunstlegens Held
Og Billedskabelsens Lyst:

Det største Bjerg og det høieste Fjeld
Dem kalder til jettevild Dyst.

Men nu er Freden og Hvilen forbi:
Skysletteverdnen forgaaer;
Blandt Luftgiganter med vild Fantasi
Skykæmpernes Valplads opstaaer.

Skykæmperne.

Hvorhen? I flyvende Kæmper,
Som over mit Hoved drog
Med myldrende Luftuhyrer
Paa Skycaravaners Tog!

I dynge Bjerge paa Bjerge
Med stolte Giganters Lyst;
I ride paa Mammuth-Rygben
Til Himmelborg-Stormens Dyst.

I vorde Drager og Hydrer;
Centaur og Cyclop paany
Sig skaber et flygtigt Legem
Af Luft-Elefanters Sky.

Urverdnens Thurser og Jetter
Gjenfødes i Uveirsdamp;
De drage mod Oltidsguder
Paany til den store Kamp.

Fra Hav til Himmel opspiler
Uhyrernes Svælg sig brat;

Med Sole- og Maanesluger
Omskabe de Dag til Nat.

Det gjælder Magten og Riget
Og Aandernes Herredom:
Skal Dyb eller Himmel seire,
Er Gaaden der kæmpes om.

Til Kampen Tordneren kommer:
Han ruller paa Skyens Karm;
Han slynger paa gamle Valplads
Lynhammeren ud med Harm.

Endnu med Vælde han seirer;
Hans Aand gjennem Verden foer.
Han farer i Nimbus-Straaler
Ned over den gamle Jord.

Af Folkedandsviser:

Ungkarlenes Dands med Brudgommen.

(Synges som Visen: „Hr. Tønne han rider af Alsø ud“.
Mænd og Kvinder synge Omkvædet med.)

Saa lystelig dandser hver Ungersvend,
Alt mens han er frank og fri:
Spanker han først blandt stadige Mænd,
Saa er den Lyst forbi.
— Lettest gaaer Ungkarlsdandsen!

Som Fuglene flyve vi rask afsted.
Vi svinge hvem helst vi vil.
Alle Smaapiger skjemte vi med:
Ingen seer skjevt dertil.
— Raskest gaaer Ungkarlsdandsen!

Her flyver en Brudgom i Ungkarlslag;
Men det gjør han aldrig meer:
Sneglen med Hus og Hjem paa sin Bag
Spag sig blandt Fugle teer.
— Raskest gaaer Ungkarlsdandsen!

Spring lystelig, Ungkarl, for sidste Gang!
Imorgen er det forbi:
Ægtemandsvisens lifligste Klang
Er der ei Firspring i.
— Lystigst gaaer Ungkarlsdandsen!

Af Ugkarlslauget vi dandse ud
En Brudgom, saa rask og net.
Havde han ei saa vakker en Brud,
Språng han vist ei saa let.
— Raskest gaaer Ungkarlsdandsen!

Af Ungkarlslauget herud! herud!
Til Flugten du har stor Hast.
Havde du ei saa vakker en Brud,
Holdt vi dig gjerne fast.
— Raskest gaaer Ungkarlsdandsen!

Mændenes Dands med Brudgommen.

(Til Kæmpevisetonen: „De vare syv og syvsindstyve". synges af Mandsstemmer. Omkvædet er almindeligt Chor.)

Nu runger Gulv ved Bryllupsgilde:
Op, hver Mand i Bondens Gaard!
Med Hat i Haand og med Hæl i Gulv
En Ungersvend blandt os staaer.
— Med danske Mænd i Lag skal raske Brudgom
dandse med Ære!

Vær hilset, Ungersvend, med Gammen!
Sving din Hat med freidigt Sind!
Med Lyst vi dandse saa brav en Karl
I Ægtemandslauget ind.
— Med danske Mænd i Lag den raske Brudgom
dandser med Ære!

Som hjemløs Fugl i øde Skove
Enlig Svend gaaer ind og ud:
I Verden er han en fremmed Gjest
Til hjem han harført sin Brud.
— Med danske Mænd i Lag den raske Brudgom
dandser med Glæde!

Saa mange Huse smaa der ryge
For i ringest Hjem er Ro.
Ret aldrig er der saa liden Fugl.
Han søger jo egen Bo.
— Med danske Mænd i Lag den raske Brudgom
dandser med Glæde!

Til egen Bo gaaer Ungersvenden;
Egen Arne Guld er værd.
I Hjemmet blev han dog lidet fro
Foruden sin Hjertenskjær.
— Med danske Mænd i Lag den raske Brudgom
dandser med Glæde!

Ei bedre Læs til Gaard du ager,
End en liflig Venneviv:
Gaaer Hjertenskjær i din Abildgaard,
Faae alle smaa Blomster Liv.
— Med danske Mænd i Lag den raske Brudgom
dandser med Glæde!

Hjemfør din Ægteviv med Gammen!
Vær en Mand blandt gjæve Mænd!
Til *ægte* Liv i den *ægte* Stand
Dands freidig, du brave Svend!
— Med danske Mænd i Lag den raske Brudgom
dandser med Ære!

Guldæblelegen.

Grave, grave Guldæble!
Hvor skal vi Guldæblet finde?
I Barnets Haand, i den lille Haand —
Se! der blinker Guldæblet inde.
Ved Barnets Vugge en Jomfru stod —
Den Jomfru var en Engel deilig og god:

Gyldne Æbler hun bar paa Baand —
Hvert Barn hun giver et Æble i Haand —
Se Guldæblet blinker derinde.

Gjemme, gjemme Guldæble!
Lad Guldæblet ei borttrille!
Gjem hvad du har i din lille Haand!
Pas vel paa Skatten, du Lille!
Det Barn, som gjemmer Guldæblet tro,
Sin Lykke bærer i Haanden fro.
Og om du aldrig det Æble saae,
Du kan dog med det i Haanden gaae.
Af Barnets Haand — af den voxne Haand
Lad aldrig Guldæblet trille!

Mindesang om Kong Frederik den Sjette.

(December 1839.)

(Til Folkesangstonen: „Dronning Dagmar ligger i Ribe syg.")

Paa sin Ligseng ligger Kong *Frederik* hvid
Fra Vuggen var hans Puder haarde.
Dansken ham glemmer ret ingen Tid;
Velsignet hans Navn skal vorde.
Ak! for Kongen ringe Danmarks Klokker.

Var ham Kronen tung, blev ei Hjertet haardt.
Gud saae hvad Sorg han maatte døie.

Skuffed ham Lykken, veg Glæden bort,
Det skulde hans Sjæl ei bøie.
— Nu for Kongen ringe Danmarks Klokker.

Han var Dansk, som Danrigets bedste Mand,
Og Retsinds Krone har han baaret;
Jævn var hans Tale, og Tanken sand,
Og Sindet saa lyst som Haaret.
— Nu for Kongen ringe Danmarks Klokker.

Han var mild. Han stod ved sin Faders Haand
I Folkets arnebundne Dage;
Mildelig løste han Bondens Baand
Og rørtes ved Negerens Klage.
— Nu for Kongen sørge frie Mænds Sønner.

Han var fød og baaren til Kroner to:
Den ene skulde han kun bære.
Lykken var ham falsk; men hans Folk var tro;
Og gammel blev han med Ære.
— Nu for Kongen sørge Danmarks Sønner.

Han var fast. Han standed i Keisersal;
Ret aldrig Dansken skal det glemme —
Danrigets deiligste Vang og Dal
Han værned med mandig Stemme.
— Nu for Kongen sørger Danmarks Hjerte.

Han var viis. Han satte til Folket Lid:
Han saae hvor Kræfter laae i Dvale;

Tungebaand led han ret ingen Tid —
Om Lov bød han Folket tale.
— Nu for Kongen sørger Folkets Hjerte.

Sjette Fredrik havde os Alle kjær;
Ham skinned Kjærlighed af Øie.
Fattigmand traadte hans Throne nær —
Gud glæde hans Sjæl i det Høie!
— For vor Fader ringe Danmarks Klokker. —

Den Elleskudte.

Det aanded i Svalning, det lufted mod Kvel:
I Enghaven stod jeg ved Fiskedammens El.
Det sused, det hvisked i Enghavens Krat;
Da sprang en deilig Jomfru fra Ellebusken brat.

Det damped fra Engen, og Maanen opstod;
Det var som der dandsed en Sjæl paa Englefod.
Den deilige Jomfru var let som en Luft:
Det var som hendes Lemmer var Maaneskin og
Duft.

Hun svæved paa Engen ad Grønveien hen;
Som Dunst hun bortsmelted og viste sig igjen.
Hun smiled, hun vinked, saa kjærlig, saa mild:
Hun hvirvled sig i Dandsen saa lunefuld og vild.

t aldrig jeg glemmer det deilige Syn;
t kom som en Luftning, det flygted som et Lyn.
; veed ikke selv, hvad der med mig er skeet;
n visselig saa har jeg nu Ellepigen seet.

Pigens Sang ved Bækken.

Ved Bækken jeg sidder
Den milde Sommerdag;
Jeg hører Fuglekvidder
Alt under Bøgetag.
— Men Jægeren gaaer ei gjennem Skoven.

Paa Stien jeg venter
Naar Solen gaaer til Ro.
Ved alle Skovens Stænter
Jeg skifter mine Skoe.
— Men Jægeren gaaer ei over Stænte.

Ved Bækken han tog mig
I Haanden med stor Lyst.
Ved Stænterne han drog mig
Saa kjærlig til sit Bryst.
— Men siden sad jeg ene ved Bækken.

End Fuglene sjunge
Og Bækkens Vover gaae.

Smaafuglene er unge,
Men mine Lokker graa —
Og — Jægeren gaaer aldrig gjennem Skoven.

Nøkken.

(Efter et svensk Folkesagn.)

Nøkken sad i Elven en deilig Sommerkvel
Paa den brusende Strøm.
Det var som han smelted det stenhaarde Fjeld
I en tonende Drøm.
— Nøkken slog Guldharpen i Elven.

Stille stod en Smaadreng og lyttede dertil
Ved den brusende Strøm:
«Hvad baader dig, o Nøkke, dit deilige Spil?
Det bortklinger som Drøm.»
— Nøkken tabte Harpen i Elven.

«Nøkke! ak, du spiller saa underfuldt i Kvel
I den brusende Strøm —
Du bli'er dog aldrig salig: du har ingen Sjæl —
Du forgaaer som en Drøm.»
— Nøkken græd ved Harpen i Elven.

Nøkken græd i Elven den lange Sommerkvel
I den brusende Strøm.

Det var som al Naturen opløstes i Sjæl
I en Saligheds-Drøm.
— Nøkken slog Guldharpen i Elven.

Sjælen og Sjælens Aand.

Helt munter rører sig Sjælen
I Hjernens Høienloftssal;
Den seer gjennem Øien-Ruder
Vidt ud over Bjerg og Dal.

I Hjertets lønlige Kammer
Seer Aanden i Livet ind:
Den skuer Tilværelsens Kjærne
Med stille anende Sind.

«Du drømmer» — saa hvisker Sjælen —
«Du sværmer, kjærlig og from.
Kom! sving dig op til min Høisal!
Og see dig i Verden om!

«Her seer jeg Sandhedens Rige
Med alle dens Verdners Gang.
Her seer jeg Skjønhedens Sphære
Og hører Allivets Klang.

«I Hjerneborgen er Klarhed;
I Lys kun Livet har Lyst
Kun her vi fatte Gudstanken,
Som slumrer i Menneskets Bryst.»

«O Sjæl! du seer kun et Billed»
— Det svarer fra dybe Sind —
«Men aned du hvad jeg skuer,
Du fløi i min Himmel ind.

«Din Glasborg er kun en Boble,
En Drøm er din Hjernehal.
Dit Billed af Jord og Himmel
Er malt paa en Dødningskal.»

«Kom, følg mig!» — hvisker Sjælen
Og favner den stille Aand —
«Til Deiligheden histude
Mig drager et mægtigt Baand.

«Igjennem jordisk Øie
Jeg skuer Alverdens Pragt.
Der lyser den høie Himmel
I Sphærernes Straaledragt.

«Derude strømmer Glæden
Fra tusinde Kilder frem:
Der rører sig Verdenssjælen; —
Naturen er Livets Hjem.

«Der vil vi salig dukke
Os dybt i Tilværelsens Skjød
Og favne Alverdens-Sjælen
I alle dens Soles Glød.»

Og Aanden svimler og følger —
Heit juble de Favn i Favn.
I Aandens dybeste Indre
Dog sukker et stille Savn.

Til Sjælen hvisker Aanden:
«Din Verden er skjøn og stor —
Dér speiler sig i dit Øie
En deilig Himmel og Jord.

«Jeg seer hint Hav af Sole
Med alle dets Verdners Pragt;
Dog dybt mod Livets Urvæld
Mig drager en større Magt.

«Een Draabe af hin Kilde
Indslutter tusindfold Meer,
End Alt, hvad alle Sjæle
I alle Naturer seer.

«Eet Glimt fra Lysets Urvæld
Udfolder en større Glands,
End alle Stjerner og Sole
I Firmamenternes Krands.»

Børnenes Sang til Storken.

Stork! Stork! Langeben!
Hvor var du saa længe?
Saae du Kong Pharaos høie Sten?
Gik du paa Nilstrømmens Enge?

Stork! Stork! Langeben!
Med de røde Hoser!
Hvor har du gjort af dit ene Ben?
Blev det i Pharaos Moser?

Stork! Stork! Langben!
Lykken vil du bringe:
Gjemmer du den med dit ene Ben
Listelig under din Vinge?

Stork! Stork! favre Smaa
Bringer du vor Moder:
Er det en Søster med Øine blaae?
Eller en lille Kjærbroder?

Johannes Huss's sidste Smil.

Smil af Aarhundreders Slægter foer hen over
Verden og — glemtes;
Eet dog af alle de Smil glemmer Aartusinder ei:
Smilende saae Johan Huss paa Bødlen, som
brændte hans Skrifter,

Mens han med Aandens Triumf gik til sit Jord-
legems Baal.
Haan var ei i hint Smil, men salig Bevidsthed
om Livet:
Aanden fra Bogstavers Grav fløi ham, som Phønix,
fra Baal.

Auspicier.

Ravnen flyver med Skrig mod Val,
Varsler om blodig Leg,
Sænker sin Vinge mod Dødens Dal;
Den er saa sort som Beg.

Svanen glider paa Flodens Speil,
Mægtig og stolt at see;
Svanen udspiler sit Vingeseil;
Det er saa hvidt som Sne.

Ravnen drømmer saa mørk en Drøm,
Skriger om Død og Grav;
Svanen drømmer paa Flodens Strøm,
Seer mod det evige Hav.

Sorte Fugl fra Aadslernes Grav!
Hvi gjør du Sjælen trang?
Hvide Fugl fra det store Hav!
Lær mig din Svanesang!

Spillemanden.

(Omløberens Sang ved Forældrenes Dør.)

—

«Spillemand spiller paa Strænge!»
Her er saa smukt i det høie Slot —
For Døre jeg spilled saa længe —
Ak husvild Gjøgler har det ei godt.
— Spillemand spiller paa Strænge!

«Spillemand spiller med Bue!»
Luk Forstuedøren kun op paa Klem!
«Min Moder hun er en Frue: —»
Men jeg har hverken Hus eller Hjem.
— Spillemand spiller med Bue!

«Spillemand spiller paa Strænge!»
«Min Fader han er en Herremand —»
Ham har jeg ei seet saa længe;
Men aldrig meer han mig favne kan,
— Spillemand spiller paa Strænge!

«Spillemand spiller med Bue!»
Jeg kjender igjen det gamle Slot,
Ak! kunde jeg Herskabet skue!
Jeg vilde kun see, om de har det godt,
— Spillemand spiller med Bue!

„Spillemand spiller paa Strænge!"
Ak! Forstuedøren er lukt igjen —
Her tør jeg ei tøve længe —
Ved Porten knurrer min Barndomsven.
— Spillemand spiller paa Strænge!

Den store Seilads.

Der seiler den hen i Natten
I Himmeldybets Favn
Stjernernes Luftskib-Flaade.
En Verden er hver en Stavn.

Jeg staaer paa Jordskibsdækket;
Jeg seiler i samme Sø.
Deiligt seiler blandt Stjerner
Jordens svømmende Ø.

Den flyvende Verdensflaade
Har mange Sjæle ombord;
Ingen af alle de Sjæle
Dog saae hvorhen de foer.

Men himmelhøit gaaer Seiladsen;
Hver Seiler Havnen naaer.
Snekkerne løbe ei paa Grund,
Og ingen *Sjæl* forgaaer.

Her er Fred!

Aftensang i Høst.

Her er Fred! — o! her er saa stille!
Jeg kan høre hvert faldende Blad.
Gjennem Lindene Stjernerne spille,
Hvor i Sommernats-Drømme jeg sad.

Her er venligt i Havestuen:
Hist staaer Halvmaanens blinkende Segl;
Med Orion paa Høsthimmelbuen
Den nedblinker i Skovsøens Speil.

Som en Guldbrud den gamle Sommer
Staaer forvandlet i guldgule Høst,
Og med Evighedsanelsen kommer
Hendes Stjerner fra Dybet i Øst.

Med det høieste Liv fortrolig,
Straaler Natten med Sirius-Glands,
Og i Syvstjerne-Sløret saa rolig
Staaer Naturen med Gyldenskov-Krands.

Her er Fred! — o! her er saa stille
Som al Strid var i Verden forbi.
Over Livsdybet Stjernerne spille,
Og en Evigheds Glans er deri.

Christian Barnekow.

Hr. Barnekow tumled sin danske Hest;
Det flammed i Vestgothland.
Han fulgte fjerde Kong Christian
Med Seier fra Skaras Brand.

Sneskyen fnugged i Vinterkvel.
Med Hingsten Hr. Barnekow stred:
Hans Hingst viste Vei til Skaane;
Men Kongen mod Varbjerg red.

Og Kongen lo til Hr. Barnekow:
«Straf ikke jer gode Hest!
Til Vidskøfle Borg og jer Frue
Veed Veien han allerbedst.»

«Jeg drømte vel selv om Vidskøfle Borg»
— Hr. Barnekow rødmed bag Hat —
«Men lysvaagne Veiviser-Øine
Behøver Dankongen inat.»

Steen Rosensparre forsked om Spor;
Frantz Rantzow helt sneblind lo.
Fem hundrede Mand dem fulgte,
Og de var alle fuldtroe.

Men fire Uger var Sadlen spændt,
Og Mundskægget stivned af Frost.
Hestene tygged paa Lyngstilk,
Og Bark var Mændenes Kost.

Blandt Kløfter snublede skoløs Hest;
Dog lystigt var Danskens Mod:
Dankongen fløited paa Veien,
Og Lykken tyktes fuldgod.

Ismarken føg med Driver af Sne,
Fra Bjerg løb Vedslædens Spor.
Red de paa Skellinge Bymark,
I Fjendehærs Gab de foer.

Med Oberst Kruus staaer Hertug Johan*)
I Leir ved Skellinge By.
Nu glimte Landsbyens Praaser;
Paa Mark det blinker med Gny.

Brat Hingstene spidsed Øren og fnøs;
Hr. Barnekow peged mod Vang:
«Er det svenske Lunter hist blinke,
Bli'er Veien til Varbjerg trang.»

Og Svensken var det. Op Kongen slog:
«I Slagstorm, Dannemænd, frem!»
Det blev en ulige Fegtning:
Tre Danske kæmped mod Fem.

Bøsserne knalded og Landserne klang.
Frem lyned Kongen i Damp:
Halvtredie hundrede Danske
Blev Lig i den Fremfarts-Kamp.

*) Kong *Gustav Adolphs* Farbroder.

Steen Rosensparre laa knust blandt Spær,
  Frantz Rantzow ved Hestens Sko;
Over Lig og splintrede Landser
  Hos Kongen red Barnekow tro.

Brat styrted Kongens Ganger for Skud.
  Hr. Barnekow var ei sen;
Dankongen gav han sin Skimmel,
  Selv sprang han paa høie Sten.

„*Kongen min Hest! og Fjenden mit Liv!*
  Og Gud min Sjæl!" — var hans Ord.
Hr. Barnekow faldt paa Stenen —
  Dankongen mod Varbjerg foer.

Tilbage foer Fjenden — Kong Christian frem,
  Men Barnekows Sjæl fra Jord.
Hans Blod paa Skellinge-Stenen
  Besegled hans Troskabs-Ord.

Til Fantasihaderen.

Ren vil du Sandheden see; kun Dunst er dig
  Phantasus-Sløret;
Sandhedens Himmel fuldklar blaaner dog gjennem
  hint Slør.
Sort blev os Himmelens Blaa, var Dunstkredsens
  Tryllesløer brustet.
Mørk, uden Straalernes Brud, blev os Ideernes Sol.

Under Nicolai Frederik Severin Grundtvigs Portrait.

Med Sagastav og Peterssværd i Haand
Han arved *Saxos* Blik og *Kingos* Aand.
Fra gamle Nord hans Øie saae mod Østen
Og Aander har han vakt med Kæmperøsten.

Af Sulamith og Salomon:

Sulamiths Sang i Ørkenen.

Jeg vil bøie mit Hoved imod hans Bryst
Og min Kind mod hans Hjertekammer.
I hans Blik vil jeg dukke min Sjæl med Lyst
Og vugges i Livets Flammer.

Hans Paulun er et Tempel med Myrrhaduft;
Som Profeters hans Røst mig klinger.
Naar han sukker, faae Paradistanker Luft
Og flyve med Englevinger.

Mine Kinder har Middagens Straaler brændt,
Naar jeg gik gjennem Ørkner golde.
Mod den stigende Sol var mit Aasyn vendt
Og mod hans Pauluners Volde.

Jeg er dunkel, som Druen, der blusser rød
Paa mit Bjerg over Kedars Vænge;
Dog han elsker de mørkladne Kinders Glød
Som Rosen fra Sarons Enge.

Sulamiths Sang mellem Blomsterne.

Jeg er «Rosen fra Saron», Salomons Lyst,
Naar hans Blik til mit Øie sig klæber:
Hans Bryst har bævet mod Sulamiths Bryst,
Og hans Læber mod Sulamiths Læber.

Naar jeg hører hans Navn i Hyrdernes Sang
Og hans Hæder paa Jomfruers Tunger,
Min Mund er stum; men min Tanke har Klang,
Og i Sulamiths Hjerte det sjunger.

I dit Navn er der Storhed, Skjønhedens Søn!
Derfor elske dig Libanons Piger;
Den Sjæl, som elsker dig høiest iløn,
Kun til Roser og Lillier det siger.

Sulamiths Sang i Vingaardshytten.

Fornam jeg en Klang?
Blev jeg vakt af en Cither?
Var det *ham*, der sang
Ved mit Vinduesgitter:
«Vaagn op og kom ud,
Min deilige Brud!» —
Ak! var det kun Sulamiths Drømme!

Saa lifligt det klang:
«Nu er Vinteren omme —
Nu med Fløitesang
Vore Drosler gjenkomme —
Kom ud! det er Vaar!
Vor Nattergal slaaer» —
Ak! var det kun Sulamiths Drømme!

Salomons Sang i Vinhaven.

Er du vaagen? Elskede! Favre, stat op!
Kom herud, min Deilige! Vinteren flyede:
Det ei regner meer; see! hver Blomst har Knop!
Det blev Sommer inat før det gryede.

Vore Turtelduer alt kurred i Lund;
Der er Vinfrugtblomster med duftende Blade.
Det er Sangens Tid; det er Elskovs Stund!
Alle Fuglene kviddre saa glade.

Er du vaagen? Elskede! Due, min Lyst!
Lad mig see din Skikkelse, høre din Stemme!
Du blev yndig skabt og med liflig Røst,
Du min Fugl, som blandt Klipper har hjemme!

Sulamiths Sang bag Gitteret.

Det er ingen Drøm. Jeg hører hans Røst.
Som en Raa paa Bjerget min Elskede springer;
Som en Hjort i Skoven, med Sommerlyst
Over Vinhavers Hegn han sig svinger.

Det er ham, som staaer ved Husranken der;
Han opklavrer alt til mit Vinduesgitter.
Det er ham. Jeg seer dig, min Hjertenskjær!
Gjennem Vindvet min Elskede titter.

Det var ham, der ned fra Gitteret sprang;
Det er ham, der vinker, hvor Hegnet nedfalder.
Det var ingen Drøm: jeg har hørt hans Sang.
Det er Sommer — min Elskede kalder!

Salomons Sang i Gilead.

Din Deilighed staaer for min Sjæl hver Stund;
Din Skjønheds Speil er al Verdens Pryd for mit Øie:
Dit Billed jeg seer paa Mark og i Lund,
Og hvor Gedernes Hjord nedstiger fra Gileads Høie.

Din Haarpragt mig glindser, hvor Hjorde flye:
Jeg seer dit Klædebons Flig, hvor Svanerne svømme.
Jeg skimter dit Slør i Bjergtaagens Sky;
Om din Skikkelse synes Himmel og Jord mig at drømme.

Din Tale jeg hører i Fuglens Røst;
Dit Blik mig tindred, naar Nattens Stjerner opstege.
Jeg skuer dit hvide, bølgende Bryst,
Naar paa Mark mellem Lillier Tvillingekiddene lege.

Granatæblet skiller min Haand ei ad,
Mit Øie seer jo din Kind, der rødmer bag Sløret.
Ei Skjoldenes Taarn i Sangkongens Stad
Er mig skjønt som din Hals med Kjæden hos
Perlemorsøret.

Naar Svalingen lufter fra Palmers Lund,
Jeg gaaer til Sulamiths Bjerg til Rankernes Høie,
Din Deilighed seer min Sjæl i hver Stund;
Hvor mit Blik saa henflyver, staaer mig dit Billed
for Øie.

Sulamiths Sang paa Løibænken.

Jeg er syg af Kjærlighed. See! jeg har drømt,
men ei sovet.
Jeg er syg af Længsel; jeg ligner det knækkede
Siv.
Min Sjæl er bleven med Savn trolovet —
Kom, Elskede, kom! med din Haand mig
Husvalelse giv!

Din venstre Haand være under mit Hoved!
Din Høire omfavne Sulamiths Liv!
Jeg er syg af Elskov. Om dig har jeg drømt,
men ei sovet —
Jeg er syg af Længsel — kom, støt det knækkede
Siv!

Sulamiths Sang blandt Bjergpigerne.

Jeg besværger Jer, Piger!
Jeg besværger Jer, Libanons Døttre smaa!
O! siger mig, siger,
Om I min Elskede saae!

Hvorfor flygter I bange?
Jeg er syg, men af Kjærlighed, Piger smaa!
Stands ei Eders Sange!
Sig mig kun, om I ham saae!

O! I saae vist hans Øie —
Det var kjærligt, som Duens ved Bækkens Væld;
Og Panden, den høie,
O! den var stolt som et Fjeld.

O! I saae vist hans Lokker —
De var krusede, sorte, som Ravnens Fjær.
Snelilliens Klokker
Ligne hans Kinder i Skær.

Men hans Kind kunde gløde
Som mit Mandeltræes Blomst i sit Balsambed.
— Granatæbler røde
Ligned han Sulamiths ved. —

Og hans Fod var som Lillien;
Og hans Hænder — de skinned som Elfenben.
Paa Marmorbads-Tillien
Ligned han Marmorets Sten.

Og hans Læber, de røde —
— Har I seet dem, I glemme dem aldrig meer —
De Læber var søde —
Aldrig jeg mere dem seer.

— O! I græde, Smaapiger!
Hvorfor græder I, Libanons Døttre smaa!
O! siger mig, siger,
Om I min Elskede saae!

Sorø.

Sorø! Krands af Sø og Skove!
Stille Klostervang!
Ø med Himmelspeil i Vove!
Lund med Fuglesang!
Lærdoms Hjem! Bedrifters Have!
Minders Ø med Heltegrave!
Du os kalder skjønt tilbage
Valdemarers Dage.

Groer der Glemselsurt i Dale
Over Heltes Bryst;
Synker Kjærlighed i Dvale;
Tier Mindets Røst —
Her med store Tiders Sjæle
Mur og døde Sten skal mæle;

Her med friske Ungdomstunge
Mindets Fugl skal sjunge.

Søen blinker, Skoven suser
Deilig her i Vaar;
Himmelspeilet mildt sig kruser;
Nattergalen slaaer;
Lærdoms stille Klosterhave
Blomstrer end ved Heltegrave;
Axels Aand i Aftenstunden
Suser gjennem Lunden.

Blinker Vinteris paa Vove,
Slumre Mark og Dal,
Tier Fugl i mørke Skove,
Her er Liv i Sal:
Brændte Fugl, med Purpurvinger,
Her sig fra sin Aske svinger;
Gjenfødt Liv i Vinterstunden
Toner gjennem Lunden.

Hæv din Røst i høie Sale!
Fugl, som ei kan døe!
Spred med Sang henover Dale
Livets Kjærnefrø!
Bring til Dage, som oprinde,
Vore høie Fædres Minde!
Gjennem fjernest Tid du bære
Sjette Frederiks Ære!

I Skoven.

Er det Drøm? har Skoven alt Blade?
Og toner hvert Blad som med Eventyrsang?
Det er Stærenes Flokke, de glade,
De gav Skoven Kroner med Klang.

Vær velkommen, Luftens Poeter!
Vær hilset, du eventyrdrømmende Stær!
Med det kommende Vaarlivs Profeter
Er den lifligste Tid mig alt nær.

Snart skal Eventyret opfyldes
Om syngende Træ og om talende Fugl,
Og hver Kilde og Strøm skal forgyldes
Og hver Alf titte frem af sit Skjul.

Græshoppen.

Græshoppen sidder paa Engen
I Sommerens Aftenskjær.
Synger han Elskovsviser
Alt for sin Hjertenskjær?

Sangfugl han ligner dog ikke:
Kun Vinger til Stads han fik.
Spillemand i det Grønne!
Hvormed gjør du Musik?

Siig! — er du Fiolinisten
I Oberons Hofkapel?
Han svarer med høie Toner,
Det klinger som: ja vel!

Ivrigt han stryger Fiolen
Og nikker paa Blomsterstol —
Benet er Fiddelbuen —
Og Vingen hans Fiol.

Rosenknoppen.

Lille, deilige Rosenknop!
Du slumrer med bøiet Hoved.
Saae du ikke, Solen stod op?
Nu har alle Blomster udsovet.

Solen brændte for stærkt igaar —
Inat faldt der Regn i Strømme —
Aldrig meer, naar Solen opstaaer,
Vaagner Rosenknoppen af Drømme.

Et Par Ønsker.

Mine Venner jeg ønsker mig det Venskab af,
De for Fjenders Ord vil befrie mig.
Mine Fjender ønsker jeg helst til Straf,
De tilsidst maae — forelske sig i mig.

Skovtrolden.

I Høien hist bag Skoven der Skovtrolden boer:
Han er en falden Engel, men faldt kun til Jord.

For slet han var til Himlen — til Helved for god;
Her faldt han mellem Lige. Men sær er hans Bod.

Hver Midnat gaaer Skovkæmpen taus af Høien ud;
Det er som han vil bede, men kan ei nævne Gud.

Han læner sig til Stenen paa Kæmpehøiens Top;
Vildt stirrer han i Natten mod Stjernehæren op.

Hans Aasyn er som Kongens, der Skovuhyret blev:
Paa høie Pande Hovmod Trods-Mærket skrev.

Af Himmelfyrstens Høihed en Rest dog er igjen;
Det er som for hvert Lynblik en Verden farer hen.

Mod stolte Kæmpehjerte hans Haand er knuget fast:
Det er som fik han Lise, hvis Stenhjertet brast.

To lige stærke Villier hans Sjæl slutter ind:
Det er som Englen kæmper med Djævlen i hans Sind.

Det er som bag hans Øie et Hav af Taarer laa,
Men aldrig en Draabe til Kinden kunde naae,

Som Vægt af tusind Bjerge ham knuger Marv og Ben;
Men ei han sig kan bøie — hans Knæ-Led er som Sten.

Naar Morgenklokken ringer fra fjerne Kirkeby,
Maa Kæmpen med et Harmskrig ind i Høien flye.

Hver Midnat staaer han atter paa Kæmpehøiens Top —
Før Dommedag hans Kamp og Kval ei hører op. —

I Havestuen.

Fra Vindvet ved grønne Ranke
Jeg seer mod Skov og Sø —
Men hvileløs flyver min Tanke
Henud over Verdens Ø.

Vidt ud over dybest Vove
Med Tanken flyver min Sjæl —
Ud over al Verdens Skove
Og Havenes Grændseskjel.

Paa Søen med Skovens Skranke
Mit Øie hviler endnu;
Men hvor er dit Hjem? o Tanke!
O Sjæl! hvor hviler vel du?

Orakelsprog.

I.

Hvad hemmeligst du haaber, da først skeer,
Naar Haabet du, som taabeligt, udleer.

II.

Hvad mest du frygter, allermindst dig truer;
For Det kun vogt dig, hvorfor mindst du gruer.

III.

Hvad fjernt du troer i denne Stund, er nær;
Men i det Fjerne kun du seer dets Værd.

IV.

Tænk ikke paa den ene Ting saalænge!
Den Tanke mange bedre vil fortrænge.

V.

Hvad du i Fremtids Bøger leder om,
Du finder, men da vexler brat din Dom.

VI.

Din allerbedste Drøm skal vorde sand!
Naar frem du styrer tro, du skal see Land!

VII.

Er det kun *Godt*, hvorom i Løn der bedes,
Det kommer sikkert, men kun anderledes.

Epigram.

Forædle Naturen kan Livets Ven
Med Kniv og Forvandlings Runer,
Af Drenge laver han Embedsmænd,
Og af Haner fede Kapuner.

Til Lucie.

(Med et Exemplar af Hoffmanns Samlede Skrifter.)

Igjennem Fantasiens Land sig svinger
Hin Genius med Flaggermusevinger:
Halv Engel, halv Dæmon, han for mig staaer,
Med Blomster og med Slanger i sit Haar;
Med Latter paa udhulet Liv han træder,
Og, lønlig dog, ved Undergangen græder.

Som gaadefulde Sphinx jeg har ham skuet*);
Dens Øine smiled skjønt, mens vildt de trued,
Dens Spøg var Alvor og dens Lyst var Gru
Dens Poesi jeg elsker dog endnu.
Hin Genius paa Flaggermusevinger
En rig, en herlig Vaar tilbage bringer;
Som Drøm jeg seer dens Billeder henflye,
Hos Dig jeg seer dem — og er ung paany.

Fredericia-Slaget,

den 6te Juli 1849.

Seirens Engel fløi over Ø
Med Høisang om Danskens Mod:
Han sang om herlige Stordaad,
Men hans Vinger drypped af Blod.

Mægtigt traf Gjengjældelsens Sværd —
De Meensvornes Bolværk brast —
Forræderflokkene spredtes —
Men „med Gud" de Danske stod fast.

Dyrt med Blod af Hæderens Mænd
Blev Troskabens Seier kjøbt:
Med Ild fra styrtende Skandser
Blev i Dødskamp Helten døbt.

*) I Ingemanns Eventyr „Sphinxen".

Kjække Rye! Du Lyn fra Guds Haand!
Din Sjæl var til Seier fød —
Dit Blik var Ild som dit Hjerte,
Og en Offerflamme din Død.

Tusind tappre Danske med Lyst
Har blødt paa hin Ærens Dag.
Hver Helt, som segned for Danmark,
Gav sit Blod for hellige Sag.

Tak hver Sjæl, som fløi gjennem Ild,
For Sandhed og Ret til Gud!
Hav Tak hver Helt, som til Livsdaad
Drog med Seir af Flammerne ud!

Guds er Æren! — Seiren han gav!
Et Dommedagsslag *han* slog!
Med Fredericia-Slaget,
Staaer en *Guds-Dom* i Tidernes Bog.

Thea Ingemann.*)

Hun sad og vented stille,
Imens en Slægt henfoer:
Hun vilde sin Sjæl ei skille
Fra ham, hun elsked paa Jord.

*) Enke i 38 Aar efter I's Broder, Søren Laurentius Ingemann, der var Sognepræst i Aarby. (Cfr. Mindedigtet: *Aarby Kirkegaard.)*

Hun vilde Hjertet ei vende
Fra ham, der var hos Gud:
Hun vidste, han vented hende,
Naar Prøvens Dage randt ud.

Der hang paa Væggen et Billed —
Hver Dag hun saae derpaa,
Og Sjælen i Øiet spilled,
Mens brune Lokker blev graae.

Hun krummet laa paa sit Leie
Og saae fra Verden ud;
Hun havde til Trøst i Eie
Sin Kjærlighed og sin Gud.

Og kjærlig saae hun til Alle,
Og Haabet holdt hun fast,
Og Troen hun lod ei falde,
Til Himmelforhænget brast.

Indskrift.

I Anledning af Ingemanns Skrifters Uddeling for det Overblevne fra Guldhornet.

(I Sommeren 1859.)

Paa Folkets Krønike-Hylde
Disse Minder og Kvad fandt Ly.
Med Kjærligheds Guldhorns-Fylde
De nu flyve til Land og By!

Christian Hvid Bredahl

(født den 30te October 1784, død den 16de Januar 1860).

I Bondegaarden med den sprukne Væg,
Hvor Bogen stod til Skjerm mod Rudens Ridse,
Drog strenge Vintre over Skjaldens Isse,
Mens dybt mod Brystet sank hans hvide Skæg.

Han syntes til en Sangens Drot udkaaret:
Djærv greb han efter Kæmpens Strængeleg,
Hvis Tonestrøm til Verdens Høider steg,
Af Havets Dronning over Jorden baaret.

Med Jægerriflen spændt i stærke Haand,
Han fordum trodsed Vinternatten gjerne,
Naar Tankestrømmen brused i hans Hjerne
Ved Vingeslag af Kæmpeskjaldens Aand.

I Skovens Dybder stod han tidt ved Søen
Og stirred gjennem Taagesløret frem
Mod Stjernehavets Dyb og Sandheds Hjem
I Lysglimt fra Udødelighedsøen.

Men Dødelighedslandets gyldne Ørk
Han saae i Tungsinds Speil med Jordens Skygge,
Naar „gamle Gumba" peged med sin Krykke
Paa Maanens Guldglands, og hans Sjæl blev mørk.

Hin gamle Kvinde mumled i hans Øre
Om visnet Adels „*Stormskjoldbulder*"-Færd,

Om Guldets Magt og Retfærds knuste Sværd,
Om Hjertesuk, som ingen Sjæl vil høre.

Hun lo med Kval, og hendes *Graad var «Bly»,*
Som Harmens Gløđ i Øiets Digler smelted;
Selv «*Dyrekjøbtes*» Skjoldborg hun omvælted,
Hvor Træl, frikjøbt med Blod, blev Træl paany.

Hun hvisked til hans Sjæl i Nattens Skygger
Om Ormegruben under Mindets Sten,
Om Løgnens Haand, som tvætter Skjændsel ren
Og Ærens Templer over Aadsler bygger.

Hun peged mørk paa alt det Stores Grav
Og Mørkets Seir, hvor Blinde lede Blinde.
En Lysalf var hun dog, hin gamle Kvinde,
Og hendes Krykke mægtig Tryllestav.

I Maanen gav hun ham et Keiserdømme,
Paa Jorden Væg af Ler og Tag af Halm,
Men paa hans Tunge Ord af hamret Malm
Og Perlers Skat i Hjernens Billedstrømme.

Hun planted paa hans Baadstavn Retfærds Flag,
Hun gav ham Tordenrøst — og Lyn i Øie
Og Kraft og Mod til «Tankens Dyb at pløie»,
Trods Strøm og Storm, med tunge Aareslag.

Hans Digterskib ei fløi paa lette Vinger
Til lyse Drømmeverdners Tryllestrand;
Hans Kvad om «Kyhlams» store Keiserland
Som Drøn af knuste Verdensfjelde klinger.

Hans Digterlod blandt Tjørn og Tidsler faldt,
Hans Navn gjenklinger ei paa Folketungen,
Men Seierssangen, ved hans Vugge sjungen,
Hans Perlefund i «Tankedybet» gjaldt.

De Perler blev til Billedruner stærke,
Hvor «*Keiser Glomers*» Borg paa Fjeldet laa,
Og Hvo de stærke Runers Rigdom saae,
Har seet den gamle Digters Mindesmærke.

Den hemmelighedsfulde Port.

Paa denne Verdens Grændsemur
Lønporten til en ny Natur
Paa skjulte Søile hænger.
Hvert Øieblik, som Pulsen slaaer,
En Sjæl igjennem Porten gaaer,
Og Ingen seer den længer.

Hvert Fodtrin gaaer mod Muren frem,
Og altid Porten staaer paa Klem,
Dens Hængsler altid knirke.
Gravmørke strømmer fra den ud;
Dog gjennem Mørket sender Gud
En Straale fra sin Kirke.

Den Straale kun til Øiet naaer,
Hvor Sjæle-Børneskaren staaer

Som Juleaften hjemme
Og stirrer trøst paa lukte Dør,
Der hvad de aldrig skued før,
Til herligst Stund skal gjemme.

Gik Fader alt ad Døren ind,
Gik Moder ind med Slør om Kind,
Gik Søster selv og Broder —
Forsvandt de Alle uden Lyd,
De Smaa dog veed, der bliver Fryd
Hos Fader og hos Moder.

Og aabnes Døren helt tilsidst,
Saa veed de, Jesusbarnet vist
Har bragt dem Julegave —
Saa see de — hvad de troede før —
Vidunderlig bag aabne Dør
Staaer Juletræets Have.

